UČITEĽSKÉ NOVINY

16/2013, 11. apríl 2013 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Banka

Každý z nás je klientom banky, ktorá mu každý deň dáva bezplatný úver vo výške 86 400 sekúnd. Môžeme si s nimi robiť, čo chceme. Zajtra dostaneme úver znova a pozajtra znova. Každý deň to isté. Až do chvíle, keď riaditeľ banky povie – dosť!

Paradoxné a súčasne geniálne je, že táto najväčšia banka sveta sponzoruje denne viac ako 7 miliárd ľudí. A všetci dostávajú rovnakú šancu a rovnaký úver. Ľudia s ním nakladajú rôzne – niekto ho prevažne premrhá či „prefláka“ ničnerobením, niekto vylihúvaním v posteli, iný v krčme či kaviarni, ďalší s kamarátmi. Niektorí v práci, iní v záhradách či na poli, na výletoch, pri mori. Sú však aj takí čudáci, ktorí počas darovaného času obyčajne tvrdo pracujú, rozmýšľajú, tvoria nové veci, inovujú, hľadajú nové cesty k lepšiemu svetu... A potom sa nájdu aj takí, ktorí ukrajujú z tohto úveru v školách, či už ako žiaci, alebo učitelia.

Na tento úver sme si zvykli ako na samozrejmosť. Tento dar si zvyčajne začneme vážiť, až keď prídu zdravotné problémy alebo nás náš vek naučil vážiť si veci, ktoré dostávame zadarmo.

Nášho kľúčového sponzora života zvyčajne nepoznáme a máme o ňom rôzne predstavy. Pre niekoho je to Boh, pre iného Alah, Budha... Niekto sa nad jeho menom ani nezamýšľa a má pocit, že je to prirodzené, že to tak je a že práve on dostáva túto vymoženosť ako samozrejmosť. Mimochodom, je veľa vecí okolo nás, o ktorých si naivne myslíme, že sú samozrejmosťou.

Každý človek má v skutočnosti k dispozícii len toľko rokov, mesiacov, hodín, minút a sekúnd, koľko naozaj zmysluplne využije. Tie ostatné totiž nejestvujú. Sú veľké prázdno, Ničota z filmu Wolfganga Petersena Nekonečný príbeh *o Bastienovi a Falcovi. Nejestvuje väčšia škoda, ktorú môže človek spôsobiť, ako premárniť čas na robenie dobrých vecí a skutkov, múdrych a prospešných vecí.*

Hospodáreniu s časom sa človek učí už v rodine, ale hlavné školenie dostáva v škole. Špecifické obdobie nadobúdania vedomostí má svoj vyčlenený čas, ktorý je definovaný v učebných plánoch. A potom je more hodín, o ktorých vo svojom voľnom čase rozhodujeme iba my sami. V jednotlivých krajinách sveta je každoročne 175 až 200 vzdelávacích dní. Každý deň v priemere 5 až 7 vyučovacích hodín. Aj keď sa to mnohým nezdá, počas povinného vzdelávania je to približne 12- až 13-tisíc hodín. Ako s nimi nakladáme, ako zužitkovávame tento kapitál? Aké úroky si pripíšeme pri zúčtovaní?

O našej pracovitosti, o našej múdrosti a ume nakladania s týmto kapitálom nám najviac napovie stav nášho osobného i spoločenského bytia a skutočné uplatnenie sa v živote či reálnej praxi. Zamýšľajme sa, v akom stave sa nachádza, a predovšetkým robme tak, aby sme si naozaj zaslúžili prajnosť nášho bankára.

Ľubomír PAJTINKA, šéfredaktor UN

V Malokarpatskej knižnici v Pezinku sa začala „čarovná noc“ pre 22 detí zo základných škôl mesta a okolia rozprávkovo... ***Foto (red)***

V noci sa učili lásky – ku knihám

V noci z piatka na sobotu 5. apríla zostalo rodičom doma prázdnych niekoľko tisíc postelí, kde zvyčajne oddychujú ich deti. Pred pár rokmi totiž prišli dve detské knihovníčky – Hanka Hanáčková a Mirka Čápová z Knižnice B. B. Buchlovana v Uherskom Hradišti – s nápadom zavolať na piatkovú noc v čase výročia narodenia najväčšieho rozprávkara Hansa Christiana Andersena do knižnice žiakov základných, ba aj stredných škôl a spoločne čítať, rozprávať sa a hrať rôzne hry, a tak si budovať vzťah k čítaniu, múdrosti, zlepšovať svoju čitateľskú gramotnosť. Z tohto obyčajného nápadu sa zrodil dnes už rozsiahly a obľúbený medzinárodný projekt.

Na začiatku bol nápad ukázať malým čitateľom krásu čítaného i hovoreného slova. Rodičia, učitelia, knihovníci i samotné deti zistili, že aj pomocou tohto podujatia – noci strávenej medzi knihami a s knihami a kamarátmi pri zmysluplnej činnosti – sa posunul záujem detí o čítanie a krásu slova. Podujatie ukazuje aj rodičom a ostatným dospelým zmysel vracať sa ku knihe vo všetkých jej podobách vrátane moderných elektronických verzií. Spoločné čítanie považujú psychológovia za priaznivý moment v budovaní vzťahu k čítaniu, ale v širšom kontexte aj k vedomostiam, múdrosti a tvorivosti.

V túto noc spia deti zvyčajne v spacáku v knižnici a rozprávku či iné príbehy im nečíta mama či otec, ale knihovníčka, herec, učiteľ alebo skutočný spisovateľ. Okrem toho deti v túto noc robia mnoho iných zaujímavých tvorivých aktivít. Vyrábajú masky, pečú, varia, učia sa remeslám, robia nočné pochody tmavými chodbami škôl či knižníc, pátrajú po stratených veciach, ilustrujú knihy, píšu príbehy, kreslia, atď. Dôležité je, že súťažia vo vedomostiach a budujú si svoj vzťah k tomu, čo ich bude sprevádzať na ceste za úspechom po celý život.

Vďaka čítaniu si deti utvárajú bohatšiu slovnú zásobu, majú lepšie výsledky v škole, intelektovo sa lepšie vyvíjajú, objavujú základy boja dobra so zlom a budujú svoj mravný hodnotový svet.

Andersen v názve podujatia je len výborným marketingovým ťahom autoriek projektu. Dôležitá je jeho podstata a pozitívne dopady. Podujatie sa z Moravy rozšírilo veľmi rýchlo aj na Slovensko, do Poľska, Slovinska, Rakúska, Spojených štátov, ba aj k protinožcom. V tomto roku sa do medzinárodnej Noci s Andersenom na Slovensku zapojilo okolo 150 knižníc a takmer 50-tisíc detí.

František ŠÍPKOVSKÝ

Priestor pre učiteľov na výmenu skúseností

Pedagógovia základných a stredných škôl, ktorým je venovaný národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*, môžu vyjadrovať svoje názory na novozriadenej mailovej adrese Štátneho inštitútu odborného vzdelávania (ŠIOV).

ŠIOV, ktorý prostredníctvom Učiteľských novín informuje o národnom projekte *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*, vytvoril pre učiteľov priestor na vyjadrenie ich názorov a skúseností s týmto projektom. **Pedagógovia základných a stredných škôl, ktorým je projekt venovaný, môžu písať na novú mailovú adresu ŠIOV beata.repikova@siov.sk**. Výmena skúseností zainteresovaných pedagógov môže pozitívnym smerom ovplyvniť kvalitu národného projektu a jeho produktov – napríklad interaktívnych CD a DVD nosičov. Niektoré už boli distribuované prostredníctvom Učiteľských novín, niektoré sa budú aktuálne pripravovať v nasledujúcich dňoch či mesiacoch. Multimediálne interaktívne pomôcky majú prispieť k tvorbe nových školských vzdelávacích programov a k novej kvalite vzdelávania, resp. výchovno-vzdelávacieho procesu v základných a stredných školách.

Adresa, ktorú zriadil ŠIOV, bude prínosom aj pre žiakov a rodičov, lebo len sami pedagógovia, ktorí multimediálne nosiče na tej-ktorej vyučovacej hodine prakticky využívajú, môžu zodpovedne posúdiť, či naozaj prispejú k novej kvalite, prípadne či jednotlivé ukážkové hodiny zachytené na nosičoch zodpovedajú realite. Napokon, každý pedagóg môže sám zhodnotiť prínos národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* a vyjadriť svoj názor na otázku, či a ako konkrétne aj naozaj pomáha v reforme školstva.

Cieľovou skupinou národného projektu sú aktívni pedagogickí zamestnanci základných a stredných škôl a obsahová náplň Učiteľských novín je venovaná v prevažnej miere práve im. V nadväznosti na predškolskú prípravu a prípravu na vysoké školy však môžeme povedať, že priestor majú aj učitelia predškolských zariadení, prípadne lektori, asistenti, vyučujúci na vysokých školách...

Podnety a názory, ktoré čitatelia, pedagógovia napíšu na novozriadenú adresu beata.repikova@siov.sk, budú námetom na ďalšie články, ktoré uverejníme v Učiteľských novinách. Pedagógovia tak opätovne prispejú k novej kvalite vzdelávania v základných a stredných školách a vyšlú správu „do sveta“ o svojej škole, čím sa stanú aj tvorcami národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

(pokračovanie na strane 2)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Zlatý Amos 2013
Anketa o najobľúbenejšieho učiteľa, učiteľku
Strany 4 – 6

Dobré školstvo je o prajnej atmosfére a osobnostiach
Návrat ku Dňu učiteľov

Strana 7

Avantgardná neuropedagogika
Strana 8

Ľúbme Slovensko činmi, nie rečami
Rozhovor s Ing. Štefanom Chudobom, PhD., štátnym tajomníkom MŠVVaŠ SR

Strany 9 – 11

Hranice našich možností
Pokus o zovšeobecnenie skúseností z práce s rómskymi žiakmi
Strany 25 a 26

INŠPEKCIA

Bratislavu navštívil Graham Donaldson

Profesor Graham Donaldson, bývalý prezident Stálej medzinárodnej konferencie inšpektorátov SICI a hlavný školský inšpektor Kráľovskej školskej inšpekcie v Škótsku HMIE, uznávaný expert Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj OECD v oblasti vzdelávania, prednášajúci na významných celosvetových fórach v oblasti hodnotenia kvality vzdelávania, zavítal do Bratislavy na základe pozvania hlavného školského inšpektora Jozefa Javoreka a poverenia výkonného výboru SICI. Štátna školská inšpekcia (ŠŠI) deklarovala v októbri 2012 na Valnom zhromaždení SICI v Prahe ochotu organizovať odborné podujatie s definovanou témou *Inovácie v hodnotení kvality vzdelávania* v Bratislave v júni 2013 pri príležitosti 10. výročia členstva ŠŠI v SICI.

Cieľom návštevy profesora Donaldsona bola príprava odborného programu konferencie SICI s inovatívnym zámerom. Program bol navrhnutý v spolupráci so zástupkyňou ŠŠI Zuzanou Lukačkovou, ktorá je poverená medzinárodnou spoluprácou a patrí k aktívnym účastníkom odborných seminárov a konferencií SICI. Počas prijatia Grahama Donaldsona na pôde ŠŠI sa diskutovalo o zámeroch, východiskách a forme podujatia, o programe konferencie s dôrazom na prácu v odborných skupinách, ktorá by vyústila do návrhu kľúčových tém tzv. Bratislavskej deklarácie (Bratislava Memorandum). Výstupom stretnutia bol návrh odborného zamerania strategickej konferencie **SICI - ŠŠI *Inspecting the Future***, ktorá sa uskutoční **v Bratislave 5. – 7. júna 2013**. **(re)**

KRST KNÍH

Dobrodružstvo v pyžamách

Na 22. marec sme sa všetci v škole veľmi tešili. Nie preto, že bol piatok, ale preto, lebo nás čakal zaujímavý a dobrodružný deň.

Doobeda pre nás pani riaditeľka Janka Poláčeková a pani učiteľka Silvika Nováková pripravili zaujímavé aktivity ku Dňu vody. Zistili sme, že najlepšia a najchutnejšia je voda z vodovodu. Nechutila nám ani sladká, ani slaná, sóda ani octová voda. Potom sme skladali puzzle s obrázkami vody a vymýšľali básničky o vode.

Večer sme sa do školy vrátili. Priniesli sme si spacie vaky a pyžamy. Čakala nás Noc s Andersenom. Najprv sme si napísali na papier naše želania a odniesli ich von k Andersenovmu rozprávkovému stromu. Pri strome sme si povedali zaklínadlo, aby sa naše priania splnili. Po návrate dnu sme si čítali Andersenove rozprávky. Nasledovalo hľadanie pokladu v parku. Pokladom bol bublifuk, ktorým Saška a Martin pokrstili nové knihy v našej miniknižnici Srdiečko. Každý z nás dostal aj pamätný list. Po krste kníh nás čakala pizza, torta a pyžamová párty. Všetci sme sa výborne zabávali. Zaspali sme až okolo polnoci. Ráno si po nás prišli rodičia. Už teraz sa tešíme na ďalšiu skvelú školskú akciu.

Zsófia SZABÓOVÁ,
ZŠ Kráľová nad Váhom

Program Štefánik podporí spoluprácu s Francúzskom

VEDA

Agentúra na podporu výskumu a vývoja (APVV) v spolupráci so sekciou vedy a techniky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR vyhlasuje v rámci programu Štefánik výzvu na podávanie návrhov na spoločné projekty výskumu a vývoja podporujúce spoluprácu medzi organizáciami v Slovenskej republike a vo Francúzskej republike na roky 2014 – 2015.

Cieľom programu Štefánik je rozvíjať vedecké výmeny a prispievať k skvalitneniu výskumu na oboch stranách. Program Štefánik je určený tak verejným, ako aj súkromným vedeckým laboratóriám vo vysokoškolských zariadeniach, výskumných ústavoch alebo v súkromných podnikoch. Žiadosti môžu podávať právnické osoby a fyzické osoby-podnikatelia bez obmedzenia príslušnosti k sektoru výskumu a vývoja do **2. júla 2013**. Začiatok riešenia projektu je najskôr 1. januára 2014, najneskorší termín ukončenia riešenia je 31. december 2015.

Finančné požiadavky sa môžu týkať výlučne nákladov na mobilitu osôb, a to maximálne do výšky 2 650 € na projekt na kalendárny rok a maximálne 5 300 € na celé obdobie riešenia projektu. Určený objem finančných prostriedkov na riešenie projektov v rámci tejto výzvy je 86 000 €. Bližšie informácie o výzve nájdete na stránke APVV. **(mi)**

Akreditované vzdelávanie

ÚIPŠ

Ústav informácií a prognóz školstva (ÚIPŠ) ponúka **vzdelávacie programy** z oblasti informačno-komunikačných technológií určené pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení. Vzdelávacie programy sú akreditované Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR v rámci aktualizačného vzdelávania a ich absolvovaním sa získavajú **kredity**.

Na kontinuálne vzdelávanie možno prijať pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca až po absolvovaní **šiestich mesiacov** pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti.

Z rovnakých akreditovaných programov ÚIPŠ ponúka možnosť **overenia profesijných kompetencií** získaných výkonom pedagogickej a odbornej činnosti alebo sebavzdelávaním (§ 35 ods. 6 zákona č. 390/2011 Z. z.). Vykonáva sa pred skúšobnou komisiou a vyžadujú sa znalosti v rámci obsahu vzdelávacieho programu príslušného kurzu.

Na overenie profesijných kompetencií sa môže prihlásiť pedagogický zamestnanec s minimálne **tromi rokmi pedagogickej činnosti** a odborný zamestnanec s minimálne **tromi rokmi odbornej činnosti**.

Okrem vzdelávacieho programu Základná obsluha počítača, ktorý je v rozsahu 30 hodín a pedagogický alebo odborný zamestnanec zaň môže získať 8 kreditov, sú všetky ostatné ponúkané programy v rozsahu 25 hodín s možnosťou zisku 7 kreditov.

Prehľad kurzov:

- Textový editor Word 2003 alebo 2010 pre začiatočníkov
- Textový editor Word 2003 alebo 2010 pre pokročilých
- Tabuľkový procesor Excel 2003 alebo 2010 pre začiatočníkov
- Tabuľkový procesor Excel 2003 alebo 2010 pre pokročilých
- Tvorba prezentácií v PowerPointe 2003 alebo 2010
- Program Outlook 2003 alebo 2010 a využitie internetu
- Databázový systém Access 2003 alebo 2010
- Základy práce s kancelárskym balíkom OpenOffice.org
- Textový editor OpenOffice.org Writer
- Tabuľkový procesor OpenOffice.org Calc
- Tvorba prezentácií v OpenOffice.org Impress
- Databázový systém OpenOffice.org Base

Vzdelávanie sa uskutočňuje v priestoroch ÚIPŠ - Školského výpočtového strediska v Banskej Bystrici. Presný termín školenia, resp. overenia profesijných kompetencií vyhlásia vždy po prihlásení minimálne 6 pedagogických zamestnancov na jedno vzdelávanie, resp. overenie kompetencií.

(re)

Aj ty si voda?

SVETOVÝ DEŇ

Takto sa ozývali ranné pozdravy medzi vyučujúcimi Základnej školy na Východnej ul. v Trenčíne. Bol Svetový deň vody, odetí sme boli v modro-bielom oblečení a vyučovanie v jednotlivých triedach bolo tematicky zamerané – ako inak – na vodu.

Pre dve triedy žiakov I. stupňa sme na Sídlisku Juh pripravili aktivitu s environmentálnym zameraním.

Podľa ročníkov bola pre žiakov pripravená výtvarná a literárna súťaž. Práce z oboch súťaží hodnotila tak porota zložená z učiteliek, ako aj detská porota. Deti na príspevky svojich spolužiakov reagovali spontánne. Medzi literárnymi prácami nechýbali básne, príbehy, rozprávky.

Mária TURČANOVÁ

Priestor pre učiteľov...

(dokončenie zo strany 1)

O akých témach môžu pedagógovia písať?

- Vzdelávanie multiplikátorov a frekventantov k tvorbe školských vzdelávacích programov prezenčnou formou.
- Prvá séria multimediálnych vzdelávacích CD pod názvom *Využitie metodiky tvorby školských vzdelávacích programov pre základné a stredné školy*.
- Druhá séria multimediálnych vzdelávacích CD pod názvom *Ako pracovať s chemickými látkami v základných a v stredných školách*.

Vynárajú sa teda otázky:

- Ako ste spokojní s kvalitou multimediálnych CD nosičov a s jednotlivými ukážkovými hodinami?
- Sú naozaj dobrou pomôckou na vyučovanie?
- Čo sa vďake nim zmenilo na vašej vyučovacej hodine a v škole?
- Ako konkrétne vám pomohli?
- Máte pripomienky – ak áno, aké?
- Čo by ešte pomohlo pedagógom na hodine?
- Ako hodnotíte národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*?

V Učiteľských novinách budeme reagovať na vaše názory v súvislosti s národným projektom. Dôležité je však, aby sme názory čitateľov a pedagógov nachádzali na adrese beata.repikova@siov.sk. A ešte jedna dôležitá informácia. ŠIOV spolupracuje aj so zamestnávateľmi, očakávame, že s nápadmi a podnetmi prídu – rovnako ako zainteresovaní pedagógovia – aj oni.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ

STRUČNE

Slovenko-ruský projekt

Dňa 27. marca sa stretol hlavný školský inšpektor Jozef Javorek s 80 účastníkmi slovensko-ruského projektu *Kvalitný manažment – vzdelávanie a výmena skúseností*. Účastníkom prednášal o činnosti Štátnej školskej inšpekcie v Slovenskej republike, jej podieľaní sa na kontrolnej činnosti vyučovacieho procesu, riadiacej práce, materiálno-technických podmienok, o jej celkovom pôsobení na celoštátnej úrovni.

Ruskí pedagógovia sa na seminári intenzívne zaujímali o náš systém vzdelávania, riadenie škôl, výchovno-vzdelávací proces i jeho kontrolu a financovanie. V tejto súvislosti hlavný školský inšpektor poukázal aj na výrazný podiel školskej inšpekcie na skvalitňovaní výchovy a vzdelávania v školách, a to predovšetkým akceptovaním a plnením opatrení a odporúčaní uložených školskou inšpekciou.

(in)

HODNOTENIE

Prísnejšie kritériá

Hodnotenie vysokých škôl sa bude od budúceho roka uskutočňovať podľa prísnejších kritérií. Rozhodol o tom minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič. Nové podmienky hodnotenia by mali priniesť kvalitnejšie študijné programy, čo bude prepojené s ich financovaním. V rámci nich sa vysoké školy budú hodnotiť predovšetkým podľa oblastí výskumu, v ktorých pôsobia a uskutočňujú vysokoškolské vzdelávanie. Pôjde pritom o hodnotenie z hľadiska troch aspektov – výstupy výskumu, podmienky na výskum a ocenenie výsledkov výskumu. Po prvýkrát bude predmetom komplexnej akreditácie aj hodnotenie vnútorných systémov zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania na vysokých školách.

(mi)

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Adresa vydavateľa: Bellova 54/a,
833 63 Bratislava, IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo@pomichal.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: PhDr. Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 11. 4. 2013.

EV 2461/08

Europrojekty menia naše školy

ASFEU

Hovorí sa, že remeslo má zlaté dno. V súčasnej modernej dobe to platí dvojnásobne. Dynamické zmeny spoločenského prostredia si vyžadujú najmä inováciu vzdelávania, remeselných zručností na školách, nové metódy výučby a materiálne vybavenie pracovísk. Na trhu práce stúpa dopyt po kvalifikovaných majstroch a odborníkoch v rôznych priemyselných odvetviach, ako aj v oblasti obchodu a služieb. Vzdelávacie programy stredných škôl sú zamerané predovšetkým na výkon povolaní a odborných činností v národnom hospodárstve, zdravotníctve, vo verejnej správe, v kultúre, umení a ostatných oblastiach tak, aby ich absolventi mohli reálne vykonávať svoje odborné zručnosti. V neposlednom rade pripravujú žiakov na štúdium na vysokých školách.

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU) vyhlásila viacero výziev, v rámci ktorých sa o nenávratné finančné príspevky mohli uchádzať aj stredné odborné školy. Projektmi mohli napríklad skvalitniť aj vzdelávanie príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom podpory elokovaných pracovísk.

V tomto vydaní sa dočítate o školách, ktoré sa s podporou nenávratného finančného príspevku zamerali na prestavbu vzdelávania tak, aby sa žiaci mohli reálne uplatniť vo svojom odbore.

Výučbou robotizácie a informatiky k úspešnému uplatneniu sa absolventov na trhu práce

Spojená škola v Žiline získala roku 2009 príspevok vo výške 119-tisíc eur. Na to, aby sa študenti na trhu práce v regióne uplatnili, využila nové interaktívne formy a metódy výučby. Aktivity projektu boli v priebehu dvoch rokoch zamerané na skvalitnenie vzdelávania prostredníctvom moderných učebných materiálov, pomôcok a informačno-komunikačných technológií, ďalšie vzdelávanie pedagógov, samotné riešenie modelových situácií a pod. Škola vytvorila nové časovo-tematické plány s inovatívnymi metódami vzdelávania pre cudzí jazyk, aplikovanú informatiku, ekonomiku, odborný výcvik – predmet rezbárstvo a drevárska a nábytkárska výroba, databanku partnerov drevospracujúcich a nábytkárskych firiem a vypracovala plán exkurzií a stáží. Vyškolených bolo aj 18 pedagogických zamestnancov v používaní interaktívnych tabúľ a moderných didaktických pomôcok vo výučbe.

Agentúra Ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Centrum odborného vzdelávania – Stavebný robotník budúcnosti

Stredná odborná škola technická v Košiciach, ktorá má viac ako 60-ročnú tradíciu, získala na projekt takmer pol milióna eur. V rokoch 2010 až 2012 inovovala vzdelávací proces, ktorý má zabezpečiť rozvoj zručností absolventov. V rámci projektu bolo centrum odborného vzdelávania zriadené v škole vybavené novou materiálno-technickou základňou. Prínosom bol nákup didaktickej techniky a príslušenstva, informačno-komunikačných technológií, učebných pomôcok v rámci odborov murár, strechár, klampiar, maliar, mechanik stavebnoinštalačných zariadení, inštalatér, mechanik-nastavovač, stolár, tesár. Rozvojom odborných kompetencií prešli aj pedagógovia. Ich vedomosti sa budú po ukončení realizácie projektu prenášať i na ďalších žiakov z iných stredných odborných škôl Košického samosprávneho kraja využívajúcich služby centra odborného vzdelávania v rámci praktického vyučovania.

V najbližšom pokračovaní článkov Europrojekty menia naše školy *sa dočítate o ďalších aktivitách škôl, ktoré svojím zameraním menia vyučovanie na netradičné. Na našej mailovej adrese radi privítame vaše spontánne informácie o výsledkoch a úspechoch projektov realizovaných z operačného programu Vzdelávanie, ktoré sa vám podarilo dosiahnuť a o ktoré sa vaša škola chce podeliť prostredníctvom ASFEU.*

Odbor informovania a publicity, ASFEU

Jarné radovánky v Marcelovej

TVORIVÉ DIELNE

Jarná príroda sa veľmi ťažko prebúdza zo zimného spánku. Žiaci 1. – 4. ročníka a školského klubu detí v Základnej škole v Marcelovej sa však zobudili a posledný marcový týždeň pripravili spolu s učiteľkami, vychovávateľkami, rodičmi a so starými rodičmi v priestoroch našej školy tvorivé dielne nazvané Jarné radovánky. Spojené boli s výstavkou veľkonočných ozdôb, kraslíc, servítok a pohľadníc. Panie učiteľky pripravili niekoľko pracovných ostrovčekov, kde žiaci predvádzali svoje zručnosti a šikovnosť. Zdobili vyfúkané vajíčka, maľovali zvieratká a veľkonočné motívy odlievané zo sadry, z farebného papiera vyrábali veľkonočný veniec, zajačikov z plastových fliaš a iné tematické ozdoby netradičnými technikami z odpadového materiálu. Zo zhotovených výrobkov si urobili výstavku, z ktorej sa veľmi tešili. Po ukončení tvorivého popoludnia si žiaci zobrali hotové výrobky domov na vytvorenie príjemnej veľkonočnej nálady.

Mgr. Viera KOLLÁROVÁ

ÚCTA PEDAGÓGOM

Oslavy Dňa učiteľov

Pezinok

Tradičné podujatie venované učiteľom pri príležitosti Dňa učiteľov sa uskutočnilo 25. marca aj v Pezinskom kultúrnom centre. Súčasťou osláv bol nielen bohatý kultúrny program, ale aj stretnutie s primátorom mesta Oliverom Solgom, od ktorého najlepší učitelia prevzali ocenenia za dlhoročnú kvalitnú a obetavú prácu.

Pozvaní boli učitelia všetkých škôl, teda aj tých, ktoré nie sú v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Pezinka. Primátor pozval na oslavy aj učiteľov-dôchodcov a pedagógov, ktorí pôsobia na školách všetkých stupňov mimo mesta. Chvályhodná aktivita, ktorá môže byť príkladom aj pre iné kraje, mestá a obce, aby prispievali k vyššej spoločenskej prestíži učiteľskej profesie. Mesto Pezinok má spracovanú a aktívne ralizuje stratégiu stabilizácie učiteľov cez sociálnu a finančnú politiku.

Vranov nad Topľou

Pri príležitosti Dňa učiteľov sa 27. marca v Dome kultúry vo Vranove nad Topľou uskutočnila slávnostná akadémia, ktorou samospráva vzdala hold jednému z najušľachtilejších povolaní – povolaniu učiteľa. Prítomným učiteľom sa prihovoril primátor mesta Ján Ragan.

Z jeho slov vyberáme: „Školy a školské zariadenia v našom meste si roky udržiavajú vysoký vzdelávací štandard, pretože vo výchovno-vyučovacom procese vyu-

žívajú progresivitu, ponúkajú deťom pomerne veľa možností na využitie voľného času tak v oblasti športu, ako aj v rôznych vzdelávacích projektoch.

Využívam dnes túto príležitosť a chcem vám všetkým, učiteľom a pedagogickým pracovníkom bez rozdielu stupňa a typu škôl v našom meste, v mene svojom, ako aj v mene našich žiakov a rodičov poďakovať za vašu náročnú, namáhavú a obetavú prácu pri výchove a vzdelávaní mladej generácie, ktorá v našich školách nachádza múdrosť, pochopenie a druhý domov.

Ďakujem vám aj za vaše rôznorodé aktivity vo verejnom, v kultúrnom či športovom živote nášho mesta. Zároveň vyslovujem presvedčenie, že napriek zložitým sociálno-ekonomickým podmienkam sa nám spoločne podarí udržať tradične dobrú úroveň vranovského školstva a nášmu mestu ako zriaďovateľovi sa podarí vytvoriť v rámci možností vhodné podmienky na vašu prácu.

Želám vám všetkým do ďalších dní veľa zdravia, spokojnosti, pedagogického optimizmu, pracovných úspechov i osobného šťastia.“

Oceňovanie práce pedagógov v kontexte osláv Dňa učiteľov sa stalo v meste peknou tradíciou. Bolo nielen príležitosťou pripomenúť si učiteľské poslanie, ale aj časom na vyjadrenie vďaky a úcty. Ocenení pedagogickí zamestnanci (na návrh vedení jednotlivých škôl) sa podpísali do pamätnej knihy mesta a od primátora si prevzali ďakovný list so symbolickým kvetom za obetavú prácu pri vzdelávaní a výchove mladej generácie v meste Vranove nad Topľou.

(do)

O ČOM PÍŠU

Najnovšie číslo časopisu Vychovávateľ

- Agresivita a šikanovanie u žiakov základných a stredných škôl
- Interkultúrne vzdelávanie (koncepčné úvahy)
- Aktuálne problémy koordinátorov prevencie v školskom prostredí
- Inkluzívna pedagogika v školských kluboch detí
- Vzťah detí a mládeže k informačno-komunikačným technológiám
- Vplyv obrazovky na kriminalitu mládeže
- Neformálne a informačné vzdelávanie v centrách voľného času

Aprílová Rodina a škola

- Hosťom, ktorý poskytol mesačníku rodičov a učiteľov rozhovor s názvom *Bez poézie by sme boli iba veci tohto sveta*, je školská inšpektorka Mgr. Melánia Dubínyová, ktorá je súčasne výbornou recitátorkou a jednou z hlavných organizátoriek súťaže Chalupkovo Brezno.
- Čitateľ nájde v aprílovom čísle tiež zaujímavý príspevok o tom, ako môže atraktívny vzhľad narobiť dieťaťu v škole problémy, čo potvrdil nemecký výskum.
- Ján Maťas sa venuje dôvodom vysokej nezamestnanosti absolventov škôl a mladých ľudí do 29 rokov na Slovensku.
- Zvedavci si môžu otestovať výkonnosť a sviežosť svojho mozgu a myslenia.
- A nájsť možno i 14 netradičných dôvodov, prečo sa oplatí byť skvelým otcom a dobrým rodičom.
- Miesto si našiel aj príspevok o tom, ako sa dá podľa písma vypozorovať viac o charaktere a povahe človeka.
- Rodičom a učiteľom je určený článok o trestnoprávnej zodpovednosti detí.
- Redakcia prináša kompletný zoznam nositeľov Nobelových cien za literatúru a viacero poučení zo života slávnych ľudí a z ich ciest k úspechu.
- Prof. Matúš Kučera sa vracia k téme starých Slovanov, ktorí obývali v čase príchodu Cyrila a Metoda na naše územie polovicu Európy.
- Dušan Jedinák vo svojom okienku prináša viacero vynikajúcich myšlienok českého filozofa Ferdinanda Peroutku.
- A nechýba ani *Okienko ochrancu prírody* doc. Ing. Miroslava Sanigu, CSc., či *Malá polepšovňa pre rodičov* od doc. Albína Škovieru. **(r)**

Zlatý Amos 2013

ANKETA O NAJOBĽÚBENEJŠIEHO UČITEĽA, UČITEĽKU

1. Akých máte žiakov, aké máte s nimi vzťahy a čo ich formuje najviac?
2. Aký je a aký by mal byť učiteľ slovenskej školy 21. storočia?
3. Akých ste mali učiteľov vy? Máte svoj pedagogický vzor – aký a prečo?
4. Čo očakávajú od súčasného učiteľa dnešní žiaci?
5. Čo je na práci učiteľa najťažšie a čo najkrajšie?
6. Čo by ste urobili, ak by ste mali možnosť zlepšiť situáciu v školstve na Slovensku?

Hlavný organizátor ankety: OZ Adevyk
Anketa je spolufinancovaná z dotácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
Spoluorganizátor ankety: Košický samosprávny kraj

Keď sme vyhlasovali 7. ročník ankety, netušili sme, čo nám magické číslo 7 prinesie. Že je šťastné, o tom nikto nepochybuje. Dôležitou vlastnosťou sedmičky je snaživosť a vedenie. Má pochopenie pre druhých, často kombinované s prirodzenou múdrosťou. Tieto vlastnosti nám napovedajú, aký by mal byť najobľúbenejší učiteľ na Slovensku. Dúfame, že takého učiteľa v tomto ročníku nájdeme, pretože žiaci prihlásili 77 učiteľov zo 7 krajov. Nedostali sme ani jednu prihlášku z Nitrianskeho kraja. Najviac prihlášok máme zo Žilinského kraja. Do ankety sa zapojilo 3 730 žiakov. Celoslovenské kolo sa začína 21. 4. 2013 semifinálovým kolom v Historickej radnici v Košiciach a 22. 4. 2013 sa uskutoční finálové kolo, kde sa dozvieme meno 7. Zlatého Amosa. Pred celoslovenským kolom absolvovali 15 semifinalisti ešte sústredenie na Čingove, kde sa dozvedeli, čo ich v semifinálovom kole čaká. Vyžrebovali si voľnú disciplínu, ktorú každý rok učitelia spolu so svojimi žiakmi zvládajú vynikajúco. Na výber majú rôzne žánre: zvykoslovie, rozprávku, horor, science-fiction, western, muzikál, legendu, bájku, detektívku, cestopisný príbeh... Veľmi obľúbené je aj hlasovanie na internete o titul Amos sympaťák, ktoré sa spustilo 10. 3. 2013 a potrvá do 15. 4. 2013. Do 4. apríla sa doň zapojilo 221 392 hlasujúcich. V tomto ročníku máme pripravenú špeciálnu cenu, Cenu Jána Gašperana, zakladateľa ankety v Slovenskej republike, ktorý nás roku 2012 opustil. Túto cenu udeľujú iba žiaci, dospelí do hodnotenia nevstupujú.

Do kategórie *Pedagóg, na ktorého sa oplatí spomínať* sme dostali 5 prihlášok. Uzávierka prihlášok bola 31. marca. Navrhnutá je aj 70-ročná pani učiteľka Mária Jírová, ktorej jej bývalí žiaci napísali knihu *Lupienky zlatej ruže*, ukážku z nej si môžete prečítať aj na webovej stránke našej ankety.

Kategórie Naj učiteľ chémie, fyziky a matematiky sú určené študentom-vysokoškolákom. Tí mohli svojho bývalého učiteľa zo základnej alebo strednej školy navrhovať tiež do 31. marca. Ceny sú honorované sumou 1 000 eur, vysokoškoláci tak mali možnosť poďakovať sa svojim bývalým učiteľom touto formou a predstaviť nám úžasných ľudí, ktorých môžeme oceniť.

Šesťdesiatminútový záznam z finálového večera odvysiela verejnoprávny RTVS.

Renáta VADÁSYOVÁ, riaditeľka ankety
Eva KLIKÁČOVÁ, predsedníčka organizačného štábu

Mgr. Ján Andris

1. Myslím si, že mám žiakov ako každý stredoškolský učiteľ. Dnešná generácia mladých ľudí je už iná, ako sme boli my. Sú viac sebavedomí a niekedy málo sebakritický, o to viac kritickí k práci učiteľa, potrpia si na svoju nezávislosť, ale nakoniec sú to len normálni mladí ľudia. So svojimi študentmi vychádzam dobre. Snažím sa, aby pochopili, že priateľský prístup neznamená menej náročnosti.

2. Slovenský učiteľ je podľa mňa pracovitý a presvedčený o potrebe vzdelávať mladých ľudí, inak by v školstve neostával. Vidím okolo seba množstvo kolegov, ktorí sa vo svojom voľnom čase vzdelávajú, pripravujú pomôcky a aktivity, aby vyučovanie spravili pre svojich žiakov atraktívnejšie a zaujímavejšie. Na druhej strane je možné diskutovať, či sú za to aj patrične ohodnotení.
A aký by mal byť učiteľ slovenskej školy 21. storočia? Empatický, spravodlivý v hodnotení a rešpektujúci svojich žiakov ako partnerov v procese vzdelávania.

3. V období, keď som študoval ja – za socializmu, bolo postavenie učiteľa trochu iné. Učiteľ mal v spoločnosti prirodzenú autoritu a vážnosť, čo sa dnes nedá vždy povedať. Moji učitelia boli odborníci vo svojich predmetoch a veľa ma naučili. Najradšej si však spomínam na našu pani profesorku Gašajovú z Gymnázia P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne, ktorá mi bola triednou. Bola pre nás druhou mamou a naučila nás veľa nielen zo slovenčiny a z francúzštiny, ale odovzdala nám množstvo životných skúseností, za čo som jej dodnes vďačný.

4. Ja v školstve nepôsobím dlho, o pár mesiacov to bude 5 rokov, ale podľa mojich skúseností dnešní žiaci očakávajú od učiteľa odbornosť vo svojom predmete a zároveň akúsi „duševnú mladosť“, teda schopnosť pozrieť sa na svet niekedy aj ich očami. Očakávajú, aby boli chápaní ako individuality a aby bola rešpektovaná ich osobnosť. A ako všetci mladí, sú citliví na nespravodlivosť, takže očakávajú v prvom rade spravodlivosť a transparentnosť hodnotenia ich práce.

5. Z môjho pohľadu je práca učiteľa vo všeobecnosti náročné povolanie na odbornú, ale aj psychickú pripravenosť. Dnešná mládež je kritickejšia a aj rozhľadenejšia, ako bola kedysi. Vôbec nie je jednoduché postaviť sa pred katedru a zaujať žiakov tak, aby ste dosiahli vytýčený vzdelávací cieľ. Najkrajšie a zároveň najzaväzujúcejšie na práci učiteľa je, že svojou prácou má možnosť formovať nielen vzdelanostné, ale najmä životné postoje mladých ľudí. Má priestor ukázať im svet nielen cez optiku svojho odborného predmetu, ale aj zo širšej, globálnej dimenzie.

6. Zlepšovať v školstve na Slovensku by bolo čo. V prvom rade by mal učiteľ znovu získať spoločenské postavenie, ktoré mu niekedy prináležalo. V druhom rade by mal mať finančné ohodnotenie, ktoré by zodpovedalo vzdelanostnej úrovni, ktorá sa od neho očakáva. Na učiteľstvo by sa malo rozhodne pozerať ako na povolanie so zvýšenou psychickou záťažou, čomu by mala byť prispôsobená aj starostlivosť v sociálnej oblasti a oblasti regenerácie pracovnej sily.

Mgr. Michaela Brehová

1. Veková škála mojich žiakov sa pohybuje od 14 do 20 rokov. Učím ôsmakov na Súkromnej základnej škole a taktiež žiakov prvého až piateho ročníka Súkromného bilingválneho gymnázia v Prešove. So žiakmi mám veľmi dobré, harmonické vzťahy. Mnoho ľudí zastáva názor, že na súkromných školách študujú deti z dobre zabezpečených rodín, ktoré nemajú na to, aby zvládali gymnaziálne učivo. S týmto názorom sa vôbec nestotožňujem, práve naopak, žiaci našej školy sú inteligentní, šikovní a cieľavedomí, plní optimizmu, so zmyslom pre humor. Práve to sú vlastnosti, ktoré si na nich veľmi vážim.

2. Postavenie učiteľa v súčasnosti nie je jednoduché. Aj napriek tomu si myslím, že väčšina učiteľov pristupuje k svojej práci zodpovedne a robí všetko pre to, aby svojim žiakom dala maximum. A aký by mal byť moderný učiteľ? Každopádne mu nesmie chýbať značná dávka empatie a trpezlivosti. Mal by byť pohodový, a zároveň aj prísny a spravodlivý.

3. Musím sa priznať, že počas svojich školských čias som mala možnosť spoznať mnoho skvelých učiteľov, na ktorých si vždy rada zaspomínam. Bolo by nespravodlivé, ak by som spomenula iba jedného z nich. Boli medzi nimi prísni, ale aj tí menej prísni, no vždy to boli ľudia, ktorým na nás záležalo a ktorí boli vždy ochotní pomôcť nám.

4. Je mnoho prípadov, keď musí byť učiteľ nielen učiteľom, ale aj dobrým psychológom a náhradným rodičom. Pre žiakov je veľmi potrebné, aby mali pocit, že je to človek, ktorý sa na nič nehrá a je ochotný vypočuť ich názory, poradiť im. Mal by to byť človek, ktorý nesklame ich dôveru.

5. Hádam najťažšie na našej práci je čo najlepšie pripraviť žiakov nielen na ďalšie štúdium, ale aj na reálny život. A to najkrajšie? Najväčším zadosťučinením pre každého pedagóga je bezpochyby veta: „Ďakujem, pán učiteľ/pani učiteľka.“

6. Ak by som mala možnosť zlepšiť situáciu v našom školstve, určite by som zlepšila vybavenie našich škôl, investovala by som do nákupu školských pomôcok a v každej škole by som zriadila moderné a dobré vybavené školské knižnice a študovne, aby sa žiaci v škole cítili naozaj ako doma. Nepochybne by som chcela prispieť aj k adekvátnemu finančnému ohodnoteniu práce učiteľov.

Ing. Michal Batuna

1. Hovorí sa: „Aký učiteľ, taký žiak.“ Takže – mám najlepších žiakov na svete, chi-chi. Úprimne – snažím sa, aby môj vzťah s každým žiakom bol založený na dôvere, vzájomnej úcte a v chápaní, že aj on je len ČLOVEK so svojimi radosťami, ale aj problémami. My učitelia si často ani neuvedomujeme, akú máme v rukách moc formovať názory a postoje a osobnosť detí, ktoré nám boli zverené. Veď v dnešnej dobe, povedzme si pravdu, je učiteľ s mnohými deťmi častejšie ako ich rodič. Alibizmus typu: „To ťa mali naučiť doma“ často nie je namieste. Zodpovednosť za formovanie detí tak nesieme vo veľkej miere aj my učitelia.

2. Aký je? Na jednej strane unavený. Unavený z neustálych reforiem-„nereforiem“ v školstve, z papierovej byrokracie, unavený z naháňačky za slušnou životnou úrovňou, ktorú mu poskytuje len ďalšie zamestnanie, unavený z faciek a pľuvancov na povolanie učiteľa zo strany verejnosti. Na druhej strane odhodlaný. Odhodlaný prekonať prekážky, údery aj pády a napriek neustálym „výtlkom“ pripravený formovať dušu žiaka mladého človeka. A aký by mal byť? Slušný a nadšený pre svoju prácu. Mať hodnoty a tak formovať aj hodnoty žiakov. Vážiť si svoju prácu aj prácu iných.

3. Ja som mal na učiteľov šťastie. Myslím, že som mal tých najlepších. Zo všetkých by som predsa len spomenul troch. Na základnej škole to bola pani učiteľka 1. – 4. ročníka Sporinová. Tridsaťštyri žiakov v triede, dnes všetci múdri, dobrí a slušní ľudia. Na strednej škole pani učiteľka Ondirková. Postrach školy. ☺ Na hodinách tvrdá a vážna, na chodbe ľudská a priateľská. Profesionál a priateľ. A na vysokej škole pani docentka Šebestová. Vyžarujúca neskutočný pokoj. Stačilo sa zúčastniť jej hodiny, a všetky moje problémy boli naraz preč. Ale mojimi najlepšími učiteľmi boli moji rodičia – jednoduchí a dobrí ľudia. Obetaví a milujúci.

4. To keby som vedel. ☺ Asi by bolo dobré opýtať sa ich. Aby bol učiteľ IN, COOL, aby vedel počúvať, odpustiť, naučiť.

5. Najťažšie? Uživiť rodinu. ☺ Ale nie. Najťažšie je presvedčiť svojich žiakov, že je dobré byť slušný, úctivý a poctivý. Najmä vtedy, ak pozerajú v televízii večerné správy a reality šou.
A najkrajšie? Keď vás aj po mnohých rokoch pozdravia na ulici. Pocit, že napriek tomu, že dávate, nič nestrácate.

6. Asi by som zmenil spôsob vzdelávania učiteľov na vysokých školách. Je fajn, keď učiteľ-absolvent pozná dejiny pedagogiky, pozná názory psychológov a vie definovať tisíc pojmov z tejto oblasti. Ale nevie, čo robiť, keď mu žiak povie, že je blbec. Obávam sa, že sa pri vzdelávaní učiteľov zabúda na podstatnú časť edukácie – na výchovu. A reformu by som nechal na odborníkov spoza školských katedier, a nie na „odborníkov“ z poslaneckých lavíc.

Mgr. Anna Katuščáková

1. Učím na dedinskej ZŠ v Kračúnovciach a kdekoľvek so svojimi žiakmi prídem (výlet, exkurzia), zatiaľ stále nám ich pochvália – že sú slušní, úctiví, vychovaní. Je to v prvom rade vizitka výchovy v rodine, no určite aj my učitelia máme veľký podiel na ich formovaní. So žiakmi sa snažím mať ľudský, kamarátsky vzťah, ale moji žiaci musia poznať aj svoje hranice. Čo, kedy a kde si môžu dovoliť. To znamená „odtiaľ potiaľ“. Navzájom sa reš-

Zlatý Amos – ocenenia

- Zlatý Amos
- Amos sympaťák
- Zlatá škola
- Naj príbeh o učiteľovi
- Pedagóg, na ktorého sa oplatí spomínať
- Cena Jána Gašperana
- Naj učiteľ chémie
- Naj učiteľ fyziky
- Naj učiteľ matematiky
- Vecné ceny

Zoznam semifinalistov ankety Zlatý Amos 2013

P. č.	Meno a priezvisko	Typ školy	Mesto
1	Mgr. Marek Marjov	SŠ	Sečovce
2	PaedDr. Tatiana Školníčková	SŠ	Kežmarok
3	Ing. Michal Batuna	SŠ	Dolný Kubín
4	Mgr. Slávka Lofajová	ZŠ	Trstená
5	Mgr. Anna Katuščáková	ZŠ	Kračúnovce
6	Mgr. Katarína Šrámeková	ZŠ	Diviaky nad Nitricou
7	PaedDr. Daniela Paľová	ZŠ	Trstená
8	Ing. Žaneta Sirková	SŠ	Skalica
9	Mgr. Marianna Stahovcová	ZŠ	Chminianska Nová Ves
10	Ing. Daniela Putšková	ZŠ	Trstená
11	Mgr. Katarína Staňová	SŠ	Košice
12	Mgr. Ján Andris	SŠ	Dolný Kubín
13	Mgr. Andrea Petríková	ZŠ	Trebišov
14	Mgr. Jozef Krišák	ZŠ	Senica
15	Mgr. Michaela Brehová	SŠ	Prešov-Solivar

pektujeme. Snažíme sa pracovať a správať podľa školského poriadku. Dôležitý je aj individuálny prístup ku každému žiakovi. Ja si myslím, že aj tieto skutočnosti formujú mojich žiakov.

2. Učiteľ 21. storočia na Slovensku je v prvom rade – to je môj názor – veľmi preťažený administratívnymi prácami a rozbehaný. Jeho postavenie v spoločnosti je často nedocenené. Myslím tým najmä jeho finančné ohodnotenie, čo má za následok, že kredit učiteľa v spoločnosti je veľmi nízky a stále klesá.
V mnohých školách chýbajú mužské vzory, školy sú prefeminizované. Pre muža byť učiteľom je z mnohých stránok dnes neatraktívne. Žiaci vo svojich učiteľoch často hľadajú mamu a otca a odpovede na otázky, ktoré nedostanú od svojich rodičov. Takže učiteľ by mal mať aj v 21. storočí veľmi dobré odborné základy z rodinnej výchovy, mal by byť odborníkom vo svojich predmetoch, mal by byť zdatný aj v práci s IKT. Dnes už nemôže byť učiteľ „vševed“. Mal by však vedieť žiakom poradiť, ako a kde získať nové informácie. Zvoliť správne metódy a formy, aby dokázal žiakov zaujať a získať pre svoj predmet. Mne sa osvedčili rôzne didaktické aktivity, ako napr. vyučovanie hrou, rôzne inscenačné metódy a podobne.
Učiteľ by mal byť určite objektívny a spravodlivý. Mal by byť najmä srdcom „mladý“, aby dokázal pochopiť „detskú dušu“ svojho žiaka.

3. Ja sa na svojich učiteľov, najmä na základnej a strednej škole, nemôžem sťažovať. Mala som veľmi dobrých až výborných učiteľov, čo určite malo vplyv aj na moje rozhodnutie stať sa učiteľkou. Tou som chcela byť už od prvého ročníka ZŠ. Ovplyvnila ma moja prvá učiteľka – pani Nováková, ale boli aj iní, začo som im stále vďačná.

4. Na túto otázku som požiadala o názory a odpovede svojich žiakov. Takže: Čo očakávajú dnešní žiaci od súčasného učiteľa?
- aby bol v prvom rade odborník,
- aby bol objektívny a empatický,
- aby „chcel“ odovzdávať žiakom nové poznatky,
- aby bol cieľavedomý a trpezlivý,
- aby bol tvorivý, hravý a vedel zaujať,
- aby si vedel vybudovať so žiakmi pozitívny vzťah,
- aby bol pohodový a akčný,
- aby si vybudoval a dokázal udržať u žiakov autoritu,
- aby mal so žiakmi kamarátsky vzťah,
- aby dokázal „nahradiť“ aj rodiča,
- aby bol „poradca“ pre život.

Takéto boli najčastejšie odpovede žiakov. Na jedného učiteľa je toho dosť, čo poviete?

5. Čo je najťažšie na práci učiteľa? V dnešnej dobe vedieť si vybudovať najmä autoritu u žiakov a presvedčiť ich, že učenie sa je ich práca, ktorá ich má pripraviť na „dospelácky“ život. Tiež zaujať a ukázať im, aké je potrebné a dôležité kontrolovať a preverovať ich prácu. Že spätná väzba medzi učiteľom a žiakom – a tiež žiakom a učiteľom – je nevyhnutná.
A čo je najkrajšie? Možno práve morálne ohodnotenie – ako anketa – obľúbený učiteľ – Zlatý Amos. Ja si to veľmi vážim. Žiaci tak ohodnotili moju prácu. Pre mňa je pekné aj to, keď po 34 odučených rokoch ma stále spoznávajú moji prví žiaci, chcú sa porozprávať. Tiež ma teší, že svoje deti, ktoré ja ešte učím, vedú správnym smerom.

6. Je to ťažká otázka a na ňu je aj ťažká odpoveď. V dnešnej politickej a hospodárskej situácii vo svete, ale aj na Slovensku sa iste veľmi problematicky hľadajú cesty a spôsoby, ako pomôcť školstvu. Lenže musia sa nájsť! Verím, že máme kompetentných ľudí na miestach, odkiaľ by „pomoc“ mala prísť. Zastávam názor – a poznajú ho aj moji žiaci: „Aká je dnes škola, žiaci – taká je aj budúcnosť slovenského národa a nášho štátu.“ Dúfam, že k zlepšeniu situácie v školstve dôjde ešte pred mojím odchodom do dôchodku!

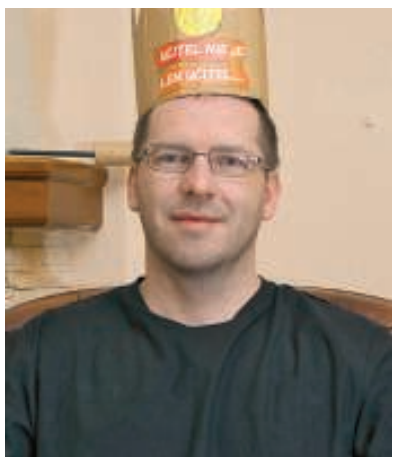

Mgr. Jozef Krišák

1. Sú rôznorodí, ale aspoň je zaujímavé s nimi pracovať, lebo stereotyp vedie k nude a nezáujmu. Vzťah sa snažím nadviazať s každým, podľa toho, aký je, a vplývať na nich, aby raz z nich boli slušní ľudia.

2. Je nespokojný s ohodnotením svojej práce a mal by byť empatický a obalený veľkou trpezlivosťou.

3. Mal som šťastie na učiteľov už od pani učiteľky v prvej triede cez učiteľov základnej školy, gymnázia až po profesorov na vysokej škole, každý sa niečím podieľal na formovaní mojej osobnosti. Od každého som sa snažil niečo pochytiť a využívam to podnes vo svojej praxi. Či je to dobré, musia posúdiť moji žiaci. Asi ich dokážem niečím zaujať, inak by som tu dnes nebol. Bol som ovplyvňovaný aj trénermi ľadového hokeja.

4. Aby vedel vysvetliť žiakom z danej učebnej látky, čo je pre nich podstatné pre život, s čím sa môžu stretnúť a na koho sa obrátiť.

5. Najťažšie je presvedčiť rodičov, že každý žiak by sa mal učiť podľa svojich schopností, a najkrajšie, ak sa žiaci nehanbia k vám priznať ani mnoho rokov po tom, ako opustia školské lavice.

6. Vrátil by som sa k nárokom na žiaka, aké boli za Československa, zrušil normatív na žiaka, čím by školy neboli nútené prijímať každého žiaka.

Mgr. Slávka Lofajová

1. Som učiteľkou prvého stupňa už štrnásty rok, a tak sa pravidelne po štyroch rokoch stretávam s novými deťmi, ktoré prichádzajú z materských škôl. Deti sú z roka na rok živšie a smelšie. Od prvého dňa sa s nimi snažím nadviazať dobré vzťahy, aby vycítili, že som tu pre ne. Učivo sa snažím sprístupňovať prostredníctvom rôznej motivácie a zážitkového učenia. Viem, že všetci nemôžu byť jednotkári, ale veľmi ma teší, keď o svojich žiakoch počujem chvály aj na ich správanie, pracovitosť, čestnosť, slušnosť a spravodlivosť. Máme veľmi pekný a kamarátsky vzťah, ktorý si okrem každého dňa v škole spríjemňujeme spoločnými aktivitami mimo školy.

2. Každý učiteľ môže byť úspešný. Dôležité je, aby sa vyznačoval kladným vzťahom k žiakom, nadšením a zanietením pre svoje povolanie. Bez toho nie je možné napredovať. Myslím si, že učiteľ súčasnej slovenskej školy je v prvom rade veľmi vyťažený, ak sa snaží svoju prácu vykonávať svedomito a s láskou.

3. Ja som mala šťastie na rôznych učiteľov, ale myslím si, že všetkým šlo len o naše dobro a napredovanie. Najviac mi však utkveli v pamäti prísni učitelia, ale v dobrom zmysle. Viem, že to boli ľudia veľmi dôslední a prísni nielen na iných, ale najmä na seba.

4. Žiaci v prvom rade očakávajú, aby učenie bolo zaujímavé. Tešia sa do školy najmä vtedy, keď ich čaká niečo nové. Chcú, aby učiteľ bol tvorivý, prístupný a vedel ich zaujať.

5. Na práci učiteľa je najkrajšie, keď vidí dennodenne krôčik po krôčiku posun svojich žiakov vpred. Najkrajšia je každodenná rôznorodosť. Pocit duševnej mladosti. Množstvo rastúcich detských bytostí s rôznymi povahami, vnímaním, stovky rozhovorov, radosť i smútok. Všetko to obohacuje. Každý deň je iný a krásny, nepredvídateľný, každý deň sa odohráva iné predstavenie.
Naopak, najťažšie sú mozole ukryté na mozgu. Pri tomto povolaní si neuvedomujeme, že fyzicky starneme, a zabúdame na svoj osobný život.

6. V prvom rade by som sa snažila odstrániť chaos a zmätok, ktorý je v dnešnom školstve. Vrátila by som späť jednotné učebné osnovy a štandardy pre školy. Chcela by som, aby som si mohla vybrať učebnice, z ktorých by som učila, mala ich pre všetkých žiakov a včas.

Mgr. Marek Marjov

1. Môžem povedať, že v triede mám dobrých žiakov. Väčšina z nich „poslúcha na slovo“, ale niektorí mi robia aj starosti. Snažím sa k nim pristupovať rovnako a vnímam ich ako svoje deti. Všetko chce čas, pretože výchova dnešnej mládeže nie je jednoduchá. Na mojich žiakoch mi veľmi záleží, a preto sa snažím prispievať k tomu, aby sme spoločne budovali kolektív založený na dobrých priateľských vzťahoch. Niekedy postačí úsmev, povzbudenie, inokedy je potrebný osobný rozhovor. V mojej práci sa mi osvedčilo, že žiakov formuje najviac to, ak k nim učiteľ pristupuje ako priateľ. Priateľ, ktorý poskytne svoje rameno, pomocnú ruku, pretože mnohí z nich to nemajú v živote jednoduché.

2. Prvé mi napadne, že učiteľ slovenskej školy 21. storočia je preťažený byrokratickými činnosťami. Odčerpáva to veľa energie, ktorá by mohla byť využitá v iných oblastiach učiteľskej práce. Ako triedny učiteľ si uvedomujem, že je potrebné tráviť viac času so žiakmi mimo vyučovacích hodín. Práve vtedy ich viac poznávam, vnímam ich správanie v rôznych situáciách. Učiteľ slovenskej školy 21. storočia by nemal byť zaťažovaný „úradníckou“ činnosťou, ale mal by mať viac času na svojich žiakov, aby im mohol načúvať.

3. Boli prísnejší, pretože sa viac vyžadovalo, a boli pre nás autoritami. Niekedy stačil pohľad a my sme už vedeli, čo robiť. Najviac sa mi na mojich učiteľoch páčilo, ak si na vyučovacej hodine našli čas, aby sa s nami porozprávali. Vtedy sa často zmenil náš názor na nich. Mojím vzorom bola triedna pani učiteľka na základnej škole. Bola prísna, ale získala si nás svojím láskavým a priateľským prístupom. Aj vďaka nej som si vybral učiteľské povolanie, pretože na jej práci som si všímal, že pre ňu je aj poslaním.

4. Dnešní žiaci od nás očakávajú, že nebudeme dávať domáce úlohy, že ich nebudeme zaťažovať písomkami, skúšaniami. Jednoducho povedané, menej povinností, viac zábavy. Na druhej strane mnohí v nás hľadajú toho, kto si ich vypočuje, kto im poradí, pomôže.

5. Ak by som hovoril o byrokracii, opakoval by som sa. Dnes je podľa mňa dosť ťažké získať si pozornosť žiakov na vyučovacej hodine. Sú to nároční poslucháči. A čo je najkrajšie? To, že moja práca nie je márna, že má zmysel. Dôkazom toho sú SMS alebo mailové správy od bývalých žiakov (niekedy dokonca aj ich rodičov) k meninám, narodeninám. Potešia aj návštevy bývalých žiakov v škole. Najkrajším zážitkom pre mňa však bola skúsenosť, ktorú som zažil minulý rok. Potreboval som pomoc a obrátil som sa na bývalého žiaka. Keď som mu ďakoval, povedal mi: „Vy ste púšťali svoj chlieb po vode a dnes sa vám to vracia.“ Neubránil som sa slzám a pochopil som, že moja práca má zmysel.

6. Naše školstvo by som viac zameral na prepojenie s praxou. Viem, že všetko záleží na finančných prostriedkoch. Môj návrh sa týka gymnázií. V treťom ročníku štúdia by bolo päť týždenných exkurzií (raz za dva mesiace) zameraných na overovanie získaných teoretických poznatkov z jednotlivých predmetov v praxi. Tieto exkurzie by boli žiakom aj učiteľom hradené. Je to určite pieseň budúcnosti.
A čo dnes? Je potrebné zvýšiť prestíž učiteľského povolania v spoločnosti. Vzdelávanie a výchova mládeže je tou najlepšou investíciou do budúcnosti každého národa. Významnú úlohu môžu zohrať médiá. Jednou z možností je aj prezentácia ankety Zlatý Amos na verejnosti. Pretože akú školu máme dnes, takú spoločnosť budeme mať v budúcnosti.

PaedDr. Daniela Paľová

1. Myslím si, že mám dobrých žiakov. Občas veľmi tichých, inokedy priveľmi slovne aktívnych, ale i tak sú super. Naše vzťahy sú priateľské, no zároveň sa vzájomne rešpektujeme. A čo ich formuje? Zdá sa mi, že príklad, ktorý dostávajú z mojej strany, ale aj to, že ich dokážem vypočuť a porozprávať sa, keď to potrebujú.

2. Ťažká otázka. Aký je? Asi preťažený zbytočnou papierovou robotou, projekty totiž nie sú iba o realizácii a pomoci deťom a učiteľom, ale viac o vypisovaní papierov. A ak sa chce pedagóg kvalitne pripraviť na každú hodinu, veru málo je jedno poobedie na šesť rozličných vyučovacích hodín. To som asi trošku odbočila od témy... Učiteľ 21. storočia by mal byť najmä ľudský a mal by byť deťom partnerom na ceste vzdelávania.

3. Učiteľov som mala rôznych, asi tak ako každý. Niektorí boli milí, iní prísni, niektorí viac dovolili, iných sme sa báli. Ťažko by bolo vybrať jedného. Ideálne je vybrať si z každého učiteľa to dobré, nie?

4. To je otázka skôr pre žiakov, ale myslím si, že mnohí čakajú práve možnosť porozprávať sa o rôznych veciach zo života. A, samozrejme, očakávajú aj to, ako im vysvetlím a priblížim nové učivo. V dnešných časoch sú žiaci kritickejší, ako boli pred desiatimi rokmi. Dnes to nie je už o memorovaní a drile, ale skôr o zážitkovom učení.

5. Najťažšie je asi to, aby sme si získali dôveru žiakov a porozumeli každému jedincovi v triede. A najkrajšie? Myslím, že spätná väzba po rokoch, keď sa deti – už mladí ľudia – prídu poďakovať za to, čo som im dala do života.

6. Zmenila by som celý systém reformy, ktorý nie je najlepšie vystavaný. Ale to je na dlhú debatu...

Ing. Daniela Putšková

1. Učím žiakov 5. – 9. ročníka prevažne matematiku a triedna som deviatakom. Je to skupina silných individualít so širokým záberom záujmov a aktivít. Každý je osobnosť a tak k nim aj musím pristupovať – vlastne nemusím, ale chcem. Naše vzťahy sú korektné a myslím, že vždy vieme vycítiť, kde je mantinel, za ktorý by sme navzájom nemali ísť. A čo ich formuje najviac? Keď nechcú, tak ani forma z ocele, ale keď chcú, stačí pohľad a milé slovo.

2. V prvom rade by to mal byť človek, ktorý dokáže počúvať a pochopiť detskú dušu, mal by to byť, samozrejme, odborník zapálený pre svoju prácu a trochu herec, aby to všetko dokázal skĺbiť dohromady – mnohí takí sú, alebo sa o to aspoň snažia.

3. Moji učitelia na základnej i strednej škole patrili do dvoch skupín. V prvej boli tí, ktorých som v plnej miere rešpektovala, pretože dokázali svojim žiakom odovzdať veľmi veľa, mala som ich rada a dodnes si vybavujem ich tváre. V druhej skupine boli tí, ktorých som iba rešpektovala. Ale aj tak všetkých zatieňuje pani učiteľka Anna Kostelná, ktorá bola mojou triednou učiteľkou v prvej triede. Je to človek s čistou dušou, krásnym hlasom, milým úsmevom. Je pre mňa stelesnením druhej mamy a neviem si ju predstaviť v inej ako v prvej triede, kde dokázala tie vystrašené deťúrence utíšiť, pofúkať boľačky, pochváliť, ale i pokarhať, ale vždy tak, aby sa to neminulo účinku. Stále jej patrí moja spomienka a najmä poďakovanie.

4. Maximálnu tolerantnosť, prižmúrenie oka, spravodlivosť, ľudskosť a profesionalitu. Aby pojmy ako pedagogický prístup a dôvera neboli iba prázdne slová, ale aby spĺňali svoj obsah. Aby sme sa s nimi dokázali nielen učiť, ale aj brať ich ako rovnocenných partnerov, aby sme sa s nimi vedeli aj smiať.

5. Najťažšie: ak sa stane niečo, s čím nikto nerátal, a ja žiakovi nedokážem pomôcť (choroba), tá hrozná bezmocnosť, že mi z očí odišiel šikovný chlapec a už druhý rok je na lôžku, komunikuje iba úsmevom a zdvihnutým palcom – vtedy človek zmení rebríček hodnôt a začne sa na všetko pozerať trošku inak.
Najkrajšie: poďakovanie od rodiča, že ste urobili dobrú prácu s jeho dieťaťom, alebo

napríklad SMS, ktorá mi prišla pred pár rokmi: „Mali sme tú najlepšiu triednu, akú sme len mohli mať.“ To je také pohladenie a náplasť na všetky malé trenice, stále ju mám v pamäti a ďakujem za ňu, Radovan.

6. Pravdepodobne by som vrátila naspäť to, čo v niektorých predmetoch urobil nový štátny vzdelávací program, pretože si myslím, že stačilo vypustiť niektoré učivo, prípadne ho nahradiť, a nie vydávať obrovské peniaze na nové učebnice, ktoré nie vždy sú lepšie ako tie staré. Mali sme vzdelanú mládež. Teraz je síce zdatná v ovládaní všetkých technických vymožeností, ale chýbajú jej priame komunikačné schopnosti, zmysel pre zodpovednosť, často slušnosť... Nechcem všetkých hádzať do jedného vreca, to nie, ale urobili sme v školstve určite jeden, ak nie viac krokov späť. Mali by sme naozaj vždy dobre zvážiť, v čom urobiť zmenu a v čom zase nie.

Mgr. Andrea Petríková

1. Tak ako učitelia, aj žiaci sú rôzni. Ku každému z nich sa však snažím vytvoriť si čo najlepší vzťah. Hoci je to niekedy veľmi náročné, myslím, že žiaci nás potrebujú, aj keď si to niekedy len ťažko pripustia. Po čase však prídu na to, že škola je pre nich vlastne druhým domovom...

2. Podľa mňa by sa mal učiteľ 21. storočia viac usmievať. ☺

3. Na školské lavice mám len pekné spomienky, niekedy pociťujem doslova nostalgiu za tým, čo sa už nevráti. Neprežívam to už ako žiačik, ale ako učiteľ... Pedagogický vzor nemám, sama by som však bola rada, keby som bola takýmto vzorom pre niekoho ja...

4. Myslím si, že dnešní žiaci očakávajú od učiteľa úprimnosť a pochopenie.

5. Najťažšie je otvárať srdce a najkrajšie, ak srdcia otvárajú žiaci...

6. Toto je pre mňa dosť náročná otázka, no myslím si, že v prvom rade by sa malo zmeniť postavenie učiteľa v spoločnosti. Niektorí ľudia zabúdajú na to, že práve učiteľ bol ten, kto s nami trávil čas, keď boli naši rodičia v práci.

PaedDr. Tatiana Školníčková

1. Odpovedať na jednoduché otázky je takmer vždy veľmi ťažké. Žiaci, ktorí k nám prichádzajú, sú jedineční. Možno povedať, že práve v tom je krása. Ku každému treba pristupovať individuálne, ale to podstatné sa nemení. Sú neskúsení, predstierajú, že sú dospelí, a pritom sú veľmi neistí a zraniteľní, citliví, chcú mnohé poznať, len keby to tak nebolelo. Usilujem sa od začiatku vytvárať si so žiakmi korektné vzťahy, príjemnú atmosféru, vediac, že vtedy sa s nimi ľahšie pracuje, podávajú lepšie výkony a sú ochotnejší „vpustiť“ ma do svojho „vnútra“. Som presvedčená, že najväčšmi žiakov formuje osobný príklad. Preto k nim pristupujem tak, ako by som si predstavovala prístup môjho učiteľa ku mne.

2. Byť humoristom, tak odpoviem – pozrite sa na mňa a máte jeden z prototypov. Ale trocha vážnejšie – je veľmi náročné vymenovať všetky charakteristické vlastnosti učiteľa 21. storočia.
I napriek náročnej situácii v spoločnosti, v rodine, v školstve učiteľ by mal byť a ostať Človekom!

3. Učiteľov, s ktorými som prišla a ešte i dnes prichádzam do kontaktu, bolo veľa. Priznám, že žiaden z nich nebol „dokonalý“. (Azda v detských očiach PRVÁ PANI UČITEĽKA.) Môj učiteľský vzor je teda kombináciou toho, čo som na jednotlivých učiteľoch obdivovala a čo sa usilujem i ja sama odovzdávať ďalej. Možno práve skutočnosť, že ma žiaci nominovali do tejto súťaže, ma môže utvrdiť v poznaní, že som na správnej ceste.

4. Mladosť (krásu – sympatickosť), kreatívnosť, priateľskosť, pochopenie... Sú nároční, to je krásne. Skúsim zhrnúť vtipne – žiadajú múdrosť vedca, krásu a mladosť modelky, pedagogické a didaktické majstrovstvo Jana Amosa Komenského, šikovnosť Billa Gatesa a dušu Malého princa.

5. Držať s mladými ľuďmi krok, byť neustále v strehu a k dispozícii.

6. Situácia nielen v školstve je veľmi zložitá. Možno by sa hodil Arabelin prsteň. Určite by som si však stanovila dlhodobý cieľ (po dohode s mnohými odborníkmi – najmä z praxe – bez ohľadu na politickú príslušnosť). Tomu by som prispôsobila ciele strednodobé a krátkodobé a „zaviazala“ by som (tak často sa striedajúcich) ministrov tým, aby napĺňali dohodnuté ciele a aby ich nemenili od základov a našli „zlatú strednú cestu“. Páčil by sa mi návrat k tomu, keď nie každý musel mať doklad o vzdelaní, ale musel veľa vedieť, prípadne byť zručný. Často mi chýbajú skvelí majstri a ich učni, kvalitní stredoškolskí a vysokoškolskí odborníci a následne takí absolventi. Viem, že v mnohých žiakoch driemu, ale škola v súčasnej spoločnosti ich nedokáže k tomu prinútiť.

Mgr. Katarína Šrámeková

1. Žiakov mám ako každý. Niekedy potešia, prekvapia, ale aj nahnevajú. Ale sú výnimoční, a to tým, že sú moji. Snažíme sa navzájom chápať, pomáhať si, najmä v ťažších chvíľach, a tešiť sa z úspechov druhých. Učiteľ by nemal byť len učiteľom, ktorý učí, ale človekom so srdcom, ktorý vie pomôcť, poradiť a prijať kompromisy.

2. Učiteľ 21. storočia by mal byť v prvom rade tvorivý. Táto vlastnosť mu zaručuje dobrý vzťah so žiakmi. Vyrieši každý problém a zaujme zvedavých žiakov. Pružný, aby sa vedel prispôsobiť každej situácii. Zodpovedný za svoju prácu, lebo má v rukách nielen budúcu generáciu, ale aj dušu dieťaťa. Empatický a spravodlivý. Myslím, že tých vlastností by sme našli ešte omnoho viac.

3. Spomínam si na veľa učiteľov, ktorí na mňa vplývali, či už pozitívne, alebo negatívne. Niektorí boli pre mňa vzorom a tí druhí mi zas ukázali chyby, ktorým sa snažím vyhýbať. Ale vo väčšej miere to boli dobrí učitelia, keďže som učiteľka a som v súťaži Zlatý Amos. Nemôžem zabudnúť na môj najväčší vzor, učiteľa maľby na vysokej škole. Bol pre mňa veľkou osobnosťou. Často na neho spomínam.

4. Dnešní žiaci by najradšej chceli učiteľa-kamaráta. Učiteľa, s ktorým by bola predovšetkým zábava, podával by učivo zaujímavým spôsobom, aby ani nezbadali, že sa učia. Vedia oceniť aj férového a spravodlivého učiteľa.

5. Práca učiteľa je veľmi špecifická a niekedy naozaj ťažká. Pri učiteľskej práci sa pracovný čas nikdy nekončí. Najmä v posledných rokoch, pri reforme vzdelávacieho systému, je na učiteľa, ľudovo povedané, naložené veľa práce. No výrazne sa zmenila aj spoločnosť a tým aj charakter žiakov, ktorí vyžadujú od učiteľa veľkú pozornosť. Ale sú aj veselé a krásne chvíle. Chvíle, ktoré ma vedia dojať a aj tú slzičku vyroniť. Každého učiteľa poteší, ak jeho žiaci majú úspech nielen v škole, ale aj v živote. Vtedy si poviem, že naša práca má veľký význam.

6. To je veľmi ťažká otázka. V prvom rade by sme sa mali zamyslieť nad tým, akú budúcnosť si predstavujeme pre naše Slovensko. Pretože práve tieto deti budú raz riadiť náš štát. Asi by som chcela mať Arabelin prsteň a vrátiť sa o pár rokov dozadu a chyby odstraňovať tam. Najmä čo sa týka reformy vzdelávacieho systému, ale aj financovania škôl. Ako som už spomínala, učiteľ by mal byť predovšetkým tvorivý, a taký by mal byť aj každý politik. Môžeme povedať, že to je kolobeh života. Učiteľ vzdeláva a vychováva politikov a politici potom riadia učiteľov.

Ing. Žaneta Sirková

1. Moji žiaci sú snaživí, ale často leniví. Nechce sa im robiť na vyučovaní všetko, čo je potrebné na formovanie ich osobnosti z výchovnej a vzdelávacej stránky. Vždy sa snažím nájsť cestu, ako ich zaujať a zároveň naučiť. Preto na vyučovacích hodinách často spolupracujeme. Sú priateľskí a milí. Stále pracujeme na vybudovaní si vzájomnej dôvery. Výsledkom spolupráce snaživých žiakov a trpezlivého, tolerantného, tvorivého učiteľa je perfektná tímová práca. Ak spolupracujeme, žiaci sa cítia byť v škole potrební. Samostatná a skupinová práca s rôznymi diferencovanými úlohami vedie žiakov k potrebe vzdelávať sa. Najviac ich formuje tvorivý prístup učiteľa, otvorený dialóg a potreba vzájomného rešpektu.

2. Učiteľ by nemal vystupovať pred žiakmi nadradene a uzatvorene. Mal by byť otvorený, priateľský, nápomocný, prístupný a tolerantný. S určitým odstupom je možné vybudovať si na úrovni žiak – učiteľ pozitívne vzťahy. Dnešný žiak potrebuje kreatívneho, flexibilného a nápomocného učiteľa, na ktorého sa môže obrátiť s rôznymi otázkami a problémami. Dnešní učitelia svojich žiakov často nepočúvajú a nevedia si k nim nájsť správnu cestu. Žiaci akceptujú zručného učiteľa, ktorý prichádza na vyučovanie s novými nápadmi. Budúcnosť patrí učiteľom, ktorí sú zruční v informačno-komunikačných technológiách, vedia implementovať moderné prvky vyučovania do výchovno-vzdelávacieho procesu.

3. Učitelia, ktorí mi odovzdávali svoje vedomosti, boli prísni. Často vyžadovali memorovanie učiva z učebníc a zo zošitov. Ja sa snažím učiť iným spôsobom. Najmä interaktívnym a tvorivým, ktorý uprednostňujú žiaci. Zároveň dbám na to, aby ich vedomosti boli dlhodobé. Vediem ich k využívaniu ich vedomostí aj v rámci iných predmetov alebo odborov. Nemám žiaden pedagogický vzor. Snažím sa učiť tak, ako uznám za potrebné podľa vedomostnej úrovne žiakov.

4. Dnešní žiaci sú nároční. Chcú, aby sme vedeli všetko. Preto je zo strany učiteľa potrebné kontinuálne vzdelávanie, samoštúdium a príprava na vyučovacie hodiny. Žiaci majú veľa zaujímavých otázok, na ktoré je niekedy ťažké odpovedať. A to nás vedie k vzdelávaniu. Aj učitelia sa učia od svojich žiakov. Mali by vedieť priznať si chybu, ak ju urobia. Nemali by sa hrať na neomylné bytosti. Mali by sa zamyslieť nad tým, že dnešní žiaci nie sú takí, akí boli učitelia v ich veku. Žiaci chcú, aby sme na vyučovanie chodili stále s niečím novým. Majú radi prekvapenia, audiovizuálne prvky vo vyučovaní a tímovú prácu.

5. Najťažšie je udržať sa vo forme z odbornej a pedagogickej stránky. Dobrý učiteľ musí na sebe stále pracovať. Nemôže sa uspokojiť len s vedomosťami, ktoré získal počas štúdia na vysokej škole.
Najkrajšia je práca s mladými ľuďmi, ktorí si cenia prácu učiteľov a spomínajú na nás aj po dlhých rokoch. Úspešní absolventi ma stretnú po rokoch na ulici alebo v autobuse a vždy ďakujú za to, čo som ich naučila. Vždy mi pripomenú, že vďaka mne sú dnes tam, kde sú. Mnohí z nich majú výborné pozície vo výrobnej sfére a mnohí študujú na vysokých školách. Vychovať úspešných mladých ľudí je to najkrajšie, o čo sa môže učiteľ zaslúžiť.

6. Úplne by som zmenila financovanie škôl. Je potrebná a nevyhnutná zmena vo financovaní stredných škôl s odborným zameraním, lebo odborná príprava absolventov je finančne náročná. Na Slovensku je zbytočne veľa gymnázií. Niektoré by sa mali zrušiť. Zredukovala by som aj počet tried v obchodných akadémiách a súkromných školách. Už dlho sa nerieši potreba naplnenia študijných a učebných odborov na stredných odborných školách. Podniky potrebujú viac technicky zručných absolventov, ako môžeme momentálne vychovať.

Mgr. Marianna Stahovcová

1. V našej škole máme super deti, tak ako všade vo svete, pretože zlé dieťa neexistuje. Na dedine sú zvyčajne deti „nepokazené“, pracovité, pohybovo nadané a... vzťahy s nimi sú výborné, nekonfliktné. Ak sa nejaký problém vyskytne, vieme ho spoločne a rýchlo vyriešiť.

2. Každý učiteľ by mal byť pozitívne naladený, zodpovedný, mal by mať chuť vzdelávať sa, aby svojim žiakom dával stále niečo nové. No najdôležitejšie je, aby bol priateľský a úprimný – zodpovedný dospelák s dušou dieťaťa.

3. Mala som skvelých učiteľov, na ktorých s láskou a úctou spomínam, preto sa aj ja snažím byť dobrá a zodpovedná, aby žiaci na mňa spomínali iba v dobrom. Boli to ľudia, ktorí boli oddaní svojej práci.

4. Otvorenosť, priateľstvo... a slobodu.

5. Najťažšie je vytvoriť si rešpekt, aby ma deti „brali“, a vybudovať si úprimný vzťah. Najkrajšie je poďakovanie od žiakov akýmkoľvek spôsobom (napríklad aj prihlásenie do súťaže, ako je Zlatý Amos) a úspechy našich detí na rôznych podujatiach.

6. Na zlepšenie školstva? Utvoriť primeranú sieť stredných a vysokých škôl a adekvátne prerozdeliť financie v našom rezorte.

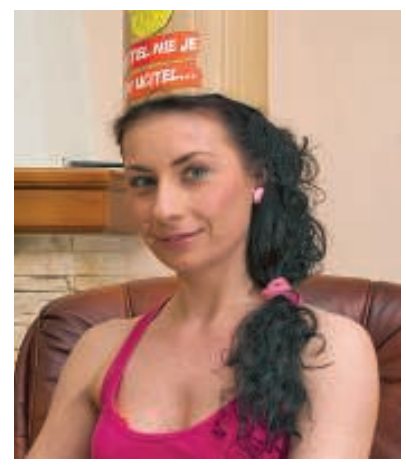

Mgr. Katarína Staňová

1. Moji študenti sú rozumní, cieľavedomí mladí ľudia, ktorí neustále na sebe pracujú a neprestávajú sa usmievať. Možno aj preto, že ich vediem k pozitívnemu mysleniu. ☺ Práca na sebe totiž prináša najsladšie ovocie.
Snažím sa, aby vedeli tolerovať všetkých ľudí, s ktorými budú v kontakte, aby pozerali „pred seba“, dokázali viesť otvorený dialóg, nebáli sa prejaviť svoje názory a pocity, ísť za svojím cieľom. A to všetko so zdravým sebavedomím.
Chcem byť pre nich nielen učiteľkou, ale aj druhou mamkou či kamarátkou.

2. Učiteľ 21. storočia? Mal by mať prirodzenú autoritu, byť sám sebou, nepodliehať žiadnemu ideologizmu. Poznať pocity študentov. Sledovať ich predstavy, byť osobnosťou, na ktorú budú s úsmevom spomínať a o svojich spoločných zážitkoch hovoriť aj vlastným deťom.

3. Moji učitelia boli učitelia v plnom význame slova. Okrem vedomostí som vďaka nim získala aj pohľad na fungovanie vzťahov a kopec užitočných rád. Na základnej aj strednej škole boli a sú mojimi vzormi triedne učiteľky – slovenčinárky s láskou k umeniu a športu, podobné mne... ☺

4. Očakávania... Pri nich dochádza aj ku sklamaniam, avšak keď je učiteľ nielen odborníkom, ale aj človekom, ktorý sa usmieva, ľahko sa naplnia. Okrem iného by mal byť rovnocenný. Dokázať ich vypočuť a pochopiť bez akéhokoľvek odsúdenia. Študenti by mu mali dôverovať a bez váhania poprosiť o radu. Poprípade by mal vedieť, kto je Majk Spirit, a ísť na jeho koncert. ☺

5. Nechcem hovoriť či písať, čo je najťažšie, vlastne sa nad tým ani nezamýšľam. Viem však, čo je najkrajšie. Keď vám študent poďakuje, objíme vás, poprosí o radu alebo sa ospravedlní. A úprimne povie, že vás má rád.

6. Namiesto triednych kníh by som dala učiteľom tablety. ☺

(r)

Dobré školstvo je o prajnej atmosfére a osobnostiach

DEŇ UČITEĽOV 2013

Z rúk ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušana Čaploviča si 25. marca 2013 prevzali pedagógovia zo Slovenska, z Maďarska a zo Srbska pri príležitosti Dňa učiteľov ďakovné listy a medaily sv. Gorazda. Slávnostný akt sa uskutočnil v historickej budove Národnej rady SR na Župnom námestí v Bratislave. Morálne ocenenia v rezorte školstva nesúce meno svätého Gorazda – veľká medaila, malá medaila a ďakovný list – sú najvyšším stupňom ocenenia v rezorte a tradujú sa od roku 1997. Udeľujú ich ministri školstva pri príležitosti Dňa učiteľov pedagógom, školským pracovníkom a pracovníkom v iných oblastiach spoločenského života, ktorí vykonali záslužnú prácu pre školy a žiakov. Ocenenie získalo tento rok 81 pedagógov. Za ocenených sa na slávnosti prítomným prihovoril známy matematik a čerstvý nositeľ Veľkej medaily sv. Gorazda prof. RNDr. Beloslav Riečan, DrSc.

Mám tú česť prehovoriť v mene ocenených učiteľov. Keďže roky vyučujeme, ťažko sa môžeme zbaviť učiteľských návykov, napr. sem-tam poučujúceho tónu.

Iste nie som sám, koho pred pár dňami príjemne prekvapila informácia jedného slovenského historika o tom, že počas druhej svetovej vojny slovenský rozpočet dal školstvu viac ako armáde.

Vidím dve príčiny toho stavu. Na jednej strane hospodárstvo bolo vynikajúco vedené, a práve preto muselo hrať školstvo v ňom primeranú úlohu. A nie je náhoda, že dvaja vedúci národohospodári tých čias Imrich Karvaš a Peter Zaťko patrili zároveň medzi popredných organizátorov Slovenského národného povstania, dokonca Zaťko bol členom ilegálnej Slovenskej národnej rady. Takisto nie je náhoda, že boli nacistickými súdmi odsúdení na smrť. Len tak-tak ušli smrti. Ale ani to nie je náhoda, že po Víťaznom februári 1948 skončili v komunistických žalároch.

A ešte je tu druhá príčina. Koncom tridsiatych rokov sa okolo profesora Jura Hronca sústredilo celé vtedajšie politické spektrum, agrárnici, autonomisti, sociálni demokrati i komunisti. A tak sa podarilo vytvoriť situáciu, keď akademická obec mohla zabezpečovať svoje úlohy nezávisle od politických vplyvov. Len tak sa podarilo vybudovať vysoké školy na medzinárodnej úrovni, Slovenskú vysokú školu technickú, Prírodovedeckú fakultu či Vysokú školu obchodnú.

V tomto duchu vznikla ešte aj v päťdesiatych rokoch tradícia predmetových školských súťaží, a to na všetkých úrovniach. Vďaka nadšeným a nezištným učiteľom majú tieto súťaže vysokú úroveň aj v dnešných dňoch. Viaceré akcie sú finančne nenáročné, ale majú výnimočný dosah

najmä pri výchove nadanej mládeže v rôznych oblastiach. Takými sú korešpondenčné semináre či triedy s rozšíreným vyučovaním niektorého predmetu. Len ich treba oficiálne podporiť, prinajmenej morálne.

Celými dejinami nášho učiteľstva sa tiahne zápas o kvalitu. Nie kvantita, kvalita je rozhodujúca, tak v oblasti vedeckej, ako aj pedagogickej. Pravdaže, v najzreteľnejšej forme sa porušenie tejto zásady prejavuje na viacerých vysokých školách. Tam sa vyžadujú čísla, napr. počty publikácií či citácií, nie ich kvalita. A tak sa na viacerých vysokých školách tvoria skriptá nie kvôli študentom, ale kvôli autorovým číslam. Do roku 1989 rozhodoval o každej vysokoškolskej profesúre Ústredný výbor KSČ. Ale veľké doktoráty, teda hodnosť *Doctor scientiarum*, boli v rukách vedeckých grémií. Dnes akoby namiesto ústredného výboru rozhodovali počítače, pred čím už pred osemdesiatimi rokmi vystríhal Karel Čapek. A tak hodnosť DrSc. sme prakticky zlikvidovali, pretože o nej skôr ako kvalita mimoriadnych vedeckých výsledkov rozhodujú dosiahnuté čísla, značne prehnané.

Je prirodzené, že táto atmosféra sa prenáša aj na základné a stredné školy. Napr. nadhodnotením významu formálnych testov. Pritom je známe, že napr. praktický lekár až 80 % informácií pri posudzovaní choroby svojho pacienta berie z dialógu s pacientom. Nie inak je to s učiteľom.

Jednou z príčin preceňovania testov je nedôvera k učiteľom. Nedôveruje sa tak učiteľovi základnej či strednej školy, ako ani špičkovým vedeckým pracovníkom.

Tohto roku by sa Krista Bendová bola dožila deväťdesiat rokov. Podstatná časť jej tvorby bola venovaná deťom a mládeži. Maturovala na vynikajúcom Gymnáziu Karola Kuzmányho v Banskej Bystrici. Matematiku ju učil Peter Pavol Bartoš, jeden z najlepších stredoškolských profesorov matematiky, akých sme kedy mali. Ale Kriste matematika nešla. Pri sedemdesiatke pána profesora si zaspomínala, ako ju raz viedol, aby ju priviedol k riešeniu: „Potom tam dosadíme...“ Ale Krista mala v hlave prázdno a povedala: „Nič.“ Nato sa pán profesor zložil a povedal: „Bendová, vy budete moja smrť.“ A Krista spomína, že bola smutná. Nie pre známku, lebo pán profesor nedával zlé známky, ale preto, že nevedela urobiť tomu dobrému človeku radosť tým, že by bola niečo vedela.

Týmto príbehom som nechcel povedať, že sa máme vzdať námahy v prípade niektorého študenta. Naopak, máme hľadať nové a nové metódy, ktoré by viedli k úspechu aj v prípade takých žiakov, akou bývala z matematiky Krista Bendová.

Budeme hľadať metódy, ako naučiť riešiť lineárne rovnice, ale aj ako milovať Sládkovičovu *Marínu*, chrániť prírodu či hľadať poučenie z dejín. Ale najmä vychovávať čestných a statočných ľudí schopných nájsť si miesto v spoločnosti.

Pred sto päťdesiatimi rokmi sa Karol Kuzmány vzdal definitívy univerzitného profesora na Univerzite vo Viedni a vrátil sa na Slovensko budovať slovenskú kultúru. A v jednom svojom verši nám odkázal napomenutie a zároveň povzbudenie:

Kto si stojí v slove,
čo priam zhŕkne svet,
komu nad statočnosť
venca v nebi niet,
koho dar nezvedie,
hrozba neskloní,
tomu moja pieseň
slávou zazvoní.

Je našou povinnosťou znovu a znovu začínať, znovu a znovu vynakladať všetko úsilie na výchovu čestných a statočných občanov, takých, ktorých dar nezvedie a hrozba neskloní.

25. marca 2013 **Foto (red)**

FOTOOKOM

„Modlitba“ profesorov za dobré školstvo... (sprava prof. Ján Pišút, prof. Beloslav Riečan a prof. Štefan Kassay).

POVEDALI NÁM

Nerobte zo študenta nádobu, do ktorej lejete vedomosti

Prof. Ing. Viktor Smieško, PhD.

Ocenený Veľkou medailou svätého Gorazda za celoživotnú pedagogickú činnosť v prospech rozvoja vysokého školstva na Slovensku

Ste vysokoškolský profesor na Fakulte elektrotechniky a informatiky Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Pedagogicky pôsobíte v oblasti meracej techniky, automatizácie meracích procesov, telemetrie, elektromagnetickej kompatibility a podobných. **Spomeniete si na svojho najlepšieho učiteľa?**

Bol to profesor Leonard Gajdoš na gymnáziu v Trenčíne. Bol učiteľom, ktorý vyštudoval na parížskej Sorbonne, a myslím si, že vtlačil silnú pečať celej našej triede. To by však bolo na veľmi dlhé rozprávanie...

Čo v profesii učiteľa považujete za najťažšie?

Zapáliť študenta pre problematiku, ktorú prednášate. Keď zo študenta urobíte nádobu, do ktorej lejete vedomosti, dosiahnete len veľmi slabé výsledky. Ja však nie som typický učiteľ. Som elektrotechnický inžinier, ktorému sa popri výskumnej práci dostala možnosť učiť študentov.

Čo v príprave učiteľov by ste zmenili alebo navrhli prehĺbiť, aby to bolo na prospech naplnenia učiteľského poslania?

Necítim sa byť na také rady kompetentný. Ale predsa len. Učiteľ musí byť dobrý odborník v predmetoch, ktoré vyučuje. Dnes, v čase internetu, mladí ľudia rýchlo odhalia povrchné znalosti učiteľa. Samozrejme, musí mať aj pedagogické vlohy a tieto cibriť celý život. Odbornosť však kladiem na prvé miesto.

Vyniknúť by mal múdry, vzdelaný človek

Ing. Miroslav Hrabovský

Ocenený Malou medailou sv. Gorazda, Stredná odborná škola dopravná, Sklenárova ul., Bratislava

Ste dlhoročný pedagóg, dnes riaditeľ školy. Ako vnímate postavenie učiteľa a školstva v našej spoločnosti?

Učím vyše 40 rokov a mrzí ma, že vzdelanostná úroveň a aj vychovateľnosť u nás klesá. Spoločnosť by mala vyzdvihovať prácu pedagógov, najmä ich autoritu. To nám veľmi chýba. Treba podporovať túžbu po vedomostiach. Videl som to napríklad vo Švajčiarsku. Tam sa všetci chceli kamarátiť s najlepším žiakom, lebo od neho sa mohli niečo naučiť. U nás je to, žiaľ, naopak. Naša spoločnosť nesmeruje k tomu, aby vynikol múdry, vzdelaný človek. Naopak, kladú sa mu pod nohy polená. Môjho vnuka napríklad v škole spolužiaci bili, lebo mal samé jednotky... Ani učitelia mu nepomáhali, považovali ho za „bifľoša“...

Napriek spomínaným nedostatkom je učiteľstvo krásna, tvorivá práca, pri ktorej máte vždy nádej, že svojich žiakov obohatíte o vedomosti na celý život. Nedávno som kupoval ojazdené auto na inzerát a jeho majiteľ, riaditeľ veľkej firmy, ma zrazu oslovil „pán riaditeľ“. Bol to môj bývalý žiak... Veľmi ma potešilo, že sa tak dobre uplatnil. A takýchto skúseností mám viac.

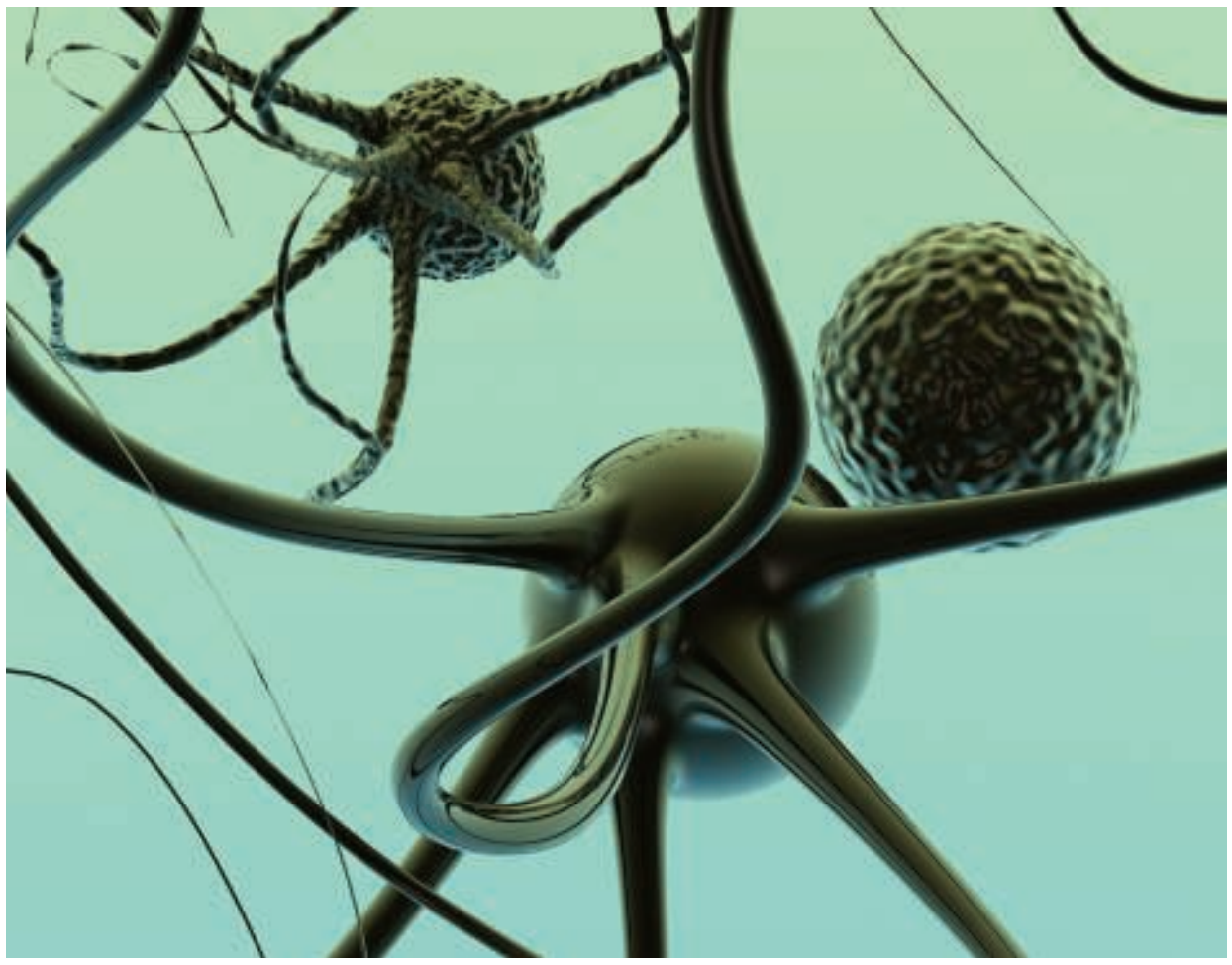

Avantgardná neuropedagogika

NOVÁ PEDAGOGICKÁ METÓDA

Lotrinský profesor matematiky Eric Gaspar sa opiera o progresívnu pedagogickú metódu, založenú na činnosti nervových buniek, teda neurónov, ktorá aj najslabšie prospievajúcim žiakom účinne pomáha prekonávať ťažkosti s osvojovaním si učiva. A keďže sa mu evidentne osvedčila, neváha zasväcovať do jej tajomstiev svojich kolegov...

„Tony beznádejne ‚plával' v dejepise aj zemepise," rozpráva Nathalie Ré, učiteľka na Kolégiu (= II. stupeň našich ZŠ) Ernesta Bichata v Lunéville. *„Keď zistil, že musí opakovať ročník, voľky-nevoľky sa na môj návrh zapojil do projektu neurovzdelávania, zvaného Neurosup, a podarilo sa mu vyšvihnúť na slušný priemer. To ma vskutku ohromilo,"* priznáva. *„Už nenadávam na školu,"* hrdo vyhlasuje Tony, ktorý si vďaka avantgardnej pedagogike posilnil sebavedomie.

Tréningový proces

Eric Gaspar, štyridsaťročný profesor matematiky na Lýceu E. Bichata v Lunéville, stelesňuje čarodejníka, ktorý dodáva nádej žiakom v kritickej situácii. A pritom vychádzal z pomerne triviálnej myšlienky. Ak chce cyklista podať nadpriemerný výkon, musí poctivo trénovať, dôkladne si posilňovať telesnú kondíciu. Ak chce študent uspieť v škole, takisto musí na hodinách zvládnuť učivo, sústrediť sa na jeho obsah, usilovne premýšľať, dobre si ponamáhať mozog. A to platí aj pre ťažkopádnych jednotlivcov. Matematikár to dôverne poznal, lebo každý rok mu pripadla úloha doučovať matematiku; podchytiť problematických študentov a náležite ich pripraviť na maturitnú skúšku.

Dovtedy si lámal hlavu nad neslávnymi výsledkami dobrej polovice študentov, kým nedostal úžasný nápad. Jedného dňa roku 2009 urobil vo svojej triede náhodný prieskum: *„Považujete inteligenciu za vrodenú alebo získanú danosť?"* Päťdesiat percent študentov vyjadrilo presvedčenie, že človek sa už rodí s bystrým umom, čo z hľadiska vedy neobstojí, lebo mozog je pružný orgán, ktorý možno, ba treba ustavične cibriť. *„K teórii o vrodenej, raz a navždy danej inteligencii sa prikláňali predovšetkým slabo prospievajúci študenti, čo znamená, že sa zaplietli do siete predsudkov a nezmyselných úsudkov."* V tom čase si zaumienil, že ich bude podnecovať, aby si náležite cibrili rozum, „zvŕtali mozgom a zošľachťovali sivú kôru", podobne ako si ctižiadostiví športovci posilňujú svaly.

Matematikár sa pohrúžil do štúdia neurofyziológie a odborného referátu Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OCDE), združujúcej tridsaťštyri krajín. S úžasom zistil, že vo svete sa začína sľubne rozvíjať nová veda zvaná *neuropedagogika*, založená na princípe mozgovej činnosti, a rozhodol sa vyskúšať ju. Vo voľnom čase a na vlastné náklady vytvoril webovú stránku, natočil na DVD inštruktáž pre kolegov a podujal sa osobne ich školiť. Odborné školenie pozostáva zo šiestich dvojhodinových cyklov, kde sa pedagógovia oboznamujú so zásadami neuropedagogiky a s jednoduchými praktickými príkladmi.

Spočiatku sa sústredil na dvadsaťštyri študentov, ktorí práve prechádzali do tretieho ročníka. *„Nechýbala im vôľa ani schopnosti, a jednako sa borili s neprekonateľnými problémami."* Eric sa obklopil ochotnými kolegami, ktorí takisto stavili na neuropedagogiku, a vymieňal si s nimi skúsenosti. Po pol roku zaznamenala asi polovica študentov lepšie výsledky, čo ho upútalo. *„V tejto súvislosti zohráva najdôležitejšiu úlohu pravidelná a rôznorodá stimulácia mozgu, ktorá ho udržuje v stálej pohotovosti. Inými slovami, opakovanie učebnej látky podnecuje činnosť neurónov, a ak k nemu dôjde do dvadsaťštyri hodín, zanecháva výraznú stopu v pamäti."*

Francúzske ministerstvo školstva zaujíma k avantgardnej neuropedagogike, vhodne dopĺňajúcej tradičné pedagogické metódy, opatrnícky postoj a ešte vždy neuznalo Erica Gaspara za jej priekopníka a oficiálne ho nepoverilo jej zavádzaním do praxe. A predsa už minulý rok približne šesťdesiat základných a stredných škôl na celom území Francúzska vychádzalo z tejto experimentálnej metódy, ktorú, mimochodom, vedecky overil kanadský neurovýskumník Patrice Potvin na Quebeckej univerzite v Montreale. *„Ide o zaujímavú hru pre dobrých žiakov a slabší jednotlivci zaznamenávajú evidentné pokroky, len čo sa stotožnia s myšlienkou, že ich mozog nie je o nič horší,"* uvádza neuropedagogický priekopník.

Revolučná idea

V čom sa odlišujú hodiny oduševnených neuropedagógov od tradičných? *„Vyučujúci sa pri výklade učebnej látky pokúšajú pridržiavať poznatkov, ktoré si už žiaci osvojili a vštepili do pamäti,"* vysvetľuje Patrice Potvin. *„Rozvíjajú apriórne predstavy formou protikladov a negatívnych výrokov."* Napríklad: Nie, Slnko neobieha okolo Zeme. Skôr než učiteľ priblíži žiakom slnečnú sústavu, zameria pozornosť na danú formuláciu. Potom ich vyzve, aby ju správne preformulovali.

Napokon prenesie záujem na chybný výrok v zmysle hesla „tadiaľto cesta nevedie", naznačí správny smer a niekoľko ráz zopakuje celý postup. Inými slovami, snaží sa postupovať od omylu k pravde, a nie ho v zárodku zavrhnúť, ako sa zvyčajne deje. Eric Gaspar zdôrazňuje, že *„po výklade učiva sa nestačí opýtať, či ho všetci pochopili, a vzápätí prejsť na inú tému. Pochopiť totiž neznamená vedieť."* Treba viac ráz zduplikovať správny postup a zároveň logicky vylúčiť prípadný omyl. *„Máme k dispozícii trojrozmerný obraz mozgu vedeckých expertov, ktorý jasne odzrkadľuje prirodzené i násilné spôsoby osvojovania si vedomostí,"* pripomína Patrice Potvin.

Sivá mozgová kôra sa najlepšie stimuluje konkrétnymi príkladmi. Preto sa nimi odporúča začať každý výklad učiva. Navyše sa žiaci dozvedajú, že z hľadiska mozgovej činnosti je výhodnejšie venovať sa domácim úlohám z matematiky v ten istý deň, keď ich dostanú (napr. v pondelok), nie deň pred nasledujúcou hodinou (povedzme vo štvrtok popoludní), čo si pravidelne overujú v praxi. Zároveň sa osvedčilo *„zadať im nejakú čiastkovú úlohu ešte pred koncom hodiny, lebo ich núti sumarizovať nové poznatky"*, zdôrazňuje Nathalie Ré. Aspoň si učivo ľahšie vštepia do pamäti.

Elise Mazelin a Didier Navarro, profesori Odborného lýcea Philiberta Delorma v L'Isle d'Abeau, sa metódou okamžite nadchli a spontánne sa zasadili o jej prienik do celej školy. Zanietene priblížili študentom mozgovú činnosť, princíp krátkodobej a dlhodobej pamäti a naučili ich načrtnúť si na hodinách „mentálnu schému" v podobe stromu. *„Uprostred si zaznačia hlavnú tému, na koreňoch skryté myšlienky a na konároch konkrétne príklady."* Tak sa učia syntetizovať poznatky a ľahšie si ich osvojujú. Mentálna schéma má svoje opodstatnenie vo viacerých predmetoch. *„Metóda, prirodzene, nepriťahuje všetkých vyučujúcich, podaktorí sa tvária skepticky, iní sa obávajú nadmernej psychickej záťaže, lebo rozvracia rutinu, ale už niet pochybností, že pozoruhodne pomáha študentom-dyslektikom alebo dyspraktikom,"* upozorňuje profesorka ekonómie Elise Mazelin, ktorá ľutuje, že sa metóda nezačala uplatňovať skôr. Neuropedagogika totiž podľa jej názoru od základu zmenila povolanie pedagóga, ktorý sa na konci hodiny sústreďuje na podstatu učiva vrátane nových pojmov, aby si ho študenti spontánne zapamätali. *„Kedysi mi ležalo na srdci, aby som nasledujúcej generácii odovzdávala vedomosti. Dnes sa zaujímam najmä o spôsob, akým sa dopracováva nových znalostí. Keď pozorujem zjavné pokroky mládeže, zaplavuje ma radosť."* Aj to blahodarne pôsobí na mozog...

Na dobrej ceste

V novom školskom roku 2013/2014 sa chystá dať neuropedagogike zelenú v záujme zlepšenia priemerného prospechu žiakov a zvýšenia ich sebadôvery ďalších štyridsať školských ustanovizní na území Francúzska. *„Odjakživa som sa na hodinách pokúšal zaujať študentov výkladom, záležalo mi, aby látku pochopili a nenásilne si ju osvojili, vyvolával som asociácie pomocou obrázkov a kresieb, kým som nenadobudol istotu, že mozog rád pripája nové poznatky k predchádzajúcim, objektívne informácie k subjektívnym,"* vysvetľuje matematikár Eric Gaspar, ktorý stavia študentov na jednu úroveň a sústavne im prízvukuje, že mozog sa vo výchovno-vzdelávacom procese uplatňuje ako privilegovaný partner.

Na pôde Základnej školy Jeana Errarda v Bar-le-Duc doslova očaril svojím vystúpením päťdesiatich budúcich pedagógov, učiteľov a profesorov viacerých škôl, výchovného poradcu, školského inšpektora i pracovníkov Pedagogického dokumentačného strediska v departementoch Meuse a Meurthe-et-Moselle. *„Školím pedagógov, ktorí sa následne ujímajú žiakov, hoci vo Francúzsku ešte nedisponujeme oficiálnymi štatistickými údajmi o spoľahlivosti metódy, ktorú vedecky overil kanadský neurovýskumník Patrice Potvin. Dostávam však kladné odozvy zo všetkých možných strán, aj na inštruktáž, ktorú som nahral na DVD."*

Neuropedagogika, ktorá sa úspešne uplatňuje vo Švajčiarsku, Fínsku, v Nemecku i kanadskom Quebecu, zaznamenala nebývalý rozmach aj na francúzskom území napriek zdržanlivosti ministerstva školstva. *„Už sám výraz mozog naháňa strach, lebo navodzuje dojem mentálnej manipulácie, ktorá sa rozplemenila v reklame. Niektorí kolegovia vnímajú neuropedagogiku ako skazu klasických pedagogických metód, hoci sa s nimi dá na 90 percent navzájom prepájať."* Aj preto zatiaľ akúkoľvek aktivitu vyvíja vo voľnom čase, zato s dvojnásobným cieľom: čo najskôr aplikovať neuropedagogiku do vysokoškolského systému vzdelávania.

Písomky bez stresu

„Vďaka tejto metóde som si opravil známky," s úsmevom rozpráva Rabah Houalid, druhák na Lýceu Saint-Exupéryho vo Famecku, ktorý sa prvý raz stretol s neurovzdelávaním vlani v októbri. Treba zdôrazniť, že profesori sa vrhli do experimentu dobrovoľne a triedu vybrali náhodne. *„A to je veľmi dôležité. Keby sme neverili v jeho úspech a napriek pochybnostiam by nás nútili do pozície neuropedagógov, nepodarilo by sa nám presvedčiť študentov,"* upozorňuje profesorka francúzštiny Catherine Kremer-Carelli.

Vedúca projektu a študenti absolvovali školenie v júni. *„Nakoniec sa k nám pridali aj kolegovia, ktorí vyučujú odborné predmety."* V októbri dostali rovnakú možnosť aj ďalší študenti, čo absolvovali šesť dvojhodinových cyklov, a odvtedy zakúšajú účinky neuropedagogiky na vlastnej koži. Catherine Kremer-Carelli by nerada predčasne hodnotila výhody metódy, predsa len však nepopiera viditeľný pokrok, najmä na úrovni emócií. *„Pred písomkou študenti zvyčajne prežívajú stres, všeličo im v pravý čas nezíde na um, na kdečo zabudnú a zvyčajne sa nevyhnú horšiemu hodnoteniu. A tak im kladiem na srdce, aby sa tridsať sekúnd sústredili na niečo celkom iné, povedzme na melódiu obľúbenej piesne alebo nejaký obrázok, čo pomáha zahnať trému a skoncentrovať sa."* Ani študenti neskrývajú spokojnosť s metódou, vďaka ktorej rýchlejšie naberajú vedomosti a dostávajú lepšie známky. *„Na písomku z dejepisu sa treba pripravovať postupne, a nie na poslednú chvíľu. Šturmovčina sa nevypláca,"* pripúšťa Noham Merdjett. *„Naučila som sa zhlboka dýchať a najmä sa už nestrhávam zo sna. Konečne som potlačila strach, ktorý mi nedal spávať,"* priznáva študentka Emeline.

„Projekt sme začali realizovať vďaka spolupráci s kolégiami vo Fontoy, v Algrangei, Hayange-Konackeri a v Uckangei," vysvetľuje Jean-François Reinert, riaditeľ Lýcea Saint-Exupéryho vo Famecku. *„Usilovali sme sa prepojiť lýceum s kolégiom a podnietiť v mládeži zdravú ctižiadostivosť."* Jean-Pierre Eifler, riaditeľ Kolégia vo Fontoy, potvrdzuje, že *„metóda motivuje žiakov, ktorí sa zakaždým tešia na celodennú návštevu lýcea. Vzhľadom na odlišnú úroveň žiakov sa zameriavame na tie najťažšie prípady."* Francúzštinárka Monique Lanoix uplatňuje neuropedagogickú metódu v triede najstarších žiakov krátko pred ich prestupom na lýceum, aby si na ňu postupne zvykali.

„Každú hodinu začínam otázkou, čo si študenti zapamätali z predchádzajúcej," priznáva profesor matematiky Jérôme Cargnelutti, ktorý prikladá význam vzájomnej spolupráci a potrpí si na náležitú aktivitu v triede. Danièle Chareille, profesorka chémie, si pochvaľuje metódu v menších skupinkách, ale v celej triede sa jej neosvedčila. Nezabúda však bojovať proti zaužívaným predsudkom, že inteligencia je vrodená a nedá sa rozvíjať.

Študenti pochopili, ako funguje mozog a na čom spočívajú princípy neuropedagogiky, čo má z hľadiska ich motivácie veľký význam. *„V mozgu máme tri ložiská a každé z nich plní špecifickú úlohu,"* pripomína s hrdosťou v hlase Rabah Houalid. *„Hodne sme pokročili v porovnaní s inými triedami,"* zhodujú sa študenti experimentálnej triedy. Náskok však dlho nepotrvá, lebo čoskoro sa neuropedagogika rozšíri aj do ostatných tried.

Od prvej triedy

Základná škola Jeana Burgera v Knutange sa zapojila do experimentu vďaka iniciatíve Fabricea Cerbaia a výchovného poradcu Denisa Duboza. *„Keďže ide o žiakov na prvom stupni, museli sme starostlivo zvážiť vhodný postup. Napokon sme sa zjednotili na tridsaťsekundovej prestávke každých pätnásť minút a na zásade zhrnúť na konci hodiny celé učivo. Na druhej strane sme usúdili, že naďalej musíme skúšať ústne a nespoliehať sa na domácu prípravu,"* hovorí Fabrice Cerbai. *„Páči sa mi, že na konci hodiny si ešte raz všetko zopakujeme, aspoň si to dobre zapamätám,"* neskrýva radosť nadšená žiačka Emilie. Vôbec si neuvedomuje, že nejde o hru, ale o progresívnu metódu, ktorá jej v budúcnosti s najväčšou pravdepodobnosťou pomôže zvládnuť čoraz náročnejšiu učebnú látku.

Roku 2012 sa neuropedagogika, hraničná vedná disciplína založená na neurofyziológii a pedagogike, ktorá syntetizuje najnovšie poznatky o mozgovej činnosti, rozšírila na stredných školách a ovplyvnila spôsob štúdia 82 percentám študentov. V tomto roku sa pilotný projekt úspešne aplikuje na vysokých školách a za dva roky by sa mohol spontánne včleniť do študijných programov. Koncom januára sa konal seminár neuropedagógov, horlivých zástancov Neurosupu, ktorí sa netajili názorom, že avantgardná metóda by mala čo najskôr preniknúť nielen na pôdu kolégií, ale i základných škôl. Už aj preto, že v Quebecu a severských krajinách presadzujú učitelia jej princípy od prvej triedy...

***Z L'Est républicain, Le Républicain lorrain, Le Dauphiné libéré* spracovala**
Vladimíra KOMOROVSKÁ
Ilustračné foto stock.xchng

Ľúbme Slovensko činmi, nie rečami

Rešpekt, ktorý vôkol seba vzbudzuje akurátnym spôsobom argumentácie, zjemňuje odzbrojujúcim úsmevom a ľudskosťou. Tak ako dokáže Štefan Chudoba vecne „pritvrdiť“ v debatách o nekompromisnosti reálií, v ktorých spoločnosť žije, borí sa a možno až pričasto umára, vie sa nadchnúť prírodnými, estetickými a duchovnými vnemami, ktoré v impulzívnosti času vystresovaná všednosť akoby zaháňala do druhoplánovej nevšímavosti.

Do vienka životných posolstiev z mozoľnatej, zato poetickosťou a humanizujúco vľúdne pôsobiacej Oravy si húževnatosťou, zmyslom pre poriadok vecí, kánonom etických súvislostí a všímavosťou k ľuďom blízkym vôkol seba i naoko anonymným, vzdialeným, založil pri vykročení do sveta úprimný fundament vzťahu k Slovensku. Nech by bol aj akokoľvek emotívny či vlastenecky úprimný, bez obrúska dokáže tieto dispozície v debatách o súvislostiach spoločensky dôležitých a potenciálom skutkov prínosných vybalansovať raciom poznatkov, plynúcich z desaťročí skúseností špičkového manažéra. Pritom vždy s motiváciou doťahovať veci do možného maxima, úplnosti.

Motto:

„Byť o krok vpredu a byť potrebný.“

Imponuje otvorenosťou. Neretušuje, že túžil byť medzi tými, ktorí kliesnia cestu, určujú vektory firiem, značiek či podnikov a zároveň tým aj ovplyvňujú trendy spoločnosti. Nie však iba pre pozlátku úspechu či potľapkaní na scéne. V líderstve dokázal rozpoznať a uvedomiť si najmä ťažobnú nošu zodpovednosti. Za výsledky, ukazovatele, najmä však za ľudí, ktorým aj vďaka svojim manažérskym postom mohol vytvárať priestor. Aj preto od nich oplátkovo očakával vzájomnú dôveru, fortieľ, vysoký stupeň motivačnej inšpirácie. V súčasnosti, keď, ako sa vyznáva, ho teší, že sa mu darí zachovávať si vnútorný motivačný systém, dokáže sa ešte stále nadchnúť odhodlaním prijať „ťah na bránu“ pri riešení celospoločenských problémov. Hoci aj s vedomým rizikom, že skutočnosť reality nastaví jeho ašpiráciám nie práve zhovievavé zrkadlo. A tak zostáva na zemi s poznaním, že v reálnom čase sa má človek vcítiť do reálnych očakávaní s vedomím, že ešte stále môže byť prínosným, užitočným.

Možno aj s týmto vedomím v zložitých časoch, keď sa slovo kríza stalo najfrekventovanejším a neobohraným, zato unavujúcim „nosičom“ nedobrých správ, prijal po rokoch, keď sa jeho meno spájalo s mnohým, čo na Slovensku súviselo s progresom automobilového priemyslu, novú výzvu: byť pravou rukou ministra školstva Dušana Čaploviča v jednom z najviac skúšaných a pevný bod vedomostnej spoločnosti hľadajúcich rezortov.

A keďže celú problematiku školstva v reflexiách jeho stavu, potrieb, ako aj vízií želateľného progresu chápe Štefan Chudoba v komplexnosti celospoločenských výziev, aj naše stretnutie a debatu o dozrievaní času na rázne reformné zmeny v ňom, najmä pri akcentovaní roly vedomostnej spoločnosti, akou by sme Slovensko chceli mať, sme vnímali ako presah „školských lavíc“ do nadčasových a nadstavbových úvah, názorov i protirečení, ktorými žije. Aj Štefan Chudoba si na ne dáva odpovede či kladie nové otázky v dilemách komplikovaného časopriestoru tak, aby následné činy a aktivity boli na prospech spoločenskej klímy i vytvárania obrazu krajiny, ktorú má nadovšetko rád a ktorej sa so cťou snaží slúžiť. Satisfakciou je pre neho už sám pocit, že žije v spoločnosti a okruhu ľudí, ktorí ho akceptujú a tým ho napĺňajú vedomím potrebnosti a zmyslom sebarealizácie.

Máte nejaké životné krédo či motto, ktorým sa riadite nielen teraz, v rokoch aktívnej profesijnej zrelosti, ale vás jeho motív či myšlienka nadchla už v mladosti tak, že ste sa ju snažili rozvíjať, doviesť k dokonalosti aj v kontexte vlastného sebapoznania?

Nosím si ho stále so sebou: byť o krok vpredu a byť potrebný. Je to však proces, ktorý ma sprevádza vlastne od detstva, ešte zo školských lavíc. Celý život som sa snažil byť o povestný krôčik vpredu. Prostredie, v ktorom som žil, v kombinácii s okolnosťami a príležitosťami na sebarealizáciu mi to umožnili. A môj život, naplnený prácou a pocitom užitočnosti, ma za to vďaka výsledkom aj odmenil. Ja som mu za to doteraz a stále nesmierne vďačný.

V akom prostredí ste túžbu po permanentnom stave sebazdokonaľovania, ktoré by vás posúvalo k ašpiráciám byť na špici, vedome precítili?

Už počas štúdia na strednej škole v Bánovciach nad Bebravou. Bolo to v rokoch, keď sa stavala Tatra, a ja som mal možnosť postupne sa zblížiť až naplno zžiť s oblasťou, ktorá ma postupne načisto pohltila a ovplyvnila celé moje profesijné smerovanie, pracovnú, výskumnú, manažérsku a zároveň i pedagogickú profiláciu. A následne aj počas vysokej školy som si ešte väčšmi uvedomoval potrebu napĺňania motta byť o krok vpredu, všetko robiť naplno.

Ale kdesi sa tá odhodlanosť musela predsa zrodiť, vzklíčiť. Mnohé si do vienka odnášame z rodinného prostredia, z kraja, v ktorom sme vyrástli.

Pochádzam z Oravy a vyrastal som v početnej rodine. Pre mňa byť o krok vpredu a byť potrebný bola preto aj životná nevyhnutnosť. V Oravskej Lesnej som mal sedem mladších súrodencov a skvelých rodičov, ktorí sa o nás vzorne starali. Ja som však postupne nadobúdal vnútorný pocit, ktorý som si napevno zakódoval – pomáhať neustále súrodencom, byť im vždy naporúdzi. A tak som už ako vysokoškolák pomáhal rôznymi aktivitami celej rodine. Mal som z toho skvelý pocit, najmä pri pomyslení, že môžeme byť pyšní na to, že napriek priezvisku, ktoré si nesieme celým životom, nepociťujeme ani štipku nejakého pocitu dehonestácie. Naopak, že je to česť a k nášmu priezvisku patrí úcta a rešpekt – a teda cezeň aj k všetkým z nášho rodu.

Máte zrejme čaro byť nad vecou, oplývate dobrodušnou potenciou ľahkého vtipu. To je, myslím si, založené v ľuďoch, ktorí sú v dobrom ovplyvnení takými vlastnosťami a kvalitou, ktoré možno v rôznych prostrediach, v ktorých sa ocitáte, rozvíjať a obsahovo profilovať. Čo všetko vás motivovalo v mladosti?

Znovu túžba byť na špici. Motivácia medzi žiakmi bola obrovská už v základnej škole v Oravskej Lesnej. Pritom som patril do ročníka, kde nás bolo zopár, ktorí chceli byť vždy „top“. Snažili sme sa, aby sme nevynikali iba v škole, ale aj vo verejnom živote. Teda na tej úrovni, na ktorej sa človek mohol v tých rokoch na Orave formovať. Napríklad cez cirkev, v ktorej sme boli aktívni ako miništranti. Vzdelávali sme sa a vedomostný obzor sme si rozširovali v podmienkach, keď ešte neboli natoľko rozvinuté médiá ako dnes, veď televízia bola iba v začiatkoch. Naučili sme sa však spracúvať dostupné informácie, ktoré nás posúvali, vzdelávali, obohacovali o poznanie, ale aj emócie. Nuž a v tom čase ktože mohol mať v malej oravskej obci najviac informácií? Predsa miestny farár. Pre mňa to bola aj sčasti motivácia, aby som sa cez miništrovanie dostával k zdroju informácií, čo ma fascinovalo.

Spomínate si s odstupom desaťročí, kam to niektorí z vašich spolužiakov dotiahli, podobne ako vy, v spoločenskom rebríčku? Mám na mysli v profesijnom uplatnení sa a tým aj uznaní.

Bolo a je ich viac, čo dosiahli spoločenské méty, pričom sme spoločne dreli školské lavice. Je medzi nimi aj významný farár, člen kapituly. Mali sme v ročníku spolužiaka, ktorý vyštudoval vojenskú akadémiu v Moskve a neskôr pracoval v Českej republike ako námestník ministra, jeden z mojich spolužiakov je profesorom na bratislavskej technike... Myslím si, že keď nás bolo na Orave v triede 29 a štyria z toho sa výrazne presadili, je to efektívnosť, ako sa patrí. Pritom Orava bola v tom čase chudobná. My sme sa však zaťali a tvrdili, že na to máme. Lenže prišiel čas, keď som sa ocitol aj na konci pelotónu.

S čím to bolo spojené, s nejakým zlomom, alebo vplyvom okolností?

Z Oravy sme sa presťahovali do Topoľčian. Nové prostredie, škola, Topoľčany boli niečo celkom iné ako Orava. Najmä v prestíži, pričom v škole aj v učebných metódach boli o krok vpredu. Zrazu som nestíhal, ocitol som sa na konci. Matematika, fyzika, chémia – nešlo to v tej fazóne, ako som bol zvyknutý.

Čo to s vami narobilo – zrazu zacítiť príkrosť poznania, že už nie som líder, teda ten, za akého ma považovali spolužiaci v rodisku?

Niesol som to ťažko, zrazu som spadol medzi štvorkárov... Lenže ubehlo vari pol roka a znovu som získal sebavedomie. To mi dodávalo vieru aj silu, pričom som vždy myslel na rodinu – rodičov, súrodencov. Vždy som v sebe nosil kus motivácie, aby som bol takým členom našej rodiny, na ktorého možno byť hrdý.

V čom ste sa snažili vyniknúť, aby ste si to uznanie zaslúžili? O čom ste ako chlapec snívali? Vraj vás príliš nepriťahoval svet motorov, áut, techniky, teda to, čo opantalo myseľ väčšiny vašich rovesníkov...

Kdeže! Ja som mal iba jednu túžbu – stať sa raz televíznym opravárom. Fascinovala ma vtedy sa ešte iba rozvíjajúca technika prvých televízorov.

A kto vám ten televízor takpovediac vypol?

Riaditeľ základnej školy môjho otca presvedčil, že mám na viac. A tak som putoval na priemyslovku do Bánoviec nad Bebravou. V tom čase to bola progresívna škola, automobilová priemyslovka mala cveng. A ja zasa motiváciu, že sa uplatním v zaujímavej profesii.

Bol vplyv vášho učiteľa z Oravskej Lesnej akýmsi osudovým znamením, ktoré nasmerovalo váš život?

Iste, veď významne zmenil názor môjho otca – a tak som sa dostal postupne až na vysokú školu do Bratislavy a znovu som svojou motiváciou byť stále na špici dosiahol skvelé študijné výsledky. V tom čas to znamenalo vyštudovať na takzvaný červený diplom. Napriek tomu si s odstupom času myslím, že som nevyťažil úplné maximum z môjho vtedajšieho potenciálu, ktorý som v sebe cítil, ktorý ma motivoval byť dokonalejším ako iní. Myslím si, že pre mladého človeka je dôležité, aby v sebe pocítil súťažnú energiu, ktorá ho provokuje nielen k úspešnosti, ale aj k vedomiu, že poznanie je pre neho obrovským kapitálom, na ktorom si postupne môže stavať svoje plány, profesiu, v nej prestížnu sebarealizáciu a zároveň s nimi aj kvalitu svojho života.

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

VIZITKA

Ing. Štefan Chudoba, PhD., sa narodil 27. januára 1951 na Orave, kde prežil detstvo i žiacke roky. Roku 1975 ukončil štúdium na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave. V rokoch 1976 – 1988 pôsobil na viacerých riadiacich pozíciách vrátane riaditeľa v Trnavských automobilových závodoch. Od roku 1988 zastával funkciu generálneho riaditeľa Bratislavských automobilových závodov.

V období rokov 1993 – 2003 pôsobil ako riaditeľ spoločnosti Škoda Auto Slovensko, odkiaľ prešiel na pozíciu riaditeľa divízie Škoda Auto spoločnosti VW Group Rusko (2003 – 2005). Od roku 2006 pracoval ako konzultant a poradca pre autoklaster Trnava. Roku 2010 ukončil doktorandské štúdium v študijnom programe podnikový manažment na Materiálovotechnologickej fakulte Slovenskej technickej univerzity v Bratislave so sídlom v Trnave.

V súčasnosti pôsobí vo funkcii štátneho tajomníka Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v Bratislave. S manželkou Ľudmilou žije v Bratislave-Jarovciach, majú dvoch synov s rodinami, vďaka ktorým sa manželia Chudobovci tešia štyrom vnúčatám.

ROZHOVOR S OSOBNOSŤOU
ŠTEFAN CHUDOBA

Ľúbme Slovensko činmi, nie...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

Keď ste spomínali motiváciu ako faktor kľúčovým spôsobom otvárajúci človeku neraz i jeho netušené horizonty – možno aj počas štúdií, stane sa vám s odstupom desaťročí, že si spomeniete na niektorých pedagógov? Že ak si v spätnom zrkadle mapujete svoju minulosť, vyjavia sa vám mená či tváre ľudí, ktorým máte byť za niečo vďačný?

Na tých pre mňa veľkých, hoci oni sa skôr utiekali v normách svojich činov a správania sa k skromným, nikdy nezabudnem. Na učiteľa matematiky, ktorý mi dal vieru, že ty na to máš – a to bolo ešte na Orave. Lebo matematika ani vtedy nebola predmetom, ktorý by sme mali všetci radi. Pokiaľ išlo o Topoľčany, tam som chodil do základnej deväťročky ešte ôsmy a deviaty ročník a musím povedať, že tam som mal šťastie na zástupcu riaditeľa školy, ktorý ma v dobrom naštepil láskou k fyzike, chémii... Ale aj životne to bol pre mňa veľmi dôležitý človek – vedel povzbudiť v čase, keď som cítil, že to potrebujem. Až som sa v priebehu roka stal objektom, s ktorým sa všetci chceli kamarátiť. Prispievala k tomu aj atmosféra v rodine, ako aj puto ku koníčkom – fotografoval som, dával dohromady rádiá, zosilňovače, piplal sa s motorkami. Bol to môj nádherný život. Túžba byť v permanentnom poznaní, v provokujúcich odhaleniach zázrakov techniky, fyzikálnych zákonov či chemických reakcií – a to v praxi, v priamom živote. Niečo úchvatné!

Nakoľko je podľa vás – aj v kontexte toho, o čom sa zhovárame – dôležité mať životný príklad, vzor? Akosi sa málo o týchto prímeroch hovorí, polemizuje. Všetko akoby sa odsúvalo len na trblet hviezdičiek z obrazoviek, celebrít... Nakoľko je dôležité mať priamo v škole vzor?

Pre mňa to bolo životne určujúce. Spočiatku ma motivoval farár, v Oravskej Lesnej sme mali naozaj zaujímavého a podnetného kňaza. Etalónom vzoru bol aj náš matematikár, človek sršiaci nielen vedomosťami, ale aj energiou. Bol skvelý športovec, človek zásad a pestovaného zmyslu pre fair play. Neraz nám rozprával o tom, ako sa môže dostať snaživý a talentovaný človek trochu vyššie, stať sa veľkým aj vo vzťahu k tomu, čo robí. Pre mňa sa stal cez prizmu týchto rozprávaní, ale najmä svojím osobným prístupom k životu ohromným príkladom. Na strednej škole v Bánovciach to bol riaditeľ, na ktorého si dodnes s vďakou spomínam, pán Sládek. Bol to doslova geniálny chlap, dával nám neustále vieru v to, čo všetko človek dokáže: že keď chce, keď má cieľ a vie si zvoliť aj správne motivované spôsoby, ako tieto túžby dosiahnuť. Nuž a na vysokej škole, myslím si, bolo zo päť-šesť takých pedagógov, ktorí ma výrazným spôsobom ovplyvnili.

Máte teda šťastie na ľudí vo svojom najbližšom okolí?

Vždy som mal a stále mám túto pozitívnu odozvu. Bola pre mňa obrovskou šancou najmä v praxi – takíto ľudia mi vždy bez okolkov chceli poradiť, usmerniť ma. V praxi som zažil výrazné osobnosti, ktoré mali určite nadslovenský či vtedy československý rozmer – ako odborníci, ale zároveň i ako ľudia s vysokými etickými hodnotami. Na jednej strane ma formovali a na druhej mi zakladali do môjho morálneho rebríčka hodnôt vedomie, aké dôležité je nechať ľuďom priestor na prejavenie sa, tvorivosť, aké dôležité je nechať mladému človeku šancu na akumulovanie pozitívnej energie. Veď ako 29-ročný som dostal šancu, aby som mohol riadiť veľký závod, v tom čase s 1 600 ľuďmi! Predstavte si, že nejakému chlapčisku z Oravy dajú dôveru, aby stál v čele takého závodu. A ešte v takom prestížnom meste, kraji, kde len tak hocijak niekoho neakceptujú, ak to nie je človek z ich „krvi“, tobôž „prišelec“ z Oravy.

Čo ste si z ľudí, na ktorých spomínate ako na vzory správania sa, konania, zobrali do života? V čom spočívala ich danosť vôbec platiť za vzor? V kvante vedomostí, schopnosťou zaujať a motivovať a či v niečom akoby vyššom, materiálne, fyzicky neuchopiteľnom?

Otázka evokuje komplex súvislostí, ako aj od seba závislých komponentov. Ide tu akoby o akurátne fungujúci mechanizmus. Samotná odbornosť je nespochybniteľná. Ale ak nie ste človekom v tom absolútnom zmysle obsahu slova, ak nie ste formát, ktorý je schopný obohacovať, ktorý umožňuje, aby popri vás bolo vidno aj tých druhých, potom tomu stále ešte niečo chýba.

Pomáhalo vám aj takéto poznanie k vytváraniu si svojho osobnostného profilu človeka s rozhodujúcim slovom v prestížnych fabrikách?

V manažérskych funkciách som si osvojoval filozofiu pociťovania stále väčšej spokojnosti pri poznaní, že ma čoraz intenzívnejšie uspokojuje to, že som vytváral priestor pre tých, ktorí išli so mnou. Bojoval som za nich. Že som ich posúval. Bol som skôr tým, ktorý sa staral o to, aby sa mohli realizovať moji kolegovia, partneri, spolupracovníci. Bola to filozofia, ktorú som prijal a na ktorej som si vždy zakladal. Snažil som sa – a to je takisto podstatná súčasť manažérskej pôsobnosti, aby boli tí, u ktorých boli aj objektívne opodstatnenia, na tom lepšie aj z pohľadu odmeňovania, čo ich znovu ešte viac pracovne i ľudsky motivovalo. Veď to malo a stále má priamy dosah na ich odborný rast a tým aj užitočnosť pre firmu, jej kreativitu, úspechy, a teda aj spoločensko-ekonomický význam a dosah.

Mať podobné danosti nie je záležitosťou mesiacov ani rokov. Črty charakteru prichádzajú so zrelosťou človeka a obyčajne sa prejavujú u tých, ktorí niečo okúsili, prehrýzli sa časmi dobrými i menej žičlivými.

Nepochybne. Isté však je, že v kontexte týchto vlastností a dispozícií je kľúčovým fundament, ktorý je človek schopný rozvíjať. S postupom rokov som si bol stále viac vedomý, že je dôležité chváliť a motivovať. A to do mňa vštepili už moje spomínané vzory. Veľký manažér nikdy nehovorí a nemôže hovoriť „ja“. Veľký manažér hovorí – „my“. A byť s podobnými ľuďmi v zábere je ohromná vec.

Ak načriem do minulosti, vtedy v Trnavských automobilových závodoch som sa dostal do situácie, keď sa fabrika menila. Keď som prišiel do Trnavy, začala sa zavádzať výroba áut – výroba motorov, prevodoviek, spojok, v závode bola veľká zlievareň. Zavádzali sa agroprogramy, Tatra 815, špecifikovali sa vojenské programy, bola nástrojáreň, lisovne... Postupne fabrika narástla na 5 700 ľudí, stále sa čosi dialo. Trnava bola technologicky neskutočne dobrá. Nuž a medzi tými ľuďmi byť niekým, komu proste všetci veria – to bola fenomenálna vec! Mne dôverovali, a ja som bol na to aj nesmierne pyšný. Dôvera dokonca prerástla rámec výrobných hál a manažérskeho prostredia fabriky, pretože som osem rokov viedol futbalový trnavský Spartak. A každý, kto futbalu trochu rozumie a pamätá si na tie roky, vie, že v Trnave to bola neskutočne veľká vec! Hoci v tých rokoch – 1980 až 1988 – éra voľakedajšej skutočne veľkej Trnavy európskeho futbalového formátu už iba dožívala... Na majstra sme už síce nesiahli, ale získali sme v tom čase ešte prestížny Československý pohár.

To všetko boli veľké veci. Už som nebol „horniak“, ale niekto spomedzi nich, koho brali. A keď mi udelili roku 1987 medailu pri 850. výročí založenia Trnavy, na ktorej je vyrytý slogan „Mám moje mesto rád – mesto má ma rado“, v tom okamihu som bol určite najpyšnejší človek na svete. Toľká satisfakcia sa nedala vyjadriť ani najvznešenejšími epitetami. Vtedy som bol presvedčený, že je to môj strop. Že už nikdy v živote nebudem schopný dosiahnuť viac, že to už vyššie a úspešnejšie nemôže v našich pomeroch ísť...

... a je dobre sa aj takto sem-tam v živote mýliť? Veď ešte väčšie zápisy, úspechy a tvorivé Olympy na vás iba čakali.

Hm, ťažko povedať. Pretože som najskôr musel zažiť a na vlastnej koži precítiť aj rôzne sklamania. Vari najväčšou bolesťou bolo, že ma prakticky donútili z toho postu, s ktorým som sa nielen iba ja manažérsky zžil, ale kde ma aj všetci ostatní veľmi chceli, odísť. Do Bratislavy.

To však už zafungoval vyšší princíp, nové úlohy. Pre vás ako manažéra neohraničených odborných i ľudských kapacít aj možno netušené výzvy.

Bola to zodpovedná a spoločensky vážna úloha. V tom čase nabiehala v Bratislavských automobilových závodoch výroba Škody Favorit a boli problémy s lisovanými dielmi, s nápravou. Doslova možno povedať, že „BAZ-ka“ bola v tom čase v obrovskej kríze. Teda skutočnosť, že môj pracovný a riaditeľský prestup z Trnavy

„Nemôžeme predsa dosiahnuť vrchol s tým, že za minimálne mzdy máme dosahovať maximálne výsledky. To sa nedá, ide predsa o spojené nádoby. Žijeme stále v krajine, v ktorej je všetko: nádherná príroda, čistá voda, úrodná zem, ešte aj kvalitný vzduch. Nechápem, ako môže byť taká krajina chudobná, ako v takej krajine môže byť taká vysoká nezamestnanosť. Veď je tu predsa toľko práce!“

do Bratislavy postavil predo mňa aj motív výzvy, sa prejavila až neskôr.

V prvom momente, keď predo mňa postavili nemennú realitu prijať manažérsku zodpovednosť za Bratislavské automobilové závody, som to považoval skôr za krivdu, možno až podraz. Veď kým v Trnave som si snoval plány, ako vytiahnuť výrobu a kvalitu so sortimentom ešte vyššie, zrazu som v Bratislave padol do komplikovanej a takmer neriešiteľnej situácie nedobre založeného a z hľadiska funkčnosti nedostatočne pripraveného podniku, v ktorom málokto veril v perspektívu. Nevraviac o podstate, vízii a filozofii tejto automobilky. Veď skratku BAZ si vtedy mnohí dešifrovali ako heslo „Byt a zbohom“...

S akou motiváciou ste vstupovali do podniku takéhoto rangu i povesti, keď, predpokladám, vtedajší politický a hospodársky manažment krajiny očakával od vás asi „malý veľký zázrak“?

Keď som do BAZ-ky prišiel, od začiatku som musel robiť nekompromisné a možno i bolestivé kroky. Iba tak sa dalo fabrike vrátiť víziu, vdýchnuť jej nádej, opodstatnenosť. Ešte väčšmi však bolo dôležité dať ľuďom vieru, že je to v našich silách, že sa to dá dosiahnuť. Našťastie aj v tom čase v najvyšších československých federálnych orgánoch – bolo to v čase ministrovania pána Luhového, ktorému robil námestníka pán Uhrík – boli ľudia, ktorí uverili mojej vízii, že nájdeme zahraničného partnera, s ktorým sa to podarí.

To stále hovoríme o období, keď sme v Československu budovali rozvinutý socializmus. To iba na okraj, aby sme si možno viac uvedomili tep času a rozmer veľkosti a – prečo to nepovedať – aj smelosti vašich vízií.

Dôležité bolo, že mi to umožnili. Bolo to v osemdesiatom ôsmom, keď som dostal súhlas na to, aby som hľadal pre BAZ-ku zahraničného partnera. A vtedy som zistil, že som ako riaditeľ síce možno technicky dobrý, ale ľudsky možno aj trochu mäkký. Musel som svoju náturu trochu zmeniť, pritvrdiť, musel som sa zmeniť na „železného muža“, ale to najpodstatnejšie – musel som si urobiť akúsi sebareflexiu. Z nej mi vyšlo nepríjemné poznanie, že neovládam cudzie jazyky, nie som vybavený dispozíciou komunikovať vo svetových rečiach. Musel som sa vrátiť do pozície, že okrem toho, že viem čosi o strojárine, ekonomike a aj o organizácii práce vo firme, je tu ešte kopa iných súvislostí. Totiž vedomie bariéry, že ak vám niekto nerozumie či nedokážete niečo povedať, vysvetliť, ozrejmiť partnerovi, pociťujete to ako obrovský hendikep.

Do čoho ste sa pustili, aké jazyky ste začali „lúskať“?

Jazyk partnera – nemčinu, ale zároveň aj ruštinu, v ktorej som sa presvedčil, že aj keď sme sa ju učili v školských programoch, jej znalosť je nedokonalá. Jednoducho nepoužiteľná, k čomu iste prispelo i to, že ak sa človek aj niečo naučí, a nepoužíva to v praktickom živote, nie je mu to príliš na osoh...

Navštevovali ste jazykovú školu alebo ste to zvládali individuálne? Pretože čas hral proti vám.

Bolo to jednoduché: lekcie som mal v noci, keď som sa vrátil z fabriky. Bol som samouk, nikdy som nechodil do žiadnej jazykovej školy. A zvládol som to. Na to, aby som mohol chodiť do školy, jednoducho nebol čas, ja som ho mal na všetky moje manažérske pracovné povinnosti rozporcovaný na minútu. A potreboval som si dokázať, že to, do čoho som sa pustil, aj dokážem.

Spokojnosť? Vnútorná, ale aj vonkajšia... Veď ste mali v rukách a doslova na jazyku kľúčový komunikačný nástroj...

Iste mi to veľmi pomohlo. Veď za dverami bol už osemdesiaty deviaty rok. A ja som bol z takzvaných starých štruktúr – trinásťkrát odvolaný, a štrnásťkrát som zasa vyhral voľby na najvyšší manažérsky post. A to všetko v BAZ-ke... Tí ľudia však uverili tomu, že keď to potiahnem, odstúpim potom aj sám. A tak sa aj stalo. Podpísal som zmluvy s Volkswagenom, naším stálym a doterajším partnerom, a z funkcie generálneho riaditeľa som odišiel.

Ako ste prijímali ustavičný boj dokazovania, že veci a súvislosti sa majú tak, a nie onak? Veď v čase spoločenského zlomu sa stalo módnym hitom, že kolektív sa rozhodol...

Ale veď tak je to aj dnes. Kolektív sa, samozrejme, môže rozhodnúť vždy, ale nesmierne dôležité je pracovať s tým kolektívom, aby najmä on vedel, o čom sa rozhoduje. A moja sila spočívala práve v tom, že som veľmi veľa komunikoval s ľuďmi, dával som veľký dôraz na to, aby ľudia vedeli, ako veci a súvislosti vyhodnocujem. Snažil som sa ich vždy aktuálne informovať o problémoch, o spôsoboch, ako ich riešiť či predchádzať im. Vždy som dával „do pľacu“ možnosti, alternatívy... Pri tom všetkom som bol stále pripravený z BAZ-ky aj odísť. Veď som tam bol vlastne vari dva kľúčové roky neustále zbalený. Počítal som s tým, že raz príde na môj odchod, ale zároveň som bol presvedčený, že všetko, čo robím, je obrovskou šancou pre firmu.

Satisfakcia?

Pokladal som to všetko aj za otázku viery v seba samého. Nesmierne som sa bil, ale zároveň som mal aj neskutočnú mieru podpory ľudí, zamestnancov. Veď byť trinásťkrát odvolaný – a štrnásťkrát vyhrať, pričom som mal minimálne 61-percentnú dôveru, to zrejme nebolo jednoduché.

Bol to zrejme silný zážitok i poznanie do ďalších rokov. Ako ste to sám v sebe vyhodnotili?

Potvrdilo sa mi, že v živote sa oplatí byť čitateľný a rovný, úprimný. Myslím si, že som čestný a morálny človek, a z tohto pohľadu rôzne útoky či stavanie mojej osoby do rôznych polôh takých či onakých obvinení sú bezpredmetné. Stojím si za tým, že som sa vždy správal vysoko morálne, išlo mi o vec a ľudia, ktorí sa pohybovali okolo mňa a pracovali so mnou, mi verili a ja som im zasa na oplátku vždy a za každých okolností pomáhal. Nebol som strelec, ktorý likviduje bez rozmyslu, ale je pravda, že keď som v BAZ-ke potreboval zmeniť štruktúru a natlačiť ľudí do výroby, najmä technikov, tak som to urobil. Veď ak z fabriky odíde 600 ľudí, ako reagovať? Ale tých 250 ľudí som do výroby dostal! A zaplatil som ich tak, že už potom nechceli odtiaľ odísť na pôvodné posty. Pritom to boli zdatní, vysokoškolsky vzdelaní ľudia. Prijali „hru“ zapojiť sa do výroby a pochopili, že bez toho to v automobilovom priemysle jednoducho nejde. Nešlo by to inak ani dnes.

Ako v kontexte rokov pred novembrom 89, keď sa v našom priestore nezvyklo vravieť ešte o žiadnych manažéroch, vnímate fakt, že už vtedy ste patrili k „pionierom“ obsahovej náplne manažérskeho poslania v tom pravom zmysle? Uvedomujete si to s odstupom rokov?

Ak niekto zatúži byť kvalitným a ozajstným manažérom, musí mať na jednej strane talent a na druhej strane dispozície morálneho človeka na vysokej úrovni. Pracuje totiž s krehkým materiálom – ľuďmi. A to musí mať ustavične, nech by sa ocitol v akejkoľvek situácii, na zreteli. Ten, kto chce robiť s ľuďmi, musí počítať s tým, že bez emócií a bez viery sa dlhodobo pracovať nedá. Možno aj autokraticky pôsobiť na ľudí, kolektív, ale na to, aby firma neustále vykazovala rast, to nestačí. Musíte k tomu dodávať aj emócie, dušu, schopnosť ľudí nadchnúť, strhnúť pre vec.

Moja filozofia sa vždy snúbila s vedomím a so stotožnením sa s vnútornou pocitovosťou, že firma je naša. Previazanosť zosobnenia vzťahu k firme bola pre mňa vždy veľmi dôležitým elementom. Takto som budoval aj začiatky Volkswagenu v Bratislave – dával som ľuďom pocítiť, že musia v sebe pestovať hrdosť, že to a to sme urobili my, že sa tak udialo vďaka našej intelektuálnej úrovni a fyzickej, manuálnej zručnosti a šikovnosti. Tento motív nosím v sebe odjakživa, dokázal som ho vštepiť aj ľuďom v manažérskom prostredí i vo výrobe a aj neskôr, keď ma prizvali do Škody, som to pociťoval ako obrovskú satisfakciu. Že hodnoty, ktoré proklamujem, majú opodstatnenie, že sú pre spoločnosť pozitívne a dokážu formovať vedomie človeka a rozvíjajú jeho vzťah k firme, zamestnávateľovi, čím ovplyvňujú aj kvalitu jeho života.

Často sa však práve v spomínanom vedomí objavujú protiklady. V našich podmienkach to zrejme nie je ešte stále jednoduché – vypestovať vzťah a oddanosť k firme.

Dnes máme možnosť pozorovať viacero vecí, ktoré boli protirečivé. Myslím si, že my, kresťanská civilizácia, sa budeme ešte musieť v mnohom učiť od iných. Napríklad, čo znamená emócia, vzťah k práci, čo znamená firma vo vzťahu k ľuďom, k svojim zamestnancom. V tom, myslím

si, ázijský, čínsky, japonský či kórejský svet je – a moje skúsenosti mi to, žiaľ, potvrdili – v porovnaní s nami veľmi, priam o konskú dĺžku vpredu. Sám som organizoval ako šéf klastra, ktorý som viedol v Trnave, štyri roky kurzy pre vrcholový manažment Kie. Dodám k tomu, že naozaj sa nemáme prečo vyťahovať... Nielen my Slováci, ale vôbec Európania sa máme od Kórejcov čo učiť. A máme ich prečo a v čom obdivovať. Húževnatosť a tvrdohlavosť, s akou z div nie poslednej krajiny v Ázii vybudovali poprednú modernú civilizáciu, a spôsob, akým zvládli technologické výzvy, ako dokázali motivovať a premeniť ľudský potenciál na „high tech" silu v oblasti automobilizmu, elektroniky a podobne – tomu sa musí človek iba pokloniť. Dokázali to vďaka tomu, že sa vedia oduševniť, motivovať, nadchnúť. Spoľahlivo veriť tomu, že jediné, čo je v živote dôležité, je to, aby vás potrebovali. A to našej európskej civilizácii chýba. Viera v to, že ma firma neopustí, že ma potrebuje, je predsa v rozpore s tým, čo tu budujeme, proklamujeme. Každý chce byť sám, je motivovaný mocou... Čo to je za svet, v ktorom chcem mať za každú cenu iba úspech?! Aj za cenu byť proti celému svetu sám... Tomu, priznám sa, nerozumiem. Nie je to zdravé.

Na jednej strane ste spomenuli fundamentálne vlastnosti, akými sú cieľavedomosť, ctižiadosť, odhodlanie či zaťatosť. Mne v tom spektre akosi chýba možno ešte ten element v nás, ktorý by nás posunul k lepšiemu svetu i pocitu. Nie je na to všetko potrebný istý druh pokory?

Podľa mňa je pokora zvláštny jav. Prislúcha ľuďom, ktorí už majú istú skúsenosť a aj znalosti. Napríklad o tom, ako svet funguje a kde sa človek v celom systéme nachádza. Nemôžete čakať pokoru od hlupáka, to nejde. Na to, aby ste boli pokorný, musíte mať poznanie. Ako chcete mať pokoru v systéme, kde 25-, 30-roční chlapci robia analytikov a radia, čo máme robiť? Ako sa zakorení pokora v systéme, v ktorom sa stanete celebritou vďaka tomu, že na jednom javisku „zakvákate" nejakú pesničku? Tu je systém inde.

Zastávam názor, že pokora sa formuje vtedy, ak fungujete v istom celku, ktorý si ctí zmysluplnú prácu. Ja som pokoru k automobilovému svetu, v ktorom som prežil toľko rokov, naozaj mal, pestoval som si ju. Už aj preto, že ten svet nie je jednoduchý. Každý každého ovláda. Každý chce byť vpredu. A každý bojuje o prežitie. To však nespočíva v tom, že iných likvidujete. Ale v tom, že vytvárate partnerstvá. O tom je aj pokora: v tom, že hľadáte partnerov. A musíte ich hľadať tak, aby našťastie – alebo bohužiaľ – s vami aj dlhodobo spolupracovali. Lebo nič cennejšie ako partnerstvo firma nemá.

Skúste túto zaujímavú tému predsa len trochu viac rozviesť. Ako napríklad partnerstvo súvisí s dispozíciami ľudí, národa, s ich filozofiou, zmýšľaním?

Zoberte si to tak, že my dvadsať rokov likvidujeme partnerstvá. A potom sa čudujeme, že máme problém. Moja skúsenosť s ľuďmi na Slovensku – či už to bolo v predchádzajúcom systéme, alebo aj teraz – je veľmi pozitívna. My máme neskutočne nádherné vlastnosti, ale musia nás viesť ľudia, ktorí majú pokoru, ale zároveň sú aj osobnosťami. Nežijú iba pre seba, ale pre nás. Potom môžete v takých firmách, ako napríklad aj Volkswagen či Škoda, dosiahnuť každý cieľ. Pretože potenciál v našich ľuďoch, ak sú správne motivovaní, je úžasný. Preto ma mnohokrát fascinuje, že sa vyjadrujeme kriticky k ľuďom a aj k tomu, ako sa správajú... Ale zoberme si, ako ich motivujeme, ako nedostatočne manažujeme nielen procesy spoločenské, ale aj podnikové, firemné. Ako fungujú slovenské firmy, na základe akej filozofie... Niekedy to je otras!

Nemôžeme predsa dosiahnuť vrchol s tým, že za minimálne mzdy máme dosahovať maximálne výsledky. To sa nedá, ide predsa o spojené nádoby. Čiže tu je potrebné otvoriť väčší priestor pre spoločenské špičky, potom nie je problém, aby sme mnohé záležitosti aj správne manažovali. Žijeme stále v krajine, v ktorej je všetko: nádherná príroda, čistá voda, úrodná zem, ešte aj kvalitný vzduch. Nechápem, ako môže byť taká krajina chudobná, ako v takej krajine môže byť taká vysoká nezamestnanosť. Veď je tu predsa toľko práce!

Potom to zrejme súvisí s tým, že máme naruby hodnotovú hierarchiu. Rebríček hodnôt je predsa zdeformovaný ako už dávno nie. A to, prirodzene, zasahuje do morálky, podstaty krajiny a ľudí, ktorí ju formujú, tvoria.

Musíme mať víziu. A tá môže byť rešpektovaná tak, akou cestou ide Európa. K tomu však musíme pridať aj čosi svoje. Moja vízia Slovenska spočíva v tom, že sme krajinou, kde ľudia pracujú predovšetkým preto, aby mohli byť spokojní a v miere tej spokojnosti a relatívneho bohatstva aj šťastní. Ale pokiaľ nevytvoríme víziu založenú na práci, na srdce – Slovensko až tak veľa možností ani nemá. Žijeme na pár veľkých firmách, ktoré nám vytvárajú export, a máme tu tisíce malých. A tie musia mať cez regionálnu politiku možnosti, aby sme systematicky vzdelávali a pripravovali ľudí pre tieto firmy. Pretože prichádza aj generačná zmena. Majitelia firiem zostarnú a ich filozofia, že hodnotu firmy tvorí pozemok za plotom či búdy na ňom, je mylná. To žiadna hodnota nie je. Hodnota je to, čo majú ľudia v hlave, a know-how firmy. Čo firma dokáže pripraviť a vyrobiť, aby to trh chcel! Ak neprodukuje nič, čo by trh chcel, jej hodnota sa rovná nule. To treba zmeniť. Musíme jasne zadefinovať, čo chceme.

To potrebuje dlhodobé zmeny a konkrétne strategické kroky. Až potom zrejme budeme môcť hovoriť o reforme – a teda aj o reforme v školstve, že sa uberá správnym smerom.

„Ak niekto zatúži byť kvalitným a ozajstným manažérom, musí mať na jednej strane talent a na druhej strane dispozície morálneho človeka na vysokej úrovni. Pracuje totiž s krehkým materiálom – ľuďmi."

ale budeme stále vytvárať víziu na teóriách, ako sa môžete stať na Slovensku úspešný bez toho, aby vám nik neakcentoval práve prácu, potom ako?! Musíme sa začať starať o ľudí. Nielen sociálnymi programami, ale aj vo vzdelanostnom rozmere. Zoberme si, na čom sme postavili naše firmy. Nevytvorili sme systém a štruktúry na to, aby ľudia vo firmách rástli. Naši ľudia si to zaslúžia, pretože pracovať vedia, čo dokazujú aj vo firmách s medzinárodnou účasťou či v nadnárodných spoločnostiach, v ktorých vládne spokojnosť.

Svet, a teda aj my, bude funkčný iba v prípade, že bude založený na vzdelaných ľuďoch...

Firmy sa rodia na inováciách. A inovácie? Musíme „nakopnúť" všetko, čo má intelekt. Sme predsa malá krajina, a musíme sa venovať tomu, kde máme šancu. Nenaháňajme všetky zajace, ktoré vidíme na poli. Upriamme sa na oblasti, kde máme šancu. A ruku na srdce, pokiaľ ide o vedu, výskum, inovácie, snahou je zjednotiť rozbitú politiku – školstvo, hospodárstvo, zosynchronizovať vzdelávanie. Konečne sa začínajú budovať aj centrá výskumu a vývoja, ktoré sa zadefinovali do oblasti poľnohospodárstva, prírodných a technických vied. A to je veľmi pozitívne. Myslím si, že aj v súčasnosti spracovávaná stratégia vedy, výskumu a inovácií redukuje počet, obrazne povedané, zajacov, ktoré by sme chceli naháňať. Faktom je, že Slovensko nemôže nerešpektovať, že sa zainvestovalo do automobilového a elektrotechnického priemyslu a že tieto odvetvia priemyslu nás aj živia. A iba dodám, že nad pomery dobre. Nezvážme si túto skutočnosť, veď nás to stálo dvadsať rokov úsilia. A nielen v práci ľudí vo fabrikách, ale vyvinuli sme aj veľa politickej energie a dosiahli hodnotné ciele – že sa vybudovali partnerstvá, vzťahy. Veď pozíciu, akú má dnes Slovensko v Nemecku, nedosiahnete predsa za týždeň.

Teraz je treba zlepšovať procesy, aby sme našim ľuďom mohli dať budúcnosť a lepšie ich aj zaplatiť. Ale na to si musíme v dnešnom svete zarobiť. A to sa dá zasa iba tak, že budeme zefektívňovať všetky výrobné, hospodárske i spoločenské procesy. Čiže musíme mať aspoň procesný vývoj – pritom aplikovaný, a nie taký, že stále budeme iba rozprávať o tom, kto, kedy a kde nás citoval, ale taký, že výsledný efekt aj niečo do tej-ktorej firmy prinesie.

To je prvé zásadné východisko. Nuž a tým druhým je, že musíme mať stále tú výhodu, čo sme mali aj v čase, keď som podpisoval zmluvu s Volkswagenom – ľudí, ktorých nám závidel svet. A tak aj preto sú kľúčové a nevyhnutné reformy v školstve, aby sme sa vrátili k zdravému rozumu. Musíme už prestať šantiť s kadejakými experimentmi a nezmyslami, veď vidíme, kam to dospelo: mladý človek predsa nemôže študovať podľa odporúčaní svojich rodičov spred tridsiatich rokov. Musí mať relevantné informácie, je treba načrtávať trendy, analyzovať veci okolo nás, kam svet cieli, kam speje. A potom orientovať a nastaviť podporu tam, kde pripravíme ľudí na to a v takých profesiách, aby nám vytvárali v krajine budúcnosť. A nie aby vytvárali nové armády nezamestnaných, pretože máme dosť iných závažných problémov. Podľa mňa toto je východisko, toto je kľúč, pričom napríklad aj automobilový priemysel môže ešte dlho zabezpečovať Slovensku prosperitu, aj vzhľadom na to, že budeme mať čo vyvážať, aby sme mohli aj doviezť, pretože málo produkujeme.

Ďalšia oblasť je poľnohospodárstvo, kde by sme sa mali rýchlo spamätať a vrátiť sa aspoň k podpore jednoduchých vidieckych sídiel a domácností , ktoré sa snažia nasmerovať na poľnohospodársku výrobu. Zaistiť pritom vertikálnu integráciu, aby sme neprodukovali iba repku olejnú, ale všetko, čo potrebujeme na výstupoch. To musíme podporovať, čo nie je veru jednoduché. Potom sú tu aj atraktívne oblasti, v ktorých máme čo ponúknuť, napríklad v energetike v oblasti jadra, ale aj v obnoviteľných zdrojoch, veľká šanca je v environmentálnych záležitostiach. Na Slovensku je množstvo veľmi šikovných a zdatných firiem, ktoré podľa mňa môžu veľmi výrazne preraziť dopredu v kontexte konkurencieschopnosti. No a, pochopiteľne, máme aj veľmi solídnu biomedicínu, biotechnológie, pracoviská Slovenskej akadémie vied a podobne. Zároveň sa formuje aj veľmi solídny segment informačných a komunikačných technológií, kde celkom dobre dokážeme obstáť i v medzinárodnej konkurencii, ba niekedy Slovensko až vyniká.

V čom vidíte zreálnenie našich možností v súčasnom svete krízy ekonomiky, financií, ale i vzťahov a mravov?

Musíme si uvedomiť – tak ako napríklad ja sa snažím na mojej ulici prispôsobiť sa ostatným, a nie sa od nich izolovať, že Slovensko ako krajina sa musí prispôsobiť partnerstvu, v ktorom v Európe žijeme a ktoré je zárukou našich perspektív, ekonomického či intelektuálneho rastu. Či už je to otázka vzťahu k Nemecku, Rakúsku, Maďarsku, Českej republike, Ukrajine či Poľsku – proste to sú naši najbližší partneri, susedia, s ktorými musíme naladiť vzťahy tak, aby spolupráca s nimi bola efektívna. A stratégie musíme robiť tak, aby sme nielen my nadobúdali pocit, že z toho niečo máme, ale aj tí ostatní. Napríklad taká Dunajská stratégia a ďalšie jej podobné môžu byť pre nás kľúčom k tomu, aby sme využili to, čo vieme, a pretiahli našu krajinu povedzme aj smerom k Ukrajine, Rusku, Srbsku, Balkánu, teda do oblastí a krajín, v ktorých sme boli tradične veľmi silní. Je predsa smiešne, aby sme hľadali odbytištia vzdialené od Slovenska desiatky tisíc kilometrov. Najprv sa musíme postarať o to, aby sme mali dobré vzťahy tu, v európskom regióne.

Lenže Slovensko trpí aj odlivom mozgov – našich vzdelaných ľudí, ktorí doma vyštudovali, avšak za realizáciou svojich pracovných ambícií sa museli, niekedy aj „proti svojej vôli", pobrať za hranice. Čo s nimi?

Filozofia otvorených dverí sa pre mnohé firmy stáva aktuálnou a mali by sme sa pokúsiť najmä tej časti mladej generácie, ktorá už má zahraničnú skúsenosť, vytvárať s podporou eurofondov a ešte neviem čoho podobné konkurenčné podmienky, aby sa nám vrátili, a pokúsiť sa budovať nové tímy pod novými mladými dynamickými a vzdelanými vedúcimi manažérmi, schopnými zhostiť sa náročných postov lídrov tímov a firiem.

Ako a čím ich však motivovať k návratu?

Máme ľudí, ktorí sú v Nemecku, vo Veľkej Británii, v Spojených štátoch a majú za sebou aj špičkové výsledky. Nevrátia sa nám však, pokiaľ im neumožníme, aby sa v tých oblastiach, ktoré môžu byť aj pre nás zaujímavé, nezaradili zase medzi špičku. Ale na to treba znovu vytvoriť podmienky – tak v oblasti infraštruktúry výskumu a vývoja, ale celkom prirodzene aj existenčné životné zabezpečenie. A keď z takýchto lídrov urobíme, dosiahneme za podpory štátu šéfov, vrcholových manažérov, tí si potom veľmi rýchlo vytvoria nové štruktúry. Pretože, buďme úprimní – predovšetkým akademická a vedecká obec nám príliš zostarla a tiež sme príliš konzervatívni na to, aby sme vyťahovali potenciálne schopných ľudí na profesorské a iné vedecké pozície a dávali im šancu, čo ja pokladám za našu tragédiu. A ak máme snahu dlhodobo konzervovať existujúce štruktúry, prejavuje sa to stálym poklesom výkonnosti a, samozrejme, aj konkurencieschopnosti v týchto štruktúrach.

A tu je zrejme aj čiastočná odpoveď na to, čo a ako ďalej v školstve – hoci sme to v rozhovore zobrali obšírnejšie, s celospoločenským rozmerom aj v nadväznosti na akútne potreby Slovenska...

Myslím si, že je príjemné zistenie, že aj vláda zadefinovala priority v tejto oblasti. Teraz však prichádza čas uvádzať ich do života. Lebo iba slová to nezmenia. Bude to komplikovaná cesta, chce to všetko vydiskutovať na odbornej úrovni a demokraticky sa rozhodovať. Stojí to strašne veľa síl a myslím si, že niekedy by už bolo treba aj tvrdšiu ruku a dôrazne niekomu pripomenúť isté súvislosti. Pretože sa robí príliš málo na to, aby sa presadili záujmy väčšiny. Stále príliš okolkujeme a zbytočne veľa diskutujeme o veciach, ktoré by si zaslúžili rázny, rýchly a energický zákrok.

Z môjho pohľadu cítim povinnosť povedať, že je pre mňa povzbudzujúce, ako ukazuje diskusia okolo stratégie výskumu a vývoja inovácií, že záujmy akademickej sféry a podnikov sa dajú riešiť. Len treba vydiskutovať to a stanoviť priority. Nie je to na jeden deň, ale takýto celospoločenský proces sa naštartoval a som presvedčený, že bude mimoriadne prospešný. Teraz sa začína v oblasti vzdelávania. Domnievam sa, že to je správne. Pokiaľ budeme vedieť postaviť víziu spoločnosti a nasmerovať vedu, výskum a inovácie a prepojiť vzdelávanie s týmito cieľmi, nemôžeme prehrať. Lebo s ľuďmi a o ľuďoch je všetko.

Tu možno v diskusii nadväzovať na všetko možné. Z môjho pohľadu si myslím, že musíme synchronizovať jednotlivé politiky, nie je možné, aby sme tieto veci zvládli rezortnými systémami. Myslím si, že Rada vlády SR pre vedu, techniku a inovácie, vedená premiérom SR, je správnym riešením, a keď budeme mať jasnú stratégiu, čo a ako chceme urobiť a dosiahnuť, musíme na to smerovať nielen zdroje zo štátneho rozpočtu, ale aj európske peniaze a musíme zapojiť do týchto aktivít aj regióny. Pretože, ruku na srdce: v našej spoločnosti máme mnoho otvorených otázok. Za nás ich však nevyrieši nik, iba my sami!

Za rozhovor ďakuje Ľudo POMICHAL
Foto Ján SÚKUP

Impulzy a kreativita učiteľov v ZŠ na Staničnej ul. v Košiciach

CELOMESTSKÝ METODICKÝ DEŇ

Základná škola, Staničná 13, v Košiciach bola jednou zo štrnástich základných škôl, v ktorej sa realizovali aktivity v rámci celomestského metodického dňa mesta Košíc. Tohtoročný metodický deň bol určený učiteľom anglického jazyka prvého stupňa, učiteľom dejepisu a slovenského jazyka.

Jeho cieľom bolo ukázať spôsob práce našich učiteľov na vyučovacích hodinách a metodicky obohatiť kolegov z praxe o nápady a inovačné aktivity, ktorými môžu spestriť a skvalitniť vyučovacie hodiny anglického jazyka. Učiteľom predmetov slovenský jazyk a dejepis sme ponúkli alternatívu rozvíjania medzipredmetových vzťahov pri oboznamovaní žiakov s kultúrou a históriou slovenského národa priamo na miestach spätých s velikánmi našej literatúry a historickým vývojom nášho národa.

Metodický deň otvorila a prítomných privítala riaditeľka školy PaedDr. Eva Pillárová. Vo svojom príhovore vyzdvihla prioritu školy, ktorou sú cudzie jazyky, a účastníkov informovala aj o jazykovej škole, ktorá funguje pri ZŠ na Staničnej ul. od školského roku 2011/2012. Pozvaná hostka – Mgr. Vladimíra Chalyová, učiteľka anglického jazyka a metodička – predstavila účastníkom vzdelávacej aktivity spôsob, ako motivovať žiakov k tvorivosti. Na praktických ukážkach predviedla, že každý žiak je tvorivý. Jeho kreativita sa však najlepšie prejaví pri prežívaní situácií rôznymi zmyslami, čo si prítomní učitelia aj prakticky vyskúšali.

Mali príležitosť vidieť ukážkové hodiny anglického jazyka žiakov 2. a 4. ročníka zamerané na rôzne komunikačné zručnosti s využitím rôznych didaktických metód a inovačných postupov. Vyučovacie hodiny boli pre prítomných ukážkou, ako je možné aj so žiakmi mladšieho školského veku viesť vyučovanie v cieľovom jazyku a dosiahnuť, že zadaným inštrukciám nielen rozumejú, ale dokážu na základe modelovej situácie a osvojenej slovnej zásoby vyjadriť to, do čoho ich učiteľ vyzve.

Počas metodického dňa boli účastníkom prezentované spôsoby práce s rôznymi žánrovými formami, akými sú riekanky, rýmovačky, *jazz chants*, básne a podobne, vo vyučovaní anglického jazyka s dôrazom na ich prínos v oblasti rozvoja tvorivosti žiakov. Počas prestávky účastníci školenia diskutovali s vedením školy a učiteľmi o realizácii rôznych projektov, úspechoch školy a plánovaných aktivitách. Prítomní vyzdvihli kvalitné informačno-komunikačné a materiálne vybavenie školy, jej výzdobu i pohostenie.

V Kežmarku nadchla história mesta

Metodický deň učiteľov dejepisu a slovenského jazyka sa konal v meste Kežmarku, ktoré dýcha vzácnou históriou hádam na každom kúsku centra mesta. Naším cieľom bola návšteva a prehliadka najstaršej školskej knižnice v Európe, konkrétne lyceálnej knižnice.

Pre nás všetkých bolo veľkým zážitkom pobudnúť v priestoroch, kde sedel v laviciach sám velikán Pavol Országh Hviezdoslav, ktorý tu ako jeden z mála študentov maturoval z deviatich predmetov na výbornú. Neopakovateľná zbierka kníh, encyklopédií, zošitov, tisíce nádherných zväzkov, a to všetko ako naše dedičstvo po velikánoch minulosti celej Európy, aby sme my súčasníci spoznávali, že aj zdanlivo malý človek dokáže robiť veľké veci.

Rovnako nás očarili aj jedinečné kostoly v strede mesta. Rozlohou, štýlom či uctením si pozostatkov účastníka protihabsburských povstaní Imricha Tökölihó nás zaujal Nový evanjelický kostol. V jeho priestoroch sa nám aj táto časť histórie zdala jasnejšia a zreteľnejšia. V prehliadke sme pokračovali v prekrásnom drevenom kostolíku, v ktorom na nás pôsobil svojím jedinečným čarom asi každý centimeter bohato zdobeného interiéru, a to všetko ako výsledok zručnosti rezbárov a iných umelcov tých čias. Dojem z objavovania histórie životom pulzujúceho stredovekého mestečka utvrdila prechádzka jeho historickým centrom.

Metodický deň svoj účel splnil. Prítomní učitelia boli s jeho priebehom, organizáciou, obsahovým zameraním a atmosférou veľmi spokojní a povzbudení využiť získané nápady na vyučovacích hodinách.

PaedDr. Eva PILLÁROVÁ, riaditeľka školy, Mgr. Darina LOPATNÍKOVÁ, učiteľka anglického jazyka, Mgr. Lýdia SCHMIDTOVÁ, učiteľka dejepisu

Piatakom v Lipanoch angličtina imponuje

ENGLISH ACTIVE WEEK

V spolupráci s jazykovou školou SIDAS sa v Základnej škole (ZŠ) na Komenského ul. v Lipanoch uskutočnil týždeň plný angličtiny. Kurz absolvovala skupina sedemnástich piatakov. Deti strávili so svojím lektorom Davidom Schofieldom 30 hodín a učili sa 6 vyučovacích hodín denne iba angličtinu.

Príjemne naladený lektor, kvalitná výučba, atmosféra v triede a vzťahy medzi vyučujúcim a žiakmi umocnili kvalitu hodín anglického jazyka. Boli veselé a hravé, nadšené deti sa tešili na každý nový deň. Bolo pre ne novou, nenahraditeľnou skúsenosťou byť v priamom kontakte s lektorom, ktorého rodným jazykom je angličtina, a mať tak možnosť počuť a používať jazyk v reálnej situácii, pričom boli nútené dorozumieť sa. Na základe veľkej spokojnosti detí pevne verím, že podobné zážitkové učenie prežijú čoskoro zas.

Mária TEJBUSOVÁ
ZŠ, Komenského 113, Lipany

Čitateľský maratón v Kračúnovciach

MAREC, MESIAC KNIHY

Nemilovať knihy znamená nemilovať múdrosť! Lásku ku knihám je dôležité pestovať u detí už odmalička. Kniha je výbornou spoločníčkou na voľné chvíle.

S čítaním kníh začíname už od detstva. Poznať krásu kníh môžu žiaci našej základnej školy už od prvého ročníka, keď rozlúštia krásnu vedu, našu milú abecedu. Knihy čítame počas celého roka, no jeden deň v roku sa knihám venujeme celý deň.

Keďže je marec mesiacom knihy, čitateľský maratón sa konal v tento krásny, prvý jarný mesiac. Kniha nás sprevádzala celý deň. Žiaci prvého až štvrtého ročníka si zvolili knihu, s ktorou potom pracovali. Po prečítaní knihy alebo aspoň jej časti sa žiaci prvého ročníka pohrali s ilustráciou Danky a Janky, druháci zhotovili plagát Janka Hraška, tretiaci vytvorili krásne leporelá o psíčkovi a mačičke, no a naši najstarší, štvrtáci, sa zase pobavili s ľudovými rozprávkami.

Deň nám ubehol veľmi rýchlo. Na poslednej hodine prezentovali žiaci svojim spolužiakom práce, ktoré zhotovili, čím priblížili ostatným spolužiakom knihy, ktoré prečítali. Na tento krásny deň budeme ešte dlho spomínať a vždy nám ho pripomenú žiacke práce, ktorými sme vyzdobili chodbu školy.

ZŠ Kračúnovce, učiteľky 1. – 4. ročníka

Planetárium ako zdroj inšpirácie i poznatkov

NETRADIČNÝ VÝLET DO VESMÍRU

Netradičný pondelok zažili žiaci prvého až štvrtého ročníka Základnej školy (ZŠ) v Kračúnovciach. Jednoducho sa vybrali putovať po vesmíre. Nebolo to až také náročné, ako to majú kozmonauti, stačilo sa usadiť a poriadne sa dívať...

Starším žiakom sa informácie, ktoré už o vesmíre mali, určite veľmi dobre uložili do pamäti po názorných ukážkach, ktoré mohli vidieť. Žiaci zistili, prečo sa strieda deň s nocou, prečo má Mesiac rôzny tvar a prečo máme štyri ročné obdobia. Presvedčili sa o tom, že naša planéta má právom prívlastok modrá, keď si prezreli jej obraz z vesmíru. V planetáriu očarili žiakov súhvezdia, ktoré sa im nie vždy podarí nájsť na nočnej oblohe.

Tento inšpiratívny výlet do vesmíru obohatil žiakov o mnohé nové informácie, pomohol im rozlúštiť hádanky, ktoré si kládli počas letných nocí pri pohľade na krásnu nočnú oblohu. Exkurzia sa žiakom veľmi páčila a určite budú na ňu dlho spomínať.

ZŠ Kračúnovce, učiteľky 1. – 4. ročníka

Ladislav Stanček – súčasť slovenského hudobného dedičstva

FENOMÉN HUDBY ZO SPIŠA

V tomto roku si pripomíname 115. výročie narodenia Ladislava Stančeka, ktorý vyše dvadsať rokov pôsobil na Spiši. Jeho pamiatku si uctili 8. marca 2013 pri pamätnej tabuli inštalovanej na budove Gymnázia na Školskej ulici v Spišskej Novej Vsi žiaci Základnej umeleckej školy v Spišskej Novej Vsi, členovia miestneho odboru Matice slovenskej a jeho bývalí absolventi. Zároveň sa v priestoroch Domu Matice slovenskej konala prednáška, ktorej cieľom bolo pripomenúť si život a tvorbu tohto významného pedagóga, hudobníka, zbormajstra, skladateľa a teoretika.

Ladislav Stanček sa narodil 7. februára 1898 v Prievidzi v rodine učiteľa, organistu a literáta Jozefa Stančeka, v rodine s hudobnou tradíciou, ktorá sa dá sledovať ako neprerušená línia od konca 17. storočia. Po maturite v Štátnom učiteľskom ústave v Turčianskych (predtým Štubnianskych) Tepliciach zložil roku 1921 štátnu skúšku z hry na klavíri a začal pôsobiť ako profesor hudby v učiteľských ústavoch v Lučenci a v Turčianskych Tepliciach (1922 – 1925). Profesionálne hudobné vzdelanie nadobudol na Konzervatóriu v Brne (1925 – 1928): dirigovanie u profesora Eduarda Treglera, kompozíciu u profesora Františka Neumanna, duchovnú hudbu u profesora Viléma Petrželku a Osvalda Chlubnu. Úspešne zložil štátnu skúšku z hry na organe i z dirigovania. Hoci ho riaditeľ konzervatória Leoš Janáček neučil, výrazne ovplyvnil jeho tvorbu. V rokoch 1928 – 1935 pôsobil ako regenschori v Kostole Nanebovzatia Panny Márie v Bratislave a externe učil na Mestskej hudobnej škole a teoretické predmety na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave. Tu sa začala aj jeho skladateľská činnosť.

Stančekove partitúry v Spišskom Podhradí

Roku 1931 sa oženil v Bošanoch s učiteľkou Helenou, rod. Zaťkovou, a v ich manželstve sa narodili tri deti: synovia Jozef, Ladislav a dcéra Helena. V polovici 30. rokov prišiel Ladislav Stanček s rodinou do Spišského Podhradia, kde sa roku 1935 stal suplujúcim profesorom hudby v Rímskokatolíckom mužskom učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule. Tu pôsobil plných desať rokov. Vyučoval spev, klavír, organ a gregorián.

Účinkovanie v spišskokapitulskom učiteľskom ústave bolo najplodnejším tvorivým obdobím jeho života. Hoci sa intenzívne venoval pedagogickej práci, našiel si čas aj na rozsiahlu skladateľskú činnosť a plne sa zapojil do mimoškolskej práce. V Spišskom Podhradí sa nijaká významnejšia slávnosť, akadémia konaná na výročité národné a štátnej sviatky, rozpomienka na významné osobnosti slovenského národného života (A. Bernolák, J. Hollý, Ľ. Štúr, S. Chalupka, Š. Moyses), slávnosť slovenských ľudových piesní, jubileum slovenských dejín a inštitúcií neobišla bez toho, aby profesor Stanček neprispel svojimi hudobnými číslami do ich programu. Jeho sláčikový orchester, zborový spevokol, vlastné hudobné skladby, zhudobnenie viacerých libriet profesora Alojza Miškoviča mali taký zvuk, že o obecenstvo v Spišskom Podhradí nikdy nebola núdza. Jeho skladby v tomto období často vysielal rozhlas v Bratislave, Košiciach, neskôr v Prešove.

Pedagogické pôsobenie Ladislava Stančeka treba vyzdvihnúť v súvislosti s tým, že úroveň prípravy budúcich učiteľov bola vyššia, bol kvalifikovaný profesor, staral sa o povznesenie úrovne školy. *„Profesor Stanček sa natrvalo zapísal medzi významných slovenských hudobných skladateľov a jeho tvorba bezpečne patrí do pokladnice slovenského hudobného dedičstva. Obdobie jeho pedagogického pôsobenia na učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule patrí aj k vrcholným obdobiam dejstvovania ústavu za stotridsať rokov v oblasti hudobnej výchovy, čím sa natrvalo zapísal do dejín tohto ústavu,“* napísal roku 1949 historik Štefan Miko.

Organ ako zdroj majestátneho pokoja

Skladby a zbory profesora Stančeka hrali a spievali žiaci ústavu roku 1935 pri spomienke na zatvorenie Matice slovenskej (60. výročie). K divadelnej hre A. Miškoviča *Zlomené duše* (1936) skomponoval hudobný sprievod. Pri inštalácii nového orgánu roku 1937 v hudobnej sieni Hudobnej akadémie hral svoje skladby, Beethovenove skladby a *Toccatu a fugu d mol* Johanna Sebastiana Bacha, podobne na slávnosti posviacky ústavného organu v Spišskej Kapitule.

Na akadémii pri príležitosti osláv 150. výročia uzákonenia Bernolákovej slovenčiny zaznela ním zhudobnená Miškovičova montáž *Ešte naša slovenská reč žije* v štyroch obrazoch. Pri tej istej príležitosti bol na programe aj jeho pochod *Na Spišskom hrade* so sprievodom orchestra a za jeho dirigovania a *Tanečné motívy* s orchestrom. Zložil hudobný sprievod k hre Ivana Stodolu *Banking house Kuvich and Comp*. Na Deň slovenskej rodiny spevokol ústavu zaspieval 5 piesní z jeho zbierky. Ako spomienku k 20. výročiu tragickej smrti generála Milana Rastislava Štefánika zložil melodrámu *Milan Rastislav Štefánik* (1939). Roku 1935 vyšlo v hudobnom nakladateľstve Závodský v Bratislave *12 národných piesní pre tenor a klavír*, vydal tiež spevník pre ľudové školy *Hor´ sa, Slovák*. Zložil spišské piesne pre veľký orchester *Zhuri od Braniska*, 3 piesne na slová Vladimíra Roya pre spev a orchester, skladby *Praeludium a meditácie* pre violu a klavír, *Zo slovenských dolín* pre husle a klavír, *Venček ľudových piesní* (1940), viacero skladieb pre klavír a organ, napr. *Andante, Largo*, *Hojže Bože*, *Kto za pravdu horí*, *Praeludia jubilate Deo* (1944), melodrámy *Smrť záhradníkova*, *Príchod sv. Cyrila a Metoda na Devín*, orchestrálne skladby *Missa brevis ad duas voces aequales*, *Ave Maria*, *Sub tuum praesidium*, *O salutaris hostia*, *Missa Deus sempiterne* (pre zmiešaný zbor, orchester a organ), *Staroslovenský Otčenáš* pre tenor a harmónium, *Responsoria Missae* (1943). Jeho smútočný chorál *Pomiluj nás, Hospodine* vyšiel v hudobnej prílohe Slovenského učiteľa (1940). Keď z poverenia Matice slovenskej hudobný skladateľ Mikuláš Moyzes chystal prvú slovenskú *Školu pre organ* (1941), profesor Stanček prispel do nej viacerými svojimi skladbami. Zložil 80 prelúdií v cirkevnom slohu (1940). Rozhlas v tom čase často vysielal jeho skladby, napr. roku 1940 piesne, ktoré spieval Dr. Janko Blaho, taktiež melodrámu *Žltá ľalia*, *Dórické kvarteto*, *Parafrázu na slovenské piesne*, *Sonátu pre husle a klavír*, *Intermezzo* pre sláčikové kvarteto, *Slovenské piesne* pre orchester, umelé piesne a rozličné úpravy slovenských národných piesní.

Profesor Stanček sa venoval aj publicistike. Je autorom viacerých hudobnoteoretických prác. V Spišskom Podhradí vydal vlastným nákladom v počte 1 000 kusov teoretické dielo *Organ, jeho dejiny, stavba, zostrojenie a zaobchádzanie s ním* (1943). Ako napísal v úvode, *„túto knižočku napísal pre priateľov organu, tohto krásneho kráľovského hudobného nástroja“*. Chcel však pomôcť a poradiť aj organistom, žiakom a poslucháčom učiteľskej akadémie a konzervatória. Chcel ich oboznámiť so všetkým, čo potrebujú na odbornú či kantorskú skúšku, ale aj odovzdať nové vedomosti o dispozícii a stavbe organu a ako šíriť tieto reformné idey. Jeho kniha bola prvým odborným spisom o organe v slovenskom jazyku. V závere svojej knihy píše: *„Isté je, že žiaden hudobný nástroj nie je taký spôsobilý do kostola ako organ svojím majestátnym pokojom, vážnym charakterom a istou objektivitou. Organom vlastne povoláva cirkev do svojich služieb umenie, ale aj očakáva od neho umenie. Pamätajme na to.“* Ladislav Stanček bol autorom aj ďalších teoretických prác. Roku 1944 vydal v Ružomberku *Kapitoly o hudobnom umení*, spolu s cvičným učiteľom Jozefom Vrončom zostavil spevník pre slovenské ľudové školy *Mladý spevák* (učebnica hudobnej výchovy) a *Hudobnú príručku pre učiteľov* (metodika pre 1. – 3. ročník ľudovej školy), ktoré sa rozšírili po celom Slovensku. Veľmi rád pracoval s deťmi, pre ne komponoval svoje najobľúbenejšie diela. V Spišskom Podhradí chodievali študenti do speváckeho zboru a povinne museli hrať na bohoslužbách pod dozorom svojho profesora. Na kantorské skúšky pre organistov prichádzali do Spišskej Kapituly študenti z celého Slovenska.

Pedagóg žiakmi žiadaný i obľúbený

V školskom roku 1946/1947 bol preložený na Štátnu učiteľskú akadémiu do Spišskej Novej Vsi. Po vojne sa vyučovalo podľa dočasných osnov a veľkou prekážkou v práci bol nedostatok učebníc. Zborový spev bol nepovinný predmet a musel naň vypracovať nové osnovy. L. Stanček vyučoval v učiteľskej akadémii a zároveň v gymnáziu, pretože akadémie zanikali. Zoznamoval žiakov so základmi hudobného umenia. Vyučoval husle a nepovinne hru na organe. Učil tiež zborový spev. Často počúval so žiakmi nahrávky skladieb známych autorov. V gymnáziu mal študentský orchester, pre ktorý komponoval hudbu. Založil aj miešaný študentský spevokol, ktorý občas vystupoval aj mimo školy a s úspechom sa zúčastňoval súťaží školských zborov.

Jeho dcéra Helena pôsobila v tomto zbore, čo umocnilo jej rozhodnutie študovať hudobnú vedu. Veď už v druhej triede ľudovej školy ju otec učil hrať na klavíri. Po prisťahovaní sa do Spišskej Novej Vsi navštevovala mestskú ľudovú školu (riaditeľom bol skladateľ Ján Móry). *„Mojou učiteľkou bola Lýdia Bogschová, neskôr vydatá Majerníková. Otecko pozorne sledoval moje pokroky a príležitostne sme spolu hrávali štvorručne,“* spomína po rokoch docentka Helena Červeňová, rod. Stančeková, ktorá dlhé roky pôsobila na Pedagogickej fakulte UKF v Nitre. Profesor Stanček posielal svoje skladby na skladateľské súťaže, ale pretože pôsobil 10 rokov v Spišskej Kapitule, bol to pre neho v období po roku 1948 veľký „biľag“. Mal bohatú knižnicu literatúry o hudbe, nôt a partitúr. Odoberal aj hudobný časopis Tempo (neskôr Hudební rozhledy). Knihy a časopisy si objednával z Prahy. V rokoch 1947 – 1949 viedol Spišský učiteľský spevácky zbor, ktorý združoval učiteľov z celého Spiša. On ho oživil a vďaka nemu sa zaradil medzi popredné slovenské zbory.

Po zrušení učiteľskej akadémie učil na Gymnáziu (od roku 1953 jedenásťročná stredná škola) i Pedagogickej škole pre učiteľky materských škôl v Spišskej Novej Vsi. Sám musel zostaviť *Spevník* a zhudobniť texty pre malé deti. Dielo ostalo len v rukopise, ale rozšírilo sa vďaka jeho bývalým žiačkam. Doposiaľ nebolo vydané tlačou. Rukopis práce si odovzdávali učiteľky materských škôl z generácie na generáciu. Po odchode profesora Stančeka do dôchodku sa rodina v októbri 1958 presťahovala do Prievidze. Po vyše 20 rokoch sa odsťahoval zo Spišskej Novej Vsi i zo Spiša, ku ktorému si vytvoril úzky vzťah, ale aj naďalej s kolegami udržiaval písomné kontakty.

Rodáka si uctieva Prievidza

K 700. výročiu prvej písomnej zmienky o meste Spišskej Novej Vsi roku 1968 skomponoval profesor Stanček znelku mesta, ktorá bola počas osláv prezentovaná pri každej príležitosti.

Bol dlhoročným členom Zväzu slovenských skladateľov, obľuboval komornú hudbu – za vrchol považoval sláčikové kvarteto. Komorné diela aj sám skladal, duá, triá i kvartetá. Nechýbajú orchestrálne diela, písal i pochody. Medzi najznámejšie diela patria Stančekove úpravy ľudových i umelých piesní (*Venček ľudových piesní* – 6 slovenských ľudových piesní, umelé piesne na texty Štefana Krčméryho, Jána Botta, Maše Haľamovej, Martina Rázusa, P. O. Hviezdoslava, Andreja Žarnova) a zbory (*28 východoslovenských piesní*, *25 slovenských národných piesní pre mužský zbor*). Piesne nie sú rozsahom veľké, ale veľmi impulzívne, kompozične a melodicky sa odlišujú od piesní staršej skladateľskej generácie (Mikuláš Schneider-Trnavský, Viliam Figuš-Bystrý), inklinoval k moravskej moderne janáčkovského typu.

Oblasť, ktorej sa venoval systematicky, bola chrámová hudba. Bol členom liturgickej komisie. Keď sa prestala používať latinčina ako liturgický jazyk, zhudobňoval slovenské texty. Známe sú jeho zhudobnenia troch vianočných omší, ktoré však ostali v rukopisoch.

Po odchode do dôchodku sa Ladislav Stanček vrátil do rodnej Prievidze. Až do konca svojho života komponoval, zaujímal sa o hudobný život a sám prispieval k rozvoju hudobného života. Zomrel 15. apríla 1979 v bojnickej nemocnici, pochovaný je v Prievidzi. Jeho tvorbu a pôsobenie dnes pripomína súťaž Stančekova Prievidza. Meno Ladislava Stančeka nesie od roku 1994 aj miestna základná umelecká škola a ulica. Tabuľa na priečelí budovy školy v Spišskej Novej Vsi, v ktorej vyše desať rokov pôsobil, bola inštalovaná roku 1998 pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia.

PhDr. Ružena KORMOŠOVÁ, PhD.,
Gymnázium, Školská ul.,
Spišská Nová Ves

Literárne práce žiakov pod drobnohľadom komisií

PREČO MÁM RÁD SLOVENČINU, PREČO MÁM RÁD SLOVENSKO

Ľubozvučná slovenská vrava, úcta k Antonovi Bernolákovi – osobnosti našich národných dejín významne sa historicky podieľajúcej na zrode nášho štátotvorného jazyka, pocta prezidentovi Slovenskej republiky Ivanovi Gašparovičovi, potlesk precíteným veršom v podaní herca Jozefa Šimonoviča, spontánne ovácie operným spevákom-sólistom Opery SND Martinovi Babjakovi a Otokarovi Kleinovi, najmä však slávnostné defilé ocenených žiakov, pedagógov a škôl na pódiu Domu kultúry v Nových Zámkoch – to všetko, okrem súzvuku slovenskosťou naladených duší, dominovalo vlani v júni počas vyhodnotenia jubilejného 20. ročníka súťaže literárnych prác detí základných a stredných škôl zo Slovenska a slovenských detí z krajanského zahraničia Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko.

Počas uplynulých dvoch desaťročí táto tvorivá a inšpiratívna súťaž nielenže otvorila priestor žiakom základných škôl, stredných odborných škôl, gymnázií či učňoviek, aby prejavili črty svojho talentu v narábaní so slovenským jazykom, s fabuláciou svojich mikropríbehov, postrehov či prvých pokusov verejne sa ohlásiť nesmelými veršíkmi, ale prezentáciou literárnych dielok a prvotín v každoročne vydávanom bulletine – zborníku víťazných prác, nastavila zmysluplnosť zrkadleniu jazykových zručností najmladšej generácie Slovákov. A to nie iba so záberom na slovenské školstvo, ale od roku 2006, keď sa súťaž Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko rozšírila aj medzi žiakov-Slovákov žijúcich v zahraničí v prostredí krajín, kde Slováci tvoria národnostnú menšinu, možno vnímať jej tvorivý dosah najmä prostredníctvom vskutku bezprostrednejšieho, akoby intímnejšieho dotyku žiakov so slovenským jazykom, nielen cez prizmu viac či menej úspešných či vydarených literárnych výpovedí.

vedomého premýšľania tvorcov literárnych prác o ich existencii, prejavoch a túžbach na tomto svete, barometrom ich hodnotového vzťahu k najbližšiemu okoliu, k rodine, predkom, ku krajine, mierou ich vzťahu k veciam zásadným až zdanlivo banálnym. A ak ešte k tomu všetkému pridáme aj kus fantázie, ktorou sú bystroumní žiaci schopní svoje dielka obohatiť, máme do činenia s fenoménom raziacim si aj s patričným rešpektom inštitúcií, ktoré súťaž organizujú, celkom pochopiteľne cestu k uznaniu, obľube a popularite.

K slovenčine patrí odjakživa folklór.

Ako si tvorba so slovom razí obľubu

Slovenčina sa stala na jednej strane tmeliacim fundamentom na vzájomné poznávanie sa samotných súťažiacich, čo na slávnosti oceňovania najlepších každoročne v júni v Nových Zámkoch vyznieva už ako manifestačná spontánnosť slovenskosti, emócií bez ostychu či predsudkov, na druhej strane, najmä v prejavoch starších žiakov-stredoškolákov, už badať aj vedomé oscilovanie takých etických a mravných pohnútok, akými sú úprimný vzťah k Slovensku, do záhybov duše mládeže sa pozvoľna ukladajúce vlastenectvo, hrdosť na vlasť predkov, pyšnosť na krajinu a jej ľudí, históriu, prírodu a krásy...

Jednoducho, motivácia súťaženia v tvorivom prístupe k slovenskému jazyku, slovotvorbe, k umeniu vyjadriť svoje city a pocity slovami vyťukanými na klávesnici počítača sa zajedno stáva aj elementom

Keď sa mladi básnik prihovára...

Slovenčina, kto ti dal
toľko nežných krás,
že vždy ako potôčik
zažblnkoceš v nás?

Slovenčina najdrahšia,
ty si poklad náš.
To preto, že mamkino
srdce v sebe máš.

Už tradične rámcuje prehliadku víťazných prác celoštátnej súťaže s medzinárodnou účasťou na tému Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko báseň Štefana Moravčíka zhudobnená Milanom Novákom, ktorá sa od roku 1994 každoročne spieva ako hymna slávnostného vyhodnotenia.

O tom, komu bude „hymnus na slovenčinu“ rezonovať vo víťaznom rytme roku 2013, rozhodujú v týchto dňoch a týždňoch komisie súťaže v jednotlivých kategóriách. Kým súťažné práce v troch vekových kategóriách (I. stupeň ZŠ, II. stupeň ZŠ a kategória stredných škôl), v ktorých sa zúčastnili žiaci škôl z územia Slovenskej republiky, mali uzávierku 31. januára 2013, v zahraničí, kde sa žiaci mohli do súťaže prihlásiť prostredníctvom spolkov, organizácií, škôl a vzdelávacích centier Slovákov žijúcich v zahraničí, bola uzávierka posunutá až na 1. marec 2013.

Narastie s pribúdajúcimi ročníkmi i kvalita?

„Potešilo nás, že do celoslovenského finále postúpilo celkom 631 prác žiakov všetkých stupňov škôl vrátane prác vo štvrtej kategórii, v ktorej už po ôsmy raz súťažia žiaci zo slovenských škôl či škôl s vyučovacím jazykom slovenským v prostredí krajín so slovenskou národnostnou menšinou,“ povedala pre Učiteľské noviny PaedDr. Magda Mancová zo Štátneho pedagogického ústavu v Bratislave, ktorá je hlavnou koordinátorkou súťaže. Práce žiakov sleduje a spolu s ďalšími členmi komisií vyhodnocuje už desiaty rok, a tak po prekvapujúcom vlaňajšom úbytku súťažných prác, pričom práve v jubilejnom ročníku, označila nárast o takmer 150 prác za pozitívny a povzbudzujúci jav.

Prezident SR Ivan Gašparovič oceňoval vlani najlepších.

„Zaznamenali sme už ročníky, v ktorých počet prác presiahol dokonca čarovnú hranicu tisícky, ale komisie hodnotili a vyberali najlepších každoročne spravidla spomedzi 650 až 800 súťažných esejí, poviedok, príbehov či básní. Veríme, že narastajúci trend sa premietne aj do kvality prác a aj tohtoročné dekorovanie najlepších sa stane impulzom do ďalších rokov v tretej dekáde súťaže,“ vyslovuje želanie Magda Mancová, ktorá zároveň načiera do svojich doterajších skúseností koordinátorky v kontexte ďalšej popularizácie súťaže Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko v školách na Slovensku: *„Je príznačné, že žijeme v hektickej dobe, žiaci majú množstvo rozmanitých aktivít, možností na sebarealizáciu vo voľnom čase. Nuž nie div, že aj naša súťaž, ktorej dozaista nik neuprie užitočnosť a praktický význam tak pre samotných žiakov v ich tvorivom sebapoznaní, ako aj pre skúsenosť pedagógov, má čo robiť, aby zabojovala o priazeň detí a mladých ľudí. Aj preto vkladáme v ďalších rokoch nádej najmä do zanietených učiteľov slovenčiny, ktorí dobrý chýr o súťaži prenesú do vedomia žiakov a budú ich ešte väčšmi motivovať k aktívnemu písaniu, tvorbe, pokusom o ich literárne prejavenie sa.“*

Potešiteľné je, že od roku 1995, teda od svojej premiéry v súťaži, aj vďaka jednému z jej spoluorganizátorov – Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, držia krok v konkurenčnom prostredí škôl na Slovensku aj žiaci z oblastí slovenských národnostných menšín v Maďarsku, Rumunsku, Srbsku, Chorvátsku či na Ukrajine, ku ktorým sa v tomto roku pridalo aj Česko. *„Je dobré, že žiaci zo slovenského zahraničia majú svoju zvláštnu kategóriu, tak totiž rovnocenne môžu súperiť bez toho, aby boli vopred hendikepovaní hoci len pocitom, že v konkurencii našich domácich slovenských škôl by neuspeli. Naopak, myslíme si, že práve ich slovenčina, týka sa to najmä Slovákov z Dolnej zeme s osobitým zreteľom na srbskú Vojvodinu, je schopná sviežimi detskými očami vyčariť neopakovateľné slovné obrazy a zvraty, pričom ich jazyk je v dobrom poznačený ŕrečitosťou, zmyslom pre zvukomalebnosť a také slovné spojenia, ktoré pohladia na duši,“* uviedla Božena Malíková z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, koordinátorka súťaže v jej IV. kategórii, spadajúcej pod organizátorskú pôsobnosť spomínaného úradu v partnerskej súčinnosti s Maticou slovenskou.

Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko

Cieľom súťaže je podchytiť, rozvíjať a prehĺbiť záujem detí a mládeže o slovenčinu a Slovensko, o významných dejateľov Slovenska a svojho kraja, o miestne spoločenské a kultúrne problémy a nárečia formou slohových úloh, pokusov o umelecké vyjadrenie myšlienok v podobe prozaických žánrov a básní.

V poradí 21. ročník súťaže sa nesie v znamení 1 150. výročia príchodu Konštantína a Metoda na naše územie, 165. výročia prijatia Žiadostí slovenského národa v Liptovskom Mikuláši, 150. výročia založenia Matice slovenskej, 95. výročia prijatia Deklarácie slovenského národa v Martine a 20. výročia vzniku Slovenskej republiky. Roku 2013 si pripomenieme aj viaceré výročia významných osobností v dejinách slovenského národa – 220. výročie narodenia Jána Kollára, 200. výročie úmrtia Antona Bernoláka, 200. výročie narodenia Samuela Tomášika, 185. výročie narodenia Pavla Dobšinského, 160. výročie narodenia Jozefa Škultétyho, 150. výročie narodenia Jána Čajaka, st., 125. výročie narodenia Martina Rázusa, 110. výročie narodenia Fraňa Kráľa a 90. výročie narodenia Kristy Bendovej.

Literárnu súťaž žiakov základných a stredných škôl Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko vypísalo a jej garantom a organizátorom je viacero inštitúcií a organizácií: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Štátny pedagogický ústav, SPN - Mladé letá, Ma-

Herec Jozef Šimonovič pri prednese básne.

tica slovenská, Vydavateľstvo Matice slovenskej, Spolok slovenských spisovateľov, Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.
Slávnostné vyhlásenie výsledkov 21. ročníka súťaže sa uskutoční 13. júna 2013 (streda) v Nových Zámkoch.

Náš jazyk, naša slovenčina je okrem spoločného dorozumievacieho a komunikatívneho atribútu aj významným nositeľom symbolu nášho samostatného Slovenska, jeho kultúrnych, duchovných a najmä ľudských odkazov a hodnôt. My Slováci máme byť na čo pyšní: na taký malý národ, akým sme, bohatou históriou, ktorú nám môžu závidieť oveľa väčšie a ľudnatejšie štáty a národy, kultúrnymi pamätihodnosťami a cennými pamiatkami, dokumentujúcimi múdrosť, zručnosť a majstrovstvo Slovákov v rôznych dejinných obdobiach, nevraviac o výške intelektu, vzdelanosti a dôvtipu našich ľudí, zapísavších sa aj do spoločensko-kultúrneho či vedecko-ekonomického kontextu európskeho a celosvetového významu.

Slovensko očami a slovom Slovenky z Kysáča

Z ocenených prác žiakov v jubilejnom 20. ročníku súťaže literárnych prác Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko v školskom roku 2011/2012 sme na ukážku vybrali zaujímavú básničku – takpovediac „slovenskú cestopisnú veršovanku“, pod ktorou je podpísaná Anja Marčoková, žiačka 6. ročníka Základnej školy Ľudovíta Štúra v srbskom Kysáči. Anja súťažila vlani v IV. kategórii účastníkov zo slovenského zahraničia. Nechajme sa na vyhodnotení v Nových Zámkoch v júni prekvapiť, či do súťaže prispela svojou tvorbou aj roku 2013...

V mojej izbe na stole
na čestnom mieste
býva album obrázkový –
spomienky o ceste.

Prvá je strana sťa maľovaná.
Štiavnické vrchy v jeseni.
Sem sa, kto dobrý je v kreslení!
Foťákom zvečnená nádhera
krásneho, tichého večera.
Rýchlo teraz prebehnem
niekoľko strán
tam i sem.

Lyžovačka na Štrbe –
mokré nohy v kozube.
Môj kocúrik z Čaradíc,
Jánošík môj, mic-mic-mic!
Habakuky! Prekríž ruky!
Ak nie, strigy zlostné
mátať budú i vo dne, i vo sne!

V kníhkupectve v Piešťanoch mi
ponúkali origami.
Strýko Pavel z Ilavy
s množstvom klobás štipľavých.
Španikovci z Domaniže
chystajú nám chutné slíže.
V ZOO Bojnice
škerili sa opice.
Urodzení páni, bola som tu vlani.
Zámok, lipa, samá krása!
A prídem sem o rok zasa.

Posledná strana:
cesta absolvovaná.
My za stolom v Kysáči.
Kto zmeškal, nech prepáči,
nechávať mu neráčim:
korbáčiky, tvaroh,
parenicu, bryndzu.
Jazykom si vychutnávam –
slovenčinu
chutnú, rýdzu.

Ľudo POMICHAL
Foto autor

Novozámockých gymnazistov vedomostne i ľudsky posúva mediálny projekt programu ACES

SVET CEZ PRIZMU MÉDIÍ

V školskom roku 2012/2013 medzinárodný program ACES, ktorý spája krajiny východnej Európy, v spolupráci s rakúskou inštitúciou Interkulturelles Zentrum a so slovenským Včelím domom definoval ako hlavnú tému svojich projektov médiá. Nesie názov *Kontrola reality – ako staviame a vnímame náš svet prostredníctvom médií*.

Do programu sa zaregistrovalo 550 škôl, ktoré predložili 178 projektov. Gymnázium Petra Pázmáňa s vyučovacím jazykom maďarským v Nových Zámkoch navrhlo spoločne s partnerskými školami, ktoré sídlia v Bosne a Hercegovine a v Rumunsku, štúdiu vplyvu komiksov a animovaných filmov na mládež. Projekt pomenovali *Growing up with cartoons* (*Vyrásť s rozprávkami*).

Mediálna gramotnosť ako inšpiratívny zdroj

O kvalite projektu svedčí aj celkový počet akceptovaných prác v tohtoročnom programe. Schválená bola len štvrtina z nich, čo konkrétne znamená 107 škôl z 15 krajín so 44 projektmi. Okrem nášho sú medzi nimi aj projekty ďalších dvoch škôl z Nitrianskeho kraja: Gymnázia na Golianovej ul. v Nitre a Strednej priemyselnej školy - Ipari Szakközépiskola v Komárne.
Úvod nášho projektu obstaralo medzinárodné projektové stretnutie v slovinskom meste Laško, ktoré sa uskutočnilo 24. – 28. septembra 2012. Každú školu na ňom reprezentoval jeden učiteľ a jeden žiak. Počas týždňa diskutovali o realizácii projektov,

naplánovali si stretnutia v partnerských krajinách, aby sa do projektov mohlo zapojiť čo najviac študentov a učiteľov. Poznatky o mediálnej gramotnosti mohli účastníci získať počas workshopov pre študentov a učiteľov, ktoré boli vedené skúsenými osobnosťami z médií, neziskového sektora, umeleckých kruhov a facilitátormi.
To bol začiatok spolupráce medzi tromi školami nášho projektu. Naši študenti so žiakmi partnerských škôl vytvorili informačnú tabuľu, webovú stránku, dotazník, skupinu na sociálnej sieti, oboznámili sa so softvérom, ktorý im poskytol možnosť vytvárať animácie.
Dôležitou časťou projektu bola návšteva školy našich projektových partnerov v meste Paşcani v dňoch 18. – 21. novembra 2012. Do rumunského mesta a školy zavítali šiesti naši študenti a jeden učiteľ. Počas návštevy spoznali našich partnerov – všetkých rumunských a bosnianskych učiteľov a študentov. Zúčastnili sa rôznych workshopov, na ktorých skúmali tému projektu (vytvorili animácie, analyzovali rozprávky). Spoznali tiež sídlo kraja Iaşi. V paşcanskom kultúrnom dome nahrali tradičný tanec ACES-u, po ktorom s dobrým pocitom ukončili pobyt v partnerskej škole.

Všetci sa už tešia na záver v Senci

Po návšteve Rumunska v novembri 2012 nás v dňoch 25. – 28. februára 2013 navštívili kolegovia z partnerských škôl z Rumunska a Bosny a Hercegoviny. Z Rumunska pricestovali na návštevu dvaja učitelia a 13 študenti, z Bosny a Hercegoviny jeden učiteľ a piati študenti. Naši žiaci poskytli ubytovanie piatim dievčatám a trom chlapcom z Rumunska, ostatní zahraniční hostia sa na niekoľko dní usídlili v hoteli.
Po diskusii koordinátorov projektu, ktorá sa uskutočnila v úvodný večer stretnutia, sa na druhý deň zrána naplno rozbehla práca. Naše mesto Nové Zámky aj školu sme hosťom predstavili na workshope. Pozerali sme animované filmy, vytvárali plagáty a pripravovali sa na záverečnú udalosť programu ACES, ktorá sa uskutoční u nás na Slovensku v Senci 9. – 12. apríla 2013.
V rámci popoludňajšej časti programu sme navštívili naše hlavné mesto Bratislavu. Naše prvé kroky viedli do vedecko-zábavného Atlantis Science Center, kde nám pripravili prednášku v anglickom jazyku o živote, zvykoch a kultúre Egypťanov. Po prednáške sme robili fyzikálne a chemické pokusy, ktorými sme prehĺbili vedomosti študentov.
Na ďalší deň viedli bosnianski študenti workshop, vďaka ktorému sme spoznali históriu ich mesta Mrkonjić Grad. Popoludní sme si spoločne prezreli centrum nášho mesta, pričom našich zahraničných hostí prijal aj primátor Gejza Pischinger.
Keďže hlavnou témou projektu sú médiá, dostali sme možnosť navštíviť aj redakciu novozámockého týždenníka Castrum Novum a štúdio novozámockej televízie NZTV. S našimi hosťami sme sa rozlúčili v rámci spoločenského večera, ktorý sprí-jemnili gitaristi nášho gymnázia.

Na školský rok 2013/2014 je už zverejnená nová výzva ACES-u, jej témou je diverzita – rozmanitosť medzi ľuďmi. Naša škola sa chce do projektu zapojiť znova, tentoraz so školou v Salzburgu.

Mgr. Zoltán SOÓKY
Foto archív školy

Neobyčajný kalendár: Genialita má 1 150 rokov

KREATIVITA ŽIAKOV V LEVICIACH

Rok sv. Cyrila a Metoda si na Základnej škole Andreja Kmeťa v Leviciach pripomíname rôznymi aktivitami – kvízmi, projektmi či prezentáciami. Takto to robia určite na mnohých školách. Ale jeden náš projekt je naozaj výnimočný! Vytvorili sme kalendár *Genialita má 1 150 rokov*, v ktorom si týchto velikánov našej aj európskej kultúry pripomíname prakticky denne. Veď v každej triede má „náš“ kalendár čestné miesto.

Ako vlastne projekt vznikol? Na hodinách dejepisu žiaci vyhľadávali informácie zo života a z činnosti Cyrila a Metoda. Zamerali sme sa najmä na ich kultúrne a jazykové aktivity. Potom nastala ťažšia úloha, hľadať paralely, súvislosti s rozmanitými aktivitami či projektmi našej školy. Nakoniec všetky informácie spracovať, zdokumentovať vybrané aktivity, graficky upraviť. A čo vlastne obsahujú stránky jednotlivých mesiacov v kalendári?

Bohatstvo v písanom slove je večné

Naši vierozvestcovia priniesli na územie Veľkej Moravy okrem prekladovej aj pôvodnú literatúru. Najznámejšia je Konštantínova báseň *Proglas*, predslov k evanjeliu. Aj naši žiaci nachádzajú inšpiráciu v zhmotnených myšlienkach uložených v knihách. Možno práve pod ich vplyvom vznikajú jedinečné a originálne literárne dielka – básne, poviedky, úvahy, rozprávky, ktorými sa prezentujú na celoškolských podujatiach, ako Rozprávkoland či Kus môjho srdiečka, ale aj za hranicami nášho mesta, regiónu či na úrovni Slovenska. Bohatstvo ukryté v písanom slove je večné a nezmazateľné.
Konštantín a Metod rozdávali múdrosť, ovládali veľa jazykov, cestovali po Európe. Cestovať a dorozumieť sa v anglickom a nemeckom jazyku je aj pre našich žiakov maličkosť. Projektové stretnutia a poznávacie pobyty prelomili jazykovú bariéru. Ak žiak vie v cudzom jazyku napísať báseň, zahrať divadlo či komunikovať so zahraničnou návštevou, je to vizitka školy, ktorej nestačí prívlastok dobrá. Cudzojazyčný internetový vlak môže mať zastávku aj v našej škole a my môžeme pokojne nastúpiť.

Kontinuity kultúrnych divov sveta

Osobnosti, ktorým je zasvätený tento rok, mali tiež vynikajúce rečnícke schopnosti. Museli obhájiť staroslovienský jazyk ako jeden z liturgických jazykov pred mnohými neprajníkmi. Ich nadanie, múdrosť a túžba po vzdelaní boli omnoho silnejšie ako neprajníci. Dokazovanie prírodných javov na základe vlastných skúseností, jazykové a historické otázky a mnohé iné problémové úlohy riešia aj naši žiaci. Výsledkom ich snaženia sú zaujímavé referáty, projekty a ročníkové práce. Svoje rečnícke umenie, počítačové zručnosti a herecký výkon zhmotňujú v dokonalej prezentácii. Získané skúsenosti sú výborným odrazovým mostíkom pre vzdelávanie do budúcnosti. Udalosti, ktoré nasledovali po príchode

Konštantína a Metoda na Veľkú Moravu roku 863, patria do kategórie literárnych a kultúrnych divov sveta. Okrem hlavného cieľa – šíriť kresťanstvo – založili aj slovanské učilište, kde svojich pomocníkov vzdelávali nielen v kresťanskom učení, ale aj v hudbe. Aj našim žiakom sa v Picassovom ateliéri otvárajú široké možnosti realizácie v umeleckom smere. Rozmanité výtvarné techniky podnecujú rozvoj fantázie a kreativity. Celá škála hudobných nástrojov, od elektrických gitár cez bicie až po originálnu „kmeťovku“, zas poskytuje priestor na improvizáciu, vlastné hudobné skladby či prezentácie na verejnosti.

Posolstvo s významom pre dnešok

Takto sme postupne zaplnili každučký mesiac „nášho“ kalendára. Nové a nové informácie o solúnskych bratoch doplnené paralelnými aktivitami z našej školy. Informácie sú ilustrované zaujímavými fotografiami z podujatí školy, spestrené vybranými myšlienkami Konštantína z básne *Proglas*, napísané aj v hlaholike. Veď posolstvo, ktoré nám Cyril a Metod priniesli, má význam aj v súčasnej dobe.
Je to vzácny dar, klenot, ktorý si stáročia chránime, zveľaďujeme, ochraňujeme a pripomíname ďalším generáciám. Aby sme, okrem iného, nezabudli, že *„ešte väčšmi od človeka z kameňa je mŕtva duša, každá duša bez písmen“*.

Mgr. Margita ŠKUTOVÁ,
ZŠ Andreja Kmeťa Levice
Foto autorka

V Jamníku si žiaci obohacujú život poznávaním hudby

PROJEKT COMENIUS: KEĎ HUDBA SPÁJA

Sme škola, ktorú navštevujú žiaci s narušenou komunikačnou schopnosťou alebo vývinovými poruchami učenia. Naša škola je internátneho typu a je jediná tohto druhu v Žilinskom kraji. Nachádza sa v dedinke Jamníku v okrese Liptovský Mikuláš. Bola zriadená z dôvodu zabezpečenia optimálnych podmienok na vzdelávanie a osobnostný rozvoj detí s narušeným vývinom reči, ktoré nemajú vytvorené v bežnej základnej škole.

Žiaci môžu byť zaradení už do prípravného ročníka, pokračovať môžu v 1. – 4. ročníku, no nie je to podmienkou. Počet žiakov v triedach je 8 až 10, čo umožňuje venovať sa im individuálne. Vyučovanie sa uskutočňuje podľa učebných osnov základnej školy bežného typu s rozšírením o každodennú individuálnu aj skupinovú logopedickú intervenciu. Špeciálnopedagogické pôsobenie počas vyučovania zabezpečujú kvalifikovaní učitelia-logopédi. Žiaci môžu dochádzať do školy denne alebo byť počas pracovného týždňa ubytovaní v internáte. V súčasnosti našu školu navštevuje 62 detí a je plne obsadená.

V rámci spestrenia a obohatenia výchovno-vzdelávacieho procesu sme sa zapojili do projektu Comenius - Školské partnerstvá, ktorý je podporovaný Programom celoživotného vzdelávania. Aké sú doterajšie pozitívne skúsenosti a dojmy samotných pedagógov školy z projektu?

Dimenzie projektu Europäische Verständigungssprache Musik

Projekt je zameraný na spoznávanie hudobného jazyka európskych krajín – Nemecka, Poľska, Maďarska, Česka. Začal sa roku 2011 a trvá dva roky. Pomáha žiakom a učiteľom nadobudnúť a zlepšiť si schopnosti nielen v oblasti, na ktorú je zameraný, ale dotýka sa tiež tímovej práce, spoločenských vzťahov, plánovania a realizácie projektových aktivít a používania informačno-komunikačných technológií.

Zapojenie sa do partnerstva umožňuje žiakom a učiteľom spoznať kultúru iných krajín, precvičiť si cudzí jazyk a zároveň zvýšiť motiváciu do jeho učenia sa. Žiaci sú zapojení do všetkých fáz projektu vrátane plánovania, organizácie a hodnotenia aktivít. V rámci mobilít majú možnosť vycestovať do zahraničia, spoznať nové krajiny, vzdelávanie v nich a kultúrne dedičstvo, najmä v oblasti hudby.

Roku 2012 naši žiaci navštívili partnerské školy v Čechách a v Maďarsku a hostili školy z Maďarska, Česka, Nemecka a Poľska.

Jednotlivé projektové aktivity – napríklad maľovanie slávnych skladateľov vážnej hudby, vyhľadávanie informácií o nich, sledovanie ľudových tancov na internete, výroba kostýmov obľúbených spevákov, atď. – sú integrované do riadnych aktivít školy, čím žiakom spestrujú a zatraktívňujú výchovno-vzdelávací proces. Učiteľom projekt umožňuje vymieňať si skúsenosti a informácie s kolegami z iných krajín a spoluvytvárať a zavádzať do praxe nové organizačné a pedagogické prístupy.

Hudbu vníma každý po svojom...

Pri napĺňaní čiastkových cieľov projektu sme prirodzenou formou priviedli deti k tomu, aby vnímali, cítili aj vyjadrili hudbu ich vlastným spôsobom. K tomu prispela výroba už spomínaných kostýmov známych spevákov, napríklad Michaela Jacksona, alebo netradičných hudobných nástrojov, ako bubienkov, hrkálok, zvonkohier a podobne. K hudbe neodmysliteľne patrí aj tanec, ktorý si naši žiaci vyskúšali pri nácviku ľudového tanca z nášho regiónu. Všetky aktivity verejne predviedli deťom a učiteľom z partnerských škôl. Projekt je doplnený aj výchovnými koncertmi, ktoré pomáhajú žiakom vytvárať si pozitívny vzťah k hudbe.

Ako prízvukujú aj učitelia a žiaci, tento projekt pomáha nadväzovať a upevňovať partnerské vzťahy medzi školami, žiakmi a pedagógmi, vymieňať si skúsenosti a spoznávať kultúrne dedičstvo jednotlivých krajín navzájom. V najbližšom období nás čaká návšteva partnerskej školy v Poľsku a deti sa už tešia na nové priateľstvá, zážitky a skúsenosti, pretože hudba naozaj spája.

Mgr. Ľubomír KUBOVČÍK
Mgr. Miroslav HEČKO
Foto archív školy

„Zlaté ruky“ študentov z SOŠ Na pántoch

OCENENÝ DEZERT

O úspešnú reprezentáciu Bratislavského kraja sa postarali žiaci Strednej odbornej školy (SOŠ) hotelových služieb a obchodu, Na pántoch 9, Bratislava. Z dvoch medzinárodných súťaží vo svojich študijných odboroch sa vrátili s dvoma zlatými medailami.

O prvú sa zaslúžil študent tretieho ročníka študijného odboru kuchár Daniel Bortel (s pomocníkom Matúšom Trgiňom), ktorý získal zlato v súťaži kuchárov v príprave dezertu a jeho dekorácii pred obecenstvom na 11. ročníku medzinárodnej súťaže Sweetcup v Prešove. Daniel uspel s gaštanovými vínovicovými taštičkami s višňovou omáčkou. V tomto roku je to už jeho druhý „zlatý“ úspech.

Druhé zlato priviezla do Bratislavy Erika Pullmanová, študentka druhého ročníka učebného odboru čašník, servírka, ktorá uspela na 14. ročníku medzinárodnej súťaže v Krakove v kategórii barmanov v disciplíne Long drink. **(red)**

Stredoškoláčka napísala knihu o svojej učiteľke

LITERÁRNE DOTYKY DOMINIKY GERHÁTOVEJ

Dominika Gerhátová, študentka tretieho ročníka Pedagogickej a sociálnej akadémie v Leviciach, napísala takmer 200-stranovú knihu o svojej učiteľke. Kedy? Najmä cez veľké prestávky.

Dominika, ktorá vyrastala a žije v Nových Zámkoch, sa podpisuje umeleckým menom Geri D. Gerhátová. Už predtým, podporovaná učiteľkou slovenčiny Ľudmilou Bakošovou, vydala tri knižky. V prvej s názvom *Biely reťazec* rozpráva dva príbehy. Prvý je o obchode s „bielym mäsom“ a druhý má blízko k dievčenskému románu. Nasledovali dve knihy s kriminálnym pozadím *Osud* a *Vodník*. Vyšli jej začiatkom roku 2012. No a koncom vlaňajšej jesene Dominika uvádzala v levickej synagóge v poradí už štvrtú knihu. Pod názvom *Keep Smiling* sa skrýva životný príbeh jej učiteľky ruštiny a nemčiny Agneše Tóthovej.

Životný príbeh férovej ženy

„Veľmi ma zaujal najmä pestrý život pani učiteľky, ktorá obohacovala naše hodiny príkladmi a zážitkami zo svojho života,“ hovorí o 70-ročnej pedagogičke Dominika. A dodáva: *„Postupne vo mne klíčila myšlienka napísať o nej knihu. Tento zámer sa stretol s kladným ohlasom nielen medzi žiakmi, ale aj pedagógmi. Napokon sme sa cez veľké prestávky stretávali s pani učiteľkou na chodbe a ona mi rozprávala príhody zo svojho života. Boli aj veselé, aj smutné. Je jedna z tých, čo to nemali vždy najľahšie. No páči sa mi jej postoj k životu. Keď spadne, dokáže vstať a udržať si optimizmus, zmysel pre humor a férovosť, ktorú využíva nielen na hodinách.“*

Dej sa začína útekom rodiny z vojnovej Budapešti do Levíc, pričom krátko po odchode ich budapeštiansky dom zničilo bombardovanie. Maďarskí nilaši (členovia fašistickej strany Šípových krížov) pred koncom vojny popravili učiteľkinho otca. Vojaka, ktorý musel narukovať, zabili preto, lebo sa snažil pomáhať židom. Geri v ďalších príbehoch opisuje dievčenské trápenia malej Agneše *(Prečo nie je taká krásna ako jej stará mama?)*, nápadníka jej mamy a prvú lásku jej samotnej, vysokoškolského študenta strojárstva Karola. Je pritom aj veľmi otvorená *(Celá moja rodina, teda v tom čase brat Šandor a mama, Karolom opovrhovali. Už len preto, že nebol Maďar, tak bol zlý...)*. Ako vysokoškoláčka sa vážne zaľúbila a čakala dieťa s Čechom Filipom. Po roku už boli rozvedení. „Zbalila“ ho iná žena. Syn ostal jej.

Nasledovali učiteľské posty, žiaci, trápenia, úsmevy a zlomové body našej histórie premietajúce sa do jej učiteľského života. Na prvý pohľad bežná kulisa života väčšiny ostatných učiteľov. No mladá Dominika má veľký cit pre emocionálny detail a dynamiku textu, čím v čitateľovi udržiava záujem až do posledných strán. Občas chýbajú plastickejšie a profesionálnejšie spracované historické súvislosti prebiehajúceho deja. Autorka na ne celkom nezabúda, ale primárne sa sústreďuje na prežívanie a emocionalitu hlavnej protagonistky.

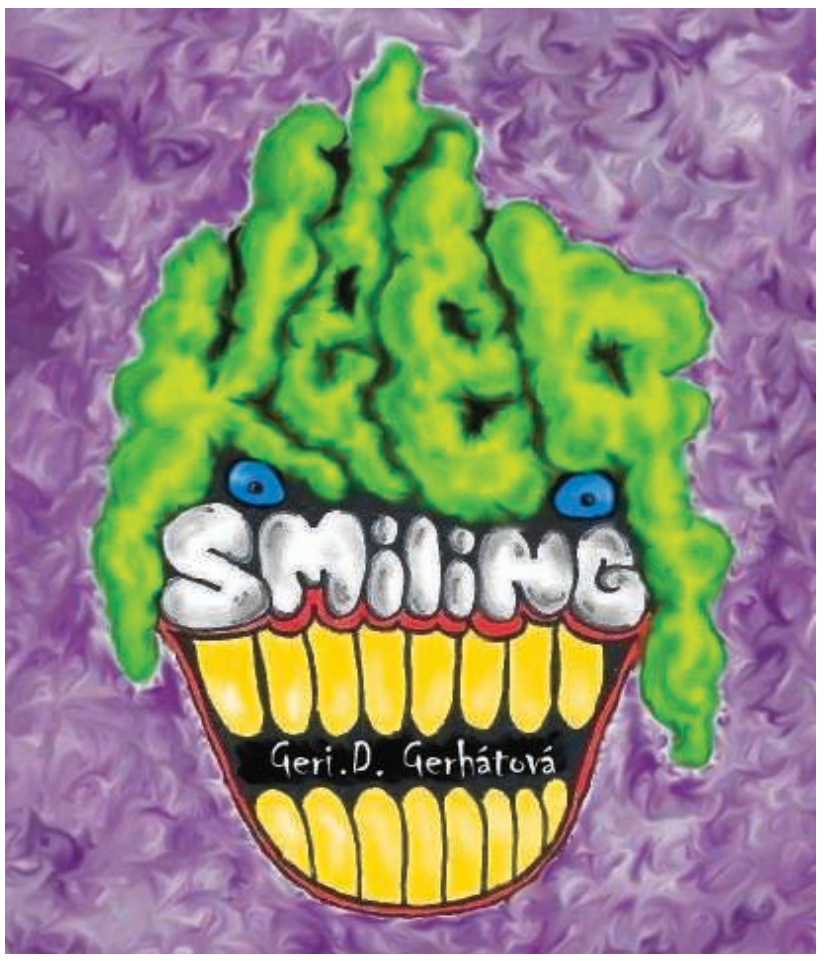

Šťastím je šťastie na učiteľov...

Obálku knihy *Keep Smiling* navrhol kamarát a študent Strednej priemyselnej školy v Leviciach Michal Vavro žijúci v Žarnovici. Vydať knihu však nebolo jednoduché. Dominika Gerhátová o tom hovorí: *„Systém financovania mojej poslednej knihy? Nasporila som si peniaze z brigád, z narodenín a z vreckového. Plus som pridala pár drobných, čo sa mi podarilo zarobiť na predchádzajúcich knihách, a išlo sa do vydavateľstva v Banskej Bystrici...“*

Dominika má talent, energiu a veľké sny. Po maturite by sa chcela dostať do Prahy na Literárnu akadémiu Josefa Škvoreckého. Alebo do Bratislavy na Vysokú školu múzických umení. Okrem písania kníh ju totiž zaujíma aj tvorba scenárov či divadlo. A ešte niečo. Niekoľko mierne parafrázovaných slov z jej záverečného poďakovania: *„Patrí práve učiteľom. Všetkým tým, čo dennodenne idú do práce a niekoľko hodín nám vtĺkajú do detských hláv rôzne informácie. Tým, čo sa snažia poučiť, naučiť. Prísnym aj milým. Myslím, že zatiaľ som mala na učiteľov šťastie...“*

Pavol VITKO

ŠKOLSTVO ODBORNE

16/2013, 11. apríl 2013 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Vraciame sa k duálnemu systému

Správa OECD z roku 2009 konštatuje, že „švajčiarsky systém odborného vzdelávania je mimoriadne pôsobivý a inšpirujúci“. Poslednú marcovú stredu o ňom prednášal v Bratislave Josef Widmer, generálny riaditeľ sekcie odborného a všeobecného vzdelávania Federálneho ministerstva hospodárstva, vzdelávania a výskumu vo švajčiarskom Berne. Predstavil duálny systém odborného vzdelávania vo Švajčiarsku ako jeho dominantný prúd, pričom sa sústredil na stredné odborné školstvo a v ňom predovšetkým na praktickú prípravu žiakov v spolupráci s významnými firmami i živnostníkmi.

Ako funguje tento systém, ako prebieha jeho aktualizácia a inovácia, aké sú príklady spolupráce medzi firmami a školami na lokálnej úrovni kantónov, čo z neho sa dá použiť na Slovensku – tomu sa budeme venovať v mimoriadnom tematickom čísle UN o odbornom vzdelávaní a príprave, ktoré vyjde koncom mája. V súvislosti s aprílovou konferenciou, o ktorej sme písali na tejto strane už v predchádzajúcom čísle novín, prinesieme aktuálne príklady aj z Nemeckej spolkovej republiky. Sústredíme sa práve na problematiku duálneho vzdelávania v zahraničí, aby sme si ozrejmili, kde sa v tejto línii nachádza Slovenská republika.

Nateraz zaznamenávame cez podnetné vystúpenie Josefa Widmera jednu z prvých významných aktivít Verejnej komisie pre reformu vzdelávacej politiky. Jej členovia sa usilujú vytvoriť medzinárodnú platformu pre odborníkov v oblasti vzdelávania, „ktorí chcú spoločne hľadať reformné nástroje a posúvať nové myšlienky vo verejnej diskusii o vzdelávaní na Slovensku“. Verejná komisia TREND Holding spolupracuje s občianskym združením Nové školstvo a venuje sa aj problematike odborného vzdelávania na stredných školách, ktorá je nosnou témou i v obsahu tejto časti UN.

Ostatné podujatie verejnej komisie predchádzalo v januári bratislavské stretnutie s Leom Pahkinom, konzultantom z Fínskej národnej rady pre vzdelávanie v Helsinkách. Témou jeho vystúpenia bolo financovanie a kompetencie inštitúcií zainteresovaných na systéme vzdelávania (po línii štát, samospráva, škola, učiteľ) vo Fínsku, všeobecne považovanom vo vzdelávaní za „globálneho lídra“. Leo Pahkin pôsobil ako učiteľ, školiteľ učiteľov a výskumník, venuje sa najmä vzdelávaniu v oblasti matematiky a prírodných vied v systéme predškolského, základného a stredoškolského vzdelávania a je manažérom zodpovedným za projekt nadaných a talentovaných detí vo Fínsku, pôsobí i v štátnej Rade pre maturitnú skúšku.

Pri predstavovaní švajčiarskeho či fínskeho vzdelávacieho systému rezonovali otázky duálneho vzdelávania. Viacerí diskutujúci zo Slovenska pripomínali, že po mnohorakých transformačných zmenách (alebo skôr experimentoch bez predchádzajúcej dôkladnej analýzy) vo vzdelávaní na stredných odborných školách začíname po priam strastiplných okľukách pri hľadaní východísk zo zložitej situácie znova vážne diskutovať – o duálnom vzdelávaní, ktoré sme po roku 1989 označovali priam za staromódny prežitok.

Dušan MIKOLAJ

V ostatných číslach UN venujeme väčšiu pozornosť stredným odborným školám s poľnohospodárskym zameraním. Na 20. strane začíname rozhovor s Ing. Ľudovítom Škrabákom, riaditeľom SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Trnave. Škola si v tomto roku pripomína 90. výročie prvého inštitucionálneho vzdelávania roľníkov v tomto rovinatom kraji. Sú od nej na Slovensku i podstatne staršie, ale už máloktorá má podobne priaznivé podmienky na odbornú výučbu budúcich „farmárov“ (aby sme sa pridržali slova importovaného do nášho prostredia zároveň so svojskou trhovou poľnohospodárskou politikou). J. Škrabák je optimista. Hovorí: „Verím, že prácu poľnohospodárov si opäť začneme väčšmi vážiť.“ ***Foto Ján SÚKUP***

Podstata zmyslu poľnohospodárskych škôl spočíva v mlieku

V literatúre sa podobnému vyjadreniu hovorí „pars pro toto“. Vzdelávanie na stredných odborných školách s poľnohospodárskym zameraním, prirodzene, nestojí iba na mlieku. Odlišný názor môžu mať vegáni a podstatne inakšie by o tom diskutovali producenti mäsa a mäsových výrobkov. Pred obvinením z jednostrannosti akoby „zneistili“ aj organizátori pôvodnej Súťaže o mlieku, a tak sa jediná národná odborná súťaž stredoškolákov zastrešená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR v ostatné roky premenovala na Mladého ekofarmára.

Znie to príťažlivejšie, ekológia v poľnom, lesnom či vo vodnom hospodárstve je výsostne aktuálna – hoci podstatne iný názor na to momentálne majú rodičia a ich deti hlásiace sa na stredoškolské štúdiá. Snahy stredných škôl s poľnohospodárskym zameraním zavádzať do vzdelávacích programov „ekologické“ odbory sú zatiaľ vyššie, než je záujem žiakov o ich štúdium. To je však na samostatnú tému, ostaňme preto nateraz pri mlieku. Ako sme avizovali pri fotografii na tomto mieste v predchádzajúcom čísle UN, oprávňuje nás na to 14. ročník celoslovenskej súťaže Mladý ekofarmár.

Uskutočnila sa na začiatku veľkonočného týždňa v Kežmarku. Štátny inštitút odborného vzdelávania ako jej odborný garant našiel už po tretíkrát ochotných organizátorov vo vedení tamojšej Strednej odbornej školy (SOŠ) na Kušnierskej bráne. Utvrdil som sa v tom pri rozhovore s riaditeľom Ing. Stanislavom Marhefkom (profil školy uverejníme v jednom z najbližších čísel UN) a priam obetavosťou o tom presvedčal jeho zástupca Mgr. Ján Angelovič. Ako povedal: „Teší nás, že celoslovenské finále tejto peknej a zaujímavej súťaže sa už po tretíkrát vracia pod Tatry.“ Myslel to úprimne.

Profesionálnu prípravu súťaže, ktorej sa zúčastnili 24 žiaci a ich pedagógovia zo škôl v šiestich samosprávnych krajoch (zahraničie v tomto ročníku zastupovali žiaci zo školy v Lanškroune v Českej republike), potvrdil jej bezproblémový priebeh. Hos-

(pokračovanie na strane 21)

Skills Slovakia podporuje odborné zručnosti

Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV) dlhodobo podporuje tvorivosť a talent mladých stredoškolákov. Jednou zo zaujímavých foriem – tak pre žiakov, ako aj verejnosť – sú stredoškolské súťaže v odborných zručnostiach. Majú už svoju tradíciu a konajú sa na rôznych úrovniach a miestach Slovenska či už priamo v školách, alebo na prezentačných výstavách. Majú presne stanovené súťažné kritériá a hodnotiace pravidlá a zameriavajú sa na odborné teoretické aj praktické vedomosti a zručnosti žiakov stredných škôl.

Najzložitejšou časťou pri organizovaní podujatí je, samozrejme, príprava súťažného prostredia a v prípade manuálnych odborných súťaží zameraných na profesie aj zabezpečenie celého radu moderných strojových zariadení, techniky, materiálu a pomôcok. Nie je ľahké zvládnuť to aj pre vysokú finančnú náročnosť. Aj z toho dôvodu je dôležité partnerstvo s odbornými inštitúciami a firmami, ktoré sú ochotné participovať na aktivite a poskytnúť potrebné vybavenie.

Osobitne chcem poukázať na potrebu výnimočného partnerstva gestorovanej súťaže Skills Slovakia. Začala sa písať roku 2008 registrovaním organizačného poriadku súťaže na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu (MŠVVaŠ) SR a vyhlásením odborných súťažných zameraní formulovaných na základe predchádzajúcich konzultácií s odborníkmi z praxe tak, aby sa súťaže mohli realizovať prípravou a tréningom za aktívnej účasti profesionálov už na úrovniach regiónov a víťazom celoštátnych prehliadok bola gestorovaná ich účasť na zahraničných zápoleniach.

Príležitosť postúpiť na európske súťaže v odborných zručnostiach sa naskytla vďaka iniciatíve EuroSkills po tom, čo sa za výraznej podpory MŠVVaŠ SR do nej roku 2008 pripojilo aj Slovensko. ŠIOV ako národná organizácia odborných zručností sa stal partnerom gestora podujatia na európskej úrovni – European Skills Promotion Organisation. Úlohou nášho inštitútu ostáva zapájať sa do štruktúry EuroSkills a nominovať na medzinárodný postup každé dva roky zo súťaží Skills Slovakia tých najlepších najmä do najatraktívnejších kategórií z pohľadu našich tradícií, v ktorých je predpoklad získať najvyššie ocenenia.

V rámci Slovenska sa pravidelne uskutočňujú súťaže v rôznych odborných zame-

(pokračovanie na strane 18)

Prísľubom je uplatnenie absolventov v praxi

Na aktuálnu tému s riaditeľkou SOŠ v Humennom RNDr. Oľgou Skysľakovou

Strana 19

Verím, že prácu poľnohospodárov si opäť začneme väčšmi vážiť

Hovoríme s Ing. Ľudovítom Škrabákom, riaditeľom SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Trnave

Strany 20 a 21

Návraty ku Dňu učiteľov

Strany 22 a 23

See you - see me: počúvať očami

Strana 23

Motýle predznamenávajú Deň Zeme

Strana 24

Za víťazstvo pozlátené nožnice

VINOHRADNÍCTVO

Na 14. ročníku celoslovenskej súťaže v reze viniča hroznorodého O zlaté nožnice sa rezala odroda Neronet vysadená roku 2004. Boli v nej aktívni aj stredoškoláci, v kategórii Junior sa predstavili 14 súťažiaci z piatich stredných odborných škôl a zo Svätojurského spolku vinohradníkov. V kategórii Profesionál sa predstavili 27 súťažiaci z 20 firiem zaoberajúcich sa vinohradníctvom. Priebeh a hodnotenie súťaže vykonali komisie zložené z vinohradníckych odborníkov.

Ako informoval Ing. Rastislav Schőn zo Strednej odbornej školy (SOŠ) vinársko-ovocinárskej v Modre, hlavnou cenou za víťazstvo boli zlaté nožnice s čepeľou dvakrát zušľachtenou 14-karátovým zlatom. Žiaci modranskej školy obsadili v juniorskej kategórii prvé dve miesta. Zvíťazil Stanislav Pajdlhauser, druhý bol Matúš Kozmon, 3. miesto obsadil Dominik Kuhejda zo Strednej odbornej školy záhradníckej G. Čejku v Malinove. V kategórii profesionálov bol na 1. mieste Jozef Svetlák z Vinohradnícko-vinárskeho družstva podielnikov (VVDP) Karpaty Grinava, za ním sa umiestnili Michal Valachovič a Stanislav Rýchly, obaja z SOŠ vinársko-ovocinárskej v Modre.

Súťaž bola organizovaná v spolupráci so Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre a s VVDP Karpaty Grinava, kde sa tento ročník „zlatých nožníc“ aj konal. Prvýkrát v histórii sa súťaž uskutočnila aj s medzinárodnou účasťou. Českú republiku reprezentovala Střední vinařska škola Valtice.

(aj)

Technika netradične

SŠ BRATISLAVA

V školskom roku 2009/2010 sa na Spojenej škole sv. Vincenta de Paul na Bachovej ul. v Bratislave začali vyučovať predmety technika a svet práce. Žiaci sa na nich oboznamujú s rôznymi druhmi materiálov a ich následným využitím v praxi.

Na vyučovacích hodinách sa snažíme podporovať a rozvíjať kreatívne myslenie a logiku. Deti pracujú so stavebnicami plastových modelov. Najprv si musia dôkladne preštudovať stavebný plán (technický výkres). To je azda aj najväčší kameň úrazu. Nie vždy všetci pochopia zmysel plánu. Po preštudovaní si dôkladne skontrolujú diely, ktoré sa nachádzajú v rámčeku stavebnice. Súčiastky stavebnice oddeľujú kliešťami alebo zrezávacími nožmi. Následne ich opracujú pilníkmi. Časti sa potom zlepia, až vznikne určitý celok, podskupina. Na zlepovanie používame špeciálne lepidlá. Pri stavbe modelu lietadla pracujeme s internetom, aby deti vedeli, ako skutočné lietadlo vyzeralo. Na záver maketu lietadla nafarbíme štetcom, aplikujeme odtlačky. Ako vzniká model, ale aj skutočné modely modelárov, sa môžete prísť pozrieť 25. mája 2013 do našej školy. Súťažiť sa bude v kategórii lietadlá, bojová technika, diorámy, autá a ostatné. Na podujatí radi privítame žiakov a juniorov všetkých vekových kategórií.

Mgr. Rudolf PAŽÍK

Súťaž organizovaná cechom

AUTOMECHANIK

Cech predajcov a autoservisov SR je organizátorom súťaže Autopravár Junior Castrol 2013. Koná sa pod záštitou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a v marci sa uskutočnil už jej 14. ročník. Súťažilo sa opäť v troch kategóriách autopravárenstva – mechanik a elektrikár, karosár a lakovník, a to v poznávacej, teoretickej a praktickej časti. Hlavným poslaním súťaže je propagácia autopravárenského remesla a zvyšovanie povedomia verejnosti o dôležitosti kvalitného vzdelávania a v neposlednom rade propagácia uplatnenia absolventov.

V kategórii Autopravár Junior karosár zvíťazil spomedzi deviatich súťažiacich Peter Harniš zo Súkromnej strednej odbornej školy v Poprade, druhý bol Dávid Stanek zo Strednej odbornej školy (SOŠ) automobilovej v Bratislave, tretí Matej Dobrota zo Spojenej školy (SŠ) - SOŠ automobilovej v Banskej Bystrici.

V kategórii Autopravár Junior lakovník súťažilo takisto deväť žiakov, prvý bol Miroslav Dubec z SOŠ sv. Jozefa Robotníka v Žiline, druhý Šimon Martinec z SŠ - SOŠ automobilovej v Banskej Bystrici a tretí Ondrej Horváth z SOŠ Senec.

Aj v kategórii Autopravár Junior mechanik a elektrikár získal spomedzi 12 zúčastnených najvyššie ocenenie žiak z SOŠ sv. Jozefa Robotníka v Žiline, a to Tomáš Jaroš, druhý skončil Patrik Chudovský z SOŠ v Považskej Bystrici a tretí Michal Scigeľ z SOŠ v Humennom.

(aj), foto (ajc)

Jubilejne aj aktuálne

SZŠ TRENČÍN

V Trenčíne sa 21. marca konala celoslovenská konferencia odborných učiteľov stredných zdravotníckych škôl v odboroch zdravotnícky asistent a zdravotnícky laborant. Organizovala ju Stredná zdravotnícka škola (SZŠ) v Trenčíne pri príležitosti 65. výročia svojho vzniku v spolupráci s Asociáciou stredných zdravotníckych škôl (ASZŠ) SR a pod záštitou predsedu Trenčianskeho samosprávneho kraja (TSK) Pavla Sedláčka. Konferencie sa zúčastnili predstavitelia TSK, mesta Trenčína, Slovenského Červeného kríža a spolupracujúcich organizácií. Zo SZŠ z celého Slovenska prišlo 121 odborných učiteľov zdravotníckych škôl vrátane ich riaditeľov. Prítomných privítala riaditeľka SZŠ v Trenčíne RNDr. Janka Gugová, ktorá otvorila i slávnostnú časť programu.

V bohatom a kvalitnom obsahu odbornej časti konferencie predstavil predseda ASZŠ SR Mgr. Miroslav Sekula *Koncepciu vzdelávania – návrhy na zmeny v študijnom odbore zdravotnícky asistent*. Navrhované zmeny by umožňovali rešpektovanie medzipredmetových vzťahov učiva, vyššiu motiváciu do učenia sa, efektívnejšie uplatnenie sa absolventov tohto odboru na trhu práce.

Nemenej zaujímavou bola prednáška kolegýň z Českej republiky (SZŠ Vsetín), ktoré oboznámili účastníkov konferencie so schémou, s obsahom i organizáciou vzdelávania v odbore zdravotnícky asistent v Českej republike. V ďalších príspevkoch odzneli témy: *Získavanie zručností v odborných kompetenciách*, *Bloková výučba žiakov*, *Interaktívne a projektové vyučovanie v odbornej zložke*, *Overovanie vedomostí a zručností*, *Motivácia žiakov k lepším výkonom*, *Využitie projekčného mikroskopu vo vyučovaní odboru zdravotnícky laborant* a mnohé ďalšie, ktoré svojím obsahom zodpovedali moderným trendom vo vzdelávaní.

Okrem odborných prednášok účastníci ocenili možnosť stretnúť sa s kolegami z celej Slovenskej republiky a pri osobných diskusiách si vymeniť skúsenosti zo vzdelávania vo vyššie spomenutých odboroch. Tento typ konferencie usporiadala SZŠ Trenčín druhýkrát. Veríme, že na podobnom podujatí sa tretí raz stretneme skôr ako o desať rokov.

PhDr. Dagmar MIKUŠOVÁ, MPH, SZŠ Trenčín

Skills Slovakia podporuje odborné...

(dokončenie zo strany 17)

raniach, napr. JUVYR, Rolandov hrebeň, Mladý remeselník, Majstrovstvá Slovenska strechárskych remesiel žiakov odborných škôl, Autopravár Junior Castrol a mnohé iné. Tieto a ďalšie súťaže však nespĺňajú základné podmienky účasti na Skills Slovakia, a teda ani nominácie na Euroskills.

Do súťaže Skills Slovakia boli zatiaľ zaradené iba súťaže v odboroch kaderník (Hair Cup), kuchár a čašník (Gastro Cup), mechatronik, elektronik, floristika (Victoria Regia) a podnikanie. A začiatkom tohto roka sme na základe výzvy českej Súťažnej prehliadky stavebných remesiel (SUSO) zaradili do Skills Slovakia aj stavebné profesie murár a stolár. Spoluprácu s SUSO hodnotíme pozitívne aj vzhľadom na prepojenie na medzinárodnú štruktúru a na nové možnosti pre slovenské stredné odborné školy získať v manuálnych stavebných profesiách nových partnerov, nové zručnosti a aktuálne odborné informácie.

Vieme, že stredné odborné školy majú v rámci školského vzdelávania množstvo vlastných aktivít a ďalšie sú im ponúkané, takže účasť na nich starostlivo zvažujú. Prednosť dávajú súťažným podujatiam s čo najpresvedčivejšími a najzaujímavejšími podmienkami, finančné zabezpečenie nevynímajúc. Pri výbere by však mali klásť dôraz najmä na pozitívne motivácie pre školu a žiaka. Základom je prestíž a zvyšovanie kreditu školy, jej prezentácia, zviditeľnenie odborného vzdelávania a prípravy, motivácia žiakov strednej školy a žiakov končiacich základnú školu, ich odborný rozvoj. Dôležité je vyzdvihnutie profesie, sponzorovanie konkrétneho odboru v regióne, radosť učiteľov pracovať s mladými nadanými žiakmi, uplatnenie sa absolventov na trhu práce, umožnenie žiakom porovnávať ich znalosti v odborných zručnostiach so znalosťami žiakov iných škôl, podpora ich vôľových vlastností, sebadisciplíny, súťaživosti, cieľavedomosti, možnosti ďalšieho štúdia, aktívnej komunikácie aj v cudzích jazykoch. Škola môže využiť poznatky získané na súťažiach na skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu, talentované deti zapojené do súťaží zas dostávajú možnosť slobodne a kreatívne vyjadriť svoje postoje, použiť svoje úspešné práce pri obhajobe napríklad v rámci praktickej maturity, inej konfrontácii zručností, partnerskej spolupráci. A, samozrejme, najdôležitejším prínosom je spolupráca školy so zástupcami odbornej praxe, s firmami, so združeniami, s podnikateľmi a cechmi. Preto, milí riaditelia, pedagógovia, majstri odborného výcviku stredných škôl, dovoľte mi pozvať vás na prezentáciu novej aktivity Skills Slovakia – Súťažnú prehliadku stavebných remesiel, ktorá sa uskutoční už 18. a 19. apríla 2013 na výstavisku Agrokomplex Nitra v rámci podujatia Mladý tvorca 2013. ŠIOV je podporovateľom podujatia a partnerom organizátora.

Verím, že sa tam spolu stretneme.

Ing. Vlasta PÚCHOVSKÁ, vedúca odboru tvorivosti mládeže ŠIOV

Etiketou proti diskriminácii

OA ŽILINA

Obchodná akadémia (OA) v Žiline efektívne využíva prostriedky Európskej únie na vzdelávanie svojich žiakov cez národný projekt KomPrax - Kompetencie pre prax, ktorý realizuje IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže. Zameriava sa na podporu kvality práce s mládežou napomáhajúcej jej aktívnu výchovu. Jedným z výstupov projektu KomPrax boli popri školeniach pre vybraných účastníkov aj tzv. malé projektové zámery. Jedného z nich s názvom *Etiketou proti diskriminácii* sa zúčastnilo 40 vybraných žiakov našej OA. Získali v ňom potrebné informácie o možných nástrahách pri ich vstupe na trh práce. Cieľom bolo aspoň čiastočne zvýšiť základné povedomie študentov o formách diskriminácie v zamestnaní, s ktorými sa môžu stretnúť najmä znevýhodnené skupiny mládeže.

V úvodnej prednáške sa dozvedeli aj o spôsoboch, ako možno diskriminácii predchádzať, rozpoznať jej počiatočné prejavy a ako vznikajúce problémy riešiť už v ich zárodku. Teoretické východiská lektori následne konkretizovali zážitkovými formami, pri ktorých žiakov nabádali, aby sa vcítili do situácie, keď sa diskriminácia môže vyskytovať priamo na pracovisku. Potom dostali príležitosť diskutovať o tom, čo znamená pojem „osobné prežívanie“ vtedy, keby sa ocitli zoči-voči konkrétnej či skrytej forme násilia.

Nové vedomosti a skúsenosti získali študenti aj na interaktívnom divadelnom predstavení, kde si mohli rozšíriť získané vedomosti o etiketu – slušné správanie sa. Dozvedeli sa podrobnosti o tom, ako sa predstaviť, vhodne pozdraviť, osloviť niekoho, dávať prednosť starším a váženým osobám, ako sa správať v reštaurácii či prediesť prípitok. Samostatnou kapitolkou bolo, ako sa na pracovisku prejavuje *bossing* (tlak zo strany nadriadeného), *mobbing* kolegov či *bullying* (vzájomné šikanovanie vrstovníkov).

Vybraní študenti sa zúčastnili aj malého projektu KomPrax s názvom *Zamestnaj ma, nediskriminuj!*, podporeného z Európskeho sociálneho fondu. Získali v ňom informácie o možnej diskriminácii pri pracovných pohovoroch a návody, ako jej aktívne čeliť. Na videu s témou *Pracovný pohovor – ako áno, ako nie* získali praktický prehľad o najčastejšie sa vyskytujúcich otázkach pri ich vstupe na trh práce. Dobrovoľníci simulovali pracovné pohovory na základe vopred definovaných rolí na pozíciách zamestnancov i zamestnávateľov. Na záver študenti tvorili vlastné tričká s antidiskriminačným motívom. Aj ich výsledné podoby svedčia o tom, že simuláciou hier, aktívnou účasťou, zapojením všetkých zmyslov dosiahli prekvapujúci výsledok.

Ing. Michaela KOSTOLNÁ

Prísľubom je uplatnenie absolventov v regióne

PROFIL ŠKOLY

Na aktuálnu tému s riaditeľkou Strednej odbornej školy v Humennom RNDr. Oľgou Skysľakovou.

Začiatkom roka si pedagógovia a žiaci Strednej odbornej školy (SOŠ) na Mierovej ulici v Humennom pripomenuli 135. výročie zrodu školy. Kľukatá bola cesta od mestskej rezbárskej školy v roku 1878 cez učebnú dielňu na spracovanie dreva, učňovskú školu po roku 1945, stredné odborné učilište služieb, strednú odbornú školu obchodu a služieb až po SOŠ, ktorej názov nesie od 1. septembra 2012.

Začali sme pripomenutím histórie školy, vy ste jej riaditeľkou od 1. júla 2009. Udržali ste pôvodné drevárske a nábytkárske odbory, súčasne si však situácia vyžiadala nové učebné a študijné odbory.

Spolu ich je pätnásť. V tomto školskom roku u nás študuje 469 žiakov denného a nadstavbového štúdia v piatich učebných odboroch (kaderník, cukrár, stolár, hostinský, autopravár-mechanik) a desiatich študijných odboroch (kozmetik, kozmetička a vizážistka, sociálnovýchovný pracovník, operátor drevárskej a nábytkárskej výroby, spoločné stravovanie, vlasová kozmetika, odevníctvo, strojárstvo, drevárska a nábytkárska výroba, podnikanie v remeslách a službách).

Súčasne so zmenou ponuky učebných a študijných odborov, ktoré boli odrazom potrieb trhu práce, sa zmenil aj areál školy, jej priestorové a technické vybavenie. Aký to má vplyv na odbornú výučbu?

Areál školy sme v posledných troch rokoch výrazne zmodernizovali. Bola upravená prístupová cesta a nádvorie školy, v príjemnom prostredí plnom zelene a stromov stojí altánok. Nové dlažby, vymenené okná, vynovené triedy, opravené strechy, vymenená elektroinštalácia, čiastočne zrenovované fasády, zrekonštruované učebne a šatne vytvárajú

Riaditeľka Strednej odbornej školy v Humennom RNDr. Oľga Skysľaková.

pozitívnu školskú klímu. Okrem toho sa znížila spotreba energie na vykurovanie celého areálu. Zmodernizované interiéry a exteriéry školy prispievajú aj ku skvalitňovaniu edukačného procesu na teoretickom a praktickom vyučovaní. Zárukou a predpokladom kvalitného a efektívneho vzdelávania sú erudovaní pedagogickí zamestnanci a najnovšie technológie, didaktická technika a moderné učebné pomôcky. Žiaci využívajú pri výučbe novú jazykovú učebňu, upravenú učebňu informatiky a odbornú učebňu kaderníckych a kozmetických predmetov. Prínosom vo výučbe sú interaktívne tabule, počítačové a softvérové vybavenie a notebooky získané z projektov zameraných na modernizáciu vzdelávania a grafické systémy. Na úseku praktického vyučovania sme zmodernizovali spoločenskú miestnosť, dielne odborného výcviku, odborné učebne pre jednotlivé učebné a študijné odbory aj spoločné priestory. Pribudli multimediálne učebne, učebňa s CNC strojom a oddychová zóna.

Takéto vybavenie si žiada aj kvalifikovaných pedagógov.

Nezabúdame ani na kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov ako súčasť celoživotného vzdelávania. Z 32 zamestnancov teoretického vyučovania ho absolvovali 19 učiteľia, v tomto školskom roku sú doň zapojení ďalší ôsmi. Zo 17 zamestnancov praktického vyučovania absolvovali akreditované vzdelávacie programy kontinuálneho vzdelávania ôsmi majstri odbornej výchovy a tohto roku sa ho zúčastnia ďalší traja.

V Humennom je vyše desať stredných škôl. Čím popri jej vybavení presviedčate deviatakov a najmä ich rodičov, aby si zvolili na štúdium práve vašu školu?

Naši žiaci sú motivovaní ďalšími výhodami. Priamo v areáli školy môžu za výhodnú cenu získať vodičské oprávnenie a absolvovať kurz prvej pomoci. Majú príležitosť stráviť svoj voľný čas v 27 krúžkoch, novinkou je krúžok slávnostného stolovania a enkaustiky. Organizujeme futbalové

Víťazi oblastnej súťaže Autopravár Junior Castrol 2013. Zľava Michal Scigeľ, učiteľ Ing. Jaroslav Beňatinský, Norman Opálka a Dávid Slepák.

turnaje, plavecké kurzy a kurz ochrany života a zdravia. Po vyučovaní môžu zdarma využívať školskú telocvičňu a posilňovňu. V spoločenskej miestnosti školy majú priestor na organizovanie kultúrnych a spoločenských podujatí. Aktivisti v žiackej školskej rade úzko spolupracujú s mládežníckym parlamentom mesta.

Pri učebných i študijných odboroch je dôležitá aj možnosť overovať si získané vedomosti a zručnosti v zamestnávateľských firmách. Aké sú vaše skúsenosti s odborným výcvikom žiakov v partnerských spoločnostiach?

Externý odborný výcvik pre žiakov našej školy sa podarilo zabezpečiť aj v tomto školskom roku. Vedomosti a zručnosti získavajú v podnikoch a vo firmách zameraných na oblasti, v ktorých sa vzdelávajú. Poskytujú im ich kvalifikovaní inštruktori. V závere štúdia absolventi poznajú tieto pracoviská aj systém práce v nich. Najlepší mnohokrát získavajú stále zamestnanie práve tam, kde vykonávali odbornú prípravu. Škola spolupracuje so zamestnávateľmi v oblasti servisu a opráv automobilov, strojárskeho a drevárskeho priemyslu či v oblasti služieb.

Ako sa prejavuje spolupráca priamo vo väzbe na proces vyučovania v škole?

Zamestnávatelia sa podieľajú na tvorbe školských vzdelávacích programov všetkých nosných odborov. Úzko spolupracujeme s firmou, ktorá sa zameriava na dizajn a výrobu nábytku. Odborný výcvik v tejto firme je dobrou prípravou na prax, pretože disponuje najmodernejšími technologickými zariadeniami a jej prístup k príprave žiakov je ústretový. Niektorí žiaci druhého a tretieho ročníka učebného odboru autopravár-mechanik absolvujú odborný výcvik na pracoviskách firiem zaoberajúcich sa predajom, opravou a servisom osobných a nákladných automobilov. Žiaci druhého a tretieho ročníka učebného odboru hostinský a cukrár a žiaci študijného odboru spoločné stravovanie absolvujú odborný výcvik a odbornú prax v reštauračných zariadeniach a cukrárenských prevádzkach v Humennom a blízkom okolí. Do vzdelávacích programov sú zaradené aj exkurzie do výrobných firiem a prevádzok služieb.

Do ktorých projektov sa škola zapojila?

V minulých školských rokoch sme sa aktivizovali v Programe celoživotného vzdelávania Leonardo da Vinci, akcia Mobilita jednotlivcov. Ďalej sme sa podieľali na rozvojových projektoch ministerstva školstva Jazykové laboratóriá, Grafické systémy, Modernizácia vzdelávacieho procesu na stredných školách, ďalej Mládež v akcii – projekt budovania arboréta, PlayEnergy, Zelené oázy. V budúcnosti chceme vyskúšať projekt v Otvorenej škole, operačnom programe Vzdelávanie, opatrenie Premena tradičnej školy na modernú, a Ukáž, čo vieš.

Dá sa to, o čom sa zhovárame, zhutniť do „desiatich dobrých dôvodov pre rodičov i žiakov, prečo si zvoliť vašu školu“?

V prvom rade je to tradícia a modernosť. V Humennom sme najstaršou školou tohto typu a máme bohaté skúsenosti. Žiakov v nej čaká príjemné prostredie či aktívna činnosť žiackej školskej rady. V rámci projektu Leonardo da Vinci sa uskutočňujú výmenné pobyty odborného vzdelávania. Ďalej je to pravidelná účasť a významné úspechy žiakov na regionálnych i celoslovenských súťažiach, prepracovaný systém odborného výcviku a praxe priamo na praktickom vyučovaní a vo firmách. Kaderícky a kozmetický salón cenovo prístupný žiakom, rodičom a otvorený aj širokej verejnosti. Možnosti pokračovať v ďalšom štúdiu. Výber trojročných učebných odborov, kde sa štúdium končí výučným listom. Tradičné aj nové štvorročné maturitné odbory, v ktorých absolventi získajú maturitné vysvedčenie aj výučný list. V dvojročnom nadstavbovom štúdiu je možnosť získať maturitné vysvedčenie s nadväznosťou na všetky učebné odbory, v bakalárskom štúdiu možno pokračovať v neďalekých okresných mestách Prešovského kraja.

A aké sú slabé stránky?

Naše obavy, ktoré ohrozujú rozvoj školy, vyplývajú z nedostatku finančných prostriedkov na obnovu a prevádzku školy a rast cien vstupov. Slabé stránky sú tiež determinované nižšou vedomostnou úrovňou žiakov prichádzajúcich zo základných škôl, demografickým poklesom populácie a otváraním ďalších škôl a odborov v regióne. A napokon tiež poklesom záujmu žiakov základných škôl o tradičné remeselné odbory a slabou motiváciou žiakov, ktorá vyplýva aj z nízkej priemernej mzdy v regióne.

Bilancia plusov a mínusov je pre vás iste výzvou do ďalších aktivít...

Príležitosti školy signalizuje spolupráca s podnikateľskými subjektmi v regióne a následné uplatnenie absolventov školy, zavádzanie nových odborov, ktoré v stredných odborných školách v regióne nie sú zastúpené, organizovanie ďalších rozsiahlejších projektov s naším partnerom v Českej republike, využívanie finančných podporných zdrojov z fondov Európskej únie, zosúladenie odbornosti žiakov s požiadavkami trhu práce na základe analýz podnikateľských subjektov, spolupráca s Prešovským samosprávnym krajom a s miestnou samosprávou, možnosti rekvalifikačných kurzov podľa potrieb úradu práce a zvyšovanie vlastných príjmov využívaním všetkých kapacít školy, funkčná spolupráca so zriaďovateľom a s ďalšími špecializovanými odbornými inštitúciami (NÚCEM, ŠPÚ, ŠIOV) ako predpoklad dobrých koncepčných a poradenských služieb.

Marián ŠIMKULIČ
Foto autor a archív školy

ŠTUDIJNÝ ODBOR

6362 M kozmetička a vizážistka

Absolvent dokáže určiť typ pleti zákazníčky, vhodný spôsob ošetrenia, ovláda rozličné druhy líčenia a korekcie tváre na rôzne príležitosti na základe estetických princípov a módnych trendov, má základné vedomosti o podnikateľskej činnosti, pozná základné ekonomické a právne predpisy. Po 4 rokoch štúdia získa maturitné vysvedčenie.

UČEBNÝ ODBOR

6456 H kaderník

Absolvent zvládne pracovné postupy – masáž hlavy, umývanie, strihanie a prepináciu vlasov, vodovú onduláciu, farbenie, melírovanie vlasov, zhotovovanie vlasových doplnkov, dokáže zvoliť vhodné technologické postupy, používať vhodné nástroje, pomôcky a prípravky, ovláda tvorbu základných aj spoločenských účesov v aktuálnych módnych trendoch, vie poskytnúť poradenskú službu zákazníkovi. Žiak po 3 rokoch štúdia získa výučný list. Po úspešnom ukončení učebného odboru môže pokračovať v nadstavbovom štúdiu v odbore vlasová kozmetika.

PRAKTICKÁ STÁŽ

Žiačky odborov kozmetik a kaderník sa v rámci Programu celoživotného vzdelávania Leonardo da Vinci zúčastnili štvortýždňovej stáže v partnerskej Strednej škole obchodu a služieb v Jihlave. Počas nej získavali odborné zručnosti v rámci praktického vyučovania v škole aj v kozmetickom salóne v meste. Zaujala ich čokoládová masáž, masáž krku, mikromasáž očného okolia, trvalá na riasy a aplikácia gélových nechtov. Porovnávali pracovné postupy v oblasti pleťovej a dekoratívnej kozmetiky a predvádzali ukážky extravagantného líčenia.

Žiačky učebného odboru kaderník sa oboznámili s kaderníckymi materiálmi, s regeneračnými prípravkami, prístrojovým vybavením, s technologickými postupmi pri melírovaní, farbení, chemickej preparácii vlasov a strihaní. Vytvárali spoločenské a extravagantné účesy a spoznávali nové módne trendy v účesovej tvorbe. V rámci pracovného programu sa zúčastnili odborných súťaží a kurzov. Ich vedomosti boli overované partnerskou školou a potvrdené certifikátmi.

SÚŤAŽE

Autopravári v Junior Castrol

Cech predajcov a autoservisov SR je vyhlasovateľom a organizátorom súťaže Autopravár Junior Castrol. Koná sa pod záštitou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, má školské, oblastné a celoslovenské kolo. Žiaci sa na súťaž pripravovali pod odborným vedením Ing. Jaroslava Beňatinského. V tohtoročnom oblastnom kole súťaže v Košiciach zaznamenali humenskí tretiaci odboru autopravár-mechanik výrazný úspech. Preukázali výborné vedomosti a získali prvé tri miesta. Zvíťazil Norman Opálka pred Michalom Scigeľom a Dávidom Slepákom.

Rolandov hrebeň

Medzi významné úspechy SOŠ Humenné patrí šesť ocenení žiakov na minuloročnom 9. ročníku súťaže Rolandov hrebeň a 7. ročníku súťaže Golden Rose. Otvorených majstrovstiev Slovenska kaderníkov a vizážistov v Košiciach sa zúčastnili desiatky žiakov aj dospelých od Medzilaboriec, Humenného cez Prešov, Košice, Poprad až po Bratislavu, prišli dokonca z Čiech a Poľska. Prvé miesto v účesovej tvorbe v kategórii *Hviezdy filmového festivalu v Cannes* získala Dominika Krivjančinová, druhé miesto v kategórii *Nevesta* Martina Diničová, tretie miesto v pánskej kategórii *Denný účes s klasickým módnym strihom a módnou úpravou* Katarína Muravská. V dekoratívnej kozmetike tretie miesto v kategórii večerného líčenia *Festivalová promenáda v Cannes* pripadlo Dane Vysočanskej a prvenstvo v kategórii fantazijného líčenia *Love story Bathory* získala majsterka odbornej výchovy Miroslava Kováčová. Pohár pre najúspešnejšiu školu od organizátora súťaže prevzala osobne riaditeľka školy RNDr. Oľga Skysľaková.

Verím, že prácu poľnohospodárov si

ROZHOVOR

Hovoríme s Ing. Ľudovítom Škrabákom, riaditeľom Strednej odbornej školy poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Trnave.

Podobne ako Stredná odborná škola v Rakoviciach, o ktorej sme písali v 13. čísle UN pri príležitosti medzinárodnej konferencie COPCHAVET, aj vaša škola je členom Europey International, združenia so sídlom v Bruseli. Vy osobne ste zakladateľom a predsedom národného združenia Europea Slovakia. Aká je vaša vzájomná spolupráca?

Máme to vyvážene rozdelené. Pani riaditeľka rakovickej školy Ing. Mária Múdra je podpredsedníčkou združenia pre zahraničné vzťahy a jej škola poverená zastupovaním v tomto projekte. Na takomto základe je naša spolupráca dobrá. Ak ide o našu školu, sme jednou z mála celistvých poľnohospodárskych škôl, ktoré na Slovensku ešte zostali.

Podporujú zotrvávanie na týchto siločiarach odbornej prípravy vašej školy aj skúsenosti zo zahraničia?

Naša spolupráca so zahraničnými partnermi sa začala už pred dvadsiatimi dvoma rokmi. Roku 1990 sme intenzívne hľadali, a nasledujúci rok prví žiaci v novodobej histórii školy vycestovali na prax do zahraničia. Začali sme spolupracovať s Holandskom a Nemeckom, pribudli partnerské kontakty s Talianskom, Francúzskom a Rakúskom. Z predchádzajúceho obdobia nám, prirodzene, zostali väzby na partnerské školy v Poľsku a Česku.

Čo prednostne získali žiaci novými kontaktmi?

Hneď na začiatku sa potvrdilo, že partnerov v zahraničí sme potrebovali. Škola, pedagógovia aj žiaci. V mnohých školách sme sa zoznámili so zaujímavými študijnými odbormi a podnetné skúsenosti z ich uplatňovania v praxi sme zaviedli do školského vzdelávacieho programu našej školy. Partnerstvá nám dali významný impulz do odbornej výučby a vzbudili záujem žiakov o štúdium. Ten bol na začiatku obrovský. Svedčí o tom počet žiakov, ktorí chodievali na zahraničnú prax. Vozili sme ich naším autobusom, a keď sme sa so zástupcom vracali z prvej cesty, dobre sa počúvalo, ako si pod vplyvom nových skúseností plánovali svoje profesijné smerovanie do budúcna. Doma sme sa neraz chválili tým, čo sme sa v zahraničí naučili, získali.

Aká bola vaša spolupráca s ďalšími zahraničnými školami?

Osobitne sme sa zamerali na Holandsko, narátali sme okolo dvesto našich žiakov, ktorí absolvovali prax v tomto štáte. Všetci sa buď zamestnali, alebo pokračovali v štúdiu na vysokej škole. Fantastická štatistika. A potom Bavorsko. Je špičkovo zamerané na agrárnu politiku v celoeurópskych súvislostiach. Je tam tristoročná tradícia rodinných fariem, najväčšia koncentrácia chovu hovädzieho dobytka aj najvyššia spotreba hovädzieho mäsa na obyvateľa. Partnerstvom našej školy s bavorskou, dobrými vzťahmi som sa vždy rád pochválil. Na záver praxe našich žiakov prišiel na jej vyhodnotenie zástupca bavorského ministerstva poľnohospodárstva. Každý žiak povedal, kde pracoval, čo sa mu na farme páčilo, s čím nebol spokojný a aké skúsenosti si odnáša.

Pôsobí to priam vzorovo, takmer ako u nás, nie?

Praví roľníci, farmári, pôdohospodári sa nehrajú na formálnych. Môžem to potvrdiť ešte aspoň jedným príkladom. Pred niekoľkými rokmi oslavovali päťdesiate výročie mladej bavorskej poľnohospodárskej mládeže. Bol som medzi pozvanými hosťami. Na moje prekvapenie prezident bavorských farmárov vo svojom príhovore ďakoval aj našej škole za to, že majú s nami dobré vzťahy. Po skončení oficiálnej časti ma požiadal, či môže zotrvať so mnou v osobnom rozhovore bavorský minister poľnohospodárstva.

„Darmo si naša škola pripomína tento rok deväťdesiatku, ak by sme neboli konali aktívne, keby v práci nášho kolektívu nevládol entuziazmus a oduševnenie, možno by sme boli od svojho pôvodného poslania už zutekali.“

Ako hodnotíte tieto skúsenosti s odstupom času?

Boli zaujímavé aj užitočné. Samozrejme, dvadsaťdva rokov je vek celej generácie. A mnohé sa odvtedy zmenilo v spoločnosti, vo sfére pracovnej, podnikateľskej, v nákupe a vo využívaní nových technológií i vo vzťahu žiakov k odbornému štúdiu. Dnes sme sa dosť dotiahli na úroveň našich partnerských škôl, s niektorými sme sa vyrovnali. Ba v niečom sa ony chvália nami.

Spolupráca sa končí absolvovaním projektov alebo má svoje samostatné pokračovania?

Okrem pracovných vzťahov sa vytvárajú ozajstné priateľstvá. Holandskí žiaci prichádzajú do našej školy na stužkovú slávnosť našich absolventov, potom na ich promócie, na svadby. Na stužkovej slávnosti máme každý rok talianskych partnerov. S nimi prichádzajú učitelia, bankári poskytujúci služby poľnohospodárom, redaktori novín, televízie. Nevedia sa vynadívať na róby, zaujíma ich kultúrny program, zúčastnia sa spoločenskej zábavy. Majú o tom natočené celé filmy. Nás zase pozývajú k sebe na sviatok hrozna. Organizujú ho pri každom zbere úrody už viac ako šesťdesiat rokov, my naplánujeme odbornú prax našich žiakov tak, aby sa mohli v jej závere zúčastniť tejto slávnosti.

Čo je pre žiakov pri zahraničných praxiach najvýznamnejším prínosom?

Zaiste širší odborný rozhľad a praktické skúsenosti. Ktorých prax zaujala, hlásili sa na ňu opakovane, zdokonaľovali sa v jazyku. Jedna žiačka dnes žije v Taliansku a pracuje na farme, kde predtým praxovala. Alebo naši absolventi prijatí na vysokú školu chodia každé leto na brigádu. Zarobia si a cítia sa tam ako doma.

Aké sú podstatné rozdiely medzi naším odborným školstvom a európskym?

V Taliansku sú stredné školy päťročné. Všetky. Lenže už polovica žiakov v tamojších poľnohospodárskych školách je alternatívne v študijnom programe ekologické poľnohospodárstvo. Ja takýto odbor ponúkam v našej škole už päť rokov, no do prvého ročníka sa nám hlási ak sedem žiakov. Môže riaditeľ otvoriť pri takom počte nový odbor? Každý vie, že je to ekonomicky neúnosné. Niektoré dobré európske podnety ešte len čakajú, aby sme ich uplatnili aj u nás. Iné sa už realizujú. Dobre sa rozbehla agroturistika. Určite i preto, lebo vozíme žiakov na najlepšie usporiadané a vedené farmy v Európe. Mám na mysli predovšetkým našich partnerov v Taliansku.

Ako by ste charakterizovali vašu školu na „domácej pôde“?

Každá odborná škola má svoje špecifiká. Zameranie viacerých vyplynulo z regionálnych možností aj z tradície. Tá však nie je všetko. Darmo si naša škola pripomína tento rok deväťdesiatku, ak by sme neboli konali aktívne, keby v práci nášho kolektívu nevládol entuziazmus a oduševnenie, možno by sme boli od svojho pôvodného poslania už zutekali. Ako to napokon urobilo mnoho našich stredných škôl. Poľnohospodárskymi ostali len tie, ktoré sa nehanbili za tento prívlastok a, prirodzene, udržali si väčšinový obsah výučby odborov s týmto zameraním. My zostávame tvrdošijne verní poľnohospodárstvu napriek nepriazni, ktorá pri type našich škôl pretrváva. A veríme, že sa to nezmení ani v budúcnosti. Myslím na náš postoj, pozitívne spoločenské zmeny sú vítané.

Ktoré študijné odbory vo vašej škole považujete za nosné a zároveň perspektívne?

Už v prvopočiatku sa u nás dobre uchytila kynológia. A sme treťou školou na Slovensku s veterinárstvom. Košice sú, samozrejme, priekopníkom, po nich Nitra a my. Jedného času som deklaroval, že z celého Slovenska máme v Trnave najlepšie podmienky na veterinárstvo. Ba dovolím si tvrdiť, že také postavenie ako my nemá žiadna poľnohospodárska škola ani v okolitých štátoch. Vlastníme školské hospodárstvo, čo je dnes už rarita. Už desať rokov v ňom máme šľachtiteľský chov, čo nemá nijaká škola ani z našich partnerských v zahraničí. K tomu pitevňu, suché i mokré laboratóriá, biologickú stanicu. Keď som to prezentoval na sektorovej rade, ktorá je poradným orgánom Rady vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu, zasadnutia sa zúčastnil aj prezident Komory veterinárnych lekárov SR. Povedal, že si prejde všetky poľnohospodárske školy, osobitne tie, ktoré vyučujú veterinárstvo. Ku nám prišiel ako k posledným. Chcel vidieť, či naši žiaci majú dostatočnú možnosť pracovať so zvieratami. Dal žiakom tému odber krvi. Zistil, že máme stovky zvierat, na ktorých žiaci tieto a iné veterinárne zákroky môžu vykonávať. Keď odchádzal, dodal, že keby testovanie začali u nás, mal by väčšiu dilemu.

Ako spolupracujete s pracoviskami mimo vašej školy?

V bezprostrednej blízkosti máme veterinárnu a potravinovú správu, okresnú aj bývalú krajskú. Taktiež súkromnú veterinárnu kliniku, vyhľadávanú aj klientmi z okolitých štátov, i ďalšiu kvalitne obsadenú súkromnú kliniku. Šéfujú alebo pracujú v nich absolventi našej školy, ktorí sa netaja dobrým vzťahom k svojej alma mater. Naši žiaci tu absolvujú odbornú prax. Ďalšiu časť praxe vykonávajú v Trnavskej univerzite, kde majú k dispozícii laboratórium vybavené najnovším špičkovým zariadením pre študentov biológie a chémie. V ňom vieme našich žiakov pekne pripraviť. Zámerne som použil slovo pekne, lebo prostredie je nielen vybavené laboratórnou technikou, ale aj estetické. Našich žiakov vyučujú i externí odborníci, napríklad riaditeľ veterinárnej a potravinovej správy. Aj to svedčí o tom, že v odbore veterinárstvo či kynológia sú pripravovaní dobre.

Ako to zvládate pri súčasnom spôsobe financovania odborných škôl?

U nás to je ako boj s veternými mlynmi, lebo normatív je absolútne poddimenzovaný. S tým máme veľké problémy. Keďže v združení Europea Slovakia reprezentujem poľnohospodárske školy na Slovensku (ale patria doň aj existujúce či bývalé rybárske, potravinárske školy), skúšam bojovať aj za to, aby sme dostali do našich škôl finančné prostriedky nad rámec rozpočtu prideľovaného normatívom.

Dopady paušálneho uplatňovania normatívu boli predmetom diskusií pri koncipovaní zákona o odbornom vzdelávaní a príprave a čoskoro po jeho prijatí podnetom na jeho novelizáciu. Navonok to pôsobí, že problémy sa riešia. Faktický stav však svedčí o ich pretrvávaní. V čom sú hlavné prekážky?

Je to vskutku chúlostivá otázka. Nemala by smerovať na mňa, ale na kompetentných úradníkov na ministerstve školstva. Na našu

ŠTUDIJNÉ ODBORY

Pestrosť a rôznorodosť ponúk

Na internetovej stránke Strednej odbornej školy poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Trnave je zverejnené aj oznámenie, že 13. mája 2013 sa v nej uskutoční prvé kolo prijímacích skúšok na štúdium do 1. ročníka v školskom roku 2013/2014, o tri dni neskôr bude kolo druhé. Kritériá na testovanie vedomostí absolventov 9. tried základných škôl a počty v jednotlivých triedach dokresľujú šírku študijných a učebných odborov, ako o nich hovorí riaditeľ školy v našom rozhovore. V nasledujúcom školskom roku budú v škole otvárať prvé triedy pre celkovo 84 nových žiakov.

V študijnom odbore 4210 M agropodnikanie majú možnosť odborného zamerania na poľnohospodársky manažment, kde príjmu 14 žiakov (polovica triedy). Počas štvorročného štúdia získajú žiaci zručnosti v manažérskych činnostiach, vo využívaní výpočtovej techniky, v riadení poľnohospodárskej výroby, vo vedení a využívaní štatistiky, v technike administratívy a riadení osobného vozidla.

Rovnako polovica triedy (14 žiakov) je otvorená pre záujemcov o štúdium agroturistiky, kde spoznajú princípy rozvíjania podnikateľských aktivít a špecifických činností na uspokojenie rekreačných potrieb turistov, metódy marketingu a jeho využitie v agroturistike, požiadavky a potreby ubytovacích, stravovacích a ďalších doplnkových služieb, možnosti uplatnenia sú i v sprievodcovskej činnosti a turistických cestovných službách.

Kynológii otvoria celú triedu (28 žiakov). Tento študijný odbor sa zaoberá chovom všetkých plemien psov. Absolvent spozná charakteristiku vhodnosti chovu v domácom prostredí, na farme či na služobné účely. Naučí sa vytvárať vhodné chovateľské podmienky výživou, ošetrovaním a držaním psov buď v domácnostiach, alebo v chovných staniciach. Dôležitou súčasťou výučby je naučiť žiaka poznávať povahové vlastnosti psa a zásady výcviku.

V študijnom odbore 4336 M veterinárne zdravotníctvo sú možnosti odborného zamerania žiakov na veterinárne zdravotníctvo a hygienu – chov hospodárskych zvierat (1 trieda, 28 žiakov).

zase začneme väčšmi vážiť

V školách s poľnohospodárskym zameraním narastá záujem žiakov o kynológiu.

hlavu to následne padá dennodenne. Je to ťažký balvan, ktorý pred sebou kotúľame. Opakovane argumentujeme, že normatív pre poľnohospodárske školy je nedostačujúci. Pripomienkoval som a pripomienkujem za Europeu Slovakia zákony týkajúce sa odborného školstva.

Ste úspešnejší po tejto línii?

V minulom roku sme, žiaľ, neboli v pripomienkovom konaní úspešní. Márne argumentujem, že poľnohospodárskych škôl s ich pôvodným zameraním ostalo na Slovensku už málo. Chceme preto plnohodnotne existovať. Povedzme z jednoduchého praktického dôvodu, že obchod s potravinami je najväčší biznis tohto sveta. Alebo že pri ich produkcii si treba dávať pozor, pretože jeho súčasťou je falšovanie ich kvality.

Biblickými slovami – chlieb náš každodenný...

Niektorí zamestnávatelia sa už pýtajú, či vychovávame v našej škole odborníkov aj na potravinárstvo, či sme už pripravili nových absolventov na riešenie spomínaných hrozieb. Odpovedáme, že chceme vychovávať aj poľnohospodárske kádre, ktoré sa budú podieľať povedzme na hodnotení kvality dovážaných potravín. Je to prirodzená ochrana vnútorného trhu. Takisto sme pripravení vychovávať odborníkov, ktorí budú vedieť ekonomicky a ekologicky nakladať s odpadmi. V Trnave máme riadenú skládku komunálneho odpadu. Je jedna z najmodernejších v Európe. Niektoré projekty by bolo možné riešiť medzinárodne, ale každá partnerská škola má dosť praktických problémov a vlastných povinností doma. A nie sme schopní kvalifikovane vykonávať prípravu absolventov na spoločensky aktuálne až akútne činnosti, ak ju nemáme krytú finančne.

Takže potrebné perspektívne cesty akoby sa vracali k východiskovým a skrúcali sa do začarovaného kruhu?

Preto opakovane tvrdím, že tým „čarovným prútikom“ by mohla byť zmena paušálneho normatívneho financovania žiakov. Našťastie, nie sme osamotení, podporu nachádzame u nášho zriaďovateľa, Trnavského samosprávneho kraja. Jeho odbor školstva a telesnej kultúry problematiku pozorne sleduje a poľnohospodárstvo nie je ľahostajné ani predsedovi kraja Tiborovi Mikušovi. Bez ich pochopenia by sme nemohli napĺňať štátny vzdelávací program v našej škole a konkretizovať ho na potrebnú prax.

Kde peniaze chýbajú najviac?

Keďže v našich typoch škôl sa vyučuje nielen teoreticky, ale aj prakticky, vrátane vodičských kurzov, nedostatok peňazí je najciteľnejší v prevádzkových nákladoch.

V ktorých odboroch sa nedostatok peňazí prejavuje najvypuklejšie?

Paušálny normatív vôbec nemá na zreteli, že v našej poľnohospodárskej škole máme šestnásť delených predmetov, tri typy praxí, špecializované triedy, laboratóriá, pitevňu, dielne. Toto špecifikum je pre nás finančne nákladné. Mám na mysli najmä veterinárstvo a kynológiu.

Lenže školy, ktoré podobne vysoké náklady na odbornú prípravu nemajú, argumentujú klesajúcim záujmom žiakov o štúdium na odborných, povedzme práve poľnohospodárskych školách.

Odborné školy majú svoje osobité špecifiká. Počet žiakov v našej škole nikdy neprekročil 320. Tak bola aj stavaná, s dvanástimi triedami. To znamená, že nebola potreba pripravovať viac žiakov ani v čase, keď poľnohospodárstvo bolo plne dotované štátom. A treba brať na zreteľ všeobecne klesajúcu demografickú krivku či fakt, že záujem žiakov o štúdium týchto odborov klesá, a nielen na Slovensku. Tak to je aj v poľnohospodársky vyspelých štátoch, v Nemecku, Holandsku, Taliansku či vo Francúzsku. Pri štatistickom zverejnení sa ukázalo, koľko pracovníkov v poľnohospodárstve chýba im. V Taliansku napríklad päťdesiattisíc. U nás je problém možno ešte výraznejší, ak vezmeme do úvahy, že trnavský región má silné zázemie automobilového priemyslu. Zopár metrov za našimi úrodnými poliami máme fabriku PSA, zákonite príťažlivejšie pre mnohých žiakov je momentálne štúdium v iných typoch škôl. Ja však tvrdošijne opakujem, čo hovorili starí sedliaci, naši predkovia. Jesť musíme každý deň. Je to nevyhnutná položka vo výdavkoch každého z nás. Preto verím, že prácu poľnohospodárov si zase začneme väčšmi vážiť. Je to iba otázka času.

Môžete povedať zovšeobecnenie, aký je pomer či nepomer medzi základnou potrebou spoločnosti mať kvalifikovaných ľudí na výživu ľudí a ako sa to odráža vo faktickom záujme žiakov základných škôl a verejnosti o poľnohospodárske odborné vzdelávanie?

Tá úmera je stále nepriama a potrvá, pokiaľ sa poľnohospodárstvo nebude rozvíjať tak, ako by sme si predstavovali. Potrebujeme, aby prirodzene priberalo a zamestnávalo odborné kádre, stredoškolské a vysokoškolské. Poľnohospodári však majú teraz dosť problémov s vlastnými zamestnancami. Dopyt po mladých vzdelaných poľnohospodároch nie je taký, ako býval. Preto som postupne zaviedol šesť nových odborov, ktoré súvisia s agrorezortom, ale obsah výučby je niečím nový. A mohol by teda byť príťažlivý pre žiakov základných škôl. Medzi prvými na Slovensku to bol odbor agroturistika, ďalej produkcia potravín, špeciálny chov, veterinárstvo, kynológia, alternatívy ekologického poľnohospodárstva. V študijnom programe ponúkame sedem študijných odborov alebo zameraní. Samostatnými študijnými odbormi sú veterinárstvo, kynológia.

V teráriách na chodbách školy máte exotické plazy. Je to ozdoba alebo súčasť výučby?

Pred niekoľkými rokmi sme sa špeciálne zamerali na chov exotov a plazov. Sme jedinou školou na Slovensku, kde okrem poľnohospodárskych zvierat, koní, drobných domácich zvierat, hydiny a vodnej hydiny chováme niekoľko desiatok exotických zvierat. V našich teráriách máme veľhadov kráľovských, agamy, varana, leguána a iné plazy. Ich chov je súčasťou náplne jedného z našich krúžkov, návštevníci si ich môžu pozrieť počas Dňa otvorených dverí. Organizujeme výstavno-kontraktačné akcie, nazvali sme ich Teranofauna. Zúčastnilo sa ich veľa vystavovateľov a predajcov, takže sme naše zvieratá vedeli aj ponúknuť na predaj. Návštevníci si mohli zakúpiť zvieratá či potreby súvisiace s chovom terárijných zvierat. Teraz sme zmenili názov akcie na Zooterra a tým trošku aj jej charakter, aby sme prezentovali krásu živej prírody v širšom zábere aj malým deťom. Dva razy do roka sústredíme zvieratá, ktoré chováme v školskom hospodárstve a v škole, do ucelenej kolekcie, aby si ich návštevníci mohli prehliadnuť. Od exotických plazov cez malé jahniatka, kozliatka, teliatka, ktoré si deti môžu pohladiť, až po poníky alebo jazdecké kone, na ktorých sa môžu odviesť. Má to dobrý ohlas, viacerí ľudia bývajúci v meste sa priznali, že nikdy živé zvieratá takto zblízka nevideli. Popritom majú možnosť vypočuť si aj odborný výklad.

Nič im nehrozí?

Poznávanie by nemalo byť nebezpečné. Naopak, povznáša. Plazy u nás nie sú jedovaté, takže naši žiaci môžu s nimi bezpečne pracovať. Popri kŕmení a čistení terárií sa pri nich učia praktickým činnostiam: vážia ich, merajú, posudzujú ich zdravotný stav a liečia, chodia s nimi do základných škôl na prezentácie. Doslova ich voľkajú na rukách. Alebo si ich zavesia okolo krku ako živý náhrdelník. Na záver konferencie COPCHAVET prišli zahraniční účastníci k nám do školy. Niektorí si dali hady okolo krku, fotili sa s nimi. Pýtali sme sa, či majú niečo také u nich. Odpoveď znela, že exotické zviera držia vo svojich rukách prvýkrát v živote.

Čím nahovárate rodičov, lákate žiakov, aby sa prihlásili na poľnohospodársku školu?

Nič nemaľujeme naružovo. Netajíme sa tým, že štúdium je náročné širokou odbornéhо záberu. Poľnohospodár bol univerzálny, od pestovania plodín, chovu zvierat až po strechu nad hlavou. O nevyspytateľnosti klímy ani nehovoriac. Záujem mladých ľudí o štúdium klesá i preto, lebo mnohí v dnešnej dobe nie sú ochotní ani schopní psychicky znášať takéto záťaže. Radšej sa zamestnajú vo fabrike, naučia sa niekoľko úkonov a budú robiť pri páse osem hodín s krátkou prestávkou na jedlo. Poľnohospodár na farme má – obrazne povedané – spálňu a vedľa nej maštaľ s pootvorenými dverami, aby počul, čo sa dnu deje. Má zodpovednosť za živé zvieratá. Znáša nepriazeň počasia. Lenže je na náročné podmienky a okolnosti lepšie pripravený a vie sa prispôsobiť prácam aj v príbuzných činnostiach. Väčšmi ako absolvent s úzkou špecializáciou. Nadobudne vodičské oprávnenie, získa praktické zručnosti.

Okrem poľnohospodárskych zvierat chovajú aj niekoľko desiatok exotických zvierat.

Aká časť absolventov vašej školy sa uplatní priamo v poľnohospodárstve?

Presne sa to vyčísliť nedá. Dobrá polovica absolventov sa hlási na vysoké školy. Nie všetci uspejú, takže do praxe ide približne polovica. V škole máme o niečo viac dievčat, viaceré si založia rodiny alebo sa venujú iným ako poľnohospodárskym činnostiam. Chlapci sa zamestnajú v príbuzných odboroch alebo pracujú v rodinnej farme, založia si živnosť povedzme na strihanie psov alebo obchodík pre drobnochovateľov, záhradkárov, podnikajú v turistických službách. Je radosť vidieť absolventov, pre ktorých sa štúdium stalo doslova srdcovou záležitosťou. Ak sa o ľuďoch hovorievalo, že práca je ich koníčkom, platí to o desiatkach žiakov našej školy.

Dušan MIKOLAJ
Foto Ján SÚKUP

Podstata poľnohospodárskych škôl...

(dokončenie zo strany 17)

titeľskú srdečnosť bolo cítiť už pri vstupe do pôvodného areálu školy nachádzajúcej sa za katastrom mesta Kežmarku na Pradiarenskej ulici. Príjemná atmosféra poteší násobne v situácii, keď prestáva byť prirodzeným prejavom vzájomných vzťahov. Ponuka chlebom a soľou (a neodmysliteľným pohárikom mlieka) na privítanie od žiakov v krojoch sa môže zo súčasného pragmatického nazerania vykladať ako čosi staromódne. Myslím si však, že nám neuškodí aspoň občas si pripomenúť úctivé zvyklosti našich predkov vyrastajúcich na pôde, ktorú si vážili ako nenahraditeľnú „Zem živiteľku“.

Súťaž sa začala teoretickou časťou, testovaním vedomostí žiakov o mlieku, pokračovala osobným hodnotením jeho kvality (degustačné skúšky), potom prišli na rad laboratórne skúšky surového kravského mlieka. Nasledujúci deň vstávali skoro ráno, aby sa včas dostali do kežmarského Poľnohospodárskeho družstva podielnikov na záverečnú súťažnú časť, dojenie mlieka. Pri tejto činnosti sa ponúka samostatná kapitola o tom, ako dosiahnuť od kráv čo najvyššiu produkciu a zároveň kvalitu podľa presne merateľných noriem. Ak by sme chceli uviesť čo len najjednoduchší „recept“, museli by sme byť kvalifikovaní „výživári“, starostliví opatrovatelia vyšľachtených plemien. Ani pri najlepšej vôli na tento priestor UN nedostanem aspoň niečo z rozprávania dlhoročného predsedu odbornej komisie súťaže doc. Ing. Vladimíra Tančina, DrSc., a jeho kolegu Ing. Vladimíra Foltysa, PhD., z Centra výskumu živočíšnej výroby v Nitre. Musíme sa uspokojiť zatiaľ s konštatovaním, že jednotlivé disciplíny hodnotili trojčlenné odborné komisie, popri vyššie spomenutých boli medzi nimi učitelia stredných odborných škôl poľnohospodárskeho zamerania, zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre a ľudia z výrobnej poľnohospodárskej praxe.

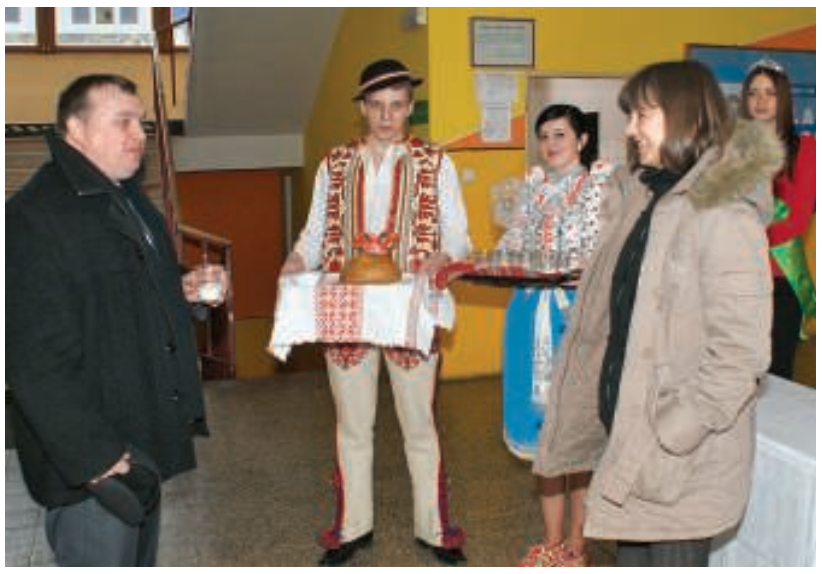

Prví prichádzajúci na otvorenie súťaže: riaditeľ kežmarskej SOŠ Ing. Stanislav Marhefka a jeho zástupkyňa PaedDr. Nadežda Džopková.

Vlani sa medzi najlepšími umiestnili práve žiaci organizujúcej školy z Kežmarku, tento rok by si teda prvenstvo zaslúžili násobne. Porota však rozhodla, že víťazom 14. ročníka celoslovenskej súťaže Mladý ekofarmár je Martin Malatinec z SOŠ hotelových služieb a obchodu vo Zvolene. Druhé a tretie miesto obsadili študenti SOŠ veterinárnej v Nitre Andrej Alaksa a Monika Čmelková. Na štvrtom mieste skončila Jeannette Bališová z SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Trnave a na piatom Marek Marko z SOŠ na Ul. Pod Bánošom v Banskej Bystrici.

Dušan MIKOLAJ
Foto autor

Slávnostná atmosféra tohtoročného Dňa učiteľov.

Návraty ku Dňu učiteľov

AKTIVITY SAMOSPRÁVNYCH KRAJOV

Popri oceneniach udeľovaných ministrom školstva si Deň učiteľov pripomenuli aj v samosprávnych krajoch, ktoré sú zriaďovateľmi prevažnej časti stredných odborných škôl na Slovensku. O oceneniach aktuálne informovali na piatich portálových stránkach.

TRNAVA

„Keď som rozmýšľal, prečo sa mi niektoré veci v živote darili, prišiel som k záveru, že človek je úspešnejší v tých oblastiach, v ktorých mal šťastie na učiteľa. Ja som také šťastie na učiteľov mal. Mechanicky neodovzdávali napísané vedomosti, ale vedeli zaujať, pochopiť študenta a prispôsobiť sa mu. Vy učitelia ste ovplyvnili stovky a možno tisíce študentov, ktorí by vám chceli poďakovať. V ich mene, aj v mene samosprávneho kraja, vám za vašu prácu ďakujem," prehovoril k oceneným v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika v Trnave predseda Trnavského samosprávneho kraja Tibor Mikuš.

Odovzdal 31 pamätných medailí výnimočným pedagogickým i nepedagogickým pracovníkom za ich celoživotnú prácu a mimoriadne výsledky dosiahnuté vo výchovno-vzdelávacom procese a 30 pamätných listov za mimoriadne výsledky a obetavú prácu pri výchove a vzdelávaní mladej generácie. Medzi ocenenými bola aj zástupkyňa riaditeľa Strednej odbornej školy (SOŠ) v Senici Libuša Orgoníková, ktorá za všetkých poďakovala: „Som rada, že Trnavský samosprávny kraj si váži prácu zamestnancov našich škôl a školských zariadení, čo pociťujeme aj v každodennom živote. O to viac nás teší, že nezabúda ani na také príležitosti, akým je Deň učiteľov. Som presvedčená, že všetci ocenení sledujeme jeden cieľ – vychovať z nášho žiaka človeka a odborníka."

KOŠICE

Deň učiteľov Košického samosprávneho kraja (KSK) oslávili v Spišskej Novej Vsi. Podpredseda úradu Emil Ďurovčík vo svojom príhovore konštatoval: „Košický samosprávny kraj na základe Koncepcie rozvoja odborného vzdelávania na školách začal roku 2009 ako prvý na Slovensku vytvárať centrá odborného vzdelávania. Dnes máme v kraji desať fungujúcich a kontinuálne sa rozvíjajúcich centier z celkového počtu 24 na Slovensku. Aj ďalší údaj presvedča o tom, že koncepcia prináša efekt: priemerný počet žiakov na stredných odborných školách v našom kraji je 463. Vlani sa nám podarilo zefektívniť sieť odborov a zameraní na odborných školách. Pôvodne v nich fungovalo 983 odborov a ich zameraní. Až 343 z nich sa v posledných troch rokoch nepodarilo naplniť. Po úpravách sa v školskom roku 2012/2013 otvorilo 614 odborov. Vyradili sme odbory, o ktoré študenti päť rokov nemali záujem, ale boli to zároveň tie, o ktoré do budúcnosti neprejavili záujem ani zamestnávatelia. V sieti sme nechali také, ktorých absolventi na trhu práce môžu nájsť uplatnenie."

Plakety predsedu KSK prevzali v spišskej Redute traja riaditelia stredných škôl: Katarína Kopecká zo Strednej zdravotníckej školy (SZŠ) v Rožňave, Ján Buday z Gymnázia na Trebišovskej ul. v Košiciach a Viktor Baláž z Obchodnej akadémie (OA) v Rožňave. Ďakovné listy odovzdal podpredseda KSK ôsmim riaditeľom a 33 pedagogickým pracovníkom zo stredných škôl v celom kraji. Boli medzi nimi Ing. Milan Leškanič (Spojená škola Sečovce), Ing. Vladimír Jančík (SOŠ drevárska Spišská Nová Ves), Ing. Jaroslav Kapitan (SOŠ technická Michalovce), Ing. Eva Matejová (SOŠ, Grešákova ul., Košice), Ing. Michal Mitrík, PhD. (Stredná priemyselná škola stavebná a geodetická Košice), Mgr. Viera Kissiová (Stredná priemyselná škola elektrotechnická Košice), RNDr. Viera Hroncová (Spojená škola Dobšiná), Ing. arch. Jana Naščáková (SOŠ drevárska Spišská Nová Ves), PaedDr. Ingrid Hvozdovičová (SOŠ Trebišov), Mgr. Jozef Kuzemka (SOŠ Strážske), Beatrix Vadászová (SOŠ technická Košice), Mgr. Oľga Kocurková (SOŠ Spišská Nová Ves), Ing. Ján Pirčák (SOŠ technická Michalovce), Ing. Miroslav Babjak (SOŠ automobilová Košice), Ing. Emil Henček (Technická akadémia Spišská Nová Ves), Ing. Mária Mantičová (Stredná priemyselná škola Košice), Mgr. Helena Halková (Stredná priemyselná škola dopravná Košice), Bc. Stanislav Slaný (SOŠ Rožňava), Ing. Mária Špulková (SOŠ J. Bocatia Košice).

BANSKÁ BYSTRICA

Jedenástim stredoškolským pedagógom z Banskej Bystrice, Banskej Štiavnice, zo Zvolena, z Poltára, Novej Bane, Hnúšte a Detvy odovzdal Plakety Jana Amosa Komenského predseda Banskobystrického samosprávneho kraja Vladimír Maňka. K slávnostnej atmosfére stretnutia pedagógov škôl v Cikkerovej sieni historickej Radnice prispeli žiaci banskobystrického Konzervatória Jána Levoslava Bellu, Komorného sláčikového orchestra a Dievčenského speváckeho zboru Dolce canto zo Základnej umeleckej školy Jána Cikkera.

Medzi ocenenými boli aj pedagógovia RNDr. Milan Húska (Stredná priemyselná škola Samuela Mikovíniho Banská Štiavnica), Mgr. Milica Jozafová (Spojená škola Poltár), Mgr. Jana Káčerová (SOŠ obchodu a služieb Nová Baňa), Ing. Jana Paučová (SOŠ Hnúšťa), Ing. Janka Zázrivcová (Spojená škola Banská Bystrica-Kremnička), Ing. Anna Žilíková (Spojená škola Detva), Bc. Viera Václavíková (SOŠ, Pod Bánošom, Banská Bystrica).

ŽILINA

Žilinský samosprávy kraj (ŽSK) siedmy rok oceňuje mimoriadne učiteľské osobnosti „za ich významné zásluhy na rozvoji a prezentácii školy a na výchovno-vzdelávacích úspechoch, no najmä za dlhoročnú pedagogickú prax s množstvom úspešných absolventov". Doteraz si ocenenia prevzalo

PROFILY OCENENÝCH

Ing. Elena Kulichová

Pracuje v Spojenej škole v Novákoch od roku 1992 ako učiteľka chemických odborných predmetov. Podľa jej príkladného prístupu si žiaci vytvorili dobrý vzťah k chémii a prírodovednému vzdelávaniu, dosahujú vynikajúce výsledky v Chemickej olympiáde, environmentálnych súťažiach, v Grand Prix Chimique (v tejto súťaži pracuje od roku 2001 ako členka medzinárodného výboru a jury). Pracuje v odborných komisiách Štátneho inštitútu odborného vzdelávania, v komisiách Chemickej olympiády, pripravuje slovenské družstvá na medzinárodné chemické súťaže. Má aktívne kontakty so zahraničnými školami a zapojila svoju školu do niekoľkých medzinárodných projektov. Je autorkou učebníc pre všetky štyri ročníky chemických študijných odborov a spoluautorkou metodického materiálu *Bezpečnosť pri práci s chemickými faktormi*.

Mgr. Mária Oravcová

V SOŠ strojníckej v Považskej Bystrici pracuje od roku 1984 ako učiteľka matematiky. Od školského roku 1992/1993 pôsobí ako predsedníčka predmetovej komisie prírodovedných predmetov a referentka matematických súťaží pre žiakov školy. Zúčastňuje sa s nimi medzinárodnej súťaže Matematický klokan a ďalších celoslovenských súťažných podujatí (MAKS, Genius Logicus, Expert geniality show). Pod jej vedením získala v predchádzajúcich školských rokoch až štvrtina zapojených žiakov školy titul TOP. Je spolutvorkyňou učebníc na vyučovací predmet fyzika vytvorených v rámci operačného programu Vzdelávanie.

Bc. Miroslava Zajíčková

Je jednou zo zakladateľov umeleckého sklárskeho vzdelávania v Slovenskej republike. Pracuje v SOŠ sklárskej v Lednických Rovniach od roku 1993 ako majsterka odbornej výchovy v študijnom zameraní maľba skla a keramiky. Vďaka jej zodpovednému pedagogickému a umeleckému prístupu sa v škole rozvíja technológia falošnej vitráže. Aktívne sa podieľala na vzniku Školy úžitkového výtvarníctva, predchodkyne terajšej školy, a v rámci Stredoškolskej odbornej činnosti jej žiačky získali viaceré národné i medzinárodné ocenenia.

Mgr. Eva Páleníková

Pracuje v SOŠ v Starej Turej od roku 1987. Nastúpila ako učiteľka matematiky a chémie, neskôr sa kvalifikovala aj na vyučovanie tovaroznalectva a výživy. Zapájala sa do aktivít školy najmä v oblasti výučby matematiky a súťaží. Jej zásluhou získali žiaci viaceré ocenenia v matematických súťažiach (napríklad MAKS, Matematický klokan, Praktická matematika, Matematická olympiáda).

Ing. Dušan Granát

Pôsobí na Strednej priemyselnej škole v Považskej Bystrici od roku 1997 ako učiteľ odborných elektrotechnických predmetov. Navrhovateľ ocenenia konštatuje, že jeho inovatívny prístup a pozitívne myslenie sú veľkým prínosom pre školu. Pohotovo reaguje na nové trendy vo vyučovaní odborných predmetov a presadzuje tvorivé metódy vo výučbe. Uplatňuje vo vyučovacom procese informačno-komunikačné technológie najmä v oblasti autodiagnostiky v študijnom odbore doprava, ktorý zatraktívnil aj posunul na kvalitatívne vyššiu úroveň. Ako garant spolupráce s Nadáciou Pontis úspešne pripravuje žiakov na súťaž Kia Innovation Award.

Predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Pavol Sedláček (vľavo) na spoločnej fotografii s učiteľmi stredných odborných škôl.

Mgr. Štefan Kotras

V školstve pracuje 38 rokov. V SOŠ podnikania v Trenčíne „patrí k zamestnancom, ktorí stáli pevne pri všetkých zmenách, prestavbe školy a pri jej transformačnom procese". Začínal na pozícii majstra odborného výcviku pre učebný odbor mechanik pre šijaciu techniku a študijný odbor operátor odevnej výroby, zameranie šijacia technika. Od roku 2010 pracuje vo funkcii zástupcu riaditeľa školy pre odborný výcvik a odbornú prax. Vychoval a odborne pripravil stovky odborníkov pre odevný a textilný priemysel a v posledných rokoch odborníkov v oblasti služieb cestovného ruchu a obchodného zamerania. Je spoluautorom učebnice *Odevné stroje a výrobné systémy. Zásady prevádzky šijacej techniky*. Pod jeho organizačným vedením žiaci získali mnohé ocenenia v celoslovenských súťažiach.

Ing. Carmen Scholzová

Výchove žiakov sa venuje od roku 1993. V SOŠ v Považskej Bystrici pôsobí od roku 2002 ako odborníčka z praxe pre učebný odbor stolár a študijný odbor drevárska a nábytkárska výroba. Svoje pedagogické skúsenosti využíva v práci výchovného a kariérneho poradcu na škole. Osobitnú starostlivosť venuje integrovaným žiakom s vývinovými poruchami učenia, poruchami správania i zdravotne postihnutým žiakom. Je odborným garantom rekvalifikačného štúdia pre vzdelávací program ďalšieho vzdelávania v odbore stolár.

takmer 400 pedagogických pracovníkov. V 66 školách a jednom školskom zariadení v pôsobnosti ŽSK pôsobí v súčasnosti viac ako 3 000 pedagógov. Spomedzi nich si v Dome umenia Fatra v Žiline ocenenia prevzali ďalší 63 pedagógovia – 18 z Horného Považia, 17 z Liptova, 8 z Kysúc, 11 z Oravy a 9 z Turca. Odovzdali im ich podpredseda ŽSK Jozef Štrba a riaditeľka odboru školstva a športu Úradu ŽSK Dana Mažgútová (mimochodom, čerstvá nositeľka Malej medaily sv. Gorazda).

TRENČÍN

Podrobnejšiu pozornosť venovali slávnostnej udalosti na stránke Trenčianskeho samosprávneho kraja (TSK). V štyridsiatich piatich školách v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti pôsobí 2 135 pedagógov, ktorí sa starajú o viac ako 22 500 žiakov. „Ich práca je mimoriadne náročná a okrem neustáleho dopĺňania vzdelania vyžaduje nevšednú mieru trpezlivosti a psychickej odolnosti každého učiteľa," konštatuje základná charakteristika.

Gratulácie od predsedu Trnavského samosprávneho kraja Tibora Mikuša.

Hlavným kritériom navrhovateľov (zvyčajne sú to riaditelia škôl) bolo pedagogické majstrovstvo a prirodzená autorita učiteľov spojené s rešpektom v škole i širšom okolí. Predseda TSK Pavol Sedláček práve 28. marca v priestoroch Strednej odbornej školy (SOŠ) podnikania v Trenčíne ocenil 21 učiteľov a majstrov odbornej výchovy. Uviedol, že aj ich zásluhou sú viacerí žiaci úspešní na celoslovenských i medzinárodných vedomostných olympiádach či súťažiach zručnosti.

Ďakovné listy predsedu TSK za obetavú a tvorivú pedagogickú prácu prevzali: Ing. Janka Fedorová (SOŠ v Pruskom), RNDr. Jozef Topor (Gymnázium v Púchove), Ing. Alena Loduhová (Obchodná akadémia v Považskej Bystrici), Ing. Elena Kulichová (Spojená škola v Novákoch), Mgr. Mária Oravcová (SOŠ strojnícka v Považskej Bystrici), Mária Pjatriková (SOŠ obchodu a služieb v Púchove), Bc. Miroslava Zajíčková (SOŠ sklárska v Lednických Rovniach), Mgr. Eva Páleníková (SOŠ v Starej Turej), Mgr. Alica Kubalová (Gymnázium v Dubnici nad Váhom), Ing. Dušan Granát (Stredná priemyselná škola v Považskej Bystrici), Ing. Jozef Jakube (SOŠ obchodu a služieb v Prievidzi), Ing. Ivana Šimovcová (SOŠ na Piešťanskej ul. v Novom Meste nad Váhom), Mgr. Štefan Kotras (SOŠ podnikania v Trenčíne), Mgr. Ľubomír Strinka (Gymnázium v Považskej Bystrici), Ing. Carmen Scholzová (SOŠ v Považskej Bystrici), PhDr. Ivana Mráziková (Stredná zdravotnícka škola v Trenčíne), Ing. Ľubica Lašová (SOŠ v Pruskom), Ing. Mária Országová (Spojená škola v Partizánskom), Ing. Bohuslav Kutiš (SOŠ v Bánovciach nad Bebravou), Mgr. Viera Verešová (SOŠ J. Ribaya v Bánovciach nad Bebravou) a PaedDr. Renáta Bieliková (Krajské centrum voľného času v Trenčíne).

Všimneme si prácu niektorých z ocenených zo stredných odborných škôl v TSK.

PhDr. Ivana Mráziková

Na SZŠ v Trenčíne pracuje od roku 1989 ako učiteľka odborných zdravotníckych predmetov. Podieľala sa na príprave štátneho vzdelávacieho programu pre predmet psychológia, pedagogika a komunikácia a na príprave školského vzdelávacieho programu v odbore zdravotnícky asistent pre predmety zdravie a klinika chorôb a psychológia, pedagogika a komunikácia. Je skúšajúcou pri praktickej časti maturitných skúšok a predsedníčkou záverečných skúšok v odbore sanitár. V škole pôsobí ako vedúca krúžku zdravotnej výchovy, vykonáva mnohoraké aktivity v škole, na území mesta i v kraji. „Jej srdcovou záležitosťou sú deti všetkých vekových kategórií, o čom svedčí jej enormná angažovanosť v edukačnom procese zdravého životného štýlu pre deti materských škôl, žiakov základných a iných stredných škôl."

Ing Ľubica Lašová

Pracuje v SOŠ v Pruskom od roku 1995, od roku 2009 vo funkcii zástupkyne pre teoretické vyučovanie. Získala mnohé certifikáty a osvedčenia najmä v oblasti rozvoja vidieka (špecializačné inovačné štúdium na témy *Rozvoj vidieka*, *Agroturistika ako súčasť rozvoja regiónu*, *Využitie informačných a komunikačných technológií v práci učiteľa*, *Elektronické vzdelávanie*). Získané vedomosti využíva pri výučbe žiakov v odbore podnikateľ pre rozvoj vidieka a v pomaturitnom štúdiu odboru vidiecka turistika. Sú osobitne dôležité, pretože na tieto predmety neexistujú učebnice. V rokoch 2009 – 2012 pracovala ako manažérka projektu *Elektronizácia učebných osnov – nevyhnutnosť modernej školy*, za ktorý SOŠ v Pruskom získala ocenenie za výnimočný prínos do oblasti vzdelávania a vedy.

Ing. Mária Országová

Pôsobí na Spojenej škole v Partizánskom, učiteľkou odborných chemických a obuvníckych predmetov je od roku 1976. Niekoľko rokov pracovala ako vedúca predmetovej komisie pre obuvnícke predmety v študijných odboroch technické a informatické služby v obuvníctve a modelárstvo a navrhovanie obuvi a módnych doplnkov. Aktívne prispievala k modernizácii vyučovacích metód a podieľala sa na tvorbe pedagogickej dokumentácie a školských vzdelávacích programov pre obuvnícke a chemické študijné odbory. Ako vedúca krúžku sa snaží zvyšovať záujem žiakov o odbory zamerané na obuvníctvo.

Ing. Bohuslav Kutiš

V SOŠ v Bánovciach nad Bebravou učí od roku 1993. Významným podielom prispieva k zavádzaniu nových študijných odborov, zaslúžil sa o odbor mechatronika. Je autorom *Učebných textov elektrotechniky*, ktoré pri štúdiu využívajú žiaci aj učitelia. Neoceniteľná je jeho zanietenosť pre podporu záujmu žiakov o štúdium na škole a prezentáciu SOŠ v Bánovciach nad Bebravou na verejnosti.

Foto archív samosprávnych krajov

Dvojstranu pripravil Dušan MIKOLAJ

See you – see me: počúvať očami

SOŠ BRATISLAVA

Stredná odborná škola (SOŠ) pre žiakov so sluchovým postihnutím na Koceľovej ul. v Bratislave sa vlani projektom *See you – see me* zapojila do programu Comenius, podporovaného Národnou agentúrou Programu celoživotného vzdelávania. Spolu so žiakmi a s učiteľmi zo škôl Samuel-Heinicke-Fachoberschule v nemeckom Mníchove, Meán Scoil Mhuire v írskom Longforde, Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika v poľskom Krośne, Karakusunlar IMKB Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi v tureckej Ankare vytvorili súdržný kolektív.

Ako nás informovala Vlasta Hasajová, zástupkyňa riaditeľky pre praktické vyučovanie na tejto SOŠ, po Nemecku sa už v nedeľu 14. apríla stretnú v Bratislave, aby počas nasledujúceho týždňa naplňali to, čo otvorili 1. augusta 2012 a čo potrvá do 31. júla 2014. Minimálny počet mobilít v projekte je 24, čo znamená, že v priebehu dvoch rokov vycestuje z každej školy za svojimi novými partnermi a priateľmi najmenej 24 žiakov a učiteľov. V súčasnosti je do projektu aktívne zapojených 22 žiakov a viacero pedagógov.

Nácvik divadla.

Prípravy na osobné rozhovory

Po internej príprave v jednotlivých školách nastáva konkretizácia nastolenej problematiky počas vzájomných stretnutí. Žiaci sa pozrú jeden na druhého z rôznych uhlov pohľadu a budú vidieť (*see*) – sledovať, všímať si a zisťovať o sebe viac. Vďaka svojim jedinečným kultúrnym zázemiam, zo sveta počujúcich i nepočujúcich (ktorý je vlastne svetom pozerania – *seeing*), sa môžu naučiť i to, čo by osamotene nedokázali. Ich diskusie a praktické aktivity spájajú tri nosné témy: kultúrna rozmanitosť, kultúra nepočujúcich a integrácia. Integrácia a rozmanitosť sú spoločným menovateľom vzájomného porozumenia a tolerancie, komunikácie a spolupráce.

Všetky kroky si plánujú a priebežne realizujú samotní žiaci. Vytvorili si internetové profily na projektovej sociálnej sieti, takže si môžu bez obmedzenia vymieňať názory, deliť sa so zaujímavými zisteniami, rozvíjať aktuálne plány. Účasť v projekte je hľadaním ich vlastnej kultúrnej identity, pričom budú mať na zreteli napríklad to, ako stereotypne vníma menšiny väčšinová populácia alebo ako cez tieto vzťahy či kontroverzie manipulujú verejnú mienku médiá. Opozitom k týmto prejavom a postojom je citlivosť a tolerancia voči iným skupinám, v tomto smere s osobitným dôrazom na situáciu sluchovo postihnutých mladých ľudí.

Prvé skúsenosti z Mníchova

Vlasta Hasajová nám sprostredkovala aj skúsenosti deviatich žiakov a troch učiteľov SOŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím z prvej týždennej návštevy v mníchovskej škole. Spolu s hostiteľmi, írskymi, poľskými a tureckými „známymi na diaľku" si mohli „z očí do očí" osobne overiť, na čo sa dovtedy pripravovali, na čo sa tešili, čo ich vzájomne trápi. Pracovali v štyroch skupinách – Kultúra, Video, Divadlo a Novinári, spoločne nacvičovali divadlo, nahrávali krátke filmy, písali články a diskutovali o tom, čo vyplynulo z aktuálnych situácií.

Úvodne stretnutie.

Plagáty na tému Kultúra.

Počas pobytu absolvovali prehliadku Samuel-Heinicke-Fachoberschule, ktorá sa podobne ako bratislavská zameriava na prácu so sluchovo postihnutými žiakmi, zúčastnili sa niekoľkých ukážkových vyučovacích hodín. Potom každý deň pracovali na skupinových projektoch. Keďže sa v Mníchove stretlo okolo päťdesiat žiakov, rozdelili sa do štyroch pracovných skupín. Medzinárodná spolupráca sa prejavila i v tom, že v každej pracovali žiaci všetkých zúčastnených škôl. Skupina divadelníkov si pripravila niekoľko krátkych scénok o živote a tradíciách každej partnerskej krajiny a scénku/tanec o prstovej abecede. Skupina filmárov nakrúcala pobyt v Mníchove a pripravovala o ňom krátke video.

Otvorené zoznámenia

Jadrom bola skupina s názvom Kultúra. V nej žiaci diskutovali o predsudkoch voči ostatným krajinám. Počas diskusie mali žiaci možnosť pýtať sa na všetko, čo ich o partnerskej krajine zaujímalo, na nejasné otázky im odpovedali priamo žiaci pochádzajúci z nej. Takto si mohli navzájom vysvetliť či vyvrátiť dovtedajšie dezinformácie a formovať pravdivý obraz o živote svojich nových priateľov. Výstupom tejto skupiny bola prezentácia zistení pred ostatnými účastníkmi projektu, plagáty a krátky vedomostný kvíz. Tím žiackych novinárov dokumentoval celý pobyt a písal články do vlastných projektových novín, ktoré budú vychádzať raz za pol roka. Nemeckí partneri obohatili týždňový program workshopmi o tom, ako funguje sluch, a o prstovej abecede (ktorá, ako vieme, sa v jednotlivých jazykoch líši).

Žiaci výsledky svojej práce prezentovali na slávnostnom večeri na konci týždňa, ktorý bol oficiálnym uzatvorením pobytu. Na jeho záver domáci žiaci pripravili pre hostí prehliadku a sprievod po centre Mníchova, našiel sa čas aj na výlet do Álp, pozretie si Múzea BMW a futbalového štadióna Bayernu Mníchov.

Foto archív školy

Prvý kozmonaut sveta

ASTRONÓMIA

Roku 1962 na Svetovom festivale mládeže a študentstva v Helsinkách absolvoval „človek, ktorý sa dotkol hviezd“ stovky stretnutí a desiatky prejavov. Zazneli v nich úprimné slová o mieri na celej zemeguli: „Odtiaľ, z kozmu, sa nedajú rozlíšiť štátne hranice, odtiaľ sa planéta zdá ako nádherný veľký dom. A všetci statoční ľudia sú v tomto dome zodpovední za mier a poriadok.“

Aký človek bol vlastne Jurij Alexejevič Gagarin, skutočný hrdina, ktorého tak neslávne zneužila komunistická propaganda? Narodil sa 9. marca 1934 v Klušine pri Gžatsku v Smolenskej oblasti vtedajšieho Sovietskeho zväzu. Na vlastnej koži spoznal biedu, hlad a nedostatok. Po skončení vojny chcel študovať, avšak finančná situácia v rodine mu to načas znemožnila. Odišiel do Moskvy, kde sa v Ľubereckom závode vyučil za zlievača. Zo svojej prvej mzdy (tridsať rubľov) posiela polovicu svojej matke. Jurij nie je „zázračné dieťa“, nechýba mu však zdravý úsudok a vytrvalosť. Vzdeláva sa na strednej technickej škole v Saratove. Aktívne pracuje vo fyzikálnom krúžku a začína sa venovať svojej veľkej záľube – lietaniu. Očarovaný letectvom sa pripravuje na svoj prvý zoskok padákom.

Saratovské noviny Zora mládeže uverejňujú fotografiu mladého poslucháča leteckého kurzu. Hrdá matka mu píše: „Sme na Teba hrdí, synček... No daj si pozor, aby ti sláva nestúpla do hlavy.“

Aj to bol dôvod, prečo Gagarin zostal po celý život skromný. Po maturite zložil roku 1955 skúšky do leteckej školy v Orenburgu. Dva roky slúži ako stíhací pilot na slávnych „migoch“. So záujmom sleduje úspechy sovietskej kozmonautiky, najmä štart prvého *Sputnika* do vesmíru roku 1957. Aj jeho súkromný život naberá na obrátkach. Ožení sa so zdravotnou sestrou Valentinou Gorjačevovou. Spolu majú dcérky Jelenu a Galju. Venuje sa im s láskou a oddanosťou.

Cesta do vesmíru

Leteckí inžinieri a konštruktéri začínajú po skúškach so zvieratami uvažovať o ceste do vesmíru s človekom na palube. Gagarin sa hlási medzi kozmonautov a onedlho mu príde pozvánka na lekársku prehliadku. Všetky testy dopadnú výborne, a tak sa mládemu pilotovi začína rysovať celkom zaujímavá, i keď neľahká cesta ku hviezdam. Absolvuje náročný výcvik pre kozmonautov v mestečku Čkalovsk. Šéf kozmického programu Sergej Pavlovič Koroľov navrhuje na kozmický let Jurija Gagarina (náhradníkom bol German Titov). Špičkový sovietsky konštruktér Koroľov drží nad mladým Jurijom ochrannú ruku. Spája ich úprimné priateľstvo. Svojmu kolegovi Kamaninovi sa pred Gagarinovým štartom priznáva: „Zvykol som si naňho. Je mi ako syn.“

Jurij Alexejevič Gagarin a konštuktér Sergej Pavlovič Koroľov.

Dvanásteho apríla 1961 bol na kozmodrome Bajkonur nezvyčajný ruch. Tento deň sa neopakovateľne zapíše do dejín ľudstva. Gagarinov let je završením tvrdej práce obrovského množstva ľudí, a prvý kozmonaut si to dobre uvedomuje. Z hľadiska politických zložiek išlo o ideologickú prestíž, na čo však najmenej mysleli dvaja ľudia – Gagarin a Koroľov. Okolo šiestej hodiny ráno prišla na štart skupina lekárskych odborníkov, ktorí priviezli tuby a balíčky s potravinami (ukladanie potravín je poslednou operáciou pred nastúpením kozmonauta do rakety). K štartovacej rampe privážajú Gagarina bielo-modrý autobus. Skôr ako „nastúpi“ do rakety, obráti sa ku kolegom kozmonautom a mušketiersky zakričí: „Chlapci, jeden za všetkých, všetci za jedného.“

Titulná strana dobového vydania novín.

Najpopulárnejší človek na svete

O siedmej hodine a siedmej minúte opúšťa vesmírna raketa *Vostok 1* kozmodrom Bajkonur. Prvý človek na svete, nadporučík Jurij Gagarin, strávil vo vesmíre 108 minút a po jednom oblete okolo Zeme sa vrátil živý a zdravý späť. Pristál na padáku pri Smelovke v Saratovskej oblasti. Celý svet je nadšený a oslavuje tento historický čin. Gagarin sa stal najpopulárnejšou osobnosťou na svete. Precestuje množstvo štátov a stretáva sa s mnohými významnými osobnosťami.

Podľa slov veľkého matematika Alberta Einsteina: „Jediný spôsob, ako sa vyhnúť mravnej skaze spôsobenej vychvaľovaním, je zahĺbiť sa do práce.“ Sláva nedokázala Gagarina poraziť. Roku 1968 absolvoval Vojenskú leteckú inžiniersku akadémiu prof. N. J. Žukovského a v kútiku duše veril, že sa opäť dostane do vesmíru. V stredu 27. marca 1968 okolo pol desiatej ráno nasadá spolu s kolegom Vladimirom Serjoginom do kokpitu dvojmiestnej stíhačky UTI MiG-15. Po dvanástich minútach letu sa lietadlo stráca zo všetkých radarov. Jurij Gagarin tragicky havaroval v cvičnej stíhačke neďaleko letiska Novoselovo severovýchodne od Moskvy. Jednoznačné oficiálne závery z vyšetrovania príčiny nehody neboli dodnes zverejnené. Gagarinovo meno nesie planétka č. 1 772 i kráter na odvrátenej strane Mesiaca.

Miroslav DEGLOVIČ
Foto archív autora

Motýle predznamenávajú Deň Zeme

PRÍRODOPIS

Motýle okolo nás je názov výstavy 30 detailných fotografií Romana Tibenského inštalovanej v budove Úradu Trnavského samosprávneho kraja (TTSK). Člen Zväzu slovenských fotografov a domovského Piešťanského fotoklubu približuje pestrosť a rôznorodosť motýlej fauny na Slovensku od Záhoria po Liptov. Drží sa zásady, že za atraktívnymi zábermi netreba cestovať po svete. Naša nížinná i horská krajina oplýva množstvom prírodných krás, bohatou faunou a flórou.

Roman Tibenský sa začal o bežné druhy motýľov zaujímať, keď mal pätnásť. Zbieral ich, neskôr aj fotil. Stali sa prvými objektmi jeho fotografického objektívu, učarovali mu farbami a tvarom krídel.

Roku 1988 sa stal členom Slovenskej entomologickej spoločnosti a začal pracovať pre Štátnu ochranu prírody. Robil inventarizačné prieskumy viacerých orografických celkov: Poľany, Cerovej vrchoviny, Strážovských vrchoch, vrchu Vápeč. Svoju entomologickú činnosť dokumentoval a publikoval, svoje osobné pozorovania a prieskumy časom povýšil na umeleckú činnosť. Roku 2005 si vyskúšal digitálnu zrkadlovku. Cez jej priezor postupne dostával do svojich fotografií „svetlo, farby a kompozíciu“. RNDr. Ján Kulfan, CSc., vedecký pracovník Ústavu ekológie lesa Slovenskej akadémie vied vo Zvolene, sa o autorovi vyjadril: „Obdivujem ľudí, ktorí sú schopní motýle zachytiť zblízka, v správnom svetle, pred vhodným pozadím. Potom si môžete krídla a celé motýlie telo pozrieť do najmenšieho detailu. Tieto živočíchy pozná a takto ich vidí. Je náročné vyhľadať napríklad ohrozené druhy. Pri fotení sa im nedá povedať: počkajte, vyfotím vás v celej kráse.“

Farebné štruktúry pestroňa vlkovcového.

Do fotografií Roman Tibenský výraznejšie nezasahuje, pretože sa považuje za autora dokumentárnych, nie umeleckých snímok. Na počítači vykonáva iba jemnejšie úpravy, ako sú korekcia jasu a kontrastu či orezanie obrázka.

Jeho motýlia fotografická zbierka sa rozrástla na viac ako 120 snímok. Na fotografiách vystavených v Trnave zachytil 28 druhov denných motýľov, medzi nimi mlynárika hrachorového, vidlochvosta feniklového, modráčika hnedého, babôčku osikovú, očkáňa horského. Viac informácií o publikačnej odbornej a vedeckej činnosti Romana Tibenského možno nájsť na vstupnom paneli výstavy, ktorú pripravilo Trnavské osvetové stredisko ako príspevok k 22. aprílu – medzinárodnému Dňu Zeme, a potrvá do konca tohto mesiaca.

Repro TTSK (I. Krajčovič)

KALENDÁRIUM

Andrej Vrábel

(✻ 2. september 1910 Mokrá Lúka – † 10. marec 1991 Levice) – pedagóg a matematik. Študoval matematiku a deskriptívnu geometriu na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe. Vyučoval na meštianskej škole v Ružomberku, potom na gymnáziách v Šahách, Leviciach, Liptovskom Mikuláši, Bardejove, na Priemyselnej škole strojníckej v Banskej Bystrici, od roku 1951 bol riaditeľom Gymnázia v Leviciach. Dosahoval výborné vyučovacie výsledky, vzbudzoval záujem svojich žiakov o štúdium matematiky.

Cyril Gallay

(✻ 13. marec 1857 Ratková – † 18. marec 1913 Senica) – básnik, prekladateľ a pedagóg. Učil v Banskej Bystrici-Radvani, od roku 1876 trvalo v Čáčove pri Senici. Písal články o výchove mládeže v rodinách, state s národnou tematikou, náboženské diela, prekladal svetovú literatúru, venoval sa tvorbe pre deti a mládež, publikoval dialektologické výskumy ratkovského a senického nárečia, napísal učebnicu fyziky pre národné školy. Gallayov *Silozpyt* obsahuje 58 článkov a zadelené boli do týchto oddielov: *Základné pojmy*, *Všeobecné vlastnosti telies*, *Sila a pohyb*, *Rovnováha na jednoduchých strojoch*, *Povetrie*, *Voda a jej využitie*, *Zákon Archimedov*, *Teplo a teplota*, *Zvuk*, *Svetlo*, *Magnetizmus*, *Elektrina*. Učiteľom chcel uľahčiť prípravu na vyučovanie tým, že za každým úvodným článkom učebnice ako vzor pripravil 17 otázok (*Základné pochopy*), ktorými obsiahol rozsah celého učiva článku. V bratislavskej Dúbravke je na jeho počesť pomenovaná ulica.

Dionýz Čollák

(✻ 14. marec 1926 Sečovce – † 15. december 2004 Brno) – veterinár a vysokoškolský profesor veterinárnej medicíny. Predmetom skúmania jedného zo študentov prof. Jana Koldu bola veterinárna ortopédia, chirurgia a morfológia. V rokoch 1951 – 1971 pracoval v Košiciach na novozaloženej Vysokej škole veterinárskej (dnes Univerzite veterinárskeho lekárstva a farmácie). V rokoch 1972 – 1988 vyučoval anatómiu a fyziológiu hospodárskych zvierat na Prevádzkovo-ekonomickej fakulte Vysokej škole zemědelskej v Českých Budějoviciach. Publikoval diela *Podkúvačstvo*, *Základy diagnostiky a terapie chorôb a paznechtov*, *Operativní veterinární chirurgie*, *Morfologie hospodářských zvířat*.

Jozef Balala

(✻ 18. marec 1915 Čachtice – † 1980 Bratislava) – pedagóg a matematik. Po vysokoškolských štúdiách pôsobil do roku 1949 na Katedre deskriptívnej geometrie Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. Potom vyučoval deskriptívnu geometriu v bratislavských gymnáziách a 11-ročnej škole. Na Gymnáziu Jura Hronca vykonal priekopnícku prácu pri zrode programátorských tried. Jeho žiaci dosahovali výborné výsledky v najvyšších kolách Matematickej olympiády. Bol jedným zo zakladateľov a dlhoročným vedúcim Klubu stredoškolských profesorov matematiky v Bratislave, cez letné prázdniny organizoval kurzy svojho odboru pre stredoškolských učiteľov. Je spoluautor učebníc a *Zbierky úloh z matematiky*.

Jaromír Pastorek

(✻ 18. marec 1957 Nové Zámky) – biochemik a objaviteľ génu kódujúceho nádorovo asociovaný proteín MN/CA IX, ktorý slúži ako marker hypoxických nádorov. Vyštudoval na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, kde neskôr pedagogicky pôsobil na katedre biochémie. Pracoval v Slovenskej akadémii vied (virologický ústav), v súčasnosti je jej predsedom.

Ján Bežo

(✻ 21. marec 1842 Nitrianska Streda – † 24. júl 1905 Senica) – učiteľ a nakladateľ. Absolvoval Učiteľský ústav v Šoprone, vyučoval v tomto meste, v Uhrovci, v Beckove a v Senici. Roku 1867 navštívil Nemecko, Švajčiarsko a Taliansko, kde študoval vyučovacie metódy na základných školách. Bol autorom a vydavateľom 15 učebníc pre národné školy, ktoré vyšli spolu v 68 vydaniach (medzi nimi aj obľúbený *Silozpyt čili fyzika*). Vydával *Knižnicu zábavného a užitočného čítania* a viedol edíciu *Divadelné hry pre mládež*. V Senici založil tlačiareň, nadviazal priateľské styky s J. M. Hurbanom. Mesto si ho uctilo pamätnou tabuľou na bývalej evanjelickej škole.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ

Hranice našich možností

(pokus o zovšeobecnenie skúseností z práce s rómskymi žiakmi)

Môj príspevok je určený pre čitateľov, ktorí si nielen ponadávajú na situáciu v školstve, ale sú schopní realizovať svoje nápady, možno aj za hranicou dovoleného. Ak náhodou nepatríte do tejto skupiny, radšej ďalšie riadky nečítajte. Zbytočne vám zvýšim tlak. Ďakujem!

Ale poďme pekne po poriadku. V júli 2012 som odišiel zo školstva a rozlúčil som sa so spolupracovníkmi, so žiakmi i s mojou 9. C – rómskymi žiakmi, ktorých som viedol od 5. ročníka ako triedny učiteľ. Ak spätne premýšľam, bol som vlastne rád, že ma osud spojil s rómskymi žiakmi z obce Výbornej (ZŠ je v obci Slovenskej Vsi). Inakosť bola vždy pre mňa výzvou, nie problémom. Celý život ma fascinujú iné kultúry, iný pohľad na život. Jednoducho hranice mojej tolerantnosti k iným kultúram sú širšie. Možno ani preto mi vo vyššom veku nerobilo problém žiť v zahraničí. S prestávkami som takmer 6 rokov žil v USA, Izraeli, Nórsku a Anglicku. (Nie ako učiteľ, prevažne ako sociálny pracovník.)

Rasista alebo mohamedán

V triednictve som si veril, ale, úprimne povedané, najmä prvé dva roky boli trápením. Nepomáhali ani predošlé skúsenosti z práce s rómskymi žiakmi. Moje ambície v mojej rodnej dedine boli vysoké, a výsledky triedy neboli úmerné môjmu úsiliu. Dosiahnutie cieľa – udržať krok s nerómskymi triedami a aby učitelia chodili učiť do našej triedy radi – bolo v nedohľadne. Čakala ma doslovne šoková terapia. Nebolo nič nezvyčajné – okrem iného – vidieť pri vstupe do triedy potrhané zošity či polámané perá, hry o peniaze, o bitkách nehovoriac. Stačilo, aby niektorý žiak, žiačka povedali spolužiakovi: „Smrdíš!“, „Tvoja mama...“, „Čierna perla!“ a už bol oheň na streche. Summa summarum, niekedy som prišiel za mojím kolegom so slovami: „Rasťo, ja ťa potrebujem, aby som sa nestal rasista.“ R. Mirga bol náš mladý asistent, ktorý študoval na vysokej škole, a spolu sme viedli dlhé rozhovory o výchove a vzdelávaní rómskych detí. Vznikol začarovaný kruh. Ale predsa! Postupne došlo k zbliženiu a môžem povedať, že ísť do našej triedy bolo mojím potešením. Sem-tam to ešte zaiskrilo, ale konflikty nadobudli trochu iný charakter. Nezabudnem na vari najsilnejšieho žiaka v triede, keď počas mojej služby na chodbe mi po krátkom mlčaní s vyplašenými očami povedal: „Pán učiteľ, zabudol som si tabletky na nervy a bojím sa, že niekomu ublížim.“ V triede medzi nami vznikla vzácna vzájomná dôvera, okorenená rómskym humorom, ktorému sme rozumeli iba my.

Aby som nemusel použiť veľa príkladov na vyjadrenie obratu v našich vzťahoch, spomeniem príhodu, ktorá možno najvýstižnejšie hovorí o kvalitatívne novej úrovni našich vzťahov. V 9. ročníku sme šli na výlet do poľského mesta Szczawnica (Pieniny). Auto som zaparkoval vo Výbornej (v obci žije asi 800 Rómov). Vracajúc sa večer z výletu, vravím v rozprúdenej diskusii hlavnému zabávačovi triedy: „Tomáš, keď prídeme do Výbornej a budem mať poškrabané auto, budem rasista.“ Tomáš hneď pohotovo odpovedal: „Pán učiteľ, keď vy budete rasista, ja budem mohamedán.“ (Žiak patril medzi piatich integrovaných žiakov v triede.)

Rómsky deň

Samozrejme, vyvstáva otázka, kedy došlo k obratu v našich vzťahoch, ale i vo výsledkoch triedy. Veď monitor v 9. ročníku nepreukázal veľmi veľké rozdiely medzi rómskou triedou a nerómskymi triedami. Dokonca rómski žiaci z našej triedy dosiahli lepšie výsledky ako rómski žiaci začlenení do „nerómskej triedy“. Iba v našej triede sme mali vyznamenanú rómsku žiačku. Paradoxne mi vychádza, že k obratu došlo od chvíle, keď som začal „cieľavedomejšie“ porušovať školský poriadok a prestal si lámať hlavu nad každým jeho prekročením. Inak by som sa musel zblázniť. Povedané inými slovami, správal som sa k žiakom ako k vlastným deťom. Atmosféra v triede (v mojej rodine) bola primárna, dodržiavanie školského poriadku prešlo sitom „vymožiteľnosti“. Nežiadal som už doslovné plnenie školského poriadku. Určil som si priority, základné pravidlá, a ešte viac som vymýšľal rôzne aktivity, ktoré by mohli žiakov pozitívne ovplyvniť. Okrem toho som začal rozvíjať aktivity s celoškolským a obecným dosahom (v škole je asi 50 % rómskych žiakov). Z tých významnejších za zmienku stojí rómsky festival Rómsky deň. Spolu s kolegami a za podpory riaditeľa školy, centra voľného času, obecných samospráv v Slovenskej Vsi a vo Výbornej sme pripravili program, ktorého časť odvysielala v Rómskom magazíne dokonca televízia. Bola radosť pozerať, ako rómske mamičky nacvičovali tanečné vystúpenie svojich detí. Pozvali sme i hostí. V programe vystúpil napr. známy saxofonista Patrik Žiga z obce Bystrian, ktorého žiaci poznali z televízie (hľadanie pozitívnych vzorov medzi rovesníkmi). Veľkú úlohu zohrali moderátorky. Jedna z nich moderovala v rómskom jazyku, druhá žiačka hrala rolu prekladateľky. Medzi nosné piliere festivalu sme zaradili tvorivé dielne, kde ústrednú úlohu mali zohrať rómski remeselníci. Situáciu zachránila Stredná umelecká škola v Kežmarku, ktorá nám zabezpečila dvoch remeselných odborníkov. V športovej časti festivalu si na futbalovom ihrisku zmerali svoje sily rómski žiaci s rovesníkmi z obce Toporca. (Rómovia z tejto obce sú hodní seriózneho výskumu, pretože dosahujú vari najvyššiu životnú úroveň, zamestnanosť a vzdelanie v rámci rómskych komunít na Spiši.)

Rovnako bolo zaujímavé sledovať reakcie ľudí na festivale. Kto chcel, našiel chyby. Faktom však zostáva, že sme mali preplnený kultúrny dom. A čo je najdôležitejšie, vytvorili sme priestor na pozitívnu komunikáciu medzi žiakmi, rodičmi a školou, ba i medzi Rómami a nerómskymi obyvateľmi. Napriek všetkým problémom sme s organizačným tímom chceli z podujatia urobiť tradíciu. Spokojnosť detí a ich rodičov nás takpovediac zaväzovala. Hlavnú pozornosť sme však chceli sústrediť na spoluprácu rómskych rodičov so školou, pretože jej úroveň sme považovali za najväčšiu prekážku kvalitatívneho posunu vo vzdelávaní Rómov. Po mojich skúsenostiach si dovolím tvrdiť, že vzdelanostná úroveň rómskych žiakov môže stúpať iba v takej miere, do akej miery budeme vedieť zainteresovať do vzdelávania detí ich rodičov (odhliadnuc od faktorov, ktoré sú mimo dosahu školy).

Prepojenia

Problém bije do očí už od prvého ročníka. Rómski žiaci často nestoja na rovnakej štartovacej čiare. Následkom vplyvu sociálneho prostredia, mnohokrát pre nezáujem rodičov (často ani nevedia, ako môžu svojim deťom pomôcť), nemajú návyky, absentuje domáca príprava, pozitívna motivácia rodičov a vznikajú ďalšie súvisiace negatíva. Výsledok je taký, že s pribúdajúcimi nárokmi deti strácajú dych a začínajú – až na výnimky – zaostávať v učení. A čo je najhoršie, zvykajú si, že lepší už nemôžu byť.

Každodenná konfrontácia s realitou ma nakoniec doviedla k projektu pre najmladšie rómske deti a ich rodičov. Projekt vychádzal zo základnej štruktúry školského klubu. Podstatný rozdiel spočíval v tom, že do práce v školskom klube boli zainteresovaní okrem učiteľov aj rodičia, žiaci vyšších ročníkov a rómsky hudobník. Program klubu bol rozdelený na dve časti: príprava detí na vyučovanie a relaxácia a rozvoj ich individuálnych schopností. Za prípravu na vyučovanie mali zodpovedať štyria učitelia. Na základe harmonogramu služieb mal každý deň jeden učiteľ koordinovať prácu v klube. Predovšetkým by však zodpovedal za prípravu detí na nasledujúci deň. Podobné služby by mali rozdelené žiaci z vyšších ročníkov, ktorí dosahujú dobré výsledky v škole (úloha asistentov). Osobitne žiaci, ktorí majú záujem o štúdium na pedagogickej škole. Pomoc starších žiakov deťom, ich spoluprácu považujem za veľmi dôležitý faktor dobrej atmosféry v škole i prevenciu pred šikanovaním.

A čo rodičia? Rodič mal mať v určitých dňoch službu, teda asistovať pri praktickej príprave svojho dieťaťa na nasledujúci deň. Na krátky čas by si zastal miesto v tíme, ktorý v tento deň zodpovedal za prípravu na vyučovanie. Okrem toho – po konzultácii s učiteľom – by tiež dostal „domácu úlohu“ zameranú na rozvoj svojho dieťaťa v nasledujúcich dvoch týždňoch. V ďalšej fáze denného programu (relax) hlavnú úlohu mali zohrávať dve rómske mamičky, ktoré v minulosti pripravovali tanečné vystúpenie v rámci Rómskeho dňa. Rómsky hudobník mal zas mať na starosti rozvoj hudobných talentov.

Všetko išlo podľa plánu. A keď skupinka Rómov v Slovenskej Vsi chcela urobiť

podobný festival pre dospelých, náš optimizmus vzrástol. Spoločnými silami sme pripravili projekt Festival Eleny Lackovej. (E. Lacková v minulosti spolupracovala s rómskymi hudobníkmi v našej obci.) Štruktúra festivalu a jeho ciele boli podobné Rómskemu dňu. Optimizmus nás prešiel, keď nám prišla odpoveď. Finančnú podporu sme získali iba na školský klub. Mne osobne bolo veľmi ľúto rómskych iniciátorov. Kvôli projektu založili občianske združenie a mali naň aj ďalšie náklady. Na ich pomery to boli veľké peniaze, pretože chýbali v rodinnom rozpočte, čo im manželky veľmi zreteľne dali najavo. „Tam hore“ na dlhé obdobie zabrzdili iniciatívu Rómov v našej obci. Stačilo, aby aspoň symbolicky podporili iniciatívu – ale to im nedošlo. Možno ani neskúmali synergický efekt projektov. Naše sklamanie bolo také veľké, že sme odmietli finančnú podporu projektu školského klubu (1 500 eur). Po opadnutí emócií sme sa ešte raz pokúsili vzkriesiť myšlienku rómskeho školského klubu. Predovšetkým preto, lebo sme si v praxi chceli overiť náš projekt aspoň od konca septembra do Vianoc. Bola to už len labutia pieseň, aj keď sme chceli viesť klub bez nároku na odmenu. Vedenie školy už nedokázalo zladiť náš rozvrh hodín s prácou v školskom klube.

A tu by som mohol skončiť. Veď v školstve som už dobojoval. Tu nič, tam nič, zrazu však počúvam, že na svete máme rómsku reformu. Nikdy som nemal pocit, že vzniknutý problém chceme v našej spoločnosti skutočne riešiť. To, čo som robil ja, bola skôr charita, možno i cudzorodý prvok vo fungujúcom školskom systéme. Mám obavy o osud reformy, lebo bez rešpektovania názorov pedagógov, bez ich získania na stranu reformy môže volanie po zmenách ešte viac umocniť bezbrannosť, pesimizmus v radoch pedagógov. A nielen v ich radoch. Ak je skutočný záujem o diskusiu, chcem vyjadriť svoj názor.

Teória a prax

V dokumentoch mi okrem iného chýba jasnejšie definovanie problému a najmä jeho klasifikácia – stupeň ohrozenia normálneho fungovania spoločnosti. Myslím si, že väčšina učiteľov s dlhodobou praxou by problém definovala takto: Je to horšie, ako si vie niekto predstaviť, najmä keď sedí za úradníckym stolom. Vznikla mimoriadna situácia a treba mimoriadne koncentrovať naše zdroje, našu energiu na riešenie mimoriadne dôležitého problému. Čiastkové riešenia iba zhoršia situáciu, treba hľadať komplexné riešenie. (Definícia je zjednodušená, nechce nahradiť definovanie problému v rómskej reforme. Išlo mi najmä o preloženie „uhladených viet“ z oficiálnych dokumentov do zrozumiteľnejšej reči.) Pri hľadaní konkrétnych riešení už takáto jednota medzi pedagógmi neexistuje.

Môj názor je takýto:

Školstvo je ohromný kolos, rozhýbať všetky jeho časti v krátkom čase je prakticky nemožné. Čo keby sa do mimoriadneho programu zaradili najskôr iba školy, ktoré majú napr. viac ako 30% rómskych žiakov, resp. žiakov, ktorých rodičia sú v hmotnej núdzi? Samozrejme, tým nechcem ostatné školy postaviť mimo reformy. Iba konštatujem, že výbuchy nespokojnosti treba očakávať predovšetkým v tomto priestore. Treba prediskutovať každú alternatívu. Na Spiši by to v praxi znamenalo vyčleniť do osobitnej kategórie školy, kde nám už situácia prerastá cez hlavu.

Treba tiež brať do úvahy, že ani učitelia v týchto školách nie sú pripravení adekvátne reagovať na nové sociálne zázemie žiakov. Mnohokrát urobíme rozhodnutia, akoby všetci žiaci mali rovnaké podmienky na učenie sa ako naše vlastné deti. Pritom dlhodobá nezamestnanosť rodičov postavila všetko naruby – deti chodia do práce, rodičia sedia doma. Násilie v rodine, alkoholizmus, častejšie rodinné hádky, pobyt rodiča vo väzení, psychicky poznačené deti sú už len následkom. A je jedno, či je to rómska, alebo nerómska rodina. O tom, ako to vyzerá v praxi, by som mohol napísať knihu.

Aspoň jeden príbeh za všetky. Keď zomrel otec môjho rómskeho žiaka (dôsledky alkoholizmu), išiel som, samozrejme, na pohreb. Odmietnuť pozvanie na kar je prejav neúcty, a tak som dlhšie pobudol v ich dome a počúval životné príbehy Rómov. Veľmi ma zaujal príbeh staršieho brata môjho žiaka, ktorého som krátke obdobie tiež učil. Bol ku mne neobyčajne pozorný. Dozvedel som sa, že si založil rodinu, pracuje a úplne odmieta alkohol. Keď začal hovoriť o škole, povedal asi toľko: Učitelia na mňa pozerali, akoby som bol najväčší lajdák (prepadol), lenže v mojej hlave mi vtedy mátali iné myšlienky. Bol som najstarší a rozmýšľal som, čo bude doma, či máme drevo, aby sme navarili obed, a čo bude s otcom. Škola bolo posledné, čo ma zaujímalo. Chcem, aby moje deti mali krajšie detstvo.

Vo väčších školách – a ani za to nemôžeme – nám individuálne životy žiakov ešte viac splývajú. V záplave iných povinností nemáme čas pomáhať, riešiť veľmi zložité problémy niektorých z nich. Peniaze, peniaze. V škole, kde je asi 500 žiakov a 50-% nezamestnanosť rodičov, by mal pedagogický zbor doplniť na plný úväzok psychológ, resp. mala by sa vytvoriť poradňa, ktorej úlohou by bola aj každodenná práca s problémovými žiakmi a so žiakmi, ktorým chýba dobré rodinné zázemie. V USA som zaregistroval zaujímavý medzičlánok medzi rodičom a žiakom. V triede sa totiž často riešia problémy s tými istými žiakmi – agresivita, zákernosť, arogantnosť, nedostatočná príprava na vyučovanie, nenosenie si učebných pomôcok a pod. Učiteľ na riešenie týchto problémov stratí veľa energie a ostatní žiaci sú okrádaní o svoj čas. Okrem toho sú svedkami situácií, pri ktorých často vznikajú negatívne emócie. Keď učiteľ vyhodnotí situáciu ako prvok neúmerne rušiaci vyučovanie, problém už nerieši na hodine. Iba ho po ukončení hodiny nahlási pedagógovi, ktorý je poverený riešiť takéto situácie. To znamená, že sa hneď kontaktuje s rodičmi žiaka. Podľa závažnosti problému a najmä ochoty rodičov spolupracovať so školou je už len malý krok k tomu, či do riešenia problému vstúpi sociálny úrad, psychológ, ba i polícia.

Riešenia

Školstvo je ohromný byrokratický kolos. Naďalej dochádza k rozptylu energie učiteľov, čo je v príkrom rozpore s cieľmi reformy. Treba urobiť dôslednú analýzu efektivity všetkých príkazov a požiadaviek na radových pedagógov. Rovnako dochádza k neefektívnemu rozptylu finančných zdrojov. Financie sú osobitná kapitola. Peniaze musíme účelne prerozdeliť, a či sa to niekomu páči, alebo nie, hľadajme ďalšie finančné zdroje. Pred revolúciou učitelia pri počte 5 – 6 rómskych žiakov v triede dostávali príplatok. Týmto vláda neoficiálne priznala problém a zároveň triednych učiteľov čiastočne platila za sociálnu prácu. Dnes už oficiálne priznávame problém, ale charita problém nevyrieši.

Možno učebnicovou ukážkou rozptylu, mrhania energiou učiteľov a finančnými prostriedkami sú kredity. Chcem sa preto dlhšie zastaviť pri tomto „vedeckom objave“. V školách zaradených do mimoriadneho programu (je to iba pracovný názov) musí byť postavená otázka, čo je na programe dňa: kreditná turistika alebo transformácia školy na realizáciu rómskej reformy? Veď nestačí iba premaľovať školu. Treba urobiť zásadné zmeny. Uštvaní pedagógovia nie sú žiadna výhra. Energiu učiteľov treba usmerniť na konkrétne ciele a projekty! Každá škola je jedinečná, a ani nemáme pripravené zaručené recepty na úspech. Bez odvážnych experimentov to nepôjde, ani bez opráv chýb na nastúpenej ceste. To všetko budú musieť robiť pedagógovia za pochodu. Veď, priznajme si, stará škola nie je nastavená na väčší počet Rómov, často dochádza k nezmyselným konfrontáciám, ktoré ubíjajú žiakov, učiteľov i rodičov. Mnohokrát len preto, lebo nevnímame kultúrne rozdiely. Požadujeme, aby sa Rómovia vo všetkom správali ako my. A čo je ešte horšie, u veľkej časti pedagógov a rodičov vznikla averzia voči Rómom. (Tu ťažko očakávať pomoc pri formovaní novej atmosféry v škole, ktorá je predpokladom zvládnutia rómskej reformy.)

Ale vráťme sa k myšlienke rozptylu energie učiteľov. Treba si znova položiť otázku, čo je cieľom kreditu. Presnejšie, môžu existovať ďalšie cesty získania kreditu? Napr. tímové riešenie aktuálnych problémov pri transformácii školy v podmienkach rómskej reformy? Mám na mysli vznik malých pracovných skupín, najmä z radov pedagógov, ktoré by nielen navrhovali projekt, ale zároveň boli jeho realizátormi. Tým a priori nevylučujem individuálne projekty. V tejto súvislosti sú mnohé témy hodné práce výskumného ústavu: odstraňovanie stresu žiakov a učiteľov v našej škole, nové formy vyučovania rómskych žiakov v našej škole, nové formy spolupráce našej školy a rómskych rodičov, remeselné dni v našej škole, sociálna práca v našej škole a pod. Sú to témy, čo vyžadujú v praxi spoluprácu, kreativitu a flexibilnosť. Prínos do riešenia týchto problémov je hodný kreditu i zvýšenia platu do konca učiteľskej kariéry. Vyberme sa teraz spolu po tejto alternatívnej ceste.

Odbúrať stres

V rámci rómskej reformy – získania kreditu – by som ako prvú tému odporúčal otvoriť problém znižovania stresu na pracovisku. Prečo treba začať stresom? Podľa môjho názoru je stres v mnohých školách s vysokým počtom Rómov neúnosný, už len z pohľadu hlučnosti a často nepriaznivých podmienok práce pre žiaka a učiteľa. Niekedy náš stres vyplýva z nedomyslenosti našich príkazov. Kto pracuje s väčšími skupinami rómskych detí, vie, o čom píšem. V takýchto chvíľach človek nevie, či je v role učiteľa, policajta, a či je rukojemníkom školského poriadku. V tomto smere osobitnú stresovú kapitolu predstavujú prestávky.

Obmedziť voľný pohyb rómskeho žiaka v nesprávnom čase, resp. držať ho dlho v pasívnej pozícii znamená vytvoriť ďalšiu treciu plochu. Skúsme sa na problém „neposednosti a hlučnosti“ rómskych žiakov, presnejšie ich kultúrnu odlišnosť, pozrieť z iného zorného uhla: „nevýhodu“ zmeniť na výhodu. Bude koniec sveta, ak častejšie využijeme školský dvor či širšie okolie na prestávky a vyučovanie (ak sú na to vytvorené podmienky)? Pracovný názov zadania výskumnej úlohy na získanie kreditu môže byť vedený pod známym názvom *Škola v prírode*. Vymýšľajme jej rôzne varianty. Píšem o tom preto, lebo v tomto smere mám veľa pozitívnych skúseností. A môžem povedať, že keď som sa dostal „poza školu“, nabilo ma to novou energiou. Práve v škole v prírode akoby som objavil ďalšie vlastnosti a schopnosti detí, ktoré som v triede niekedy prehliadol. Niektoré deti, ktoré v triede boli skôr pasívnejšie, prejavovali v novom prostredí viditeľne vyššiu aktivitu.

Ako som dospel k preferovaniu školy v prírode? Na začiatku bol problém, pre ktorý som začal strácať hrdosť na svoju rodnú dedinu. Ako učiteľ dejepisu a občianskej výchovy som nedokázal učiť o ochrane životného prostredia a nevidieť, ako minerálne pramene v najkrajšej časti chotára (v minulosti tam boli kúpele) sú pohlcované najväčšou čiernou skládkou v dedine. Okrem toho v bezprostrednej blízkosti dožíval chátrajúci židovský cintorín. V škole som preto po diskusii na hodinách občianskej výchovy naštartoval projekt s cieľom premeniť lokalitu na oddychovú zónu – školu v prírode. Cez prázdniny sme napr. mali rezbárske sympózium, kde mladí umelci vytvorili umelecké lavičky na židovskom cintoríne. (Na každej lavičke je meno židovskej rodiny, ktorej životná púť sa skončila v Osvienčime.) Máme tam ešte pamätník obetiam I. a II. svetovej vojny, drevený prístrešok a veľkú informačnú tabuľu o lokalite, kde text je napísaný v slovenskom a anglickom jazyku. Projekt postupne začal podporovať riaditeľ školy, samospráva, židovská obec, súkromná nadácia a veľkou mierou i občania obce a, samozrejme, i naši žiaci. Za štyri roky sme spolu vytvorili dielo v hodnote asi 13 000 eur. So súhlasom riaditeľa školy sa mi potom niekedy podarilo mať dve neprerušené vyučovacie hodiny v našej škole v prírode – a to som tam od veľkej radosti utekal už na začiatku veľkej prestávky...

Pýtam sa, bol by veľký problém pospájať niekedy tzv. výchovné predmety do dvoch-troch hodín a uskutočniť rôzne aktivity v podobnom prostredí v rámci vyučovania? Ja som vtedy skutočne ožil a nápady začali akoby samy vypadávať z rukáva. V našej tvorivej dielni ma tak dokázala inšpirovať skupinka siedmakov, že sme tam natočili prvý ekologický film na škole (mimo vyučovania). Vo filme si žiaci zahrali scénky a pozbierali plastové fľaše v okolí minerálnych prameňov. Zároveň si pripomenuli 70. výročie deportácie Židov z našej obce. Zvukovú kulisu filmu vytvorili žiačky hrou na flaute. Dokonca sme do filmu dokázali „zamontovať“ Zbor Židov od G. Verdiho. Vo filme hrali nerómski žiaci i Rómovia. Opäť len tak mimochodom, vážne sme vtedy s mojím mladým počítačovým odborníkom a scenáristom zo 7. ročníka rozvíjali myšlienku vytvorenia celoslovenského festivalu ekologických filmov základných škôl – podľa vzoru Medzinárodného festivalu horských filmov v Poprade. (Čo keby sa tejto myšlienky niekto ujal?)

Spružniť vyučovací proces

Mať spolu dve hodiny dejepisu, občianskej výchovy, zemepisu, prírodopisu, hudobnej výchovy, resp. ich kombináciu mimo školy je za súčasnej situácie v mnohých školách takmer nemožné, resp. človek sa musí doprosovať, aby dostal výnimku. Jedna hodina je málo a naplánovať dobré počasie do tematického plánu je tiež problém. Povedané inými slovami, rozvrh hodín je zákon a tematický plán treba plniť až do roztrhnutia tela podľa dátumu na kúsku papiera. Účel sa zmenil na údel, ak by sme chceli stručne vyjadriť podstatu problému slovami jednej pesničky českého speváka H. Nedvěda. Myslím si, že dozrieva čas pristúpiť flexibilnejšie k rozvrhu hodín i k právomociam učiteľa. V školách s väčším počtom rómskych žiakov to považujem za nevyhnutnosť. Na všetko treba mať súhlas. Stalo sa mi, že na pracovnom vyučovaní v mojej triede som naplánoval výrobu čokolády ako tradičnej vianočnej ozdoby na stromček (v časoch môjho detstva). Nevedel som však, že nultý ročník má v kuchynke dočasne náhradnú triedu. Keď som sa to dozvedel, veľmi ma to potešilo. Ani ma nenapadlo utekať za nadriadeným. Vznikla totiž možnosť vyskúšať si experiment, ktorý som mohol vidieť v anglickej škôlke. Moja vnučka bola v skupine, ktorú tvorili deti od dvoch do piatich rokov. Teraz vznikla situácia, keď v jednej triede boli šesť- a trinásťročné deti. Stačil mi dohovor s kolegom (boli to rómske triedy) a žiaci začali variť čokoládu. Po hodine mi bolo vytknuté, že som narušil vzdelávací proces v nultom ročníku. Keď k tomu pripočítam, že som ingrediencie kúpil z vlastných peňazí, čokoláda mi poriadne zhorkla. Našťastie, spokojné boli aspoň deti – spoločne si pomaškrtili na sladkostiach.

Krátke zhrnutie: V čase internetu naše školy, podľa môjho názoru, ešte neurobili dostatočnú sebareflexiu. Je tu taký široký priestor na zmeny, že každá pozitívna zmena musí školu nabiť pozitívnou energiou. Veď nemôžeme donekonečna rozširovať encyklopédiu v hlavách detí, najmä v tzv. výchovných predmetoch. Nečudujme sa, že naše deti už nechcú ticho počúvať naše poučovanie a časté výčitky.

Zážitkové učenie sa je jednou z ciest progresívneho učenia a škola v prírode vytvára široký priestor na jeho realizáciu. V neposlednom rade pomáha vyrovnávať napätia medzi žiakmi a učiteľmi, preventívne zabraňuje vzniku ponorkovej choroby. Bez ohľadu, či pracujeme s rómskymi, alebo nerómskymi deťmi. Škola v prírode je však len jedna z mnohých možností, ktoré môžu progresívne narušiť školské stereotypy.

Meniť a zmeniť sa

Minister školstva hovorí, keď som dobre rozumel, o prehodnotení kreditov. Nie je tu v tejto súvislosti príležitosť upriamiť jeho pozornosť na ľudí, ktorí budú niesť najväčšie bremeno napredovania rómskej reformy? Nemám prehľad, koľko finančných prostriedkov je vynaložených na projekt „kreditov“ a zaplatenie školiteľov. Len si myslím, že viac konkrétnej roboty by sa urobilo, keby školitelia – erudovaní odborníci, resp. členovia komisií na udeľovanie kreditov boli radšej platení ako vedúci projektových skupín z radov učiteľov či koordinátori projektov v rámci rómskej reformy. Napr. ako koordinátori (poradcovia) nosných projektov v okrese Kežmarok. Podľa môjho názoru doterajší spôsob získavania kreditov má minimálny efekt. Väčšina učiteľov vyhľadáva nové poznatky aj bez kreditov. Inú cestu ako celoživotné vzdelávanie ani nemajú, keď nechcú, aby ich žiaci predbehli. Oveľa väčším problémom je uplatňovanie získaných poznatkov v škole a najmä vytváranie prajnej atmosféry na inovačné zmeny v podmienkach rómskej reformy. Tu je každá pomoc vítaná.

V súvislosti so štrajkom učiteľov za vyššie platy som veľakrát počúval o potrebe hľadania druhej práce mimo školy. Pritom práce v škole je ako na kostole. Len ju treba zaplatiť. Napr. sa hovorí o potrebe skvalitniť sociálnu prácu v škole. Kto iný má lepšiu štartovaciu pozíciu pre tento druh práce, keď pedagógovia sú denne v kontakte s deťmi zo sociálne málo podnetného prostredia? Nechcem urobiť z každého učiteľa sociálneho pracovníka. Už len preto nie, lebo sa to nedá naučiť, musíte to mať v sebe, nepomôže ani desať kreditov. Ja som túto prácu robil v podstate zadarmo. Ale nemal by som odvahu niekomu prikázať, aby v tejto oblasti pracoval bez finančnej odmeny. V našej škole som pritom mal šťastie na mladých pedagógov, ktorí by dokázali túto prácu vykonávať možno ešte lepšie ako ja. Veď uvážte. Jeden z nich sa dokonca pustil do učenia sa rómskeho jazyka. Nemal ani problém zobrať mojich chlapcov z triedy na hokejový zápas do Popradu (vzdialeného 25 km). Taktiež bol pripravený bez finančnej odmeny pracovať v našom projekte školského klubu. Takéto typy učiteľov sa určite nájdu aj v iných školách. Len ich treba objaviť a zaplatiť – kým si medzitým nepohľadajú inú prácu na zvýšenie životnej úrovne.

O starších učiteľoch niekedy počuť, že sa nevedia vyrovnávať, prispôsobiť životu detí v našej krajine. Je v tom kus pravdy. Ja sa doteraz neviem vyrovnať ani s pohľadom na rómske deti vyberajúce v sviatok-nesviatok kontajnery pred naším činžiakom. Vy ste sa s tým už vyrovnali?

Môžeme mať rozdielne názory na výchovu detí. V jednom by sme sa však mali zhodnúť: reforma by mala byť aj o dôstojnosti žiaka a učiteľa.

PhDr. Jozef SMREK,
Spišská Nová Ves
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Konzumácia legálnych a nelegálnych drog u žiakov základných a stredných škôl

Realizácia výskumu zameraného na konzumáciu legálnych a nelegálnych drog medzi žiakmi 7., 8. a 9. ročníkov základných škôl a žiakmi 1. až 3. ročníkov všetkých typov stredných škôl nadväzovala na výskumné úlohy realizované Ústavom informácií a prognóz školstva v rokoch 2001, 2003 a 2009. Úloha mala kontinuálny charakter a jej cieľom bolo zachytiť a porovnať vývojové trendy názorov a postojov žiakov základných a stredných škôl týkajúcich sa užívania legálnych a nelegálnych drog.

Dotazník bol tvorený tak, aby sa zachovala kontinuita v oblastiach fajčenie tabakových výrobkov, konzumácia alkoholu a nelegálnych drog z rokov 2001, 2003 a 2009. Vo vzťahu k skúsenostiam žiakov základných a stredných škôl bolo analyzované aj ich rodinné prostredie a činnosť rovesníckych skupín s cieľom poukázať na ich vplyv pri vytváraní postojov dieťaťa k týmto negatívnym spoločenským javom. Získané výsledky výskumu bolo možné navzájom porovnávať a poukázať nielen na vývinové trendy v predmetnej oblasti, ale aj na rozdiely medzi žiakmi základných a stredných škôl. Výskum bol realizovaný s finančnou podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu (MŠVVaŠ) SR a zúčastnilo sa ho 732 žiakov základných škôl vo veku od 12 do 16 rokov a 810 žiakov stredných škôl vo veku od 15 do 18 rokov.

Fajčenie tabakových výrobkov

Alkohol a cigarety predstavujú na Slovensku najfrekventovanejšie drogy a sú pálčivým celospoločenským problémom, ktorý sa dotýka aj detí a mládeže. Tabak spoločne s alkoholom patrí k tzv. legálnym drogám, ktoré sú predávané voľne a bez obmedzenia. Na ochotu experimentovať s fajčením tabakových výrobkov má u detí a mladých ľudí veľký vplyv reklama, rovesnícka skupina, ale najmä osobný príklad rodičov a učiteľov.

Základné školy

Výsledky výskumu ukázali, v súbore **žiakov základných škôl** fajčilo denne 9,6 % respondentov, občas si zapálilo cigaretu 7,1 % opýtaných a k nefajčiarom patrilo až 83,3 % žiakov základných škôl. Respondenti, ktorí fajčili denne, uvádzali najfrekventovanejšiu spotrebu 3 (13,0 %), 5 (29,0 %) a 10 (21,7 %) cigariet, opýtaní, ktorí si cigaretu zapálili len občas, vyfajčili najčastejšie 2 (21,2 %), 5 (36,5 %) alebo 10 (13,5 %) cigariet týždenne.

Denne fajčilo 10,2 % dievčat a 8,9 % chlapcov a občas si zapálilo cigaretu 8,9 % chlapcov a 5,3 % dievčat. K nefajčiarom patrilo 82,2 % chlapcov a 84,5 % dievčat. K najsilnejším fajčiarom patrili opýtaní vo veku 16 rokov, pretože v tomto podsúbore bol zistený výrazne vyšší počet žiakov základných škôl, ktorí fajčili denne (16 rokov: 18,8 %, 15 rokov: 16,3 %, 14 rokov: 9,8 %, 13 rokov: 2,0 %, 12 rokov: 0 %) aj občas (16 rokov: 12,5 %, 15 rokov: 9,8 %, 14 rokov: 7,2 %, 13 rokov: 4,0 %, 12 rokov: 2,7 %). Zároveň bol u najstarších respondentov zaznamenaný najnižší počet nefajčiarov (16 rokov: 68,8 %, 15 rokov: 73,8 %, 14 rokov: 82,9 %, 13 rokov: 94,0 %, 12 rokov: 97,3 %). Prezentované zistenia ukázali, že k pravidelným fajčiarom nepatril nikto vo vekovej skupine 12 rokov, avšak počet pravidelných aj občasných fajčiarov stúpal zároveň so zvyšujúcim sa vekom respondentov. Pomerne vysoký nárast opýtaných, ktorí fajčia, bol zistený v skupine 14- a 15-ročných opýtaných. Z týchto dôvodov by bolo dobré venovať pozornosť preventívnym aktivitám zameraným proti fajčeniu najmä vo vekovej skupine 14- a 15-ročných žiakov.

K pravidelným fajčiarom patrili najmä žiaci základných škôl žijúci v mestách s počtom obyvateľov od 10 001 do 50 000 (11,5 %; od 50 001 do 100 000: 4,5 %, viac než 100 000: 7,5 %, od 2 001 do 10 000: 9,5 %, menej než 2 000: 8,9 %), pričom najvyšší počet občasných fajčiarov bol zistený v rovnakých aglomeračných jednotkách (od 10 001 do 50 000: 10,1 %, menej než 2 000: 3,3 %, od 2 001 do 10 000 a viac než 100 000: zhodne po 7,5 %, od 50 001 do 100 000: 4,5 %). K nefajčiarom patrilo až 91,0 % opýtaných s trvalým bydliskom v mestách s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000, zatiaľ čo v mestách s počtom obyvateľov od 10 001 do 50 000 nefajčili viac než tri štvrtiny opýtaných (78,4 %; menej než 2 000: 87,8 %, od 2 001 do 10 000: 83,0 %, viac ako 100 000: 85,0 %). Najvyšší počet pravidelných fajčiarov žil v Košickom (14,1 %) a Trnavskom kraji (11,6 %; Bratislavský kraj: 9,4 %, Trenčiansky kraj: 6,3 %, Žilinský a Banskobystrický kraj: zhodne po 10,0 %, Prešovský kraj: 10,8 %), v Nitrianskom kraji patrilo k denným fajčiarom iba 5,3 % opýtaných. Najvyšší počet príležitostných fajčiarov bol zaznamenaný u žiakov základných škôl s trvalým bydliskom v Trnavskom (10,5 %) a Trenčianskom kraji (12,7 %; Bratislavský kraj: 5,9 %, Žilinský kraj: 6,0 %, Banskobystrický kraj: 8,6 %, Prešovský kraj: 6,9 %, Košický kraj: 8,1 %), pričom v Nitrianskom kraji bol opäť zistený najnižší počet opýtaných (6,4 %), ktorí si cigaretu zapálili iba občas. K nefajčiarom patrili najmä respondenti žijúci v Nitrianskom kraji (88,3 %; Bratislavský kraj: 84,7 %, Trenčiansky kraj: 81,0 %, Žilinský kraj: 84,0 %, Banskobystrický kraj: 81,4 %, Prešovský kraj: 82,3 %), zatiaľ čo v Trnavskom (77,9 %) a Košickom kraji (77,8 %) nefajčili približne tri štvrtiny opýtaných. Z prezentovaných dát vyplynulo, že najviac pravidelných fajčiarov a najmenej nefajčiarov pochádzalo z Košického a Trnavského kraja, pričom najlepšia situácia v oblasti fajčenia tabakových výrobkov bola zaznamenaná u opýtaných s trvalým bydliskom v Nitrianskom kraji.

Komparácia ukázala, že **od roku 2001** výrazne stúpol počet opýtaných, ktorí fajčili každý deň, pričom bol zistený pokles počtu respondentov, ktorí si cigaretu zapálili len občas alebo patrili k nefajčiarom. Sústavne stúpajúci počet pravidelných fajčiarov a klesajúci počet nefajčiarov bol vzhľadom na vek respondentov hodnotený negatívne (pozri tab. 1).

Stredné školy

Výsledky výskumu u **žiakov stredných škôl** ukázali, že denne fajčilo až 23,7 % respondentov a 11,7 % opýtaných si cigaretu zapálilo občas. K nefajčiarom patrilo 64,6 % stredoškolákov. Opýtaní, ktorí fajčili denne, mali najfrekventovanejšiu spotrebu 5 (16,9 %), 10 (23,8 %) alebo 20 (8,5 %) cigariet. Respondenti, ktorí si cigaretu zapálili len občas, vyfajčili najčastejšie 2 (15,6 %), 5 (23,3 %) a 10 (18,9 %) cigariet týždenne.

K pravidelným fajčiarom patrila necelá tretina (28,3 %) chlapcov a 19,7 % dievčat, občas si zapálilo cigaretu približne 13,4 % dievčat a 9,8 % chlapcov. K nefajčiarom sa radilo 66,9 % dievčat a 61,9 % chlapcov. Zároveň so zvyšujúcim sa vekom respondentov stúpal aj počet stredoškolákov, ktorí fajčili pravidelne (15 rokov: 13,1 %, 16 rokov: 21,4 %, 17 rokov: 26,9 %, 18 rokov: 27,5 %), zatiaľ čo k príležitostným fajčiarom patrili najmä opýtaní vo veku 16 rokov (13,6 %; 17 rokov: 11,3 %, 18 rokov: 11,5 %, 15 rokov: 9,4 %). Nefajčili viac než tri štvrtiny najmladších respondentov (15 rokov: 77,5 %), pričom najmenej nefajčiarov bolo zistených v skupine opýtaných vo veku 17 a 18 rokov (16 rokov: 65,0 %, 17 rokov: 61,8 %, 18 rokov: 61,0 %). Žiaci stredných odborných škôl (SOŠ) si častejšie než gymnazisti (G) zapálili cigaretu denne (SOŠ: 28,2 %, G: 8,6 %) aj príležitostne (SOŠ: 12,8 %, G: 8,1 %), zatiaľ čo nefajčilo 83,3 % gymnazistov a viac než polovica (59,0 %) žiakov SOŠ.

K pravidelným fajčiarom patrila približne necelá tretina opýtaných pochádzajúcich zo všetkých sledovaných aglomeračných

jednotiek (menej než 2 000 obyvateľov: 24,3 %, od 2 001 do 10 000: 22,3 %, od 10 001 do 50 000: 23,4 %, od 50 001 do 100 000: 26,7 %, viac než 100 000: 25,0 %), občas si zapálili cigaretu najčastejšie mladí obyvatelia najväčších miest na Slovensku (viac než 100 000: 14,3 %, od 50 001 do 100 000: 8,3 %, od 10 001 do 50 000: 10,8 %, od 2 001 do 10 000: 12,5 %, menej než 2 000: 12,4 %). K nefajčiarom patrilo asi 65,0 % opýtaných žijúcich v malých a vo väčších mestách (menej než 2 000: 63,3 %, od 2 001 do 10 000: 65,2 %, od 10 001 do 50 000: 65,8 %, od 50 001 do 100 000: 65,0 %), pričom rovnako odpovedalo 60,7 % stredoškolákov s trvalým bydliskom v mestách s počtom obyvateľov vyšším ako 100 000. Každý deň si zapálili cigaretu najmä opýtaní pochádzajúci z Trnavského (30,7 %), Nitrianskeho (28,9 %) a Bratislavského kraja (28,7 %; Trenčiansky kraj: 17,6 %, Žilinský kraj: 25,2 %, Banskobystrický kraj: 17,9 %, Košický kraj: 27,8 %), zatiaľ čo v Prešovskom kraji pravidelne fajčilo len 14,2 % respondentov. Najvyšší počet príležitostných fajčiarov bol zaznamenaný v Prešovskom kraji (16,5 %; Bratislavský kraj: 12,6 %, Nitriansky kraj: 11,4 %, Banskobystrický kraj: 13,7 %, Košický kraj: 13,4 %), v Trnavskom (7,9 %), Trenčianskom (8,2 %) a Žilinskom kraji (8,7 %) patrilo k občasným fajčiarom menej než 10 % oslovených stredoškolákov. Nefajčili necelé tri štvrtiny opýtaných žijúcich v Trenčianskom kraji (74,2 %) a viac než 60 % respondentov s trvalým bydliskom v Trnavskom (61,4 %), Žilinskom (66,1 %), Banskobystrickom (68,4 %) a Prešovskom kraji (69,3 %). Najnižší počet opýtaných, ktorí nefajčili, bol zaznamenaný v Bratislavskom (58,7 %), Nitrianskom (59,7 %) a Košickom kraji (58,8 %).

Z komparácie výskumných dát je zrejmé, že **od roku 2001** mierne stúpol počet žiakov stredných škôl, ktorí fajčili denne, pričom bol zistený pokles počtu opýtaných, ktorí si cigaretu zapálili iba občas. Počet opýtaných, ktorí nefajčili, sa od roku 2001 výraznejšie nezmenil (pozri tab. 2).

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Komparácia údajov ukázala, že stredoškoláci vo vyššom počte patrili k pravidelným aj príležitostným fajčiarom. V skupine žiakov základných škôl nefajčilo až 83,3 % opýtaných, zatiaľ čo u stredoškolákov rovnako odpovedalo iba 64,6 % respondentov (pozri graf 1).

Konzumácia alkoholu

Základné školy

Výsledky výskumu zamerané na konzumáciu alkoholu u žiakov základných škôl ukázali, že často (denne a viackrát týždenne) pilo tento druh nápojov 7,9 % **žiakov základných škôl**, príležitostne siahlo po pohári s alkoholom 57,5 % opýtaných a viac než tretina (34,6 %) respondentov alkoholické nápoje nepila vôbec.

Chlapci pili alkoholické nápoje vo vyššom počte často (chlapci: 11,7 %, dievčatá: 4,3 %), pričom dievčatá v omnoho vyššej miere patrili k príležitostným konzumentom týchto nápojov (dievčatá: 62,8 %, chlapci: 52,0 %). Alkohol vôbec nepilo 36,3 % chlapcov a 32,9 % dievčat. Často požívali alkoholické nápoje najmä respondenti vo veku 15 (12,2 %) a 16 rokov (12,5 %; 12 rokov: 2,7 %, 13 rokov: 3,5 %, 14 rokov: 7,7 %), príležitostnú konzumáciu týchto nápojov priznalo viac ako 60 % žiakov základných škôl vo veku 15 (61,6 %) a 16 rokov (62,5 %; 14 rokov: 57,4 %, 13 rokov: 52,8 %, 12 rokov: 54,1 %). K abstinentom patrilo približne 40 % opýtaných vo veku 12 (43,2 %) a 13 rokov (43,7 %), viac ako tretina (34,9 %) štrnásťročných respondentov a asi štvrtina žiakov základných škôl vo veku 15 (26,2 %) a 16 rokov (25,0 %). Prezentované údaje potvrdili, že zároveň so zvyšujúcim sa vekom žiakov základných škôl stúpal počet opýtaných, ktorí pili tento druh nápojov často a príležitostne, a klesal počet respondentov, ktorí alkoholické nápoje nepožívali vôbec. Tieto zistenia je možné vzhľadom na vek respondentov považovať za alarmujúce.

Alkohol nepilo viac než 40,0 % respondentov pochádzajúcich z Nitrianskeho (45,0 %) a Prešovského kraja (41,6 %; Bratislavský kraj: 33,0 %, Trenčiansky kraj: 36,2 %, Žilinský kraj: 38,0 %, Košický kraj: 39,4 %), zatiaľ čo v Trnavskom (20,0 %) a Banskobystrickom kraji (21,2 %) patrila k abstinentom iba pätina opýtaných. Príležitostne konzumovali alkoholické nápoje najmä žiaci základných škôl pochádzajúci z Banskobystrického (70,0 %) a Trnavského kraja (68,4 %; Bratislavský a Trenčiansky kraj: zhodne po 60,0 %, Žilinský kraj: 51,0 %, Prešovský kraj: 51,5 %, Košický kraj: 52,5 %), zatiaľ čo najnižší počet občasných konzumentov alkoholu pochádzal z Nitrianskeho kraja (49,5 %). Častú konzumáciu alkoholu uvádzali najmä respondenti s trvalým bydliskom v Trnavskom (11,6 %) a Žilinskom kraji (11,0 %), v nižšom počte pili často tieto nápoje aj opýtaní s trvalým bydliskom v Bratislavskom (7,0 %), Nitrianskom (5,5 %), Banskobystrickom (8,8 %), Prešovskom (6,9 %) a Košickom kraji (8,1 %). V najnižšom počte uvádzali vysokú frekvenciu požívania alkoholu respondenti pochádzajúci z Trenčianskeho kraja (3,8 %). Zvýšená konzumácia alkoholických nápojov bola zistená u respondentov žijúcich v Trnavskom a Banskobystrickom kraji, pričom v najnižšom počte požívali alkoholické nápoje žiaci základných škôl pochádzajúci z Nitrianskeho a Prešovského kraja.

Komparácia dát za roky 2009 a 2012 ukázala pokles počtu častých konzumentov alkoholických nápojov, pričom bolo zistené aj mierne zníženie počtu opýtaných, ktorí tento druh nápojov požívali len príležitostne. Zároveň stúpol počet žiakov základných škôl, ktorí tento druh nápojov nekonzumovali vôbec. Zistené údaje poukázali na skutočnosť, že roku 2012 pili žiaci alkoholické nápoje v nižšej miere než roku 2009, čo bolo hodnotené pozitívne (pozri tab. 3).

Stredné školy

V skupine **žiakov stredných škôl** pila pätina (20,4 %) opýtaných alkoholické nápoje často a pri rôznych príležitostiach siahlo po pohári s týmto nápojom až 67,2 % respondentov. Len 12,4 % stredoškolákov nepilo žiadne alkoholické nápoje.

Často požívali alkohol vo výrazne vyššom počte chlapci (30,2 %; dievčatá: 11,8 %), avšak dievčatá ho vo vyššej miere pili príležitostne (75,9 %; chlapci: 57,1 %). Alkoholické nápoje si neobľúbil približne rovnaký počet respondentov v obidvoch sledovaných podsúboroch (dievčatá: 12,3 %, chlapci: 12,7 %). Zároveň so zvyšujúcim sa vekom žiakov stredných škôl stúpal aj počet opýtaných, ktorí pili alkohol často (15 rokov: 10,9 %, 16 rokov: 18,6 %, 17 rokov: 18,9 %, 18 rokov: 25,4 %), zatiaľ čo príležitostne požívali tento druh nápojov najmä najmladší respondenti (15 rokov: 73,4 %, 16 rokov: 65,5 %, 17 rokov: 65,9 %, 18 rokov: 68,1 %). Alkoholické nápoje vôbec nepilo približne 15,0 % respondentov vo veku od 15 do 17 rokov (15 rokov: 15,7 %, 16 rokov: 15,9 %, 17 rokov: 15,2 %), pričom v skupine najstarších opýtaných rovnako odpovedalo iba 6,5 % stredoškolákov. Z prezentovaných výsledkov výskumu vyplynulo, že najčastejšie pili alkoholické nápoje najstarší respondenti, ktorí už mali 18 rokov a boli dospelí, avšak vzhľadom na vek žiakov stredných škôl je potrebné zistenú situáciu považovať za negatívnu.

V skupine žiakov SOŠ a gymnázií boli v konzumácii alkoholu zistené len minimálne rozdiely. Alkoholické nápoje často konzumovalo 20,5 % gymnazistov a 18,3 % žiakov SOŠ a príležitostné popíjanie alkoholu priznalo zhodne po 67,2 % opýtaných z obidvoch typov stredných škôl. Tento druh nápojov si neobľúbilo 14,5 % žiakov stredných odborných škôl a 12,3 % gymnazistov.

Približne pätina opýtaných zo všetkých aglomeračných jednotiek požívala alkohol často (menej než 2 000 obyvateľov: 20,2 %, od 2 001 do 10 000: 19,6 %, od 10 001 do 50 000: 20,7 %, od 50 001 do 100 000: 20,1 %), zatiaľ čo v skupine respondentov s trvalým bydliskom v najväčších mestách uvádzalo častú frekvenciu popíjania len 14,3 % stredoškolákov. Príležitostne siahli po pohári s týmto druhom nápojov najmä respondenti pochádzajúci z miest s počtom obyvateľov vyšším ako 100 000 (71,4 %; od 50 001 do 100 000: 58,3 %, od 10 001 do 50 000: 68,4 %, od 2 001 do 10 000: 67,9 %, menej než 2 000: 68,2 %). K abstinentom patrili najmä opýtaní žijúci v mestách s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000 (21,6 %; viac ako 100 000: 14,3 %, od 10 001 do 50 000: 10,9 %, od 2 001 do 10 000: 12,5 %, menej než 2 000: 11,6 %). Z prezentovaných údajov je zrejmé, že alkoholické nápoje najčastejšie pili opýtaní s trvalým bydliskom vo veľkých mestách s počtom obyvateľov od 10 001 do 50 000, zatiaľ čo najlepšia situácia bola zaznamenaná v skupine žiakov stredných škôl pochádzajúcich z miest s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000. Častú konzumáciu alkoholu priznali najmä opýtaní žijúci v Trenčianskom (27,0 %), Nitrianskom (24,5 %) a Košickom kraji (23,7 %; Bratislavský kraj: 19,5 %, Trnavský kraj: 18,8 %, Prešovský kraj: 21,2 %), zatiaľ čo v najnižšom počte uviedli túto frekvenciu požívania alkoholu opýtaní pochádzajúci zo Žilinského (14,5 %) a z Banskobystrického kraja (13,7 %). K príležitostným konzumentom alkoholických nápojov patrilo viac ako 70,0 % opýtaných s trvalým bydliskom v Žilinskom kraji (71,8 %; Bratislavský kraj: 69,0 %, Trnavský kraj: 69,3 %, Nitriansky kraj: 68,4 %, Banskobystrický kraj: 67,4 %, Košický kraj: 68,0 %), najnižší počet stredoškolákov, ktorí konzumovali alkohol občas, žil v Trenčianskom (62,4 %) a Prešovskom kraji (61,4 %). Najviac stredoškolákov, ktorí si tento druh nápojov neobľúbili, pochádzalo z Banskobystrického (18,9 %) a Prešovského kraja (17,4 %; Bratislavský kraj: 11,5 %, Trnavský kraj: 11,9 %, Trenčiansky kraj: 10,6 %, Žilinský kraj: 13,7 %, Košický kraj: 8,3 %), v Nitrianskom kraji sa k abstinentom prihlásilo len 7,1 % opýtaných. Najlepšia situácia v požívaní alkoholických nápojov bola zistená u respondentov žijúcich v Banskobystrickom kraji, zatiaľ čo najvyšší počet konzumentov týchto nápojov pochádzal z Trenčianskeho, Nitrianskeho a Košického kraja.

Od roku 2001 výrazne klesol počet častých konzumentov alkoholu, zároveň však vo vyššej miere stúpol počet žiakov stredných škôl, ktorí požívali tento druh nápojov príležitostne. Len veľmi mierne sa zvýšil počet opýtaných, ktorí alkohol nepili vôbec (pozri tab. 4).

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z porovnávaných dát vyplynulo, že žiaci stredných škôl vo výrazne vyššom počte konzumovali alkoholické nápoje často (20,4 %; ZŠ: 7,9 %) aj príležitostne (67,2 %; ZŠ: 57,5 %), pričom v skupine žiakov základných škôl bol zistený výrazne vyšší počet opýtaných, ktorí alkoholické nápoje nepijú vôbec (34,6 %; SŠ: 12,4 %) – pozri graf 2.

Nadmerná konzumácia alkoholu

Základné školy

Z výsledkov výskumu vyplynulo, že v skupine **žiakov základných škôl** sa ešte nikdy neopilo 61,9 % opýtaných a jednorazové skúsenosti s nadmernou konzumáciou alkoholu malo 15,3 % žiakov. Občas sa po požití alkoholu opila asi pätina (19,9 %) respondentov a 2,9 % opýtaných sa priznalo, že pod vplyvom alkoholu bývajú často. Tieto zistenia sú vzhľadom na vek respondentov považované za negatívne, pretože z praxe je známe, že deti a mladí ľudia pod vplyvom alkoholu sa veľmi často stávajú nielen páchateľmi, ale aj obeťami trestnej činnosti.

Ešte nikdy sa neopilo 63,6 % dievčat a 60,1 % chlapcov. Jednorazové skúsenosti s nadmerným požitím alkoholu priznalo zhodne asi 15,0 % opýtaných v obidvoch sledovaných skupinách (chlapci: 15,6 %, dievčatá: 15,0 %), avšak chlapci sa vo vyššom počte opili občas (20,9 %; dievčatá: 19,0 %) aj často (3,4 %; dievčatá: 2,4 %). Z uvedeného je zrejmé, že chlapci zažívali túto nepríjemnú situáciu vo vyššej miere než dievčatá. Pocit opitosti nikdy nezažilo až 83,8 % najmladších opýtaných a zároveň so stúpajúcim vekom žiakov základných škôl klesal počet respondentov, ktorí neboli opití ešte nikdy (13 rokov: 76,4 %, 14 rokov: 63,4 %, 15 rokov: 47,3 %, 16 rokov: 31,3 %). Výnimočne sa táto nepríjemná situácia stala žiakom základných škôl najčastejšie vo veku 15 (32,7 %) a 16 rokov (31,3 %; 14 rokov: 16,6 %, 13 rokov: 9,0 %, 12 rokov: 10,8 %). Najstarší respondenti sa omnoho častejšie než ostatní opili často (16 rokov: 7,5 %, 15 rokov: 4,1 %, 14 rokov: 2,6 %, 13 rokov: 2,5 %), pričom v skupine respondentov vo veku 12 rokov neuviedol túto frekvenciu nadmerného požívania alkoholu nikto. V podsúbore najstarších žiakov základných škôl bol zistený najvyšší počet opýtaných, ktorí mali s nadmernou konzumáciou alkoholu aj jednorazové skúsenosti (16 rokov: 30,0 %, 15 rokov: 15,9 %, 14 rokov: 17,4 %, 13 rokov: 12,1 %, 12 rokov: 5,4 %). Z prezentovaných údajov vyplynulo, že najviac skúseností s nadmerným požívaním alkoholických nápojov mali najstarší respondenti, pričom najlepšia situácia bola zaznamenaná v skupine opýtaných vo veku 12 rokov.

Ešte nikdy sa po požití alkoholu neopili viac ako tri štvrtiny mladých obyvateľov Nitrianskeho kraja (76,9 %; Bratislavský kraj: 61,2 %, Trnavský kraj: 53,7 %, Trenčiansky kraj: 68,8 %, Žilinský kraj: 67,0 %, Prešovský kraj: 59,4 %, Košický kraj: 61,6 %), zatiaľ čo v Banskobystrickom kraji nepoznala tento nepríjemný pocit iba necelá polovica opýtaných (45,0 %). Jednorazové skúsenosti priznalo 23,8 % žiakov základných škôl pochádzajúcich z Banskobystrického kraja, necelá pätina respondentov s trvalým bydliskom v Bratislavskom (16,5 %), Trnavskom, Prešovskom (zhodne po 16,8 %), Trenčianskom (17,5 %) a Košickom kraji (17,2 %), pričom v Nitrianskom (11,0 %) a Žilinskom kraji (5,0 %) malo tieto skúsenosti najmenej opýtaných. Občas sa táto situácia stala necelej tretine žiakov základných škôl žijúcich v Banskobystrickom

Tab. 1: Fajčenie tabakových výrobkov žiakom základnej školy (v %)

	2001	2003	2009	2012
fajčí denne	2,9	3,5	7,9	9,6
fajčí občas	12,0	13,0	9,2	7,1
nefajčí	85,1	83,5	82,9	83,3

Tab. 2: Fajčenie tabakových výrobkov žiakom strednej školy (v %)

	2001	2003	2009	2012
fajčí denne	21,6	24,6	23,2	23,7
fajčí občas	14,4	13,8	10,2	11,7
nefajčí	64,0	61,6	66,6	64,6

Graf 1: Fajčenie tabakových výrobkov žiakmi základných a stredných škôl

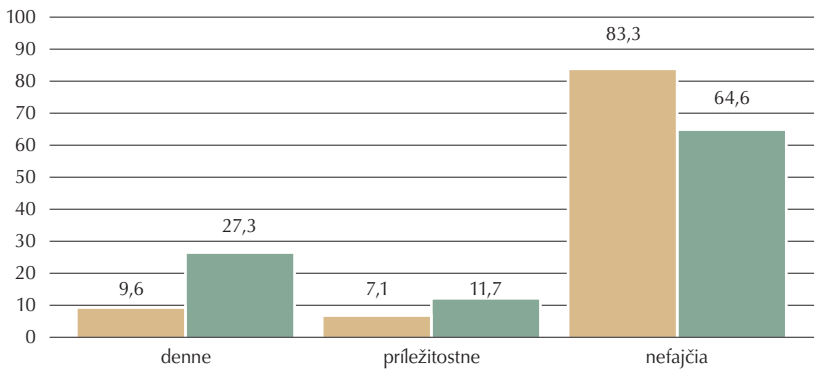

Legenda: ZŠ, SŠ.

Tab. 3: Osobné skúsenosti žiaka základnej školy s konzumáciou alkoholu (v %)

	2009	2012
pije často	10,9	7,9
pije výnimočne, príležitostne	59,2	57,5
alkohol nepije vôbec	29,9	34,6

Tab. 4: Osobné skúsenosti žiaka strednej školy s konzumáciou alkoholu (v %)

	2001	2003	2009	2012
pije často	43,4	41,2	30,5	20,4
pije príležitostne	45,7	47,0	60,4	67,2
nepije	10,9	11,8	9,1	12,4

Graf 2: Konzumácia alkoholu žiakmi základných a stredných škôl

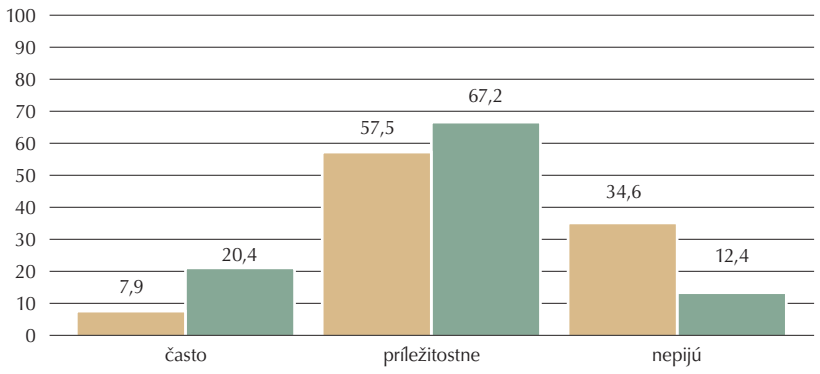

Legenda: ZŠ, SŠ.

(27,3 %), Žilinskom (27,0 %) a Trnavskom kraji (25,2 %; Bratislavský kraj: 17,7 %, Trenčiansky kraj: 11,3 %, Prešovský kraj: 21,8 %, Košický kraj: 19,2 %), v Nitrianskom kraji sa po konzumácii alkoholu občas opilo len 9,9 % opýtaných. Časté nadmerné popíjanie priznali respondenti pochádzajúci z Bratislavského (4,7 %), Trnavského (4,2 %) a Banskobystrického kraja (4,0 %; Trenčiansky kraj: 2,5 %, Nitriansky kraj: 2,2 %, Prešovský a Košický kraj: zhodne po 2,0 %), v Žilinskom kraji rovnako odpovedalo iba 1,0 % opýtaných. Prezentované údaje ukázali, že najhoršia situácia bola zistená v Banskobystrickom kraji, kde bol zaznamenaný vysoký počet opýtaných, ktorí sa opili občas a často, a zároveň najnižší počet respondentov, ktorí neboli opití ešte nikdy. Najmenej skúseností s nadmernou konzumáciou alkoholických nápojov mali žiaci základných škôl s trvalým bydliskom v Žilinskom a Nitrianskom kraji.

Z komparácie údajov je zrejmé, že **oproti zisteniam z roku 2009** sa situácia zmenila iba v malej miere. Zvýšil sa počet opýtaných, ktorí sa po požití alkoholických nápojov opili občas, a v malej miere klesol počet žiakov základných škôl, ktorým sa táto nepríjemná situácia stala raz až dva razy v živote. Na približne rovnakej úrovni zostal počet žiakov základných škôl, ktorí sa po požití alkoholu opili často alebo sa neopili ešte nikdy (pozri tab. 5). Prezentované výsledky výskumu ukázali, že platná legislatíva, ktorá zakazuje predaj a požívanie alkoholických nápojov osobám mladším ako 18 rokov, sa na Slovensku veľmi často porušuje a bolo by treba, aby sa táto situácia začala celoplošne radikálne riešiť.

Stredné školy

V skupine **žiakov stredných škôl** sa ešte nikdy neopilo 24,2 % respondentov a necelá pätina (17,7 %) opýtaných zažila túto situáciu raz alebo dvakrát v živote. Občas sa po požití alkoholu opila viac než polovica (51,1 %) žiakov stredných škôl a 7,0 % respondentov priznalo, že sa im táto nepríjemná situácia stáva často.

Ešte nikdy sa neopila štvrtina (25,7 %) dievčat a 22,5 % chlapcov, pričom jednorazové skúsenosti uvádzali vo vyššej miere dievčatá (21,5 %; chlapci: 13,2 %). Chlapci sa častejšie po požití alkoholu opili občas (53,7 %; dievčatá: 48,8 %) a vo výrazne vyššom počte zažili túto nepríjemnú situáciu často (10,6 %; dievčatá: 3,9 %). Z uvedeného je zrejmé, že výrazne viac skúseností s nadmernou konzumáciou alkoholu mali chlapci než dievčatá. Ešte nikdy sa neopila necelá polovica najmladších respondentov (15 rokov: 45,3 %; 16 rokov: 26,8 %, 17 rokov: 24,5 %), zatiaľ čo v skupine osemnásťročných stredoškolákov nepoznala z vlastných skúseností pocit nadmerného požitia alkoholu len necelá pätina opýtaných (16,7 %). Raz alebo dvakrát v živote sa najčastejšie opili najmladší opýtaní (15 rokov: 20,3 %, 16 rokov: 17,7 %, 17 rokov: 19,3 %, 18 rokov: 15,2 %), zatiaľ čo občas zažívali tieto nepríjemné situácie najstarší stredoškoláci (18 rokov: 61,2 %, 17 rokov: 49,8 %, 16 rokov: 45,5 %, 15 rokov: 32,8 %). Po konzumácii alkoholu sa často opili najmä respondenti vo veku 16 rokov (10,0 %; 17 rokov: 6,4 %, 18 rokov: 6,9 %, 15 rokov: 1,6 %). Prezentované zistenia ukázali, že najmenej skúseností s nadmernou konzumáciou alkoholu mali najmladší respondenti, zatiaľ čo najčastejšie zažívali tieto nepríjemné situácie najstarší opýtaní.

Nikdy v živote sa neopila viac než tretina (33,3 %) gymnazistov a 21,5 % žiakov stredných odborných škôl. Žiaci SOŠ zažili túto nepríjemnú situáciu vo vyššej miere nielen jednorazovo (18,4 %; G: 15,1 %), ale i občas (52,5 %; G: 43,2 %). Po požití alkoholu sa často opilo 7,5 % žiakov SOŠ a 8,4 % gymnazistov. Z uvedených výsledkov výskumu je zrejmé, že pocity spôsobené nadmernou konzumáciou alkoholu z vlastných skúseností poznali vo vyššej miere žiaci stredných odborných škôl než gymnazisti.

Pocit nadmerného požitia alkoholu nikdy nezažila necelá tretina opýtaných vo všetkých sledovaných aglomeračných jednotkách (menej než 2 000 obyvateľov: 25,8 %, od 2 001 do 10 000: 23,2 %, od 10 001 do 50 000: 22,9 %, od 50 001 do 100 000: 23,3 %, viac než 100 000: 28,6 %). Raz alebo dvakrát v živote sa táto nepríjemná situácia stala najmä mladým obyvateľom najmenších obcí (menej než 2 000 obyvateľov: 19,1 %, od 2 001 do 10 000: 17,4 %, od 10 001 do 50 000: 17,7 %, od 50 001 do 100 000: 13,3 %, viac než 100 000: 14,3 %), pričom občas sa opili najmä stredoškoláci pochádzajúci z miest s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000 (55,0 %; viac než 100 000: 53,6 %, menej než 2 000: 49,4 %, od 2 001 do 10 000: 51,4 %, od 10 001 do 50 000: 51,5 %). Častú nadmernú konzumáciu alkoholu priznali najčastejšie žiaci stredných škôl s trvalým bydliskom v obciach s počtom obyvateľov od 2 001 do 10 000 (8,0 %) a v mestách s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000 (8,3 %; menej než 2 000: 5,6 %, od 10 001 do 50 000: 7,8 %, viac než 100 000: 3,6 %). Žiadne skúsenosti s nadmerným požitím alkoholu nemala tretina respondentov žijúcich v Žilinskom kraji (31,1 %; Bratislavský kraj: 25,3 %, Trnavský kraj: 24,8 %, Trenčiansky kraj: 22,4 %, Nitriansky kraj: 20,2 %, Banskobystrický kraj: 26,3 %, Prešovský kraj: 24,4 %), zatiaľ čo v Košickom kraji nepoznalo účinky nadmernej konzumácie len 19,6 % žiakov stredných škôl. Jednorazové skúsenosti mali najmä opýtaní pochádzajúci z Banskobystrického (23,2 %), Prešovského (22,8 %), Košického (21,6 %) a Nitrianskeho kraja (20,2 %; Bratislavský kraj: 14,9 %, Trnavský kraj: 9,9 %, Trenčiansky kraj: 16,5 %, Žilinský kraj: 10,7 %), občas sa po konzumácii alkoholu opili respondenti s trvalým bydliskom v Trnavskom (60,4 %) a Žilinskom kraji (55,3 %; Bratislavský kraj: 51,7 %, Trenčiansky kraj: 51,8 %, Nitriansky kraj: 47,3 %, Banskobystrický a Košický kraj: zhodne po 47,4 %, Prešovský kraj: 48,0 %). Častú nadmernú konzumáciu alkoholických nápojov priznali opýtaní žijúci v Nitrianskom (12,3 %) a Košickom kraji (11,3 %; Bratislavský kraj: 8,0 %, Trnavský kraj: 5,0 %, Trenčiansky kraj: 9,4 %, Prešovský kraj: 4,7 %), zatiaľ čo v Žilinskom (2,9 %) a Banskobystrickom kraji (3,2 %) rovnako odpovedali asi 3 % stredoškolákov. Z prezentovaných údajov vyplynulo, že najhoršia situácia bola zistená v Nitrianskom a Košickom kraji, pričom v najnižšej miere sa po požití alkoholu opili respondenti pochádzajúci zo Žilinského kraja.

Tab. 5: Nadmerná konzumácia alkoholu žiakom základnej školy (v %)

	2009	2012
opil sa raz, dva razy v živote	18,7	15,3
opije sa občas	17,1	19,9
opíja sa často	2,4	2,9
nikdy sa neopil	61,8	61,9

Tab. 6: Nadmerná konzumácia alkoholu žiakom strednej školy (v %)

	2001	2003	2009	2012
opil sa raz, dva razy v živote	27,8	24,4	19,3	17,7
opije sa občas	39,2	45,9	45,4	51,1
opíja sa často	3,9	4,4	9,4	7,0
nikdy sa neopil	29,1	25,3	25,9	24,2

Graf 3: Nadmerné požívanie alkoholu žiakmi základných a stredných škôl

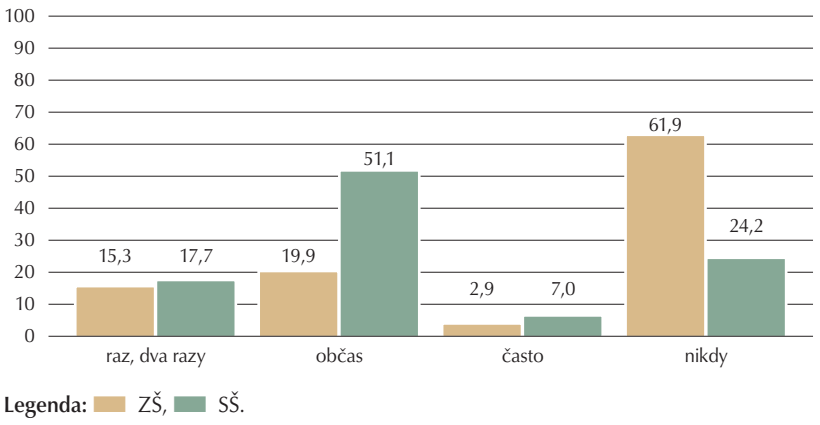

Tab. 7: Konzumácia nelegálnych drog žiakom základnej školy (v %)

	2009	2012
užil drogy	16,2	22,1
neužil drogy	82,6	77,0
neodpovedal	1,2	0,9

Tab. 8: Konzumácia nelegálnych drog žiakom strednej školy (v %)

	2009	2012
užil drogy	37,3	37,8
neužil drogy	60,0	60,7
neodpovedal	2,7	1,5

Graf 4: Užívanie nelegálnych drog žiakmi základných a stredných škôl

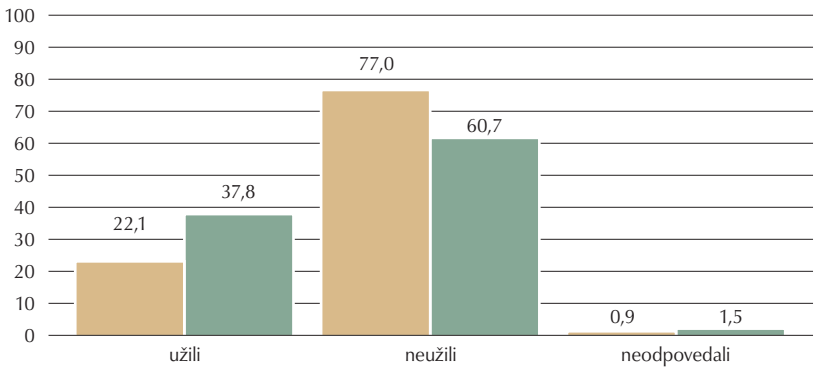

Z komparácie údajov je zrejmé, že **od roku 2001** sa znížil počet opýtaných, ktorí ešte nikdy neboli opití, a klesol aj počet respondentov, ktorí túto nepríjemnú situáciu zažili raz alebo dvakrát v živote. Zvýšil sa počet stredoškolákov, ktorí sa po požití alkoholu opili občas a často. Porovnané zistenia potvrdili, že v súčasnosti sa žiaci stredných škôl opíjajú vo vyššej miere než roku 2001 (pozri tab. 6).

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z komparácie údajov je zrejmé, že stredoškoláci mali s nadmernou konzumáciou alkoholu omnoho viac skúseností než žiaci základných škôl, ktorí sa vo výrazne vyššej miere ešte nikdy neopili. V podsúbore žiakov stredných škôl bol zistený vyšší počet opýtaných, ktorí sa po požití alkoholických nápojov opili jednorazovo, občas aj často. V skupine žiakov základných škôl bol zaznamenaný najvyšší počet respondentov, ktorí sa ešte nikdy neopili, zatiaľ čo v podsúbore stredoškolákov malo najviac opýtaných občasné skúsenosti s nadmernou konzumáciou alkoholu (pozri graf 3).

Osobné skúsenosti respondentov s užívaním nelegálnych drog

Základné školy

Z výsledkov výskumu vyplynulo, že skúsenosti s užívaním nelegálnych drog priznalo 162 (22,1 %) **žiakov základných škôl**, zápornú odpoveď uviedlo 77,0 % respondentov a 0,9 % opýtaných na túto otázku neodpovedalo vôbec.

Prezentované údaje ukázali, že drogy vyskúšalo 24,3 % chlapcov a 20,1 % dievčat. Najčastejšie s nimi experimentovali opýtaní vo veku 15 rokov (29,4 %; 16 rokov: 12,5 %, 14 rokov: 18,3 %, 13 rokov: 20,1 %, 12 rokov: 13,5 %) a respondenti pochádzajúci z miest s počtom obyvateľov od 10 001 do 50 000 (25,5 %; od 50 001 do 100 000: 18,2 %, viac než 100 000: 22,5 %, od 2 001 do 10 000: 22,0 %, menej než 2 000: 18,9 %). Najviac žiakov základných škôl, ktorí už niekedy užili aspoň jeden druh zakázanej látky, žilo v Trnavskom (32,6 %) a Trenčianskom kraji (27,5 %). V nižšom počte uviedli tieto negatívne skúsenosti respondenti pochádzajúci z Prešovského (24,8 %), Bratislavského (24,7 %), Banskobystrického (22,5 %), zo Žilinského (21,0 %) a z Košického kraja (16,2 %), pričom v najnižšej miere priznali experimentovanie s nelegálnymi drogami opýtaní s trvalým bydliskom v Nitrianskom kraji (8,8 %).

Respondenti, ktorí už vyskúšali drogy, patrili výrazne častejšie medzi fajčiarov, či už pravidelných (užil drogy: 27,8 %, neužil drogy: 4,4 %), alebo príležitostných (užil drogy: 18,5 %, neužil drogy: 3,9 %). V tejto skupine žiakov základných škôl bol zistený omnoho nižší počet nefajčiarov (53,7 %) než u opýtaných, ktorí ešte nikdy zakázané látky neskúšali (91,7 %). Respondenti, ktorí mali skúsenosti s nelegálnymi drogami, patrili vo vyššej miere k častým (užil drogy: 34,7 %, neužil drogy: 6,3 %) a príležitostným konzumentom alkoholu (užil drogy: 67,3 %, neužil drogy: 54,7 %), zatiaľ čo ich rovesníci, ktorí zakázané látky nikdy neužili, vo vyššom počte tieto nápoje nepožívali vôbec (neužil drogy: 42,6 %, užil drogy: 6,1 %).

Od roku 2009 výrazne stúpol počet opýtaných, ktorí užili nelegálne drogy, a znížil sa počet respondentov, ktorí tieto negatívne skúsenosti nemali. Počet žiakov základných škôl, ktorí na otázku neodpovedali, zostal približne rovnaký (pozri tab. 7).

Stredné školy

Z výsledkov výskumu vyplýva, že v skupine **žiakov stredných škôl** malo skúsenosti s užívaním nelegálnych drog 37,8 % respondentov, pričom záporne odpovedalo 60,7 % opýtaných a 1,5 % stredoškolákov neuviedlo žiadnu odpoveď.

Drogy vyskúšalo až 44,2 % chlapcov a 32,2 % dievčat a omnoho častejšie s nimi experimentovali najstarší opýtaní (18 rokov: 44,2 %, 17 rokov: 40,2 %, 16 rokov: 30,9 %, 15 rokov: 23,4 %). Výrazne vyšší počet respondentov, ktorí už vyskúšali zakázané látky, bol zistený v skupine žiakov stredných odborných škôl (40,1 %), zatiaľ čo u gymnazistov mala tieto negatívne skúsenosti tretina opýtaných (30,1 %). Drogy konzumovali najmä stredoškoláci pochádzajúci z veľkých miest (od 50 001 do 100 000 obyvateľov: 51,7 %, viac než 100 000: 42,9 %, od 10 001 do 50 000: 41,1 %, od 2 001 do 10 000: 35,3 %, menej než 2 000: 33,3 %). Najvyšší počet opýtaných, ktorí mali tieto negatívne skúsenosti, pochádzal z Trnavského (46,5 %) a Bratislavského kraja (40,2 %), pričom v ostatných krajoch uvádzala experimentovanie so zakázanými látkami zhodne viac než tretina stredoškolákov (Trenčiansky a Žilinský kraj: zhodne po 38,8 %, Nitriansky kraj: 33,3 %, Banskobystrický kraj: 34,7 %, Prešovský kraj: 35,4 %, Košický kraj: 36,1 %).

Respondenti, ktorí už vyskúšali drogy, patrili výrazne častejšie medzi fajčiarov, či už pravidelných (43,1 %; bez drogových skúseností: 11,9 %), alebo príležitostných (15,0 %; bez drogových skúseností: 9,7 %). V skupine opýtaných, ktorí mali skúsenosti s nelegálnymi drogami, bolo 41,8 % nefajčiarov, avšak v podsúbore respondentov, ktorí drogové skúsenosti nemali, nefajčilo až 78,4 % žiakov stredných škôl. Opýtaní, ktorí vyskúšali drogy, patrili vo vyššej miere aj k častým konzumentom alkoholu (vyskúšal drogy: 35,0 %, bez drogových skúseností: 11,5 %). Žiaci stredných škôl, ktorí drogy ešte neužili, vo vyššej miere konzumovali alkoholické nápoje len príležitostne (bez drogových skúseností: 70,2 %, vyskúšal drogy: 62,1 %) alebo vôbec (bez drogových skúseností: 18,3 %, vyskúšal drogy: 2,9 %).

Počet respondentov, ktorí vyskúšali nelegálne drogy, sa **od roku 2009** skoro vôbec nezmenil. Počet žiakov stredných škôl, ktorí zakázané látky užili a neužili, zostal približne rovnaký. Znížil sa iba počet opýtaných, ktorí na otázku neodpovedali (pozri tab. 8).

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Komparácia údajov ukázala, že výrazne viac skúseností s nelegálnymi drogami mali žiaci stredných škôl, ktorí zároveň vo vyššom počte na otázku neodpovedali. Skúsenosti s užívaním zakázaných látok nemalo 77,0 % žiakov základných škôl a 60,2 % stredoškolákov (pozri graf 4).

Možnosti riešenia problému

Z prezentovaných výsledkov výskumu je zrejmé, že v súčasnosti sú legálne aj nelegálne drogy rozšírené u žiakov základných aj stredných škôl. Za najúčinnejšie faktory eliminácie drogovej závislosti je možné považovať vhodné rodinné prostredie, v ktorom má dieťa zabezpečenú primeranú citovú podporu a istotu a vytvorené najlepšie možnosti na hodnotné a zmysluplné využitie voľného času. V školskom prostredí je dôležitá realizácia kvalitnej a včasnej prevencie orientujúcej sa už na nízku vekovú kategóriu so širokým záberom informácií o škodlivosti drog a o možnostiach vytvorenia zdravého životného štýlu. Z týchto dôvodov je veľmi potrebné vytvoriť pre žiakov základných a stredných škôl také možnosti, aby mohli byť plne saturované ich záujmy a potreby, čo sa nielen prejaví v psychickej odolnosti a vo fyzickom zdraví mladej generácie, ale pomôže ju aj ochrániť pred drogami a inými negatívnymi spoločenskými javmi.

PhDr. Marianna PÉTIOVÁ, PhD.,
Ústav informácií a prognóz školstva
Bratislava
Ilustračné foto stock.xchng

Vyhodnotenie

účasti žiakov na medzinárodných predmetových olympiádach a ďalších súťažiach v školskom roku 2011/2012

I. Medzinárodné predmetové olympiády

Medzinárodná matematická olympiáda (IMO)

V dňoch 4. – 16. 7. 2012 sa v Argentíne uskutočnil 53. ročník Medzinárodnej matematickej olympiády. Zúčastnilo sa ho 548 žiakov stredných škôl zo 100 krajín. Každá krajina mohla vyslať najviac 6 súťažiacich.

Slovenskú delegáciu tvorili: Mgr. Peter Novotný, PhD., predseda Slovenskej komisie Matematickej olympiády – vedúci delegácie ■ Bc. Tomáš Kocák, študent FMFI UK Bratislava – pedagogický vedúci ■ RNDr. Ján Mazák, PhD., odborný asistent, FMFI UK Bratislava – pozorovateľ.

Súťažiaci žiaci:

Martin Vodička	Gymnázium, Alejová 1, Košice	zlatá medaila
Eduard Batmendijn	Cirkevné gymnázium sv. Mikuláša, Štúrova 3, Stará Ľubovňa	bronzová medaila
Marián Horňák	Gymnázium, Párovská 1, Nitra	bronzová medaila
Klára Ficková	Gymnázium, Poštová 9, Košice	čestné uznanie
Michal Tóth	Gymnázium Jura Hronca, Novohradská 1, Bratislava	čestné uznanie
Miroslav Stankovič	Gymnázium, Poštová 9, Košice	

V súvislosti s dosiahnutými výsledkami žiakov treba zdôrazniť, že výborne si počínal najmä Martin Vodička, pre ktorého to bola už tretia medaila z Medzinárodnej matematickej olympiády (spolu má dve zlaté a jednu strieborn ú). Vyzdvihnúť treba tiež výkon Eduarda Batmendijna, ktorý dokázal získať medailu vo veľmi mladom veku – ako žiak prvého ročníka gymnázia. ■ Medzinárodná matematická olympiáda je súťaž jednotlivcov. Súťaž družstiev sa oficiálne nevyhodnocuje, ale určitý pohľad poskytuje súčet získaných bodov. Slovenská republika skončila v neoficiálnom poradí na 44. mieste a v rámci krajín Európskej únie sa zaradila na 13. miesto. ■ V Argentíne sa IMO konala pomerne nedávno (pred 15 rokmi), preto usporiadatelia vďaka skúsenostiam zvládli priebeh z organizačnej stránky veľmi dobre. ■ Roku 2013 sa IMO uskutoční v Kolumbii.

Zhodnotenie úspešnosti účastníkov Matematickej olympiády na medzinárodných súťažiach za roky 2008 – 2012: Matematická olympiáda je najstaršou predmetovou olympiádou na Slovensku, v školskom roku 2011/2012 sa konal jej 61. ročník. Má 8 kategórií (3 stredoškolské a 5 pre základné školy). Odhadujeme, že každoročne sa do domácich kôl Matematickej olympiády zapojí približne 20 000 žiakov. Školských a obvodných kôl sa zúčastní zhruba 10 000 žiakov. Krajské kolá (konajú sa len v štyroch z ôsmich kategórií) majú spolu každoročne okolo 1 000 účastníkov. Tieto čísla sa za posledných päť rokov výraznejšie nemenili, aj keď pri porovnaní počtu účastníkov krajských kôl z rokov 2005 – 2007 (cca 1 200 ročne) s počtom z rokov 2008 – 2012 (cca 850 – 1 050 účastníkov) badať určitý pokles. ■ Z hľadiska medzinárodného porovnania by sa Slovensko v počte získaných medailí na Medzinárodnej matematickej olympiáde za celé obdobie jej fungovania umiestnilo na 25. mieste. Z krajín EÚ sme na 7. mieste, viac medailí má len Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko, Nemecko, Spojené kráľovstvo a Poľsko. A hoci sa nám i v súčasnosti darí na IMO i na Stredoeurópskej matematickej olympiáde (MEMO) každý rok získavať medaily, štatistika ukazuje, že v minulosti sme ich na IMO získavali viac. Dôvodom zrejme je pozitívny vývoj v úrovni vzdelávania v ázijských krajinách a v poslednom období aj v latinskoamerických krajinách, ktoré sa doťahujú na európsku úroveň a zároveň profitujú z veľkého počtu obyvateľov (teda, prirodzene, dokážu vybrať na IMO silnejšie družstvo ako malé krajiny). ■ Ak si chceme aspoň udržať súčasné priečky, prípadne sa vrátiť na pozície spred desiatich rokov, bude nutné viac sa venovať práci s talentovanými žiakmi, teda organizovať viac sústredení a viac podporovať matematické krúžky v školách.

Medzinárodná fyzikálna olympiáda (IPhO)

V estónskom Talline sa v dňoch 14. – 24. 7. 2012 konal 43. ročník Medzinárodnej fyzikálnej olympiády. Súťaže sa zúčastnilo 378 súťažiacich z 81 krajín sveta. Väčšina krajín bola zastúpená družstvom pozostávajúcim z piatich súťažiacich žiakov stredných škôl a dvoch vedúcich.

Slovenskú delegáciu tvorili: prof. Ing. Ivo Čáp, CSc., predseda Slovenskej komisie Fyzikálnej olympiády – vedúci delegácie ■ RNDr. Ľubomír Mucha, TU Košice – pedagogický vedúci ■ PaedDr. Ľubomír Konrád, Gymnázium, Veľká okružná 22, Žilina – pozorovateľ.

Súťažiaci žiaci:

Patrik Turzák	Gymnázium, Poštová 9, Košice	strieborná medaila
Patrik Švančara	Gymnázium Ľ. Štúra, Ul. 1. mája 2, Trenčín	strieborná medaila
Peter Kosec	Gymnázium Ľ. Štúra, Ul. 1. mája 2, Trenčín	strieborná medaila
Andrej Vlček	Evanjelické gymnázium J. Tranovského, Komenského 10, Liptovský Mikuláš	bronzová medaila
Samuel Beznák	Gymnázium, Školská 2, Dubnica nad Váhom	

Olympiáda sa konala pod záštitou Ministerstva vzdelávania a výskumu Estónska. Odborne akciu zabezpečila Estónska agentúra pre informatiku v spolupráci s Technickou univerzitou v Talline, Univerzitou v Tartu a ďalšími vedeckými spoločnosťami. Usporiadatelia pripravili do súťaže zaujímavé úlohy, tri teoretické a dve experimentálne. ■ Samotná súťaž bola kvalitne pripravená, organizátori zabezpečili vhodné podmienky na prácu žiakov i hodnotenie výsledkov. Počas súťaže ani po jej skončení nebola vznesená žiadna pripomienka k narušeniu objektivity. ■ Výsledky slovenského družstva na 43. ročníku Medzinárodnej fyzikálnej olympiády sú priaznivé a zodpovedajú dlhodobej priemernej úrovni. Ziskom troch strieborných medailí a jednej bronzovej zaujala slovenská reprezentácia umiestnenie v prvej tretine zúčastnených krajín. Zisk vyše 25 bodov z 50 možných prvej trojice našich súťažiacich svedčí o ich mimoriadnom talente a kvalitnej príprave. ■ V neoficiálnom hodnotení krajín (na základe celkového počtu bodov získaných úspešnými riešiteľmi) sa Slovensko umiestnilo na 27. mieste. V teoretických úlohách obsadilo 26. miesto, v experimentálnych tridsiate druhé. Spomedzi krajín EÚ sa slovenská reprezentácia umiestnila na celkovom 10. mieste (v teórii 8. miesto, v experimente 13.). ■ V súvislosti s dosiahnutými výsledkami našej reprezentácie celoštátna odborná komisia Fyzikálnej olympiády odporúča venovať väčšiu pozornosť starostlivosti o mimoriadne talentovaných žiakov v prírodných a technických vedách. Vzhľadom na klesajúci záujem žiakov i učiteľov o tento smer možno v blízkej budúcnosti očakávať výrazný pokles úspešnosti našich žiakov v medzinárodných prírodovedných súťažiach. ■ Tento rok sa Medzinárodná fyzikálna olympiáda uskutoční 7. – 15. 7. v dánskej Kodani.

Zhodnotenie úspešnosti účastníkov Fyzikálnej olympiády na medzinárodných súťažiach za roky 2008 – 2012: Úspešnosť v medzinárodných súťažiach nie je ukazovateľom úrovne formálnej výučby fyziky na školách, ale úrovne nadstavbovej mimoškolskej prípravy vybraných talentovaných žiakov. Z víťazov celoštátneho kola sa vyberá 5-členné družstvo na Medzinárodnú fyzikálnu olympiádu. Členmi reprezentačného družstva sa stávajú žiaci, ktorí absolvovali minimálne 4-ročnú talentovú prípravu organizovanú v rámci podpory Fyzikálnej olympiády. ■ V uplynulom období sa významne prejavil účinok projektu Agentúry na podporu vedy a výskumu *Vyhľadávanie a vzdelávanie žiakov základných a stredných škôl talentovaných vo fyzike prostredníctvom súťaží* v rámci sektorového operačného programu Ľudské zdroje. Tento projekt poskytol prostriedky na organizovanie série sústredení pre všetky kategórie žiakov. Takto bolo možné postupne systematicky vzdelávať skupinu približne 40 najtalentovanejších od základnej školy až po účasť na najvyššej súťaži. Táto systematická mimoškolská príprava sa prejavila v ostatných rokoch mimoriadnymi úspechmi v Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde. ■ Neoficiálne poradie úspešnosti krajiny na Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde sa určuje podľa počtu bodov získaných členmi družstva. Celkový počet zúčastnených krajín je okolo 80. Za uplynulé roky patrí reprezentácii Slovenska 15. a 16. miesto, čím sa zaradila medzi svetovú špičku. Za historicky mimoriadny úspech sa považuje zisk 3 zlatých medailí roku 2011 v Thajsku. ■ V súvislosti s výrazným poklesom úrovne prírodovedného vzdelávania Slovenská komisia Fyzikálnej olympiády odporúča zmeniť prístup k vzdelávaniu v prírodovedných predmetoch, čo sa odrazí aj pri výchove talentovaných žiakov. V opačnom prípade treba v budúcnosti rátať s poklesom úspešnosti žiakov na medzinárodných súťažiach. ■ Druhý problém spočíva v tom, že systém špičkovej prípravy talentovaných žiakov stojí na práci úzkej skupiny dobrovoľníkov. Ide o vysoko náročnú a nízko honorovanú činnosť. Netýka sa to však iba vrcholových organizátorov a vysokoškolských učiteľov, ale najmä učiteľov na základných a stredných školách, ktorí s talentovanými žiakmi pracujú na školskej, obvodnej alebo krajskej úrovni.

Medzinárodná chemická olympiáda (IChO)

Už 44. ročník Medzinárodnej chemickej olympiády sa konal v dňoch 21. – 30. 7. 2012 v hlavnom meste USA Washingtone. Súťaže sa zúčastnilo 273 žiakov zo 70 krajín sveta.

Slovenskú delegáciu tvorili: doc. RNDr. Martin Putala, CSc., predseda Slovenskej komisie Chemickej olympiády – vedúci delegácie ■ RNDr. Pavol Tarapčík, PhD., FChPT STU Bratislava – pedagogický vedúci ■ RNDr. Anton Sirota, PhD., riaditeľ Medzinárodného informačného centra Medzinárodnej chemickej olympiády ■ RNDr. Juraj Bujdák, PhD. – člen poroty.

Súťažiaci žiaci:

Dominik Štefanko	Gymnázium Andreja Vrábla, Mierová 5, Levice	strieborná medaila
Jakub Šafin	Gymnázium Pavla Horova, Masarykova 1, Michalovce	strieborná medaila
Juraj Malinčík	Gym. V. B. Nedožerského, Matice slovenskej 16, Prievidza	bronzová medaila
Roman Kučera	Gym. V. B. Nedožerského, Matice slovenskej 16, Prievidza	bronzová medaila

Vystúpenie našich žiakov možno hodnotiť ako veľký úspech. Ešte viac nás môže tešiť, že tento úspech nie je náhodný. Veď len za ostatných 15 rokov, t. j. odkedy sme pri výbere žiakov do reprezentačného družstva Slovenska na Medzinárodnú chemickú olympiádu zaviedli systém výberových sústredení, získali naši žiaci na olympiáde celkom 55 medailí. Svedčí to o veľkom nadaní a potenciáli, ktorý je skrytý v našich mladých ľuďoch, a o vynikajúcej práci celej plejády učiteľov, ktorí sa angažujú v tejto oblasti a sú ochotní vyhľadávať talentovaných žiakov. ■ Naše družstvo sa v neoficiálnom poradí krajín umiestnilo na 21. mieste spomedzi 72 družstiev zo všetkých kontinentov a na 10. mieste spomedzi 35 európskych krajín, resp. 7. mieste v rámci krajín EÚ. ■ Stále väčšie problémy pri príprave slovenských súťažiacich robí slabší základ vedomostí žiakov zo slovenských gymnázií vzhľadom na obmedzovanie rozsahu výučby prírodovedných predmetov vrátane chémie. Osobitne robia problém nepostačujúce experimentálne zručnosti žiakov, keďže absentuje praktická výučba chémie na gymnáziách. ■ Vyhlásenie výsledkov a odovzdávanie medailí účastníkom 44. Medzinárodnej chemickej olympiády sa konalo v historickej aule Georgetown University vo Washingtone. ■ Jubilejný 45. ročník Medzinárodnej chemickej olympiády sa roku 2013 uskutoční v Moskve.

Zhodnotenie úspešnosti účastníkov Chemickej olympiády na medzinárodných súťažiach za roky 2008 – 2012: Za posledných päť rokov všetci naši žiaci získali ocenenia. Ich bodová úspešnosť sa pohybovala v pomerne úzkom intervale, čo svedčí o dobrej odbornej príprave žiakov. Žiaľ, v posledných rokoch sme nemali mimoriadny talent, ktorý by bol schopný vo veľmi silnej konkurencii získať zlatú medailu. ■ Medzi najúspešnejšie krajiny IChO patrí najmä Čína, Taiwan, Kórea, Ruská federácia, India, Čína, Singapur, Japonsko, Ukrajina, Bielorusko, Indonézia a USA. Úspešnosť našich žiakov je porovnateľná s úspešnosťou žiakov z okolitých štátov: Českej republiky, Maďarska, Poľska a Rakúska, ktoré nás však v posledných rokoch mierne predbehli. ■ Úspešní žiaci v celoštátnom kole Chemickej olympiády v kategórii EF sa zúčastňujú medzinárodnej súťaže Grand Prix Chimique, ktorá je určená žiakom stredných odborných škôl s chemickým zameraním. Je zameraná na porovnanie praktických zručností v oblasti chemickej analýzy a organickej syntézy. V súvislosti s poklesom počtu škôl s chemickým zameraním je aj počet žiakov, ktorí riešia Chemickú olympiádu v kategórii EF, nižší. ■ V posledných piatich rokoch sa počet riešiteľov celoštátneho kola Chemickej olympiády pohyboval v rozmedzí od 19 do 24. V medzinárodnom meradle sa slovenským reprezentantom darí udržať si kontakt s najlepšími praktickými chemikmi v Európe, keď ich úspešnosť v súťaži sa už dlhšie nachádza v tzv. striebornom pásme. V historickom prehľade úspešnosti jednotlivých krajín, ktoré získali niektorú medailu na súťaži Grand Prix Chimique, je Slovensko na treťom mieste za Nemeckom a Českou republikou. ■ Súťaž Grand Prix Chimique je dôležitým motivačným prvkom vo vzdelávaní žiakov stredných odborných škôl. Zlepšenie výsledkov v medzinárodnej súťaži možno dosiahnuť len rozšírením konkurencie na domácej pôde. Nárast počtu súťažiacich úzko súvisí s počtom žiakov stredných odborných škôl s chemickým zameraním. Pripravenosť v oblasti laboratórnych zručností možno dosiahnuť zvýšenou pozornosťou, ktorá sa v školách venuje praktickému vzdelávaniu. Zásadnejšie zmeny však treba dosiahnuť aj vo vybavení stredných odborných škôl modernou laboratórnou technikou.

Medzinárodná biologická olympiáda (IBO)

Dvadsiaty tretí ročník Medzinárodnej biologickej olympiády sa konal v dňoch 8. – 15. 7. 2012 v Singapure.

Slovenskú delegáciu tvorili: prof. RNDr. Pavol Eliáš, CSc., predseda Slovenskej komisie Biologickej olympiády – vedúci delegácie ■ doc. RNDr. Miroslava Slaninová, PhD., PF UK Bratislava – pedagogická vedúca ■ doc. RNDr. Peter Fedor, PhD., PF UK Bratislava – pozorovateľ.

Súťažiaci žiaci:

Alžbeta Harárová	Gymnázium Ľ. Štúra, Ul. 1. mája 2, Trenčín	bronzová medaila
Silvia Hnátová	Gymnázium, Párovská 1, Nitra	bronzová medaila
Štefan Moravčík	Gymnázium, Grösslingová 4543/18, Bratislava	bronzová medaila
Filip Nemčko	Gymnázium P. J. Šafárika, Akademika Hronca 1, Rožňava	čestné uznanie

Na IBO 2012 sa zúčastnilo 236 súťažiacich z 59 krajín zo všetkých kontinentov. Naši žiaci sa zaradili medzi úspešných riešiteľov, traja získali bronzovú medailu a jeden čestné uznanie. Čestné uznanie sa udeľovalo prvýkrát, a to skupine súťažiacich pod medailovým umiestnením, kde rozdiel v počte bodov oproti medailovým umiestneniam bol minimálny. Konečné hodnotenie súťažiacich bolo výsledkom bodového vyrovnávania medzi teoretickou a praktickou časťou súťaže. Bodové rozdiely medzi jednotlivými miestami sú minimálne, niekedy sa líšili desatinou bodu. Keďže počet hodín biológie v stredoškolskej výučbe je nízky, v rámci sústredenia pred medzinárodnou súťažou bolo nutné naučiť žiakov veľké množstvo vedomostí a zručností, ktoré by už mali ovládať na stredoškolskom stupni výučby, a navyše ďalšie, ktoré vyžaduje nadštandard účastníka IBO. ■ Nasledujúci 24. ročník Medzinárodnej biologickej olympiády sa uskutoční 14. – 21. 7. 2013 vo švajčiarskej metropole Berne.

Zhodnotenie úspešnosti účastníkov Biologickej olympiády na medzinárodných súťažiach za roky 2008 – 2012: V súčasnosti má Biologická olympiáda 4 medzinárodné výstupy: IBO (Medzinárodná biologická olympiáda), INEPO (Medzinárodná olympiáda environmentálnych projektov), INEPO Euroasia (Euroázijská medzinárodná olympiáda environmentálnych projektov), EUSO (Olympiáda Európskej únie v prírodných vedách). ■ IBO je súťaž vo

vedomostiach a v zručnostiach žiakov, INEPO a INEPO Euroasia sú projektové súťaže, EUSO je súťaž družstiev, ktorých členovia sú vyberaní rovnakým podielom z troch olympiád – biologickej, chemickej a fyzikálnej. ■ Z dosiahnutých výsledkov za obdobie posledných piatich rokov vyplýva, že naši žiaci sú na medzinárodných súťažiach s biologickým zameraním úspešní. V projektových súťažiach sa nám darí každý rok napriek nie vždy jasným pravidlám súťaží a nerovnomernému zastúpeniu jednotlivých štátov. Vzhľadom na pomerne veľký počet medzinárodných projektových súťaží Slovenská komisia Biologickej olympiády uvažuje o zámene súťaže INEPO Euroasia za podobnú súťaž s presnejšie stanovenými pravidlami. ■ V najnáročnejšej Medzinárodnej biologickej olympiáde (IBO) je za súčasného stavu veľmi ťažké pripraviť našich žiakov na súťaž tak, aby sa umiestnili na vyšších medailových pozíciách. Konkurencia najmä z ázijských štátov je privysoká, aj pre intenzívnu prípravu jednotlivých súťažiacich.

Medzinárodná informatická olympiáda (IOI)

V talianskych mestách Sirmione a Montichiari sa v dňoch 23. – 30. 9. 2012 konal 23. ročník Medzinárodnej informatickej olympiády.
Slovenskú delegáciu tvorili: doc. RNDr. Gabriela Andrejková, CSc., predsedníčka Slovenskej komisie Olympiády v informatike – vedúca delegácie ■ Bc. Vladimír Boža, FMFI UK Bratislava – pedagogický vedúci ■ RNDr. Michal Forišek, PhD., FMFI UK Bratislava, predseda medzinárodného vedeckého výboru súťaže.

Súťažiaci žiaci:

Eduard Batmendijn	Cirkevné gymnázium sv. Mikuláša, Štúrova 3, Stará Ľubovňa	zlatá medaila
Marián Horňák	Gymnázium, Párovská 1, Nitra	bronzová medaila
Jakub Šafin	Gymnázium Pavla Horova, Masarykova 1, Michalovce	bronzová medaila
Andrej Mariš	Piaristické gym. sv. Jozefa Kalazanského, Piaristická 6, Nitra	

Počet medailí, ktoré získali slovenskí žiaci od roku 1993 na všetkých Medzinárodných olympiádach v informatike, sa po tomto ročníku zvýšil na 73, z toho je 21 zlatých, 32 strieborných a 20 bronzových. Z hľadiska počtu získaných medailí patrí Slovensku 7. miesto na svete. ■ Olympiády sa zúčastnilo 310 súťažiacich žiakov stredných škôl z 83 krajín celého sveta (krajinu môžu reprezentovať najviac štyria súťažiaci), ktorí prešli sitom národných súťaží. Odhad počtu všetkých súťažiacich počnúc domácimi kolami až po medzinárodné kolo je 250-tisíc žiakov a na medzinárodnú olympiádu sa dostali len tí najlepší. Žiaci v súťaži preukázali svoje schopnosti pri analýze problémov, návrhu algoritmov a údajových štruktúr, v programovaní a testovaní programov. ■ Slovenskí žiaci boli trénovaní samostatne, ale aj spolu s poľskými, českými a so švédskymi žiakmi. Medzinárodné tréningy sú veľmi prínosné, pretože vždy v nich ide o veľmi kvalitný výber riešených úloh a porovnanie z medzinárodného hľadiska. Na Slovensku by sme potrebovali rozšíriť riešiteľskú základňu a posilniť súťaživosť žiakov. K tomu by v budúcnosti mala prispieť druhá kategória Olympiády v informatike – kategória B pre 1. a 2. ročník stredných škôl, ktorá sa už rozbehla. ■ Ďalší ročník IOI sa bude konať v tomto roku v Brisbane v Austrálii.
Zhodnotenie úspešnosti účastníkov Olympiády v informatike na medzinárodných súťažiach za roky 2008 – 2012: Pretože Olympiáda v informatike si vyžaduje špeciálnu prípravu v riešení algoritmov a v programovaní, účasť žiakov na nej je založená najmä na ich záujme a na tréningu, ktorý absolvujú riešením úloh. V kategórii A (pre žiakov 3. a 4. ročníka stredných škôl a príslušných ročníkov viacročných gymnázií) nepredpokladáme masovú účasť žiakov vzhľadom na jej náročnosť. Podľa počtu súťažiacich je možné usúdiť, že trend je vyrovnaný, zvýšil sa počet žiakov v kategórii B. ■ Výsledky na medzinárodných súťažiach ukazujú, že sa nám darí udržať medzi prvými desiatimi krajinami na svete v počte získaných medailí. V záujme zlepšenia výberu žiakov do medzinárodných súťaží Slovenská komisia Olympiády v informatike odporúča zaviesť kategóriu C určenú pre žiakov 8. a 9. ročníka základnej školy.

Medzinárodná geografická olympiáda (IGEO)

V dňoch 21. – 27. 8. 2012 sa v nemeckom Kölne uskutočnil 9. ročník Medzinárodnej geografickej olympiády. Súťaže sa zúčastnilo 123 súťažiacich z 32 krajín. Väčšina krajín bola zastúpená družstvom pozostávajúcim zo 4 súťažiacich žiakov stredných škôl a troch vedúcich.
Slovenskú delegáciu tvorili: prof. RNDr. Viliam Lauko, CSc., predseda Slovenskej komisie Geografickej olympiády – vedúci delegácie ■ Mgr. Gabriel Zubrický, PhD., PF UK, Bratislava – pedagogický vedúci ■ doc. RNDr. Ladislav Talmáči, PhD., PF UK, Bratislava – pozorovateľ.

Súťažiaci žiaci:

Michal Lörinc	Gymnázium, Varšavská cesta 1, Žilina	strieborná medaila
Patrícia Pavlíková	Gymnázium, Školská 2, Dubnica nad Váhom	
Lucia Hupková	Gymnázium Jozefa Lettricha, Lettrichova 2, Martin	
Michaela Kolcunová	Gymnázium, Poštová 9, Košice	

Podujatie organizoval Geografický inštitút Univerzity v Kölne. Bolo pripravené na veľmi vysokej úrovni z odbornej i zo spoločenskej stránky. Nemecko sa prezentovalo ako skvelý hostiteľ. Slávnostného otvorenia i záveru podujatia sa zúčastnili významní predstavitelia vedy, vzdelávania i spoločenského a politického života. Samotná súťaž sa konala v priestoroch Univerzity Köln. Slávnostné vyhlásenie výsledkov sa uskutočnilo v Opere mesta Köln. ■ Organizátori zabezpečili vhodné podmienky na prácu žiakov i hodnotenie výsledkov. Počas súťaže ani po jej skončení nebola vznesená žiadna pripomienka k objektivite súťaže. ■ Výsledky nášho družstva na 9. ročníku IGEO sú v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi priaznivé vďaka striebornej medaile a plnohodnotne nadväzujú na úspech z IGEO v Tunisku roku 2008. V ostatnom ročníku však nebola v družstve taká vyrovnanosť, a tak sa nedostalo do prvej desiatky najlepších tímov. Úspechy v posledných rokoch možno zveľadiť rozvojom starostlivosti o talenty formou systému sústredení. ■ Pozoruhodné je umiestnenie Michala Lörinca so ziskom striebornej medaily. Je to druhý najlepší výsledok Slováka v súťažiach IGEO v histórii, po zlatej medaile z Tuniska roku 2008. Porovnajúc výsledky so zúčastnenými európskymi krajinami, resp. krajinami EÚ, ktoré majú porovnateľný vzdelávací systém, Slovensko dosiahlo priemerné výsledky. ■ Tohto roku sa súťaž IGEO bude konať v japonskom meste Kjóto.
Zhodnotenie úspešnosti účastníkov Geografickej olympiády na medzinárodných súťažiach za roky 2008 – 2012: Doteraz bola Medzinárodná geografická olympiáda organizovaná každý druhý rok na celosvetovej úrovni a medzitým na stredoeurópskej úrovni. Od tohto roku bude organizovaná každý rok celosvetovo, a to v mieste konania Medzinárodného geografického kongresu, na ktorého otvorení sú vyhlasované výsledky IGEO. Posledná Stredoeurópska geografická olympiáda bola organizovaná za účasti 10 krajín a 40 účastníkov. Celosvetovej geografickej olympiády sa zúčastňuje cca 30 štátov a 120 účastníkov. ■ Celkové umiestnenie našich účastníkov je vzhľadom na počet zúčastnených a náročnosť veľmi dobrá a dosvedčuje stabilitu našej pozície. Výnimkou bol rok 2010, keď sa súťaže zúčastnil mladý, neskúsený kolektív. ■ K zlepšeniu umiestnenia našich účastníkov môže prispieť dvojkolové sústredenie, ktoré Slovenská komisia Geografickej olympiády plánuje uskutočňovať od tohto roka.

II. Ďalšie medzinárodné súťaže

Medzinárodná olympiáda environmentálnych projektov (INEPO)

Medzinárodná olympiáda environmentálnych projektov je medzinárodná súťaž, ktorá sa organizuje od roku 1993 v tureckom Istanbule. Súťažný projekt musí mať environmentálny charakter, jeden projekt môžu prezentovať maximálne dvaja žiaci. V školskom roku 2011/2012 sa súťaž konala v dňoch 19. – 22. 5. 2012.
Slovenskú delegáciu tvorili: Mgr. Miroslava Slaninová, PhD., PF UK Bratislava – vedúca delegácie ■ Mgr. Blanka Lehotská, PhD., PF UK Bratislava – pozorovateľka.

Súťažiaci žiaci:

Michaela Bujdová	Gymnázium L. Stöckela, Jiráskova 12, Bardejov	strieborná medaila
Maroš Huličiak	Gymnázium, Školská 238/8, Považská Bystrica	bronzová medaila

Projekty Michaely Bujdovej *Výskyt, ekológia a etológia vydry riečnej (Lutra lutra, Linné 1758) na hornom toku rieky Topľa a nad mestom Bardejov* a Maroša Huličiaka *Akumulácia ťažkých kovov v hubách druhu Agaricus arvensis* súťažili s ďalšími 123 projektmi žiakov z 50 krajín. Vedúca našej delegácie bola zároveň členkou medzinárodnej komisie. Komisií bolo 10, každá hodnotila približne 35 projektov (každý projekt bol hodnotený troma komisiami). Oficiálnym jazykom prezentácií bola angličtina. Pozorovateľ vzhľadom na svoje zameranie výrazne prispel k objektívnemu hodnoteniu projektov. ■ Termín konania ďalšieho ročníka súťaže: 17. – 20. 5. 2013.

Euroázijská medzinárodná olympiáda environmentálnych projektov (INEPO Euroasia)

Súťaž sa konala v dňoch 3. – 8. 4. 2012 v azerbajdžanskom Baku.
Slovenskú delegáciu tvorili: Mgr. Blanka Lehotská, PhD., PF UK Bratislava – vedúca delegácie ■ prof. RNDr. Agáta Farkašová, PF UK Bratislava – pozorovateľka.

Súťažiaci žiaci:

Filip Harvaník	Gymnázium Vojtecha Mihálika, Kostolná 109, Sereď	bronzová medaila
Filip Svoboda	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	bronzová medaila

Projekty Filipa Harvaníka *Testovanie vplyvu hliníka na rastliny jačmeňa siateho (Hordeum vulgare)* a Filipa Svobodu *Antioxidačný účinok fisetínu* súťažili spolu s ďalšími 112 projektmi zo 42 krajín. Z nich bolo 59 zahraničných a zvyšok domácich – azerbajdžanských. Hodnotenie bolo menej transparentné ako minulý rok a počas priebehu súťaže nebolo úplne jasné, koľko porotcov sa podieľa na hodnotení našich projektov. ■ Podobná projektová súťaž – IYIPO (Medzinárodná projektová olympiáda mladých vynálezcov) – sa každoročne koná aj v Tbilisi a jednou zo súťažných oblastí je práve biológia. Slovenská komisia Biologickej olympiády navrhuje roku 2013 účasť súťažiacich na IYIPO namiesto INEPO Euroasia.

Medzinárodný turnaj mladých fyzikov (IYPhT)

Jubilejný štvrťstoročný ročník Medzinárodného turnaja mladých fyzikov sa konal v dňoch 20. – 29. 7. 2012 v malom nemeckom mestečku Bad Salgau južne od Stuttgartu. Súťaž sa organizuje ako súťaž družstiev.
Slovenskú delegáciu tvorili: doc. RNDr. František Kundracik, PhD., FMFI UK Bratislava, člen výboru a porotca – vedúci delegácie ■ RNDr. Martin Plesch, PhD., FÚ SAV Bratislava, generálny sekretár Medzinárodného turnaja mladých fyzikov – nezávislý porotca ■ Mgr. Tomáš Bzdušek, FMFI UK Bratislava – porotca ■ Boris Vavrík, FMFI UK Bratislava – pozorovateľ.

Súťažiaci žiaci:

Marco Bodnár	Gymnázium Jura Hronca, Novohradská 1, Bratislava
Michal Hledík	Gymnázium Jura Hronca, Novohradská 1, Bratislava
Matej Badin	Gymnázium Jura Hronca, Novohradská 1, Bratislava
Kamila Součková	Škola pre mimoriadne nadané deti a gymnázium, Teplická 7, Bratislava
Adam Dej	Gymnázium, Senecká 2, Pezinok

Naši žiaci boli po prvom kole súťaže na vynikajúcom štvrtom mieste. V nasledujúcom kole súťaže však mali smolu, lebo hoci pripravenú úlohu prezentovali dobre, nedokázali porotu presvedčiť o správnosti svojho riešenia, a prepadli sa tak do stredu celkového poradia. Tým sa rozplynuli ich nádeje na účasť vo finále. V treťom až piatom kole si náš tím počínal dobre, jeho pozícia sa postupne zlepšovala, nakoniec získal za 190,1 bodu **bronzové medaily**, pričom od strieborných medailí ho delilo iba 1,8 bodu. Aj preto môžeme byť s výsledkom našich žiakov spokojní, nechali za sebou aj takých silných súperov, ako napríklad Poľsko, Austráliu či Čínu. Víťazom medzinárodného kola IYPhT sa stalo družstvo Kórey (obhájilo víťazstvo z predošlého roku) pred tímami Singapuru a Iránu. Súťaže sa zúčastnilo 28 krajín. ■ Dvadsiaty šiesty ročník Medzinárodného turnaja mladých fyzikov sa bude konať tento rok v taiwanskej metropole Tchaj-pej.
Zhodnotenie úspešnosti účastníkov TMF na medzinárodných súťažiach za roky 2008 – 2012: Okrem roku 2008, keď prichádzalo ku generačnej výmene, môžeme konštatovať, že Slovensko dosahuje stabilné výsledky na úrovni strieborných medailí na Rakúskom turnaji mladých fyzikov (často druhé miesto) a rozhrania strieborných a bronzových medailí na celosvetovej úrovni. ■ V ostatnej päťročnici Slovensko patrí medzi krajiny „druhého sledu", ktoré pravidelne získavajú strieborné medaily a občas siahajú na zlato. Pravidelne porážame krajiny z nášho regiónu, napr. Českú republiku, Poľsko, Nemecko, Veľkú Britániu, Bielorusko či Ukrajinu, ale aj veľmoci, ako Rusko a Čínu. Nedosahujeme však zväčša kvality družstiev Rakúska, Kórey, Singapuru, Nového Zélandu či Austrálie. Treba poznamenať, že často súťažíme s krajinami, ktoré majú podstatne masovejšiu základňu ambicióznych študentov, lepšiu jazykovú prípravu a stabilnejšie finančné zázemie.

Olympiáda Európskej únie v prírodných vedách (EUSO)

Desiaty ročník Olympiády Európskej únie v prírodných vedách sa konal v dňoch 22. – 29. 4. 2012 v litovskom Vilniuse. Súťaž sa organizuje pre žiakov vo veku do 16 rokov a je zameraná na prírodné vedy – fyziku, chémiu a biológiu. Súťažné úlohy sú zamerané na uvedené oblasti a majú prevažne experimentálny charakter. Súťaže EUSO 2012 sa zúčastnilo 44 súťažných družstiev z 22 krajín.
Slovenskú delegáciu tvorili: prof. Ing. Ivo Čáp, CSc., EF ŽU Žilina – vedúci delegácie ■ RNDr. Anton Sirota, PhD., FChPT STU Bratislava – člen delegácie ■ RNDr. Andrea Ševčovičová, PhD., PF UK Bratislava – členka delegácie.

Súťažiaci žiaci:

Patrik Turzák	Gymnázium, Poštová 9, Košice
Štefan Stanko	Gymnázium Andreja Vrábla, Mierová 1451/5, Levice
Matúš Ján Dominka	Gymnázium Jozefa Lettricha, Lettrichova 4827/2, Martin
Veronika Garbárová	Gymnázium a ZŠ sv. Mikuláša, Duklianska 16, Prešov
Ján Ondráš	Gymnázium, Grösslingová 4543/18, Bratislava
Laura Shala	Gymnázium, Poštová 9, Košice

Žiaci našej výpravy boli rozdelení do dvoch družstiev A a B. Obidve družstvá sa umiestnili v prvej štvrtine výsledkovej listiny a získali strieborné medaily, čo považujeme vzhľadom na stále sa zvyšujúcu kvalitu ostatných tímov za veľmi dobrý výsledok. Celkovým bodovým ziskom sa Slovensko zaradilo na 5. miesto (medzi osem najúspešnejších reprezentácií, ktoré získali dve bodované tabuľkové umiestnenia). ■ Z rozhovorov s vedúcimi družstiev je zrejmé, že v mnohých krajinách, najmä tých, ktoré sa umiestňujú na čele výsledkovej listiny, sa uskutočňuje pred súťažou špeciálna intenzívna príprava družstiev, nie však na Slovensku. Napriek tomu sú výsledky našej reprezentácie nadpriemerné a reprezentácia Slovenska je vnímaná stále s rešpektom, ktorý si vytvorila od začiatku účasti v súťaži. ■ EUSO 2013 sa uskutoční v Luxembursku.

Rakúsky turnaj mladých fyzikov (AYPT)

Štrnásty ročník otvoreného kola Rakúskeho turnaja mladých fyzikov sa uskutočnil v dňoch 16. – 18. 4. 2012 v Leobene. Okrem rakúskych tímov sa súťaže zúčastnili Slovensko, Rusko, Irán, Bielorusko, Turecko (spolu 13 tímov). V mnohých zo zúčastnených krajín má Turnaj mladých fyzikov tradíciu, konkurencia na turnaji je preto silná. AYPT predstavuje aj dobrý tréning pre mladších žiakov, ktorí sú už tradične do súťaže vyberaní. Tento rok sa AYPT odohrával skôr ako celoštátne kolo slovenského Turnaja mladých fyzikov, preto odborná komisia rozhodla vyslať na reprezentáciu Slovenska tím z jednej školy – Gymnázia Jura Hronca.
Slovenskú delegáciu tvorili: Boris Vavrík, FMFI UK Bratislava – vedúci družstva ■ Tomáš Bzdušek, FMFI UK – porotca.

Súťažiaci žiaci:

Matej Badin	Gymnázium Jura Hronca, Novohradská 1, Bratislava
Martin Vozár	Gymnázium Jura Hronca, Novohradská 1, Bratislava
Pavel Balašov	Gymnázium Jura Hronca, Novohradská 1, Bratislava
Dušan Kavický	Gymnázium Jura Hronca, Novohradská 1, Bratislava
Martin Murin	Gymnázium Jura Hronca, Novohradská 1, Bratislava

Slovenský tím získal po prvom kole súťaže dostatočný počet bodov na to, aby sa vyšvihol na druhé miesto v rebríčku, ktoré obhájil aj v druhom kole. V treťom kole sa nášmu tímu tak nedarilo a do finálového kola sa prebojoval z tretieho miesta. Naši mladí reprezentanti aj vo finále veľmi príjemne prekvapili, keď pomerne vyrovnanými hodnoteniami obhájili tretie miesto a zisk strieborných medailí. Druhé miesto obsadilo Seebacher gymnasium Graz a absolútnymi víťazmi a držiteľmi zlatých medailí sa stali žiaci ďalšieho gymnázia z Grazu – Bischöfliches Gymnasium. A treba uznať, že aj tímy, ktoré sa do finále nedostali, boli naozaj silnou konkurenciou. ■ Pre mladších slovenských žiakov, ktorí sa AYPT zúčastnili, bola účasť v súťaži a zisk strieborných medailí zážitkom a motiváciou do ďalšej práce v Turnaji mladých fyzikov v nasledujúcich rokoch. ■ Súťaž sa koná každoročne v Rakúsku.

Stredoeurópska olympiáda v informatike (CEOI)

Devätnásty ročník Stredoeurópskej olympiády v informatike sa konal v dňoch 7. – 13. 7. 2012 v maďarskom meste Tata.
Slovenskú delegáciu tvorili: doc. RNDr. Gabriela Andrejková, CSc., PF UPJŠ Košice – vedúca delegácie ■ RNDr. Rastislav Krivoš-Belluš, PhD., PF UPJŠ Košice – pedagogický vedúci.

Súťažiaci žiaci:

Jerguš Greššák	Škola pre mimoriadne nadané deti a gymnázium, Teplická 7, Bratislava	bronzová medaila
Vladimír Macko	Gymnázium Ľudovíta Štúra, Hronská 3, Zvolen	bronzová medaila
Jakub Šafin	Gymnázium P. Horova, Masarykova 1, Michalovce	bronzová medaila
Askar Gafurov	Gymnázium, Grösslingová 4543/18, Bratislava	

Súťaž združuje 7 krajín a zúčastnilo sa jej 52 súťažiacich. Bolo udelených 29 medailí. Celoštátna odborná komisia Olympiády v informatike zaujala stratégiu posielať na túto súťaž tím zložený z mladších žiakov s cieľom pripraviť ich na svetovú súťaž IOI. V posledných rokoch slovenský tím nezískal na CEOI medaily v takom rozsahu, ako bývalo zvykom v predchádzajúcich rokoch. Je to výsledok menšieho záujmu žiakov o súťaž na národnej úrovni.
Roku 2013 súťaž CEOI organizuje Chorvátsko.

Stredoeurópska matematická olympiáda (MEMO)

Šiesty ročník Stredoeurópskej matematickej olympiády sa konal 6. – 12. 9. 2012 v meste Solothurn vo Švajčiarsku.
Slovenskú delegáciu tvorili: Mgr. Peter Novotný, PhD., FMFI UK Bratislava – vedúci delegácie ■ doc. RNDr. Pavel Novotný, CSc. – pedagogický vedúci.

Súťažiaci žiaci:

Bui Truc Lam	Gymnázium, Grösslingová 4543/18, Bratislava	bronzová medaila
Patrik Bak	Gymnázium kpt. Nálepku, Kpt. Nálepku 279/6, Sobrance	bronzová medaila
Filip Hanzely	Gymnázium Antona Prídavka, Komenského 40, Sabinov	bronzová medaila
Marta Kossaczká	Gymnázium, Grösslingová 4543/18, Bratislava	
Vladimír Macko	Gymnázium Ľudovíta Štúra, Hronská 1467/3, Zvolen	
Jakub Šafin	Gymnázium Pavla Horova, Masarykova 1, Michalovce	

Ako býva na MEMO pravidlom, súťaž bola rozdelená na dve nezávislé časti. V súťaži jednotlivcov, v ktorej každý žiak riešil počas 5 hodín štvoricu úloh, sme získali **tri bronzové medaily**, teda o jednu viac ako vlani, pričom v súčte bodov sme dosiahli v neoficiálnom poradí 5. miesto spoločne s Litvou. V súťaži družstiev, v ktorej všetci šiesti žiaci z jednej krajiny pracujú na riešení 8 úloh spoločne a odovzdávajú spoločné riešenie, sme skončili na výbornom 4. mieste. ■ Siedmy ročník MEMO sa bude konať v Maďarsku v termíne 22. – 28. 8. 2013.

Medzinárodná olympiáda mladých vedcov (IJSO)

IJSO 2011 sa konala dňoch 1. – 10. 12. 2011 v juhoafrickom Durbane.
Slovenskú delegáciu tvorili: doc. RNDr. František Kundracik, CSc., FMFI UK Bratislava – člen medzinárodného organizačného výboru ■ RNDr. Martin Plesch, PhD., FÚ SAV Bratislava – vedúci delegácie ■ Zuzana Cocuľová, FMFI UK Bratislava – pedagogická vedúca.

Súťažiaci žiaci:

Štefan Stanko	Gymnázium Andreja Vrábla, Mierová 1451/5, Levice	strieborná medaila
Ján Matúš Dominka	Gymnázium Jozefa Lettricha, J. Lettricha 4827/2, Martin	bronzová medaila
Dávid Karel Max	Súkromné gymnázium v Bratislave, Bajkalská 20, Bratislava	bronzová medaila
Adam Tégláš	Gymnázium, Ul. M. R. Štefánika 16, Nové Zámky	bronzová medaila
Roman Staňo	Gymnázium, Poštová 9, Košice	bronzová medaila
Ivana Mrázová	Gymnázium P. O. Hviezdoslava, Hviezdoslavovo námestie 1659/18, Dolný Kubín	bronzová medaila

Jedna strieborná medaila a päť bronzových medailí sú v porovnaní s väčšinou zúčastnených krajín výborné výsledky, preto považujeme našu účasť na IJSO 2011 za úspešnú. Poďakovanie patrí aj Agentúre na podporu výskumu a vývoja, pretože vďaka projektu sa mohli žiaci počas prípravy oboznámiť aj so zložitejšími prístrojmi, s ktorými sa bežne v škole nestretnú. ■ Minuloročné medzinárodné kolo súťaže IJSO sa konalo v decembri 2012 v Iráne, roku 2013 sa uskutoční v Indii.

Medzinárodná olympiáda v nemeckom jazyku

V termíne 1. – 14. 7. 2012 sa vo Frankfurte nad Mohanom v Nemecku konala Medzinárodná olympiáda v nemeckom jazyku. ■ Slovenskú delegáciu viedla Mgr. Henrieta Babeková.

Súťažiaci žiaci:

Brigitte Horváthová	Gymnázium, Ul. M. R. Štefánika 16, Nové Zámky	bronzová medaila
Ján Daňo	Gymnázium arm. gen. L. Svobodu, Komenského 4, Humenné	

Súťaže sa zúčastnilo 100 žiakov z 50 krajín sveta. Zastúpené boli krajiny Európy, ale aj Ázie (napr. India, Južná Kórea, Indonézia, Japonsko), Afriky (napr. Keňa, Juhoafrická republika, Maroko, Kamerun) a Ameriky (napr. USA, Kanada, Mexiko, Brazília). ■ Na základe jazykového testu boli súťažiaci hneď v prvý deň súťaže zaradení do troch jazykových úrovní: A2, B2 a C1 (podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky). Slovenskí žiaci súťažili v skupine najvyššej jazykovou úrovne C1. Obaja predviedli vynikajúce jazykové schopnosti, veľmi dobre spolupracovali s organizačným tímom i s ostatnými súťažiacimi. Dôstojne reprezentovali Slovensko a nastavili pre nás latku do budúcich ročníkov olympiády vysoko. ■ Ďalší, v poradí 4. ročník Medzinárodnej olympiády v nemeckom jazyku sa uskutoční v Nemecku v lete 2014.

Európska súťaž v odborných zručnostiach EuroSkills 2012

V dňoch 4. – 6. 10. 2012 sa v Belgicku v Spa-Francorchamps uskutočnil 3. ročník súťaže EuroSkills v odborných zručnostiach mladých ľudí.
Slovenskú delegáciu tvorili: Vlasta Púchovská, ŠIOV – vedúca tímu ■ Oľga Radovichová – asistentka vedúcej tímu ■ Ján Rusnák, ŠIOV – technický delegát ■ Dagmar Augustinská, ŠIOV – technická delegátka ■ Milan Daňo, Festo Bratislava – hodnotiteľ ■ Tomáš Pavlíček, STU Bratislava – hodnotiteľ ■ Rudolf Velich, Obchodná akadémia, Nevädzová 3, Bratislava – hodnotiteľ ■ Branislav Brežák, Pierot Bratislava – hodnotiteľ ■ Anna Debnárová, Pierot Bratislava – hodnotiteľka ■ Martin Kovarský, Klub mladých kuchárov a cukrárov – hodnotiteľ ■ Tamáš Vígh, SOŠ záhradnícka Piešťany – hodnotiteľ.

Súťažiaci žiaci:

Michal Hanšut	SOŠ obchodu a služieb, Mojmírova 99/28, Piešťany	kuchár
Mária Dopiráková	HA, Baštová 32, Prešov	čašník
Simona Sigetová	SOŠ obchodu a služieb, Mojmírova 99/28, Piešťany	kaderník
Ján Packo	SSOŠ technická, Dr. Jánskeho 10, Žiar nad Hronom	elektrotechnik
Ján Segiňák	SPŠ, Komenského 5, Bardejov	elektrotechnik
Rebeka Elzerová	SOŠ záhradnícka, Brezová 2, Piešťany	floristika
Jozef Zeliska	SOŠ záhradnícka, Brezová 2, Piešťany	floristika
Ľuboš Fiťka	SPŠ, Fr. Hečka 25, Levice	mechatronik
Tomáš Fabián	SPŠ, Fr. Hečka 25, Levice	mechatronik
Denisa Bednáriková	OA D. M. Janotu, Ul. 17. novembra 2701, Čadca	podnikanie
Branislav Juriš	OA D. M. Janotu, Ul. 17. novembra 2701, Čadca	podnikanie
Veronika Kvašňovská	OA D. M. Janotu, Ul. 17. novembra 2701, Čadca	podnikanie

EuroSkills je súťaž mladých ľudí z celej Európy v odborných zručnostiach, ktorá sa organizuje každé dva roky v jednom z členských štátov EÚ. Jedným z cieľov súťaže je poukázať na atraktívnosť odborného vzdelávania a prípravy a zároveň na nevyhnutnosť prepojenia sveta vzdelávania so svetom práce a s odbornou praxou. ■ Ostatného ročníka sa zúčastnilo 403 žiakov z 27 krajín Európy, ktorí súťažili v 43 odboroch, resp. profesiách. Slovensko reprezentovalo 12 mladých ľudí-víťazov národných súťaží a 7 expertov, ktorí boli zároveň členmi medzinárodných porôt v jednotlivých odboroch. Svoje zastúpenie sme mali v odboroch mechatronik, elektrotechnik, kaderník, florista, kuchár, čašník a podnikanie. ■ Naši súťažiaci žiaci sa neumiestnili na medailových pozíciách. Opäť sa potvrdilo, že iba šikovnosť a zručnosť mladých ľudí a ich snaha uspieť aj v medzinárodnom meradle nie je postačujúca. Je potrebné venovať viac pozornosti ich odbornej, ale aj jazykovej a psychickej príprave. Aj táto súťaž nás utvrdila v tom, že bez väčšej podpory (morálnej, ale najmä finančnej), modernizácie odborného vzdelávania a prípravy na stredných odborných školách a úzkeho prepojenia odborného vzdelávania a praxe so zamestnávateľmi budeme len ťažko konkurovať ostatným európskym štátom. ■ Štvrtý ročník EuroSkills sa bude konať vo Francúzsku roku 2014.

Medzinárodná súťaž Enersol – využitie alternatívnych zdrojov energie

Enersol je súťaž žiakov stredných škôl, ktorí zo svojho pohľadu popíšu a charakterizujú alternatívne zdroje energie vo svojom okolí. Žiaci nenásilnou formou získavajú vedomosti z oblasti využívania alternatívnych zdrojov energie, učia sa prezentovať svoje vedomosti pred odbornou verejnosťou, pomáhajú svojim školám hľadať rezervy v šetrení energií. Celoslovenské kolo súťaže Enersol SK sa každoročne koná v SOŠ Senica. ■ Medzinárodné kolo projektu sa uskutočnilo 26. – 27. 4. 2012 v českom Hradci Králové. Predstavili sa na ňom najúspešnejšie práce z Českej republiky, zo Slovenskej republiky, z Nemecka, zo Slovinska, z Rakúska a Poľska. Celkom bolo prezentovaných 28 súťažných prác. Slovenskú republiku zastupovali víťazi krajských kôl súťaže zo siedmich krajov SR. ■ Súťažilo sa v kategórii jednotlivcov a družstiev. Družstvo tvorili traja najlepšie umiestnení žiaci medzi jednotlivcami. Na priebeh medzinárodného kola dohliadala šesťčlenná hodnotiaca komisia. ■ Slovenskú delegáciu tvoril Mgr. Pavol Paradeiser, riaditeľ SOŠ Senica a manažér projektu Enersol SK.

Súťažiaci žiaci:

Juraj Repčík	SOŠ, Športová 675, Stará Turá	1. miesto
Marek Mazák	SOŠ automobilová, Moldavská cesta 2, Košice	2. miesto
Patrik Daňa	SPŠ, Ul. SNP 413/8, Myjava	3. miesto
Martin Turský	SOŠ elektrotechnická, Komenského 50, Žilina	4. miesto
Alexej Molnár	SOŠ technická, Ul. 1. mája 22, Zlaté Moravce	13. miesto
Elena Plešová	SOŠ, V. Paulinyho-Tótha 31/5, Senica	14. miesto
Katarína Brandoburová	OA, Nevädzová 3, Bratislava	26. miesto

Naši žiaci reprezentovali Slovenskú republiku veľmi úspešne. Jednotlivci získali za svoje práce prvé štyri miesta v celkovom poradí, ako družstvo sa Slovenská republika umiestnila na 1. mieste (druhé miesto obsadilo Rakúsko a tretie Česká republika).

III. Zhrnutie

Súťaž	Organizátor	Počet účastníkov	Vložné
IMO	Kolumbia	2 vedúci + 1 pozorovateľ, 6 žiaci	2 300 USD
IPhO	Dánsko	2 vedúci + 1 pozorovateľ, 5 žiaci	3 000 EUR
IChO	Rusko	2 vedúci + 1 člen + 1 porotca, 4 žiaci	
IBO	Švajčiarsko	2 vedúci + 1 pozorovateľ, 4 žiaci	2 650 USD
IOI	Austrália	2 vedúci + 1 člen medzinárodného výboru + 1 pozorovateľ, 4 žiaci	
IGEO	Japonsko	2 vedúci + 1 pozorovateľ, 4 žiaci	2 100 EUR
IYPhT	Taiwan	2 vedúci + 1 člen medzinárodnej jury + 1 generálny sekretár, 5 žiaci	
INEPO	Turecko	1 vedúci + 1 pozorovateľ, 2 žiaci	
IYIPO	Gruzínsko	1 vedúci + 1 pozorovateľ, 2 žiaci	
EUSO	Luxembursko	3 vedúci, 6 žiaci	
CEOI	Chorvátsko	2 vedúci + 1 pozorovateľ, 4 žiaci	
MEMO	Maďarsko	2 vedúci, 6 žiaci	1 000 EUR
AYTP	Rakúsko	1 vedúci + 2 porotcovia, 5 žiaci	
IJSO	India	3 vedúci, 6 žiaci	1 000 EUR
Grand Prix Chimique	Izrael	2 vedúci, 3 žiaci	
National Geographic World Championship	Rusko	2 vedúci, 3 žiaci	
ORJ	Rusko	1 vedúci, 10 žiaci	
Medzinárodná súťaž v spracovaní informácií na počítači Intersteno	Belgicko	2 vedúci, 6 žiaci	
Svetová výstava mladých vedcov ESI	Spojené arabské emiráty	2 vedúci, 10 žiaci	

IV. Záver

Celkovo minulý rok získali naši žiaci z medzinárodných predmetových olympiád a ďalších súťaží určených pre jednotlivcov a družstvá **3 zlaté medaily, 12 strieborných a 27 bronzových medailí**. ■ Z jednotlivých správ predsedov slovenských komisií predmetových olympiád vyplýva, že vycestovanie družstiev bolo zo strany sekcie medzinárodnej spolupráce Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR zabezpečené veľmi kvalitne, finančné prostriedky, letenky a ostatné cestovné doklady boli pripravené včas a na veľmi dobrej úrovni.

Najúspešnejší žiaci:

- Eduard Batmendijn, Cirkevné gymnázium sv. Mikuláša, Štúrova 3, Stará Ľubovňa (Medzinárodná informatická olympiáda – zlatá medaila, Medzinárodná matematická olympiáda – bronzová medaila),
- Martin Vodička, Gymnázium, Alejová 1, Košice (Medzinárodná matematická olympiáda – zlatá medaila),
- Jakub Šafin, Gymnázium Pavla Horova, Masarykova 1, Michalovce (Medzinárodná chemická olympiáda – strieborná medaila, Medzinárodná informatická olympiáda – bronzová medaila, Stredoeurópska olympiáda v informatike – bronzová medaila, Stredoeurópska matematická olympiáda – účastník bez ocenenia),
- Marián Horňák, Gymnázium, Párovská 1, Nitra (Medzinárodná matematická olympiáda – bronzová medaila, Medzinárodná informatická olympiáda – bronzová medaila).

Zdroj: Úrad vlády SR